

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Bakalářská práce

Alan Balha

Důvody pravicové volby studentů v Praze

Reasons for voting right among students in Prague

Praha 2014

vedoucí práce: Doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl a citoval všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 15. 7. 2014

Alan Balha

Poděkování:

Chtěl bych poděkovat vedoucímu bakalářské práce, Doc. PhDr. Ing. Ondřeji Císařovi, Ph.D., za vedení, cenné poznámky, podněty a náměty, odborné připomínky a výpomoc při organizaci práce. V neposlední řadě děkuji své rodině a přítelkyni za trpělivost a podporu.

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá tématem, které v České republice dosud nebylo zkoumáno. Práce je zaměřena na volební chování studentů veřejných vysokých škol. Konkrétně se jedná o studenty společenskovědních a humanitních oborů v Praze. S ohledem na výsledky zahraničních studií, kde tito studenti zpravidla inklinují k volbě levicových stran a kandidátů, se výzkum zaměřuje na studenty volící pravicové strany a kandidáty. Cílem práce je určit, z jakého důvodu mají čeští studenti opačné preference než jejich kolegové v západních demokraciích.

Data jsou získána z rozhovorů se studenty, kteří hlasovali ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 2010 i 2013 a minimálně v jednom kole voleb prezidentských v roce 2013. Rozhovory jsou strukturovány do několika tematických celků jako rodina, přátelé, studium, apod., které odpovídají předpokládaným vlivům na volební chování.

Analýza rozhovorů ukázala, že u respondentů má na jejich volební preference největší vliv rodina, středoškolské studium i média včetně Facebooku. Funkce přátel spočívá spíše ve vzájemném utvrzování se o vlastních postojích. Analýza dále odhalila, že respondenti ve svém okolí neznají téměř nikoho, kdo by volil levici a ani tyto lidi nevyhledávají. Je ale možné, že se dotyční od své volby distancují z obav z reakcí okolí. Mladí jsou poměrně tolerantní k menšinám, k jinému politickému přesvědčení však podstatně méně. Můžeme také prokázat výrazně negativní stranickou identifikaci k levicovým politickým stranám, což úzce souvisí s rolemi rodin a středních škol.

Klíčová slova: volební chování, Praha, studenti, pravice

Abstract:

The bachelor's thesis deals with the topic that has not been examined in the Czech Republic yet. This thesis is focused on voting behavior of students at public universities, specifically the students of social sciences and humanities in Prague. With regard to the results of foreign studies, wherein these students generally tend to select left-wing parties and candidates, this research focuses on students who vote for right-wing parties and candidates. The aim of this thesis is to determine the reason why Czech students have the opposite preferences than their counterparts in Western democracies.

Data are obtained from the interviews with students who cast their vote in the elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic between years 2010 and 2013, and at least in one round of the presidential elections in 2013. Interviews are structured into several thematic areas, such as family, friends, studies, etc., which correspond with the expected effects on voting behavior.

Analysis of the interviews showed that the respondents' voting preferences are mostly influenced by the family, high school education and the media, including Facebook. Function of friends lies more in the mutual confirmation of own attitudes. The analysis also revealed that not only the respondents do not know almost anyone in their surroundings who would have voted for the left, but they also do not surround themselves with those who vote for the left. However, it is possible that the respondents distance themselves from their choice because of the fear of the reaction of others. The young are relatively tolerant to minorities, but they are considerably less tolerant to different political beliefs. We can also demonstrate significantly negative party identification to leftist political parties, which is closely related to the roles of families and schools.

Key words: electoral behavior, Prague, students, the Right

Seznam zkratk

ANO – ANO 2011

AV ČR – Akademie věd České republiky

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

FF UK – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

FHS UK – Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

FSV UK – Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová

KSČ – Komunistická strana

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

ODS – Občanská demokratická strana

Piráti – Česká pirátská strana

PSP ČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Svobodní – Strana svobodných občanů

ÚSTR – Ústav pro studium totalitních režimů

Úsvit – Úsvit přímé demokracie

VV – Věci veřejné

Zelení – Strana zelených

Obsah

Úvod.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Volební participace.....	11
1.1 Klasické přístupy k volební participaci.....	12
1.1.1 Teorie třídního hlasování	12
1.1.2 Stranická identifikace	13
1.1.3 Volební kampaň, tematické hlasování a straničtí lídři.....	15
1.2 Další faktory ovlivňující volební participaci.....	16
1.2.1 Pohlaví	16
1.2.2 Věk.....	16
1.2.3 Vzdělání	19
1.2.4 Studenti společenskovedních oborů.....	20
1.2.5 Vyučující společenskovedních oborů	21
2 Volební participace v České republice	24
2.1 Aplikace klasických přístupů k volební participaci v České republice.....	24
2.1.1 Třídní hlasování	24
2.1.2 Stranická identifikace v České republice.....	25
2.1.3 Volební kampaň, tematické hlasování a straničtí lídři.....	26
2.2 Další faktory ovlivňující volební participaci v České republice	29
2.2.1 Ženy v České republice.....	29

2.2.2	Účast podle věkových skupin	29
2.2.3	Mladí v České republice	30
2.2.4	Hlavní město Praha	32
2.2.5	Studenti v České republice a v Praze	33
II.	ANALYTICKÁ ČÁST	35
3	Metodologie	35
4	Analýza rozhovorů	37
4.1	Koho a proč studenti volí? A co za to očekávají?	38
4.2	Mediální kampaň a Facebook	40
4.3	Vliv rodiny, vrstevníků a studia	42
4.4	Vztah k pravici, levici a historii	49
5	Diskuze	53
	Závěr	56
	Citovaná literatura	58
	Přílohy	65

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá volebním chováním. Volební chování je disciplínou, která patří v rámci celé politologie k nejčastěji zkoumaným, protože může poskytnout důležitá data např. politickým stranám v jejich předvolební kampani nebo také zákonodárcům při tvorbě volebních zákonů. V posledních letech se stále častěji využívají pro politický boj i průzkumy voličských preferencí apod. Výzkum volebního chování má poměrně dlouhou historii a zejména v období voleb je mu věnována velká pozornost. Většina těchto výzkumů má kvantitativní charakter.

V této práci se autor pokusí propojit dva fenomény, kterým je v České republice věnována diametrálně rozdílná pozornost. Prvním fenoménem jsou volby prezidentské a volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (PSP ČR). Konkrétně je tato případová studie zaměřena na sněmovní volby v letech 2010 a 2013 a na historicky první přímou volbu prezidenta v roce 2013. Analýze volebních výsledků je věnováno mnoho odborných článků i sborníků. Druhým fenoménem je volební chování. Stejně jako volebním výsledkům, i volebnímu chování je v politologii věnován velký prostor. Nikoli však volebnímu chování mladých lidí, kterému se v České republice věnuje minimum politologů. Mezi nejvýznamnější texty v této oblasti patří bakalářské a diplomové práce kolegů Petruška, Šímy a Kudrnáče. Je obecně známo, že mladí Češi se o politiku zajímají a zejména vzdělanější jedinci se voleb aktivně účastní. Tato práce ponechá stranou jiné politické aktivity českých studentů a zaměří se výhradně na volební akt.

Výzkum se zabývá studenty veřejných vysokých škol v Praze. Konkrétně se jedná o studenty společenskovedních a humanitních oborů. S ohledem na výsledky zahraničních studií, kde tito studenti zpravidla inklinují k volbě levicových stran a kandidátů, se výzkum zaměřuje na studenty volící pravicové strany a kandidáty. Cílem práce je určit, z jakého důvodu mají čeští studenti opačné preference než jejich kolegové v západních demokraciích.

Data jsou získána z rozhovorů se studenty, kteří hlasovali ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 2010 i 2013 a minimálně v jednom kole voleb prezidentských v roce 2013. Rozhovory jsou strukturovány do několika tematických celků jako rodina, přátelé, studium na střední i vysoké škole,

média, předvolební kampaň, apod., které odpovídají předpokládaným vlivům na volební chování.

V teoretické části této práce budou nejprve představeny dnes již klasické teorie volebního chování, jako jsou teorie třídního hlasování, stranické identifikace. Dále se zaměřím na volební kampaň, úlohu stranických lídrů a tematické hlasování. Následně pak na další faktory ovlivňující volební chování, jakými jsou pohlaví, věk, vzdělání. Tyto teorie a všechny zmíněné faktory poté budou na základě odborné literatury aplikovány na volební chování v České republice. Teorie k volebním preferencím studentů a vyučujících společenskovedních a humanitních oborů je uvedena pouze v kapitole týkající se zahraničí. V České republice dosud takový výzkum neexistuje. Použitá zahraniční literatura se tak vztahuje k volebnímu chování obecně a k volebnímu chování společenských vědců. Česká odborná literatura, hlavně pak sborník Lukáše Linka, se zabývá volebním chováním v České republice.

V analytické části bakalářské práce budou představeny výsledky rozhovorů se studenty. Již bylo řečeno, že otázky kladené respondentům budou rozděleny do několika tematických sekcí. Tyto okruhy se budou týkat vlivů na volební chování představených v teoretické části. Otázky tedy budou zaměřeny tak, aby bylo možné odhalit počínající stranickou identifikaci, vliv volební kampaně a témat kampaně, stranických lídrů. S ohledem na zahraniční studie uvedené v první kapitole se práce bude zabývat také vlivem rodiny, studia nebo vrstevníků. Výsledky budou následně diskutovány. Snahou bude identifikovat nejzásadnější vlivy na volební chování studentů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Volební participace

Účast v parlamentních volbách je zpravidla nejrozšířenější formou politické participace. I v České republice jsou volby do Poslanecké sněmovny, konající se každé čtyři roky, vždy volbami s nejvyšší účastí. André Blais (2007) shrnuje tři základní typy individuálních faktorů souvisejících s volební participací. Jedná se o sociodemografické charakteristiky, jimiž jsou pohlaví, věk, vzdělání, sociální třída a výše příjmu. Dále jde o sociální integraci neboli rodinný status, počet dětí, vyznání a návštěvu kostela. Posledním typem je politická angažovanost, tedy zájem o politiku a stupeň politizace jedince v otázkách ideologické orientace, blízkosti k politické straně, členství v odborech apod. Výzkumy (např. Verba et al., 1995) potvrzují, že nejvíce se politicky angažují muži ve středním věku, s vyšším vzděláním i příjmy. Zbylé skupiny populace se obecně účastní méně z třech základních příčin. Někteří jedinci participovat nemohou, tj. mají nedostatek zdrojů (např. finančních) nebo schopností. Dále se lidé politicky neangažují, protože nechtějí, tj. mají minimální nebo žádnou motivaci. Poslední zjištěnou příčinou může být fakt, že jedinec nebyl k participaci vyzván, přestože může disponovat jak zdroji, tak motivací.

Podle Daltona (1984) existují dvě hlavní metody, jak občany mobilizovat a integrovat do politického procesu. Jedná se o metodu stranickou a kognitivní. Volby bývaly zejména soutěží politických stran, které působily jako referenční skupiny mobilizující občany a poskytující informace o politice. S rozvojem masových médií a nárůstem vzdělanosti občané stále častěji čerpají informace ze zdrojů mimo politické strany. Jsme tak svědky ústupu stranické mobilizace a na síle získává tzv. kognitivní mobilizace vycházející ze zdrojů samotných obyvatel (jedná se o čas, peníze, vzdělání apod.).

1.1 Klasické přístupy k volební participaci

1.1.1 Teorie třídního hlasování

Společenská třída představuje skupinu lidí, kteří mají stejné nebo podobné ekonomické podmínky k životu. Sociální třída formuje postoje, názory i identitu jedince. Lidé se sdružují do tříd, když mají potřebu prosazovat své zájmy vůči jiné třídě, stávají se tedy třídou „pro sebe“. Dokud si lidé tyto společné zájmy neuvědomovali a třída byla formována vnějšími vlivy neboli výrobními vztahy, jednalo se o třídu „o sobě“. Systém tříd je hierarchický a zpravidla jsou nejvyšší vrstvy nejméně početné a naopak vrstvy nejnižší jsou nejpočetnější. Třídy můžeme identifikovat minimálně dvě. Podle Komunistického manifestu Karla Marxe jsou jimi buržoazie a proletariát. Tyto dvě skupiny obyvatel jsou vždy v konfliktu. V moderní společnosti jsou linií sporu výrobní prostředky. Zatímco příslušníci buržoazie vlastní výrobní prostředky, tak proletáři nikoli a jediné, co je živí, je to, že se stávají zbožím na trhu práce. Postupné zavádění strojů do výrobního procesu ale připravuje proletariát o práci a dochází k přesycení trhu výrobky, které nemá kdo kupovat, protože buržoazie je již vlastní nebo je nechce a nezaměstnaní proletáři na ně nemají peníze. Tato sebedestrukce vlastníků spolu s protichůdnými zájmy s proletáři dospěje k třídnímu konfliktu, jehož řešením je proletářská revoluce vedoucí k beztřídní společnosti.

Teorie třídního hlasování patří mezi nejstarší v oblasti výzkumu volebního chování. Propojuje koncept společenských tříd a volebního chování. Lipset (1960) vychází z myšlenky, že společenský konflikt je vyjadřován volbou jedné z politických stran, kterou lze zařadit na pravolevé škále. Teorii třídního hlasování lze uplatnit v podstatě na celou společnost. Původně se koncept orientoval hlavně na ekonomické rozdíly ve společnosti. Nižší společenské vrstvy podle této teorie podporují levicové strany, protože ty mají přispět k narovnání zejména ekonomických rozdílů mezi třídami. Naopak lidé s vyššími příjmy budou volit strany pravicové a konzervativní, aby přerozdělením nedošlo ke zhoršení jejich životní úrovně.

Na třídní hlasování navázali Lipset s Rokkanem (1967) se svým konceptem štěpících linií ve společnosti (cleavages), které obsahují i jiné než ekonomické důvody volby strany a navíc podává i vysvětlení vzniku stranických rodin. Jedná se o socio-historickou analýzu, podle které byl stranický systém utvářen dlouhodobějšími

konflikty ve společnosti. Štěpící linie vyjadřují spor centrum-periferie, město-venkov, stát-církev a vlastníci-pracující. Podle autorů byly komunistické a sociálnědemokratické strany od začátku spjaty s dělnickou vrstvou, která skrze tyto politické strany formulovala své požadavky. Dosáhla tak postupně např. všeobecného volebního práva.

V posledních desetiletích dochází k revizi teorie cleavages. Podle Daltona (2008b) existuje několik příčin poklesu významu třídního hlasování. Jedná se o vznik střední třídy v podmínkách přesunu výroby směrem k terciálnímu sektoru, přiblížení programů politických stran směrem ke středu, dále o posun vyspělých společností od materiálních k postmateriálním hodnotám, pracovní a sociální mobilitu apod. S tímto poklesem významu třídního hlasování souvisí i jev, kdy se nové společenské vrstvy ztotožňují s některou z (nových) politických stran.

1.1.2 Stranická identifikace

Koncept stranické identifikace je podle Cambella et al. (1960) a Converse (1969) základním faktorem ovlivňujícím jak samotnou volební účast, tak volbu politické strany. Stranická identifikace představuje psychologickou vazbu na konkrétní stranu. Tato vazba má jedince motivovat k volbě dané strany a tím i k účasti ve volbách jako takové. Můžeme zde nalézt přímou úměru mezi intenzitou stranické identifikace a volbou identifikované strany i volební účastí (Converse, 1969, s. 143).

Na vztah stranické identifikace a věku lze nahlížet dvěma způsoby, socializací v rodině a ve společnosti. V rané fázi politické socializace získává jedinec stranickou identifikaci zejména od svých rodičů. Vliv rodičů je patrný i na volební účasti, zde se projevuje přímou úměrou. V období rané dospělosti bývají lidé vůči politice lhostejnější. V tomto věku tedy u lidí nenajdeme stranickou identifikaci v takové míře a důsledkem je i nižší míra volební účasti. Stranická identifikace nabývá na významu až s věkem kolem třiceti let a maxima dosahuje ve věku kolem šedesátého roku života. Podle autorů jsou příčinami tohoto růstu společensko-politické skupiny, jako jsou odbory, historické události i osobní zkušenosti jako nezaměstnanost apod. (Cambell et al., 1960, s. 149-160). Converse dělí proces nabývání stranické identifikace na dvě linie. V prvním případě se jedná o transmisi neboli o „předání“ stranické identifikace z rodičů na dítě a v druhém pak o učení, kdy si jedinec posiluje stranickou identifikaci v průběhu dospělosti opakovanou volební účastí (Converse, 1969, s. 148).

Podle Achena (2002) je ve Spojených státech i v západních demokraciích běžné, že vlivem rodičovské výchovy děti přejímají jejich „vidění“ světa a tím i politické názory a stranickou identifikaci. Tato stranická identifikace není dětmi přejímána zcela, ale podobá se. Otázkou pro jiné výzkumy je, jak to, že rodiče nedokážou své děti ovlivnit v mnoha jiných i zásadnějších věcech, ale v tomto ano. Děti často zaujmají obdobnou pozici ve společnosti, a proto jsou pro ně životní zkušenosti rodičů relevantní vzhledem k jejich vlastní budoucnosti.

Obecně se raná dospělost a stáří označují za období, kdy jsou politické postoje člověka nestabilní. V rané dospělosti se tomu tak děje proto, že se jedná o období plné změn. Dítě se stává dospělým, často přechází buď na vysokou školu, nebo do zaměstnání, kde se dostává do nového kolektivu. Dále navazuje dlouhodobé partnerské vztahy a v tomto období se také často stěhuje od rodičů, čímž se vymaňuje z jejich vlivu, kdy víme, že rodiče mají na volební účast a preference svého dítěte zásadní vliv, pokud žijí společně pod jednou střechou (viz Bhatti, Hansen, 2012a, b). Ženy z pravidla mají vyšší důvěru v systém a instituce a zároveň se při hlasování chovají liberálněji. Mladé ženy jsou totiž tolerantnější k menšinám, přistěhovalcům, apod. Ženy také mívají vyšší volební účast než muži (např. CIRCLE Staff, 2008, 2012, 2013; Vlachová, 2012). Hooghe a Wilkenfeld (2008) zjistili, že důvěra v politické instituce je v zemích střední a východní Evropy stále nižší než v zemích západní Evropy a Skandinávií. Totéž platí v otázce liberálnosti názorů celé společnosti a tím i u mladých. V zemích, kde můžeme prokázat u lidí ve věku rané dospělosti důvěru v politické instituce, která je u těchto lidí často průkazná již věku kolem čtrnácti patnácti let, ji lze očekávat i v dospělém a důchodovém věku. Tato názorová kontinuita je průkazná opět zejména v zemích západní Evropy a Skandinávií. V České republice se státní a politické instituce těší důvěře lidí mezi 18 a 30 roky nižší než 50 %, přičemž je tato podpora vyšší mezi muži o téměř 10 % než mezi ženami. Opačně je to v otázce imigrace, práv přistěhovalců apod. jsou mladí Češi jedni z nejtolerantnějších ze vzorku osmi evropských států (v průměru 80 %). V tomto případě jsou ale naopak tolerantnější mladé ženy než mladí muži ve věku 18-30let. Skandinávská a západoevropská mládež je také svědomitější oproti té středoevropské a východoevropské i v případě volební účasti. Výjimku zde tvoří Švýcarsko, kde se mladí ve věku mezi 18-30 lety voleb účastní jen z poloviny.

1.1.3 Volební kampaň, tematické hlasování a straničtí lídři

Protože postupně oslabují Rokkanovy cleavages (zejména linie náboženská a třídní), tak na důležitosti nabývají prvky spíše krátkodobějšího charakteru jako personalizace volebních kampaní, image stranických lídrů, prezentace v médiích apod. (Dalton, Klingemann, 2007, s. 10). Volební kampaň politických stran se během několika desetiletí proměnila v kampaň permanentní a řízenou profesionálními poradci. I z tohoto důvodu jsou náklady na politickou kampaň stále vyšší. Náklady dále rostou i proto, že klesá počet voličů, kteří se pozitivně identifikují s politickou stranou. Je tedy složitější získat voličský hlas a strany bojují o podporu nerozhodnutých voličů. V posledních dvou dekadách se k tradičním prostředkům jako jsou tisk, rozhlas, televize přidal nový informační kanál, internet. Politické strany využívají internet stále častěji. Nejen, že si zde platí reklamu, mají své webové stránky a blogy, ale informace se prostřednictvím internetu šíří nejrychleji. Norris (2003) prokázala, že televize a internet mají pozitivní vliv na volební účast. U lidí, kteří sledují předvolební debaty, zprávy apod. je vyšší pravděpodobnost, že půjdou volit. Dále chodí častěji k volebním urnám lidé, kteří byli jakoukoli formou kontaktováni stranou nebo kandidátem (stejně např. Kelleher, 2013; Niemi, Hanmer, 2004). Norris spolu s Wlezienem (2005) také prokázali zásadní vliv intenzivní kampaně v posledních 30 dnech před volbami a sílu jednoduchých hesel.

Někteří autoři (např. Dalton, 2008b) tvrdí, že v posledních letech má tematické hlasování stále větší vliv. Tento nárůst je způsoben modernizací společnosti a jejím posunem od materiálních k postmateriálním hodnotám, větší informovaností voličů, vyšším počtem nezařazených voličů atd. Dále můžeme říct, že třídní hlasování a stranická identifikace, a spolu s nimi i ideologická ukotvenost jak politických stran, tak voličů, jsou statickými proměnnými. Volební témata se naproti tomu průběžně mění. Ačkoli můžeme říci, že existují témata, která se opakují. Jsou jimi především sociální a hospodářská politika. Ať má volič jakékoli priority, tak volba dané politické strany ve většině případů vyjadřuje alespoň minimální souhlas s jejím programem. Pokud se volič orientuje na konkrétní téma/ta a rozhoduje se podle nich mezi stranami, znamená to, že je informovaný a o politiku se zajímá.

Důležitým faktorem ve volbách jsou také straničtí lídři. Politická kampaň je stále více personalizována a prodražována náklady na vytváření mediálního obrazu. Tento

obraz je tvořen i najatými odborníky z volebního štábu. Ti dbají nejen na projev politika, ale i na jeho image, vizáž, gesta, apod. Pro prezentaci je nejzásadnějším prostředkem televize. Straniční lídři hrají větší roli v prezidentských systémech. V případě parlamentních režimů mají lídři větší vliv při většinovém volebním systému. Voliči častěji kladně hodnotí ty lídře, kteří jsou členy strany jimi volené, nebo případně strany ideově blízké na pravolevé škále. Naopak negativně voliči hodnotí lídře z těch politických stran, které z ideového hlediska označují za sobě nejvzdálenější (Linek, 2012d, s. 200-201).

1.2 Další faktory ovlivňující volební participaci

1.2.1 Pohlaví

I když se dříve prokazatelně voleb účastnili více muži než ženy, což bylo zapříčiněno např. nižším sociálním statutem žen ve společnosti, tak s nárůstem ženské emancipace během první poloviny dvacátého století se tento trend postupně mění až do dnešní podoby, kdy se ženy voleb v mnoha zemích světa účastní více než muži (Ellis et al., 2004). Totéž potvrzují i Norris s Inglehartem (2000), jejichž závěry byly učiněny na základě dat sebraných v 80. a v první polovině 90. let. Autoři prokazují měnící se trend jak v politické participaci, tak ve volebních preferencích. Zatímco dříve byly ženy konzervativnější a politicky méně aktivní, v případě mužů tomu bylo opačně. Dnes je tomu u obou pohlaví naopak. Tato změna je zaznamenána právě v jimi sledovaném období přelomu 80. a 90. let. Současně ale ukazují, že v první polovině 90. let ženy v postkomunistických zemích volí častěji pravicové strany. Je samozřejmě otázkou, zda a případně jak se politické preference žen za posledních dvacet let změnily.

1.2.2 Věk

Je obecně známo, že po získání aktivního volebního práva se lidé voleb účastní jako prvovoliči a následně jejich účast upadá. Zájem o politiku a volební účast jedince stoupá opět až se středním věkem, kdy záleží na mnoha faktorech, ale obecně se jedná o

vzdělání, finanční zajištění, zda jsou děti z domu pryč, neboli mají lidé více času, apod. Volební účast jedince opět klesá v důchodovém věku a to zejména kvůli zdravotnímu stavu. Toto se Bhatti a Hansen (2012a) snaží revidovat do podoby horské dráhy. Ve Spojených státech je volební účast nižší než v Evropě, kde mezi ty nejvýše postavené země patří státy skandinávské. Autoři přichází s důkazy (případová studie Finska, Dánska a státu Texas), že se ale tato teorie nedá generalizovat na celý západní svět. Z jejich výzkumu vyplývá, že se volební účast jedince odvíjí od individuálních životních cyklů, nikoli od generačních rozdílů. Propad ve volební účasti mezi osmnáctým a jednadvacátým rokem věku lze možná vysvětlit i tím, že mladí v tomto věku často opouštějí domov, osamostatňují se a na politiku jim nezbývá tolik času. Oproti minulým dekadám je dospívání prodlužováno a roste tlak na vysokoškolské vzdělání. Nabízí se také otázka snížení věkové hranice pro aktivní volební právo, jako je tomu např. v Rakousku, kde sice ti nejmladší volí méně než dvacetiletí, ale o politiku se zajímají více, zřejmě díky socializaci ve třídách na středních školách. Tam, kde je věková hranice na úrovni osmnácti let, jsou prvovoliči na středních školách v menšině.

Dále Bhatti a Hansen (2012b) tvrdí, že mladí lidé žijící u rodičů chodí volit častěji než jejich vrstevníci, kteří již žijí odděleně od rodičů. U těch, kteří již doma nebydlí, mizí vliv volebních návyků rodičů a do popředí se dostávají volební preference vrstevníků. Podle Lazarsfelda (1968, s. 137) lidé volí ve „skupinách“, neboli vzájemně ovlivňují své preference. Opuštění domova je pro mladého člověka klíčové v tom, že utlumuje stávající sociální sítě, zejména s rodinou, příbuznými a rodinnými přáteli a zároveň se stává součástí sítí nových, zejména ve škole, zaměstnání apod. Každá síť může u jedince podmiňovat jiné politické chování. Je tedy možné, že se v různých fázích života bude člověk díky různým sociálním sítím chovat politicky rozdílně. Obecně, bez rozdílu etapy životního cyklu, má na jedince vliv to, s kým žije v domácnosti a jaké postoje a hodnoty tento (tito) spolubydlící zastává (zastávají). Vliv rodičů na potomka se dá rozdělit do dvou kategorií: krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobý efekt označuje společné soužití v jedné domácnosti, kdy je dítě politicky socializováno a pokud se rodiče účastní voleb, tak z pravidla dítě také. Dlouhodobý efekt je dán genetickou informací a primární socializací. Podle výzkumů z 60. let mají na politickou socializaci dětí větší vliv jejich otcové než matky. (Jennings, Langton 1969; Jennings, Niemi, 1971). Nicméně nejnovější výzkumy potvrzují, že současný trend je opačný. (Coffe, Voorpostel, 2010; Elder, Greene, 2012). Rovněž je prokázáno, že ženy jsou častěji ovlivněny jinými lidmi než muži (Wolfinger, Rosenstone, 1980).

Otázkou je, jak je to v problematice politického chování s vlivem dětí na rodiče. Plutzer (2002) zjistil, že socioekonomické a politické možnosti mají velký vliv na účast prvovoličů ve volbách. Tyto vlivy oslabují ve chvíli, kdy se mladí lidé od rodičů stěhují. Tato zjištění se shodují s výsledky výzkumu Bhattiho a Hansena (2012b). Soužití s oběma rodiči, ale i s pouze jedním z nich má, co se týká hlasovací aktivity, větší vliv na dívky než na chlapce, přičemž mladí žijící pouze s matkou volí častěji než ti, kteří žijí jen s otcem. Být studentem znamená mít snazší přístup k politickým informacím a současně být součástí sítě, která vytváří tlak na politickou participaci a zejména na volební účast (Wolfinger, Rosenstone, 1980, s. 57). Studenti tedy volí více než nestudující mladí. Dále se častěji účastní voleb potomci vzdělaných lidí s vyšším příjmem. Jakmile se adolescent stane plnoletým, je jeho volební účast jednou z prvních příležitostí, jak využít nově získaná práva. To by mohlo být jedním z důvodů, proč u mladých voličů jejich účast klesá až po účasti v prvních volbách po zisku volebního práva s osmnáctým rokem věku. Poté, co se děti odstěhují od svých rodičů, vliv rodičů značně klesá, naopak stoupá vliv vrstevníků a zejména spolubydlících nebo spolužáků. Díky těmto protichůdným tendencím volební účast mladých klesá. Přitom ale tito lidé nemají stejnou genetickou informaci ani nemají vliv na primární socializaci jedince. Propad volební účasti mladých nastává mezi účastí ve volbách v roli prvovoliče a usazením se a založením vlastní rodiny, neboli v období, kdy se mladí osamostatňují ze soužití a vlivu s rodiči. Volby jsou také společenským aktem, kdy bývá zvykem, že se jich účastní celá rodina společně.

Molly et al. (2003) se zabývá socializační úlohou rodičů a školy ve vztahu k dítěti ve Spojených státech. Studenti aktivní při studiu střední školy, tj. účastníci se sportovních, kulturních kroužků, ale i školní politiky, z pravidla bývají angažováni i v dospělosti. Stejně jako např. Dalton (2008a) tvrdí, že ačkoli se třeba mladí Američané neúčastní voleb, tak se politicky angažují, ale jinou formou, např. protesty, peticemi, dobrovolnictvím, apod. a to zejména na internetu. Děti se častěji politicky angažují, pokud jsou doma svědky debat o politice. Také pokud některý z členů rodiny, a čím více, tím lépe, se politicky angažuje, stává se vzorem pro dítě a tím je větší pravděpodobnost, že se i dítě bude politicky angažovat. Většina amerických středních a vysokých škol vyučuje kurzy, které se týkají politiky a podle průzkumů jsou jimi studenti kladně ovlivněni. Ještě více zásadní ale je, že učitelé podněcují diskuze o politice. Spolužáci a učitelé mají na politickou angažovanost studenta stejný, někdy i větší vliv, jako rodiče.

1.2.3 Vzdělání

V otázce vzdělání je obecně prokázáno, že lidé s vyšším vzděláním se politicky více angažují, což znamená, že se i voleb účastní častěji a naopak. Pro vzdělanější občany je obecně jednodušší orientovat se v politice a porozumět jí, dále mohou být součástí sítí, díky kterým se o politiku více zajímají, nebo díky kterým mohou být k participaci oslovováni. Současně mají lidé s vyšším vzděláním zpravidla i vyšší příjem a z toho důvodu disponují větším množstvím zdrojů potřebných k politické participaci. Jak již bylo zmíněno výše, volební účast roste s věkem.

V případě mladých lidí je ale kategorizace složitější, protože díky svému věku patří i studenti pomaturitního studia k lidem s nižším dosaženým vzděláním, protože jejich studium ještě není ukončeno. Často patří i k lidem s nízkými finančními příjmy, a pokud při studiu pracují alespoň na částečný úvazek, tak mohou mít i méně času na politickou participaci. Současně ale být studentem znamená mít snazší přístup k informacím týkajících se politického života a zároveň být součástí sítě, která vytváří tlak na politickou participaci a zejména na volební účast (Wolfinger, Rosenstone, 1980, s. 57). Studenti tedy volí více než nestudující mladí. Dále se častěji účastní voleb potomci vzdělaných lidí s vyšším příjmem (Bhatti, Hansen, 2012b; Burden, 2009). Dále se voleb účastní více ti, jejichž rodinní příslušníci také volí.

Již dávno je prokázán vztah vzdělání a občanství. Tento vztah je vyjádřen přímou úměrou, tedy čím vyšší dosažené vzdělání, tím větší zapojení jedince do politického života. To se projevuje vyšší volební účastí, větším počtem členství, povědomím a zájmem o politické dění atd. Např. Jagneaux (2010) tvrdí, že skupiny méně vzdělaných lidí s nižšími příjmy budou volit levici, aby si polepšili, a naopak lidé s vyšší dosaženým vzděláním budou volit pravici, aby si udrželi své výhody, které jim plynou ze systému, který prosazují neoliberální a konzervativní strany. Čím vyšší vzdělání, tím by však měl mít člověk vyšší kulturní kapitál a tím více by si měl uvědomovat sociální problematiku. Člověk se politicky rozhoduje zejména podle toho, jaké dopady taková rozhodnutí budou pro něj mít v krátkém časovém intervalu. Lidé tedy řeší spíše materiální otázky než postmateriální. Vzdělání také vede k polarizaci, protože vzdělanější lidé volí spíše jiné než středové strany. Většinou se ale vzdělání přiklání konzervatismu. Zhruba třikrát více lidí se základním a středním vzděláním volí

Demokratickou stranu, zatímco lidé s vysokoškolským vzděláním častěji volí Republikánskou stranu, ačkoli rozdíl mezi voliči obou stran jsou asi jen 3 % ve prospěch pravice. Vzdělaní a materiálně zabezpečené lidé tedy nemají touhu a hlavně motivaci měnit stávající, které jim vyhovuje. Na druhou stranu, i když autor potvrzuje hypotézu stoupající podpory pravicového konzervatismu spolu s rostoucí úrovní dosaženého vzdělání, z analýzy také vyplývá to, že obecně se Demokratická strana těší u vzdělaných lidí vyšší podpoře.

1.2.4 Studenti společenskovědních oborů

Ve světě, a hlavně v západních demokraciích, je politologický výzkum studentů vysokých škol běžný. Tyto výzkumy se zabývají nejen jejich volebním chováním z pohledu (ne)účasti ve volbách, ale i jejich hodnotovým systémem nebo vlivy na volební chování. Mezi nejdůležitější vlivy můžeme obecně řadit rodinu, školu, přátele, media, v některých zemích i náboženské vyznání. Právě ale vliv prostředí univerzity, konkrétního studovaného oboru a s tím spojeného okruhu přátel bývá nejčastějším předmětem zkoumání politických vědců. Většina z takových výzkumů potvrzuje, že studenti společenskovědních, humanitních a uměleckých oborů obecně tendují k volbě politických stran nebo kandidátů levice (např. Michael C. Hollway (2003); Stanley Rothman, April Kelly-Woessner, Matthew Woessner (2011); Richard G. Niemi, Michael Hanmer (2004) a další). Stejně výzkumy zároveň potvrzují, že v rámci společenskovědních oborů existují dvě výjimky, protože studenti ekonomických a právních oborů naopak zpravidla volí pravicové politické strany nebo kandidáty.

Guimond, Palmer a Bégin (1989) dělali výzkum mezi studenty na univerzitě v kanadském Quebecu. Výzkum byl zaměřen na to, jaké strany studenti volí a dále které ideologie převládají v rámci jednotlivých společenskovědních oborů. Autoři dokázali, že studenti společenskovědních oborů jako sociologie, politologie, antropologie apod. po absolvování tříletého studia volí většinou levicové strany a inklinují více k socialismu, zatímco studenti ekonomických oborů a práv volí častěji pravicové strany a identifikují se naopak s neoliberalismem. Totéž Guimond a Palmer v roce 1996 potvrdili i ve zbytku země.

Brianne Hastie (2007) ověřovala výše zmíněnou hypotézu na univerzitách v Austrálii a dospěla ke stejnému závěru. Právě objem znalostí má podle autorky přispívat k tomu, že lidé vzdělanější jsou více liberální a naopak. Problémem její práce však je, že neodděluje liberalismus sociální a ekonomický, čímž je těžší porovnávat její výsledky a závěry s jinými pracemi zaměřenými na diskutovanou problematiku.

Armand Chatard a Leila Selimbegovič (2007) se ve svém článku zabývají otázkou, zda a jak vyšší dosažené vzdělání mění lidské hodnoty v otázce rasismu, předsudků, rovnosti a tolerance. Analýzou sesbíraných dat ukazují, že úroveň vzdělání opravdu může vést k osvojení si výše uvedených hodnot, ale pouze v některých oborech studia. Hodnoty studentů práv a ekonomických oborů na jedné straně a studentů ostatních společenských a humanitních věd na straně druhé se liší tím více, čím vyššího vzdělání dosahují. Studenti ekonomických a právních oborů jsou více rasističtí, mají předsudky vůči lidem jiného etnika nebo vyznání, dále jsou více elitističtí a méně tolerantní. Tyto hodnoty studenti vykazují nejen během a po ukončení studia, ale jsou zpravidla patrné již při nástupu studentů na vysokou školu. Ke stejným závěrům ve svých pracích dospěli např. Kimmelmeier, Danielson, Basten (2005) nebo Sidanius, van Laar, Levin a Sinclair (2003) nebo Elchardus a Spruyt (2009).

Právě Elchardus a Spruyt ve svém mnohaletém výzkumu na Svobodné univerzitě v Bruselu zjišťovali jak politické preference a hodnoty studentů (viz výše), tak i to, zda si studenti vybírají obor studia podle svých preferencí a hodnot a dále jestli a případně jak se tyto dvě proměnné mění v průběhu studia. Autoři dospěli ke zjištění, že studenti si opravdu vybírají obor studia podle svých politických preferencí a hodnot a to ve shodě s výše popsáním. Neboli lidé rasističtí, netolerantní, elitističtí častěji nastupují ke studiu práv a ekonomie. Naopak mladí lidé obhajující redistribuci, toleranci atd. si ke studiu vybírají obory jako sociologie, politologie, genderová studia apod. V otázce případné proměny hodnot nezáviselo ani tak na oboru studia, ale u každého respondenta, u kterého ke změně došlo, primárně záleželo na konkrétních politických rozhodnutích.

1.2.5 Vyučující společenskovedních oborů

Vyučující jsou obecně lidmi, kteří mají poměrně velký prostor k uplatňování vlivu. Mohou tedy snadněji působit na politické preference a hodnoty studentů

prostřednictvím výuky, publikací, médií. Skrze publikace a média může být ovlivňována širší veřejnost než je akademická. Je tedy s podivem, že zatímco ve světě je výzkum politické orientace akademiků poměrně běžný, tak v České republice je tomu naopak. Tyto výzkumy ukazují, že v rámci společenských věd existují rozdíly v politických preferencích a hodnotách. Obecně můžeme říci totéž, co u studentů, neboli že akademici v oborech ekonomických a právních volí pravicové strany, jsou individualisté, konzervativní a ekonomičtí liberálové (např. Heine Andersen (1999), Daniel B. Klein, Charlotta Stern (2005); Niclas Berggren, Henrik Jordahl, Charlotta Stern (2007) apod.).

Heine Andersen (1999) se ve svém výzkumu zaměřil na dánské vědce napříč obory a všemi univerzitami, zejména ale na vědce společenské. Data byla získávána z parlamentních voleb v roce 1994. Cílem bylo zjistit nejen, jak jednotliví vědci volili, ale i to, jaká ideologie nebo paradigma je spojeno s konkrétními obory a zda a jak se dané paradigma promítá do hodnot vědců. Heine zjistil, že společenší vědci volili levicové strany častěji než zbylí vědci a i častěji než dánská populace. Z politických stran dánské levice byly podporovány hlavně socialisté a radikální levice, méně pak sociální demokraté, kteří byli nejčastěji volenou politickou stranou v Dánsku. Levicoví vědci sami sebe nejčastěji identifikovali jako socialisty, pravicoví se nejčastěji hlásili k ekonomickému liberalismu. Opět je zde prokázán rozdíl v preferencích sociologů, politologů, antropologů apod. na jedné straně a ekonomů, právníků na straně druhé. Tento rozdíl odpovídá výsledkům jiných výzkumů této problematiky.

Je dokázáno, že ve Spojených státech společenší vědci, stejně jako studenti, inklinují více k Demokratické straně než k Republikánům (např. Lipset, 1982). Ke stejným závěrům dospěl i výzkum Daniela B. Kleina a Charlotty Stern (2005), kteří tvrdí, že tento jev je průkazný nejpozději od sedmdesátých let, protože většina zúčastněných starších sedmdesáti let věku se hlásí k volbě Demokratů. Voliči Demokratické strany se zde na rozdíl od voličů Republikánů vyznačují tím, že ve většině témat v oblasti ekonomiky, sociální podpory apod. souhlasí s intervencemi ze strany státu, s tím, že v případě mladších akademiků je tato podpora větší. Republikáni naopak vyžadují státní zásahy v případě armády, imigrace, drog a prostituce. Zajímavostí také je, že voliči Demokratů častěji uváděli, že volbu strany zdědili od rodičů. Převaha akademiků, kteří volí Demokraty je také způsobena tím, že lidé volící Republikány se méně hlásí na doktorské studium. Jejich prioritami jsou kariéra, rodina a

její zabezpečení. Těchto cílů se na akademické půdě dosahuje hůře a déle. Proto se snaží profesně uplatnit jinde (Matthew Woessner, April Kelly-Woessner, 2007).

Výzkum Berggrena et al. byl uskutečněn mezi doktorandy a přednášejícími společenskovedních oborů jako sociologie, politologie, práva, ekonomické obory apod. Autoři zjistili, že přes polovinu z respondentů inklinuje k volbě pravicových stran, což je více než ve švédské společnosti jako celku. Pokud se ale podíváme na rozbor výsledků v případě jednotlivých zkoumaných oborů, tak je zřejmá dělící linie potvrzující zkoumané téma. Z toho vyplývá, že k volbě levice se nejvíce hlásili lidé přednášející sociologii, genderová studia a politologii. Současně se ale odlišovali od švédského elektorátu volícího levici, protože zatímco občané volící levici inklinují nejvíce k sociální demokracii, tak akademici preferují vyhraněnější levicové strany. Naopak pravici nejčastěji volili lidé přednášející předměty týkající se administrativy, ekonomie a práva.

2 Volební participace v České republice

2.1 Aplikace klasických přístupů k volební participaci v České republice

2.1.1 Třídní hlasování

První porevoluční volby v letech 1990 a 1992 byly charakteristické nezkušeností voličů a neustáleným stranickým systémem. Soutěž českých politických stran se od voleb v roce 1996 odehrává na pravolevé škále. Nejzásadnější štěpící linií je vztah vlastníci-pracující (např. Vlachová, Řeháková, 2007). Analýza třídního hlasování, kterou vypracovaly Klára Vlachová a Julia Häuberer (2012), ukazuje, že politické strany v České republice reprezentují třídní zájmy jednotlivých skupin obyvatelstva. To znamená, že levicové strany Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM) a Českou stranu sociálně demokratickou (ČSSD) volili obecně lidé s nižším vzděláním a nižšími příjmy a u pravicových stran Občanské demokratické strany (ODS), Věcí veřejných (VV) a TOP 09 tomu bylo naopak. Obě vítězné strany z roku 2006 ztratily ve volbách 2010 část hlasů lidí s vyšším vzděláním, kteří dali svůj hlas TOP 09 nebo VV. Oproti ODS a VV má TOP 09 také vyšší procentuální podíl hlasů mladých voličů. Levicové strany volili častěji ti lidé, kteří považovali za důležitá témata týkající se sociální politiky. Pro pravicové strany hlasovali naopak ti, kteří kladli důraz na problematiku daní, ekonomických reforem a tzv. rozpočtovou odpovědnost. Pro VV a TOP 09 hlasovali také ti, pro které byla jednou z nejvýznamnějších otázek korupce.

Smith a Matějů (2011) vytvořili zřejmě nejrozsáhlejší analýzu třídního hlasování v České republice. Ve své práci se autoři zabývají daty z voleb do Poslanecké sněmovny v letech 1992 až 2010. Pomocí několika datových souborů autoři klasifikovali třídy v závislosti na povolání respondentů. Tyto proměnné byly následně porovnávány v rámci celého zkoumaného období. Zatímco ve volbách 1996 a hlavně v roce 1998 třídní hlasování oslabilo zřejmě kvůli dění kolem ODS, kdy se část jejích voličů přiklonila na protest k levici, tak naopak od roku 2002 nabylo na významu. Autoři tvrdí, že po snaze minulého režimu o destratifikaci společnosti nastalo období restratifikace neboli (znovu)vytváření třídních identit a tříd samotných. Tomuto procesu

napomáhá, že na jedné straně došlo k ustálení českého stranického systému, na straně druhé se prohlubují majetkové, příjmové, sociální nerovnosti. Restratifikace v České republice je protichůdná s tendencemi v západních zemích, kde podle autorů dochází k oslabování vlivu tříd.

2.1.2 Stranická identifikace v České republice

„Stranická identifikace je v politologii používána k popisu dlouhodobé loajality jedince k určité politické straně. Jedná se o psychologické pouto s určitou politickou stranou ovlivňující rozhodování jedince v sociálních, ekonomických a politických otázkách“ (Goren, 2005, cit. podle Lyons, 2012, s. 134). Psychologické pouto mezi voličem a politickou stranou se vyvíjí již od období adolescence a je určováno hlavně rodinným a sociálním zázemím. Stranická identifikace se prohlubuje s délkou trvání. Oba tyto faktory jsou potvrzeny výsledky České volební studie 2006 i 2010, podle kterých členové rodiny častěji volí stejnou politickou stranu, a pravděpodobnost shody stoupá s mírou stranické identifikace (Lyons, 2012, s. 141). Současně se zdá, že mezi volbami v letech 2006 a 2010 narostl počet stranicky identifikovaných jedinců v nejmladší věkové skupině voličů. Tento fakt lze vysvětlit mobilizací mladých voličů hlavně stranami TOP 09 a VV (Lyons, 2012, s. 139). V České republice mají voliči nejintenzivnější stranickou identifikaci ke KSČM a ODS (Lyons, 2012, s. 138).

Koncept negativní stranické identifikace je založen na stejných předpokladech jako pozitivní stranická identifikace (viz výše), ale vede k rozdílným důsledkům. Zatímco u výše popsané pozitivní varianty s vysokou mírou pravděpodobnosti volič volí politickou stranu, se kterou je spjat, tak u negativní stranické identifikace volí z různých důvodů proti některé z politických stran. Také bývá pravidlem, že lidé hodnotí negativně jak politickou stranu, tak jejího lídra. Ve volbách do PSP ČR v roce 2010 voliči všech parlamentních pravicových stran (ODS, TOP 09, VV) označili za cíl své negativní stranické identifikace KSČM, nicméně jako stranického lídra nikoli Vojtěcha Filipa, ale Jiřího Paroubka, tehdejšího předsedu ČSSD (Lyons, 2012, s. 147).

2.1.3 Volební kampaň, tematické hlasování a straničtí lídři

Volební kampaň byla v roce 2010 vnímána převážně negativně. Přispěly k tomu spory předsedů největší politických stran Jiřího Paroubka a Petra Nečase. Zásadním tématem, se kterým přišla TOP 09, byla otázka státního rozpočtu a jeho „ozdravení“. Rétorika byla podpořena finančními problémy jihoevropských států, zejména Řecka. TOP 09 dokonce posílala obyvatelům do schránek fiktivní složenky s podílem na dluhu ze státního rozpočtu. Obvyklým tématem byla otázka komunistické minulosti. Hlavně mladé voliče vyzýval k aktivitě, tj. volbě proti KSČM, a debatě s prarodiči o (ne)volbě KSČM videoklip Přemluv bábu, přemluv dědu, jehož autorem byla iniciativa Dekomunizace. TOP 09 na billboardech vyháněla rudé krysy z lodí. Dále (hlavně) na mladé působila kampaň na Facebooku, kterou získávala hlasy zejména TOP 09. Billboardová i mediální kampaň se stala spíše anti kampaní, kdy se strany i politici osočovali z podvodů a korupce.

Mezi nejvýznamnější témata voleb v roce 2010 patřila problematika státního rozpočtu, sociální politika, zdravotnictví a hospodářská politika (Linek, 2012d, s. 193). Pro voliče ODS a TOP 09 byla zásadnější také otázka komunismu. Právě KSČM spolu s ODS vykazuje dlouhodobě největší míru stranické identifikace, která byla nejčastějším důvodem pro volbu těchto dvou politických stran (viz Lyons, 2012). Pro vítěznou ČSSD hlasovali lidé nejčastěji kvůli jejímu programu, ve kterém se voliči zaměřovali nejvíce na nezaměstnanost, zdravotnictví a sociální politiku. O stejné otázky se zajímali i voliči KSČM, ODS a TOP 09, ale zejména u pravicových stran měli voliči rozdílnou představu o řešení. „V otevřené otázce po důvodech výběru volené strany uváděli voliči TOP 09, že pro stranu hlasovali kvůli programu (38 %), touze po změně (20 %) a důvěře a sympatii (27 %). Voliči VV svou volbu zdůvodňovali velmi podobně: v 41 % případů hlasovali pro stranu kvůli programu, ve 24 % kvůli touze po změně a v 18 % případů kvůli důvěře a sympatiím ke straně. Oproti jiným stranám uváděli voliči obou stran nadprůměrně jako hlavní důvod touhu po změně, volební kampaň, kvalitu strany a vliv rodiny a okolí...Nabízí se tak interpretace, že voliči si tyto strany nevybírali primárně kvůli jejich programu, ale spíše kvůli touze po změně, kterou tyto strany reprezentovaly. Jejich důvěryhodnost (založená především na lídrech stran) jim v tom výrazně pomáhala“ (Linek, 2012c, s. 178). Dále byli voliči VV méně vyhranění a hlavním motivem hlasování pro VV byla důvěra v předsedu Radka Johna,

nespokojenost s politickou situací v České republice a ztotožnění se s korupcí jako hlavním tématem jejich předvolební kampaně. V těchto otázkách Radek John působil na voliče jako důvěryhodná osoba, která naváže na kariéru investigativního novináře a bude i nadále na problematiku korupce poukazovat a nově ji i řešit z pozice předsedy parlamentní strany a poslance.

V prvním kole prezidentské volby soupeřilo devět kandidátů. Předvolebními průzkumy i médií byli na postup do druhého kola favorizováni Jan Fischer spolu s Milošem Zemanem. Zřejmě i to byl jeden z důvodů, proč Jan Fischer nakonec nepostoupil. Lidé ve druhém kole nechtěli vybírat z těchto dvou jmen, protože Fischer nebyl schopen přijatelně vysvětlit své členství v Komunistické straně Československa (KSČ), když se vymlouval na rodinu. Dále měl problémy s financováním kampaně. K Fisherovu neúspěchu dopomohl i finiš kampaně Karla Schwarzenberga během posledního měsíce. Předseda TOP 09 byl stylizován do image punkera, když na plakátech nebo plackách pro podporovatele byl vyobrazen s růžovým „čírem“ na žlutém pozadí s heslem „KaREL FOR PreSiDeNT“. „SID“ je zde odkazem na člena Sex Pistols Sida Viciouse. Ukázalo se, že tato kampaň byla velice úspěšná hlavně u mladých lidí a pražských intelektuálních kruhů, ačkoli došlo k paradoxní situaci, kdy byl aristokrat stylizován do postavy punkera ze Sex Pistols, kteří stáli proti britské královské rodině. K podpoře Karla Schwarzenberga se přihlásily i některé kavárny a restaurace, dále se uskutečnila koncertní tour po České republice. Pozdější vítěz Miloš Zeman stavěl svou kampaň na opozici vůči Nečasově vládě. Ve druhém kole navíc dokázal využít zaváhání svého soka při výrocích o Edvardu Benešovi. Čtvrtý a nejmladší kandidát v celkovém pořadí, Jiří Dienstbier, postavil svou kampaň na myšlence spravedlivého státu. Svůj potenciál a přednosti nedokázal zúročit zřejmě i díky nejednotnosti v ČSSD, kde část straníku veřejně podpořila Miloše Zemana.

Zbylá pětice, podle mého názoru, svými tématy, ani kampaní nezaujala z toho důvodu, že nepřišla s ničím novým nebo zajímavým. Přemysl Sobotka a Jana Bobošíková si vytkli za cíl suverenity České republiky v rámci Evropy, zachování stávající měny apod. Táňa Fischerová vedla skromnou kampaň, ve které jí v pozici pokračovatele politiky Václava Havla zastínil Karel Schwarzenberg. Zuzana Roithová se chtěla stát první českou prezidentkou, avšak její málo medializována i financovaná kampaň jí k úspěchu nedovedla. Protože si lidé prezidenta republiky představují jako reprezentanta státu, neřeší jen kompetence pro výkon funkce, ale také vzhled, věk, apod. Právě vzhled byl určitě jedním z faktorů, které Vladimíru Franzovi odebraly hlasy.

Mezi další můžeme řadit jeho slabou orientaci v zahraniční politice nebo ekonomice. Také se vyslovil pro školné i jmenování vlády za účasti KSČM, což mu jistě uškodilo u mladších generací. Svou roli mohla hrát i skinheadská minulost a politická nezkušenost.

V předvolební kampani do Sněmovny v roce 2013 Českou republiku zaplavily reklamy hnutí ANO 2011 (ANO) s jasnou snahou o vymezení se vůči tradičním politickým stranám, ale bez nabídky vlastního programu. Všechny strany se tradičně opíraly o billboardovou kampaň. TOP 09 opět vsadila na postavu svého předsedy, tentokrát v roli Jamese Bonda, případně jen s vyobrazenou dýmkou. Již tradičně silná byla kampaň na Facebooku. ODS soutěžila o hlasy s Miroslavou Němcovou v čele nebo heslem „Volím pravici“. Obě strany zmenšovaly manipulační prostor ČSSD tím, že opět oživovaly antikomunistické nálady. Sociální demokraté slibovali silnou vládu v čele s předsedou Bohuslavem Sobotkou, která bude revidovat rozhodnutí Nečasovy vlády.

Korupce se stala jedním z hlavních témat i v předčasných volbách na podzim 2013. Vymezování se vůči stávajícím parlamentním stranám a Nečasově vládě bylo společným tématem hnutí ANO a Úsvit přímé demokracie (Úsvit). Zatímco se ANO snažilo o mobilizaci nespokojených „šikovných“ Čechů, tak uskupení kolem Tomia Okamury dále prosazuje zavedení všeobecného referendu na obecní úrovni. Levice vsadila na revizi církevních restitucí, snížení nezaměstnanosti nebo vymezení se vůči Nečasově vládě. Právě ODS vsadila na Miroslavu Němcovou jako kandidátku na první českou premiérku. Dá se říci, že ODS nenastolila žádná témata. TOP 09 umně využila skandálu kolem expremiéra Nečase a jeho partnerky a „hodila“ vinu na ODS i v jiných případech a za celkovou nepopularitu vlády. Z vládních stran získala suverénně nejvyšší volební zisk.

Z hlediska témat byla kampaň TOP 09 zaměřena na ochranu parlamentní demokracie před prezidentem Milošem Zemanem. TOP 09 stejně jako celá tehdejší vládní koalice Petra Nečase byla naopak terčem Zemanovy kampaně před prezidentskými volbami. Za zmínku určitě stojí koncert, s názvem „Nikadgá Něžabuděm“ který se uskutečnil na pražském Staroměstském náměstí těsně před volbami a byl zaštitěn Davidem Kollerem. Cílem bylo upozornit na vzrůstající vliv komunistů na českou politiku a aktivizovat hlavně mladé lidi k volební účasti. Heslo "Neříkáme koho volit, víme ale koho nevolit" je více než výmluvné. Do předvolební kampaně zasáhl svým gestem, proti Hradu vztyčeným prostředníkem instalovaným v bárce na Vltavě, např. i David Černý, člověk spjatý s TOP 09, ale i Davidem Kollerem.

V případě stranických lídrů se dá předpokládat, že na základě pozitivní stranické identifikace získala hlasy sociální demokracie a komunisté včetně nejvyšších představitelů. Tomio Okamura a Andrej Babiš mají prokazatelné podnikatelské a ekonomické zázemí, které jim spolu s protestními hlasy a touze po novém daly výslednou podporu. V TOP 09 se stranické špičky nezměnily, a přesto strana získala méně hlasů, zřejmě odklonem voličů k hnutí ANO. ODS po několika skandálech lidí z vedení strany převzal Martin Kuba. Volební lídryní se stala již zmíněná Miroslava Němcová, ale strana získala nejnižší volební zisk v historii. Předseda lidovců Pavel Bělobrádek pravděpodobně získal plusové body minimálně z toho důvodu, že dovedl stranu zpět do Sněmovny.

2.2 Další faktory ovlivňující volební participaci v České republice

2.2.1 Ženy v České republice

Česká republika prošla po roce 1989 změnami, které byly doprovázeny nárůstem vzdělanosti žen, poklesem fertility, zvýšením počtu žen v odborných, manažerských či parlamentních pozicích. Probíhal zde tedy modernizační proces příznivý pro nárůst participace žen ve volbách a politice vůbec. Není proto překvapivé, že nebyl nalezen statisticky významný rozdíl v účasti mužů a žen ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010, zatímco v roce 2006 byl rozdíl v účasti ještě vyšší ve prospěch žen než v roce 2010 (Vlachová, 2012, s. 51-52).

2.2.2 Účast podle věkových skupin

Voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2010 se nejméně účastnila skupina prvovoličů. Nepřišlo jich 56 %, ale v roce 2006 to bylo dokonce 63 %. Mezi lidmi ve věku 22 až 34 let byla neúčast ve sněmovních volbách 40 %, oproti 42 % v roce 2006. Mezi oprávněnými voliči nad třicet pět let a staršími byla neúčast 35 % nebo nižší. V roce 2006 to bylo 33 % a méně. Data ukazují, že lidé od 18 do 34 let absentovali v roce 2010 méně než o čtyři roky dříve, zatímco u lidí na 34 let tomu bylo naopak. V České

republiky má vztah mezi věkem a účastí ve volbách také zaoblený průběh, avšak data neukazují nárůst neúčasti v nejvyšší věkové kategorii (Vlachová, 2012, s. 53).

2.2.3 Mladí v České republice

Volební účast mladých bývá z pravidla nižší než účast středních a starších věkových skupin, a to kdekoli na světě (Blais, 2007). V Česku je navíc typické, že mladí lidé hlasují častěji pro pravici a staří naopak pro levici. Volebním chováním mladých lidí v Česku se s výjimkou několika bakalářských nebo diplomových prací dosud nikdo nezabýval (viz Petrušek, 2010; Šíma, 2010; Kudrnáč, 2013). Zájem o mladé se posouvá spíše od jejich volebního chování k nekonvenční a alternativní politické participaci (Dalton, 2008a). Mladí se v politice orientují a jsou politicky aktivní, ale spíše mimo formální a konvenční politické instituce. K mobilizaci mladých k volební účasti přispěly i různé iniciativy před volbami do PSP ČR v roce 2010. I proto došlo k nárůstu volební účasti mladých. Zatímco volební účast české populace postupně klesá, tak volební účast mladých postupně roste (Linek, 2012b, s. 64).

Volební účast mladých při volbách do Poslanecké sněmovny je zpravidla nižší než u starších věkových skupin a tento fakt platí již od roku 1996 (Linek, 2012b, s. 73). Již bylo řečeno, že politicky nejaktivnější občané mají vyšší vzdělání, více peněz, tím i více zdrojů a volného času. Mladí jsou tak nejméně volící věkovou skupinou a to z několika důvodů. Řada mladých je ještě studenty, z čehož plyne, že mohou mít nižší dosažené vzdělání a současně většinou vydělávají méně peněz než lidé starší třiceti let. Mladí také oproti starším vykazují nižší míru znalosti politiky a stranické identifikace. Naopak ale sociální integrace a rodinná socializace mají na volební účast mladých větší vliv než u starších (Linek, 2012b, s. 80-81). Přestože pořízování si vlastního bydlení, vztah či dokonce svazek, zaměstnanost apod., neboli přejímání role dospělého, zvyšuje volební účast mladých lidí, tak společné soužití s rodiči v jedné domácnosti zvyšuje pravděpodobnost volební účasti mladých zcela nejvíce, konkrétně o 23 % (Linek, 2012b, s. 85). Dá se proto předpokládat, že mladí budou volit stejně jako jejich nejbližší rodina. Nebo se alespoň od nich nebudou lišit orientací na pravolevé škále.

Ve volbách v roce 2010 hlasovali pro pravicové strany ODS a TOP 09 častěji občané mladší, vzdělanější a s vyššími příjmy, zatímco pro levicové strany ČSSD a KSČM hlasovali lidé starší, méně vzdělaní a s nižšími příjmy. Právě příklon

nejmladších voličů k TOP 09 a VV byl s velkou pravděpodobností jednou z příčin úbytku podpory ODS v této věkové skupině obyvatel. Obě nové parlamentní strany měly, a v případě TOP 09 to platí i nadále, věkové rozložení voličské podpory nakloněno výrazně směrem k mladým voličům (Linek, 2012a, s. 24). Příčinou odlišné vzdělanostní struktury TOP 09 a ODS může být vyšší rekrutace voličů TOP 09 mezi mladými, kteří ještě nemusí mít dokončené buď vysokoškolské vzdělání anebo ani středoškolské vzdělání. Tento argument s vysokou pravděpodobností platí i pro VV (Linek, 2012a, s. 26).

Strana TOP 09 byla od počátku koncipována jako strana založena na neoliberálních ekonomických principech, jako strana konzervativní a podporující evropskou integraci. Právě v otázce Evropské unie se TOP 09 odlišuje od ODS. Obě strany se naopak shodují v otázkách daní, důchodů nebo zdravotnictví. V čele strany stojí již od jejího založení Karel Schwarzenberg, lídr, který byl zřejmě jedním z hlavních faktorů, proč TOP 09 získala ve volbách 2010 přes 16 % hlasů, a také velkou volební podporu mezi mladými lidmi a prvovoliči. Jeho kandidatura v Praze také s velkou pravděpodobností přispěla k vítězství strany v tomto regionu (Linek, 2012c, s. 168-169). Po založení TOP 09 stranu podporovaly všechny věkové skupiny, kromě lidí starších 70 let, rovnoměrně, ale do voleb na konci května 2010 se stranická podpora vychýlila výrazněji směrem k nejmladším voličům včetně studentů. Celkově tak volební podpora TOP 09 klesala se zvyšujícím se věkem voličů (Linek, 2012c, s. 174). Tento jev lze vysvětlit proměnou volební kampaně strany, kdy pro plánované volby v roce 2009 se TOP 09 snažila o sebezavedení na českou politickou scénu a předseda Karel Schwarzenberg byl hlavní tváří strany.

Oproti tomu v kampani před volbami 2010 se TOP 09 soustředila zejména na problematiku rozpočtu, zdravotnictví nebo penzí. Její neoliberální rétorika pak proměnila voličskou strukturu, protože oslovovala stále více mladších voličů (Linek, 2012c, s. 177-178). „TOP 09 ve své kampani až narcisticky obhajovala výdajové úspory a reformy s deklarovaným cílem zabránit bankrotu země; tato agenda dominovala volbám... TOP 09 svou kampaní cílila na pravicové voliče, konkrétně na ty, kteří byli nespokojeni s tím, jak pomalu a neochotně ODS řeší problémy země. K tomu jí sloužilo zdůrazňování expertní role bývalého ministra financí Miroslava Kalouska ohledně rozpočtu a daní. Zároveň skrze osobu předsedy strany Schwarzenberga oslovovala jedince, kteří pozitivně hodnotili nezkorumpovanost, životní zkušenost, nadhled a sebeironii. Tato kombinace tak mohla oslovit jak mladé, tak starší voliče, skupiny

s vyšším i nižším sociálním statutem, jak tradiční voliče, tak nevoliče“ (Linek, 2012c, s. 187). Mladší lidé častěji volili TOP 09 a VV než ODS. Na druhou stranu pro občanské demokraty častěji hlasovali vysokoškolsky vzdělaní občané. Dá se však usuzovat, že jsou to studenti a právě vysokých škol, kteří mezi mladými nejčastěji volili TOP 09 a VV. Z toho důvodu, že statistika z České volební studie počítá pouze s nejvyšším dosaženým vzděláním, lze vidět rozdíly ve volbě jednotlivých (pravicových) stran v otázce věku a vzdělání.

2.2.4 Hlavní město Praha

Volební účast v České republice není od prvních demokratických voleb v roce 1990 statická. Obecně totiž s každými následujícími volbami klesá. Byli jsme svědky jednoho extrémního výkyvu, a sice když se volební účast po podpisu tzv. opoziční smlouvy v roce 1998 propadla ze 74 % na 58 %. V následujícím období do roku 2006 ale účast opět stoupla a to na 64 %. Volební účast při volbách do PS PČR je historicky zpravidla tou nejvyšší a společně s prezidentskými volbami patří do kategorie voleb prvního řádu. Ve mnou sledovaném období se sněmovních voleb v roce 2010 zúčastnilo 62,6 % a v roce 2013 59,5 % voličů. Historicky první přímé volby prezidenta České republiky se v prvním kole účastnilo 61,3 % voličů a druhé kola pak 59,1 %. Volby v roce 2010 vyhrála ČSSD se ziskem 22,08 % hlasů. Do dolní komory se dále dostaly ODS (20,22 %), TOP 09 (16,7 %), KSČM (11,27 %) a VV (10,88 %). Sněmovní volby v roce 2013 vyhrála opět ČSSD (20,45 %) následována ANO 2011 (18,65 %), KSČM (14,91 %), TOP 09 (11,99 %), ODS (7,72 %), hnutím Úsvit (6,88 %) a Křesťanskou a demokratickou unií – Československou stranou lidovou (KDU-ČSL) (6,78 %) (volby.cz). V prezidentských volbách ve druhém kole zvítězil Miloš Zeman (54,8 %) před Karlem Schwarzenbergem (45,2 %).

Ačkoli se voleb účastní stále nižší počet obyvatel, Hlavní město Praha pravidelně vykazuje nadprůměrnou volební účast, protože jak v roce 2010, tak o tři roky později se právě v Praze voleb zúčastnil nejvyšší počet obyvatel, který překračoval celorepublikový průměr. V prvním případě volilo do Poslanecké sněmovny 68 % Pražanů a ve druhém pak 64 %. Prvního kola prezidentských voleb se v Praze zúčastnilo 65,1 % hlasujících, druhého pak 63,6 %. Vyšší účast byla jen v kraji Vysočina. Tento fakt se dá odůvodnit kandidaturou s krajem spjatého Miloše Zemana.

Procentuálně vyšší (nikoli počtem hlasů) byla i účast u volebních úřadů v zahraničí, kde lidé hlasovali převážně pro Karla Schwarzenberga.

Pro obě levicové parlamentní politické strany, ČSSD a KSČM, je Praha dlouhodobě krajem, kde získávají nejméně hlasů v každých volbách. V mezidobí 2010 a 2013 si komunisté mírně polepšili, naopak sociální demokraté si mírně pohoršili. Zcela opačný efekt má Praha na volební zisky stran pravicových. Až do roku 2010 v metropoli vítězili občanští demokraté, kteří ale svou pozici přepustili TOP 09. Tato strana v Praze zvítězila i ve sněmovních volbách 2013. Zatímco TOP 09 si pohoršila jen mírně, tak ODS ztratila polovinu svého předchozího volebního zisku. Procentuálním ziskem hlasů se v Praze na druhé místo zařadilo hnutí ANO 2011. V prezidentských volbách v Praze zvítězil kandidát TOP 09 Karel Schwarzenberg a to v obou kolech. V první kole zvítězil předseda TOP 09 drtivě, když získal cca dvouapůlnásobek hlasů Miloše Zemana. V kole druhém pak Schwarzenberg obdržel hlasů dvakrát více než jeho soupeř.

Přestože analýza povolebního výzkumu ukázala, že bývalí voliči ODS volili TOP 09 „pouze“ v 37 % (více voličů TOP 09 totiž tvořili bývalí nevoliči a prvovoliči, zejména studenti, dohromady celkem 42 %), tak také naznačuje, že v roce 2010 ODS i TOP 09 získávaly podporu v téměř identických regionech. Jde o regiony, kde byla v roce 2006 nejsilnější ODS (Kostecký, 2012, s. 120). V největších městech České republiky, městech s více jak sto tisíci obyvateli, získala pravice o 30 % hlasů více jak levice. Extrémem je však Praha, v níž pravicové strany získaly trojnásobek počtu hlasů, které obdržela levice, neboli o 50 % více (Kostecký, 2012, s. 123).

2.2.5 Studenti v České republice a v Praze

Podle údajů Českého statistického úřadu z akademického roku 2012/2013 bylo v České republice celkem 70 vysokých škol, z toho 26 veřejných a 44 soukromých. Na Prahu připadalo 8 veřejných (s 38 fakultami) a 24 soukromých vysokých škol. V obou případech se jednalo o nejvyšší podíl v republice. Ve stejném období na vysokých školách v celé České republice studovalo 381300 lidí, z toho v Praze pak 49000 osob. V roce 2012 tak některou z vysokých škol studovala čtvrtina lidí ve věku 20-29 let. V případě Prahy se jednalo o jednu třetinu. Tyto údaje jsou uváděny podle kraje

trvalého bydliště studentů. Ve skutečnosti tak čísla minimálně v případě Prahy budou řádově o tisíce lidí vyšší. Dá se totiž předpokládat, že lidé s trvalým pobytem v Praze zde budou i studovat častěji než v jiných městech. Současně se dá předpokládat, že do Prahy za studiem tisíce studentů dojíždí. Společenskovědní, humanitní a umělecké obory studuje jedna třetina všech studentů. Poměr studujících podle pohlaví je vychýlen více na stranu žen a to i v případě společenskovědních, humanitních a uměleckých oborů, kde je rozdíl ještě výraznější.

II. ANALYTICKÁ ČÁST

3 Metodologie

Data prezentovaná v této bakalářské práci vycházejí z případové studie zaměřené na studenty veřejných vysokých škol v Praze. S ohledem na výsledky zahraničních výzkumů (např. Michael C. Hollway (2003); Stanley Rothman, April Kelly-Woessner, Matthew Woessner (2011); Richard G. Niemi, Michael Hanmer (2004); Guimond, Palmer, Bégin (1989); Armand Chatard, Leila Selimbegović (2007); Elchardus, Spruyt (2009) a další) byl výzkum zaměřen na studenty společenskovedních, humanitních a uměleckých oborů. Na základě výsledků uvedených výzkumů byli z této kategorie vynecháni studenti oborů ekonomických a právnických, protože potvrdit jejich pravicovou orientaci nebylo předmětem této práce.

Respondenti byli vybíráni na základě několika kritérií. Za prvé se jednalo o výše zmíněné omezení studovaného oboru. Dále to byl věk studentů, kdy respondenti měli mít možnost volit do Poslanecké sněmovny v roce 2010, nikoli však v roce 2006. Bylo tedy nutné, aby respondenti byli narozeni v období mezi 4. 6. 1988 a 29. 5. 1992, protože ze zákona musí být volič plnoletý nejdéle v den konání voleb. Volby do Poslanecké sněmovny se v roce 2006 konaly ve dnech 2. - 3. června a v roce 2010 ve dnech 28. - 29. května. Dalším kritériem pro výběr byla účast ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2010, 2013 a minimálně v jednom kole prezidentských voleb v roce 2013. Věkové omezení respondentů a účast ve všech těchto volbách byly zvoleny ze dvou důvodů. Za prvé bylo cílem zaměřit se na preference prvovoličů s ohledem na první kandidaturu strany TOP 09, která měla mezi mladými lidmi silnou podporu. Za druhé bylo cílem vyzkoumat (dis)kontinuitu volebních preferencí studentů s možností zjištění počínající stranické identifikace.

Posledním požadavkem bylo, aby student volil pravicové strany/kandidáty nebo sám sebe identifikoval jako pravicově orientovaného. Voliči pravice byli hledáni záměrně. Inklinace mladých Čechů k pravici je zatím empiricky neprokázaným předpokladem, ale i přes to existují potvrzující indicie, jako např. kapitola z knihy Lukáše Linka „Volební účast mladých a její vliv na volební výsledky“ (Linek, 2012b), ale i výsledky Studentských voleb pořádaných organizací Člověk v tísni, které se konají

na středních školách. Ani zmíněné zahraniční studie nepotvrzují výhradní inklinaci mladých společenských vědců k levici. Z výsledků těchto studií je ale zřejmé, že pravici preferujících společenských vědců a studentů těchto věd je minimum. Analogicky s tím není v této práci operováno s předpokladem, že všichni studenti společenských věd v České republice, pro účely této práce v Praze, volí pravici. Cílem tohoto výzkumu je odhalit co nejvíce příčin a podnětů, které dovedly studenty k volbě pravice.

Za účelem nalezení respondentů pro výzkum byly nejprve emailem rozeslány inzeráty se žádostí o účast na výzkumu. Emaily byly rozeslány na Katedru sociologie a Ústav politologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (FF UK), na Institut politologických studií a Institut sociologický studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze (FSV UK) a na sekretariát Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze (FHS UK). Poté, co na výzvu zareagoval jediný zájemce, byli zbylí respondenti aktivně vyhledáváni. Po nalezení prvních respondentů přes správce skupin jednotlivých základních součástí na Facebooku byli všichni žádáni o doporučení dalších kolegů splňujících nastavená kritéria. Většina oslovených skutečně doporučila minimálně jednoho dalšího kolegu k účasti na výzkumu. Můžeme tedy mluvit o efektu „sněhové koule“. Respondenti jsou nejčastěji studenty sociologie a politologie. Dále se výzkumu zúčastnili studenti Anglistiky a amerikanistiky, Mediálních studií apod. Bohužel se nepodařilo zajistit studenty z uměleckých vysokých škol. Studenti soukromých a státních škol nebyli zahrnuti z toho důvodu, že tyto školy často nenabízí výuku jiných, než ekonomických a právnických oborů. Respondenti se výzkumu zúčastnili dobrovolně a bez nároku na odměnu.

S dvanácti respondenty byly vedeny polostrukturované rozhovory v délce 55-75 minut. Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon a posléze doslovně přepsány (viz Příloha č. 1-12). Všichni respondenti byli anonymizováni. Na základě vlivů na volební chování popsaných v teoretické části byly rozhovory rozděleny do několika tematických oblastí jako rodina, přátelé, studium na střední a vysoké škole, média, kampaň, chápání politiky, očekávání od politických a politiků. V neposlední řadě se otázky týkaly postojů k pravici i levici. Výpovědi respondentů jsou označeny písmenem „R“, tazatele pak písmenem „T“.

4 Analýza rozhovorů

Cílem této bakalářské práce je určit, z jakého důvodu studenti společenských a humanitních oborů na veřejných vysokých školách v Praze inklinují k volbě pravicových stran a kandidátů. Již bylo řečeno v kapitole popisující metodologii práce, že s dvanácti respondenty byly vedeny polostrukturované rozhovory. Tyto rozhovory byly rozděleny do několika tematických celků tak, aby bylo možné na základě analýzy rozhovorů určit, které z vlivů na volební chování jsou nejzásadnější. Otázky byly rozděleny do několika okruhů týkajících se rodiny, studia, přátel, médií nebo politické kampaně. Respondenti byli také dotazováni na vztah k politice, očekávání od politických stran a jejich představitelů. V neposlední řadě se otázky týkaly vztahu k levici. Předložená analýza rozhovorů a následná diskuze si neklade za cíl výsledky zobecňovat na širší populaci než je vybraný nereprezentativní vzorek.

Volební aktivita lidí klesá po účasti v prvních volbách po zisku volebního práva a roste opět až ve středním věku (Bhatti, Hansen; 2012a). I přes to, mladí lidé jsou politicky aktivní. Jejich participace však probíhá jinými formami, jako jsou happeningy, petice, demonstrace apod. (Dalton, 2008a). V případě volební participace mladých lidí je prokázáno, že u studentů vysokých škol volební aktivita neklesá. Naopak prostředí vysokých škol, příp. univerzitních kampusů, vyvíjí na studenta tlak jak v otázce zájmu o politiku, tak v otázce samotné volební aktivity (Wolfinger, Rosenstone, 1980, s. 57). Respondenti často mluvili o tom, že volili ve všech volbách, které se konaly po jejich nabytí plnoletosti. Neboli chodí i k volbám, ve kterých většina českého obyvatelstva k volebním urnám nechodí, jako jsou volby do Evropského parlamentu, komunální volby nebo senátní. Sice je brána v úvahu i komunální politika, ale respondenti uvažují obdobně jako ve volbách do Sněmovny. Proto volí strany mající vysokou šanci uspět. Volba se shoduje s aktuálně preferovanou politickou stranou, jak potvrzuje Petra, Anežka nebo Štěpán, nebo se stranou, kterou volí „*odjakživa*“ jako např. student Václav.

4.1 Koho a proč studenti volí? A co za to očekávají?

Komu jsou studenti ochotni odevzdat hlas? V případě voleb do Poslanecké sněmovny musí strana mít program, se kterým respondent souhlasí alespoň v těch oblastech, které ho zajímají nejvíce. Pro Štěpána, Václava nebo Petru byla prioritou ekonomická otázka. V případě ODS i TOP 09 podpora podnikání, nižší daně a daňové úlevy. Pro TOP 09 mluvil také důraz na rozpočtovou odpovědnost, kterou strana podpořila Kalouskovými složenkami a hrozbou opakování se řeckého krachu v případě České republiky. Pro Karin a Danu byl důležitý důraz na ekologii u Strany zelených. Dále musí být strana důvěryhodná, proto např. Karolína nevolí ODS. Již bylo řečeno, že volí tu stranu, která podle nich má šanci dostat se do Sněmovny nebo do vlády. Podle Václava jde i o hodnoty, ve kterých by se měl s kandidáty volené strany shodovat. V roce 2010 to u ODS, kterou volil, byly „*slušnost v jednání, pro mě je to hodnota. Pak je to taková ta bezúhonnost, tu třeba jiný neměli. Nebyl žádný důvod, kterej by mi morálně neumožnil je volit.*“ O slušnosti se zmiňují i další, jako Alena, která ji vidí u předsedy KDU-ČSL Pavla Bělobrádka i strany jako takové. Další pak u Ondřeje Lišky a samozřejmě Karla Schwarzenberga. Důležitou proměnnou jsou tedy u politických stran jejich lídři. Pro Karolínu ztělesňují zmiňovanou důvěryhodnost, pro Václava hodnoty, které vyjmenoval. Karolína s Anežkou se shodly na tom, že je také důležité, co a hlavně jak lídr říká. Proto obě vzhlížejí k předsedovi TOP 09 Karlu Schwarzenbergovi, který je podle nich slušný, uctívá, budí přirozený respekt, a když mluví, „*tak to má hlavu a patu*“. Pro Lud'ka a Davida lídr strany ztělesňuje také program strany. Toto pro ně představuje (dnes již expředseda, pozn. autora) Ondřej Liška ze Strany zelených. Podle Davida není možné, aby rodinnou politiku prezentoval politik důchodového věku, což mu vadí na ČSSD. TOP 09 také těžila z novosti strany. Fakt, že zde působí politici se zkušenostmi z jiných stran i noví, mladí politici byl vnímán jako dobrý mix.

V prezidentských volbách se kandidáti prezentovali sami za sebe i v případě, že byli nominováni některou z politických stran. Někteří, jako Luděk a Martina, uvažovali o volbě nebo volili Vladimíra Franze, jiní, jako Alena nebo David, uvažovali o Zuzaně Roithové. Václav volil v prvním kole Přemysla Sobotku. Přes to se většina shodla na volbě Karla Schwarzenberga minimálně ve druhém kole. Důvodů bylo několik. Prezident podle nich má společnost spojovat a v očích studentů je Schwarzenberg slušný člověk, který by tuto úlohu zvládl. Studenti oceňovali také to, že má Schwarzenberg dobré jméno v zahraničí, čehož by ve své funkci dokázal využít. Oproti

jiným měl předseda TOP 09 charisma a rozhled, umí se vyjadřovat věcně a se šarmem. Jeho image s motýlkem a fajfkou jej také odlišuje a aristokratický původ působí důvěryhodně, protože budí dojem, že politiku „nedělá jen pro peníze“.

Důležitým faktorem také byly předvolební průzkumy, které favorizovali na postup do druhého kola Jana Fischera a Miloše Zemana. Prvně jmenovaný ztratil v očích veřejnosti důvěru poté, co nedokázal objasnit své členství v KSČ, respektive argumentoval tím, že se obával o rodinu. Miloš Zeman je v očích studentů považován za opilce a hulváta, který dělá ostudu České republice ve světě. Štěpán vzpomíná:

„Jeden kamarád se přiznal, že volil Zemana, protože Karel mu přišel moc pravicovej. To nikdo z přítomných v debatě nechápal, protože volit Zemana bylo něco nepřírozeného pro nás... Pro mě a spolužáky z gymnázia. Ale i většině z vysoký se zdálo nepřírozený volit Zemana.“ Ono „přiznání“ může deklarovat postavení nevoličů Schwarzenberga mezi vrstevníky. Karin dodává: „No já neznám nikoho, kdo by volil někoho jinýho. V tom mym okruhu všichni volili toho Karla.“

V neposlední řadě studenti věřili, že se Schwarzenberg probouje do druhého kola a proto kalkulovali se svým hlasem tak, aby jim nepropadl. O tomtéž mluví i Anežka:

„S tehdejšími přáteli jsme uvažovali, že uděláme na Facebooku „pro schwarzenbergskou“ skupinu na podporu a sjednotit ty lidi, protože před těma prezidentskejma volbama reálně hrozilo, že do toho druhýho kola voleb postoupí Fischer se Zemanem. Spousta lidí tam psalo, že bude volit Franze a Sobotku, tak jsme je chtěli dohnat k tomu, aby šli volit Karla, ač nebyl jejich číslem jedna. Nakonec jsme to neuskutečnili. Kdybych byla praktičtější člověk, tak bych to dotáhla. Myšlenka tam byla... My jsme řešili, že Sobotka nemá moc šancí. To by byl vyhozený hlas a tam šlo o to, aby se Karel dostal do druhýho kola. Já sem přesvědčovala i spoustu kamarádů, aby volili Karla, aby se neštípily ty hlasy, aby zbytečně nevolili Franze, Sobotku a tak. Pro mě byla nejhorší varianta Fischer-Zeman ve druhým kole.“

Přes to, že je funkce prezidenta vnímána jako reprezentativní, tak Vladimír Franz byl v rozhovorech kritizován za své jednostranné zaměření na kulturu a neznalost v předvolebních debatách.

Víme, že vybraní respondenti chodí volit pravidelně, víme i komu jsou ochotni dát svůj hlas, ale co je k tomu vede? A co očekávají na oplátku za svůj hlas? Studenti Alena, Dana, Štěpán, Václav a další se shodují, že „jsou na to zvyklí z domova, kde chodí volit většina příbuzných“, že „jít volit je občanské minimum“ a dále, že „nejít volit je stejné jako hodit hlas komunistům“ jako pro studenty Davida a Alenu. Výměnou za hlas respondenti nejčastěji předpokládají, že se politické strany dostanou do Sněmovny, do vlády a že naplní své předvolební programy co možná nejvíce v rámci vládní koalice. Chovají se tedy racionálně, protože kalkulují s tím, aby jejich hlas u voleb nepropadl. V případě volby Strany zelených studenti David, Dana, Karin nebo Luděk shodně věřili, že „strana má reálnou šanci dostat se do Sněmovny, protože jinak by jí hlas nedali“. K problematice vnímání komunistů, komunismu a levice vůbec se ve výkladu dostaneme později.

4.2 Mediální kampaň a Facebook

Jedním z okruhů otázek pro respondenty byla i problematika médií. Otázky byly zaměřeny na to, zda a případně jaká média studenti využívají k zisku informací. Zda a jak jsou aktivní na Facebooku nebo jestli studenti sledují televizní předvolební debaty. Dále bylo cílem zjistit mj. to, do jaké míry rozhodnutí ovlivňuje politická kampaň.

Již bylo řečeno, že volební programy jsou jedním z hlavních důvodů pro volbu politické strany nebo kandidáta, od kterých je očekáváno naplnění programu v nejvyšší možné míře. Volební programy patří mezi základní informace, které si studenti na internetu vyhledávají. O to více v případě, pokud se studenti, např. díky studiu, zajímají o některé specifické oblasti, jak potvrzují David, Alena nebo Štěpán. Mladí lidé v dnešní době tráví na internetu hodně času, ať už kvůli škole, práci nebo zábavě. Mají tak rychlý přístup k informacím a mohou si udržovat přehled o politickém dění. Internet je dnes u mladých nejčtenějším zdrojem. Mezi dotazovanými tisk ani televize nejsou vyhledávanými zdroji informací.

Výjimku tvoří předvolební období, kdy jsou vysílány politické debaty. Studenti se shodují na tom, že čím více se volby blíží, tím vyšší je jejich zájem o politiku a tím více sledují televizní debaty. Na otázku, jak tyto debaty ovlivňují tvorbu názorů a preferencí, studenti odpovídají, že se většinou v názorech utvrzují, jako tomu bylo u prezidentské volby. Většina byla rozhodnuta pro podporu Karla Schwarzenberga a

debaty jim ukazovaly a potvrzovaly jeho kvality oproti jiným. Můžeme sem zahrnout i několikrát zmíněné výkony Vladimíra Franze nebo Jana Fischera. V případě voleb do Poslanecké sněmovny měly debaty stejný účinek. Debaty mohou být nápomocné i těm, kteří se ještě nerozhodli pro některou z variant. Vysoká míra informovanosti může mít i jiný efekt jako právě u studentky Dany, která si připadá k politice a stranám více kritická. Kritičnost je zde způsobena medializací všeho, co se politiky týká. Zejména pak korupce politiků.

Televizní debaty byly více sledovány v době před prezidentskými volbami, kdy se jich v různém složení účastnili kandidáti na post prezidenta, než v době před sněmovními volbami. Debaty napomáhaly třídit kandidáty na ty pro studenty volitelné a nevolitelné. Proto např. někteří upustili od volby Vladimíra Franze, když jej viděli nepřesvědčivě mluvit o ekonomických či zahraničněpolitických otázkách. Jiní byli naopak již rozhodnutí, a proto se při sledování debat utvrzovali ve své volbě.

Velice důležitým prvkem v utváření názorů, nebo spíše jejich utvrzování, se staly internetové sociální sítě. Většina mladých lidí dnes disponuje aktivním účtem na sociálních sítích, jako jsou Facebook nebo Twitter. V České republice se jedná zejména o Facebook. Právě aktivita na Facebooku v období voleb, zapojení se do internetové kampaně stran anebo „pouhé“ pasivní přijímání informací byly také předmětem tohoto výzkumu. Politická kampaň na těchto sítích je vědomě zacílena na mladé voliče a je tedy pravděpodobné, že zasáhla významné procento mladých voličů. Bez pochyb nejintenzivnější a nejúspěšnější internetovou kampaň měly TOP 09 a Strana zelených. V případě prezidentských voleb pak předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg, jehož kampaň byla založena na image punkera s růžovým „čírem“ na hlavě.

Mezi respondenty najdeme jak aktivní, tak spíše pasivní studenty. Např. student Štěpán byl aktivní i mimo internet. Je totiž členem TOP týmu, což je sdružení podporující stranu TOP 09. V rámci členství v tomto sdružení tak měl příležitost podílet se i na pouliční kampani, kdy rozdával letáky, placky apod. Štěpán si také dokáže představit, že by se stal členem i strany TOP 09. Stejně jako Štěpán i studentka Karolína se do kampaně zapojila nejen na internetu. Karolína je dcerou poslankyně za Starosty a TOP 09. I proto si pravidelně přivydělává v předvolební kampani jako hosteska u stánku strany, kde kolemjdoucí informuje o programu strany, kandidátech apod.

Štěpán i Karolína jsou aktivní jak v terénu, tak na internetu, kde nejen, že jsou odběrateli stranického profilu TOP 09, ale také příspěvky komentují a sdílejí na svém

profilu. Tím i podněcují diskuzi s ostatními. Stejně se chovala i Anežka, která na svém profilu např. odrazovala od volby hnutí ANO a Úsvit a vyzývala k podpoře TOP 09. Luděk byl také velmi aktivní. I on byl odběratelem profilu politické strany, v jeho případě Strany zelených. Na svém profilu, stejně jako jeho kolegové, sdílel a komentoval příspěvky zelených. Zelení měli kampaň hlavně internetovou a Luděk se stal spolu s tisíci dalšími „dobrovolníkem“, který se na ní podílel. Petra, Václav a další patřili spíše mezi ty, kteří Facebook svých preferovaných stran sledovali, ale nijak dále neřešili. Mezi respondenty byl i student David, který účet na Facebooku nevlastní a proto se více soustředil na stranické programy, kde srovnával cíle v oblasti rodinné a sociální politiky a školství, o které se nejvíce zajímá. Jak sám říká, na základě vlastního srovnání se nakonec rozhodl pro volbu Strany zelených.

Specifickou úlohu sehrál Facebook mezi mladými při prezidentských volbách. Společnost byla mezi prvním a druhým kolem rozdělena na dva tábory, přičemž většina mladých byla v táboře Karla Schwarzenberga již před volbami např. účastí ve skupině „Volím Karla“ nebo nošením plátek a triček s heslem „Karel for PreSideNT“. Podpora předsedy TOP 09 byla poměrně vyhrcoaná, protože zde existovala vysoká míra averze vůči Miloši Zemanovi. Pohled mladých na Karla Schwarzenberga i Miloše Zemana byl popsán výše. Soubor Schwarzenberga a Zemana byl vnímán jako soubor pravice a levice, slušnosti a hulvátství, možná i dobra a zla. Facebook se stal prostorem pro debaty, deklaraci názorů, dobrovolnickou kampaň a agitaci. Kampaň na Facebooku ze strany týmu Karla Schwarzenberga byla velmi intenzivní a cílena na mladé lidi.

4.3 Vliv rodiny, vrstevníků a studia

Není to ale jen kampaň politických stran a média, co ovlivňuje politické preference studentů. Zřejmě zásadnější roli mají v tvorbě politického názoru rodina, přátelé a škola. Výzkum byl zaměřen i na problematiku politické socializace v rodině a na preference příslušníků nejužší rodiny, zejména rodičů. V případě vrstevníků bylo snahou zjistit, zda a jak probíhají debaty o politice, jak se respondent shoduje s názory vrstevníků, případně v čem a proč se liší. Respondenti byli také dotazováni na studium na střední a vysoké škole. V otázce studia na střední škole byly předmětem výzkumu způsob a obsah výuky dějepisu a základů společenských věd. S odkazem na výzkum Elcharda a

Spruyta (2009) bylo také cílem zjistit, zda studenti řeší politickou orientaci fakulty, na kterou se hlásili, a jestli a jak se vyučují kurzy týkající se politiky.

Volby jsou vnímány jako rodinná událost. Většina je dokonce zvyklá nechodit volit sám/sama. Zdá se tedy, že návyk chodit pravidelně volit je opravdu přejímán od rodičů, tak jako tvrdí Bhatti a Hansen (2012b). Studenti byli vedeni k zájmu o politické dění i skrze debaty s rodiči, které probíhaly minimálně v období před volbami. Naopak Dana nebo Martina se shodují, že se sice doma vyjadřovaly názory jednotlivých členů rodiny, ale k debatám nedocházelo. Debatují-li respondenti s rodiči o politice, je to nejčastěji v předvolební době. Někdy spolu také sledují předvolební televizní debaty. Pokud se děti neshodují s rodiči na volbě konkrétní strany nebo kandidáta, tak se s nimi shodují v politické orientaci na pravolevé škále.

Martina a David volili v roce 2010 stranu ODS, protože jim to přišlo přirozené. Podle Martiny *„tady ODS dycky byla, je pravicová... To je hodně založený na rodině, na mém okolí... Prostě všichni kolem mě volili tu pravici, tak jsem usoudila, že je pro nás lepší volbou...Pro rodinu.“* Na otázku, proč v roce 2010 volil ODS, David odpovídá:

„No to bylo nějak jako dáno naší rodinou. Naši mají rodinnou firmu, takže prostě ODS je strana, která se tak nějak snaží vycházet vstříc podnikatelům a tomu podnikatelskému prostředí. S tím je spojená myšlenka minimálního zatížení pro podnikatele a firmy. Ta volnost, kterou se snaží propagovat. To mi asi přišlo sympatické. Možná jsem ale přejímal názor rodičů...U nás rodiče prostě, to jsou stálí voliči ODS a mě ta strana dřív připadala moderní i tím svým postojem.“

Anežka žila jen s otcem. Anežky otec je herec a cítí podíl na událostech sametové revoluce. Podle Anežky je její otec:

„Konzervativní volič ODS...a volit TOP 09 byla její iniciativa, protože ODS měla v té době nějaký rozbroje a ta TOP 09 byla novou stranou s ikonou toho Karla Schwarzenberga. A to se mi prostě líbilo víc...Líbilo se mi, jak mluvil, i ta jejich kampaň, když vyháněli rudý krysy z lodi...Možná v tom byla i snaha se odlišit.“

Ačkoli Anežka volí jinou stranu než otec, má od něho naučeno, že je „potřeba volit pravicovou stranu.“ V prezidentské volbě se oba shodli na Karlu Schwarzenbergovi,

protože otec Anežky usoudil, že by kandidát ODS Přemysl Sobotka neměl mnoho šancí na úspěch.

I přes to, že byli někteří z předků členy KSČ nebo KSČM, jako u Dany nebo Aleny, rodiče jsou voliči pravice a stejně tak jejich děti. V těchto rodinách se komunistická minulost příbuzných neřeší, nedebatuje se o ní, ale tiše se toleruje. Alena vzpomíná, že prarodiče byli ve straně kvůli práci v armádě. Naopak druzí prarodiče měli za minulého režimu problémy kvůli příbuzným, kteří emigrovali do Švédska. Dana k této otázce dodává: *„Tohle radši moc neřešíme. To může bejt pro dědu těžký, že nerespektujem jeho bejvalý zaměstnaní. Hádky sou tak jednou do roka, moc to neřešíme.“* Děda je bývalý poslanec za KSČM.

Přátelé a spolužáci jsou dalším tématem, na které byl tento výzkum zaměřen. Otázky byly konstruovány podobně jako u tématu rodiny. Při studiu na vysoké škole se spolužáci stávají okruhem lidí, kteří se nejčastěji vídají, a proto bylo cílem odpovědět na otázku, zda a do jaké míry přátelé ovlivňují politické názory respondentů. Dále byla snaha zjistit, jestli a případně jak probíhají debaty o politice. A v neposlední řadě také, jak se takové debaty liší od debat s rodiči, pokud se vůbec v něčem odlišují.

Stejně jako u respondentů samotných, v jejich rodinách, tak i v případě přátel a spolužáků se o politice debatuje více v době před volbami, kdy se studenti baví o tom, zda jdou volit a koho. Respondenti se shodují na tom, že neznají téměř nikoho, kdo z vrstevníků by nechodil volit. Je však možné, že dotyčný/á pod nátlakem ostatních nepřizná, že volit nechodí. Dále se respondenti shodli, že téměř nikdo v jejich okolí nevolil ve druhém kole prezidentských voleb Miloše Zemana a že většina jejich přátel volila Karla Schwarzenberga již v kole prvním. V případě sněmovních voleb studenti uvedli, že téměř všichni jejich v jejich okolí se rozhodovali mezi Stranou zelených, TOP 09, popřípadě ODS a piráty. Málokdo ale odpověděl, že se spolužáky o politice skutečně debatuje. Jednou z mála byla studentka Anežka, která se snažila přesvědčit okolí k volbě Karla Schwarzenberga i TOP 09. O tom, jak vypadají debaty s přáteli, říká:

„No vopatrně, protože nemám takový vyjadřovací schopnosti a nejsem úplně zběhlá s faktama. Lidi o tom vědí i víc. Takže propaguju svůj názor, s levičákem bych se uhádala, ale jesli volit ODS nebo TOP 09, to nevim. Nevidim úplně do jádra, takže do nějakejch diskuzí na vyšší úrovni nezasahuju, ale ve svym kolektivu se sama prosadim“.

Jednou z příčin, proč studenti se svými vrstevníky nediskutují tak často, může být i to, že studenti ve svém okolí neznají voliče levice a ani je nevyhledávají. Štěpán uvádí:

„Těch, co volí levici, mezi kamarády moc nemám a když se vidíme, tak se o politice moc nebavíme... Moc se s nima nechci pohádat. Když nevím, že ten někdo volí levici, tak když to zjistím, tak potom (dlouze přemýšlí), tak potom si řeknem, že máme jiný názor, ale dál se nebavíme.“

Karin a Dana přiznávají, že kamarádi mají na jejich volbu vliv. Na otázku „proč lidi ve tvém okolí volí TOP 09?“ Karin odpovídá:

„No, to si mě docela dostal. Já sem si asi nikdy nepoložila tuhle otázku...No nejčastěji říkaj, že není moc jiná možnost, že jim to taky nevyhovuje úplně...Asi nejmenší zlo. A pak třeba sem sledovala tu kampaň na Facebooku, co ty strany měly. Mě právě překvapili ty zelený, že fakt hodně mejch kamarádů, který si myslim, že maj dobrej pohled na svět, je volí. Asi je to kamarádama, protože ti maj názory, kterých si vážim a to mě ovlivnilo v obou těch volbách...Musej mít podporu i mejch kamarádů a rodiny... Asi sem zelený chtěla podpořit, aby se zase dostali do sněmovny. Asi taky sem měla víc argumentů od těch kamarádů. Sou to lidi, u kterých vim, že se zajímaj vo politiku a zároveň maj stejnej světonázor jako já. Nebo podobnej.“

„...Samozřejmě sem se trochu nechám ovlivnit tím, co lidi píšou na Facebook. Tím jsem se docela nechala ovlivnit. Já se asi nedokážu probrat těma informacema, co jsou všude, takže pak dám i na lidi kolem sebe. Nad těma zelenejma sem začla uvažovat, že by to mohla být strana i pro mě, když je i pro ostatní.“ (Dana).

Aktivita přátel může mít i negativní dopad jako v případě Martiny. Již bylo řečeno, že Strana zelených sháněla pro svou kampaň dobrovolníky. Jednou z dobrovolnic se stala i kamarádka Martiny. Její snaha o propagaci Strany zelených se stala Martině tak protivnou, že se i s ohledem na situaci v ODS, na státní i místní úrovni, a vztah k marihuaně rozhodla dát dle svých slov „protestní“ hlas pirátům.

Debata s vrstevníky se odehrávala nejčastěji v rámci výuky na vysokých školách. Studenti odpověděli, že měli možnost docházet do kurzů, kde se řešila politika

nebo aktuální dění. U studentů politologie a sociologie to bylo samozřejmé. David k tomu dodává:

„ No u nás se ani tolik neřešil ten aspekt politiky, ale samotná "policy" a jak k tomu jednotlivé strany přistupují...Spíše ta tvorba politiky, než jako kdyby to chování. To jsme tolik nerozebírali, v tom by se člověk mohl babrat pořád.“

U studentů sociologie navíc kurzy týkající se politiky zaměstnanosti, rodinné politiky nebo zdravotnictví podnítily jejich zájem o tuto problematiku. Alena a David v těchto oblastech našli pracovní uplatnění již při studiu.

S ohledem na výzkum, který provedli Elchardus a Spruyt (2009), byli studenti také dotázáni, podle čeho si vybírali studijní obor a fakultu. Po maturitě se studenti chovali pragmaticky. Někteří absolvovali Scio testy, které jim dávaly více možností studia. Chtěli se vyhnout přijímacímu řízení a absolvováním jednoho testu se mohli dostat na více škol. Jiní nastoupili na obor, který si vybrali. Ideologické hledisko však studenti neřešili. Studium ale některé ovlivnilo v budoucí volbě strany. Danu, studentku sociologie a voličku zelených v roce 2013, ovlivnila *„hlavně ta sociální politika. Tím, že vim výši dávek a nákladů, taky se berou genderový nerovnosti. Je statistický jasný, že je víc žen pod hranicí chudoby než mužů.“* Pro Alenu bylo studium jedním z důvodů, proč se v posledních sněmovních volbách rozhodla pro KDU-ČSL.

Výzkum se nezabýval pouze aktuálním studiem na vysokých školách, ale také studiem na školách středních. Otázky byly zaměřeny na výuku dějepisu a základů společenských věd. U dějepisu se konkrétně jednalo o obsah a styl výuky moderních dějin 20. století se zaměřením na dějiny po roce 1945. U základů společenských věd se pak jednalo o výuku sociologie a základů státovědy a politologie s ohledem na fungování politického systému, politických stran apod. Předpokládaným problémem byla doba uplynulá od středoškolské docházky. Tato komplikace nakonec nenastala, protože respondenti si až překvapivě jasně vybavovali výuku těchto dvou zkoumaných předmětů.

Všichni dotazovaní docházeli na všeobecné gymnázium v Praze. Úroveň vzdělání by tak měla být bez větších odchylek. Toto se bohužel nepotvrdilo. Styl výuky je ovlivněn několika faktory, minimálně však jak vyučujícím, tak studenty. V případě základů společenských věd byla mezi respondenty shoda, že výuka proběhla podle

osnov, ačkoli více informací získali v seminářích než řádné výuce. Václav výuku komentuje tak, že:

„Co se týče té sociologie, tak co sem chodil na nějaký úvod tady na škole, tak to bylo poměrně stejný jako na střední. Takže tam si myslím, že ta výuka byla docela dobrá.“

A k socializaci jedince dodává:

„Tak to sme sice ne moc dopodrobna, ale probírali. Takový ty základy. Od kdy můžeš volit, v kolika kam můžeš bejt zvolenej. To sme si řekli, ale jen základy. Že bysme dělali nějaký podmínky, proč něco jo a něco ne, tak do takovejch detailů sme nezabíhali.“

Karolína mluvila o tom, že oba předměty ji zajímaly, ale ve srovnání s dějepisem zaostával vyučující:

„No...ten předmět byla nuda, nebylo jak ten děják, tak interaktivní. V semináři jsme něco probrali no, ale byl to spíš monolog vyučujícího. Až na referáty teda...V semináři sme měli toho samýho na oboje a oboje bylo stejný.“

Luděk kolegy doplňuje tím, že *„největším problémem bylo samostudium.“*

V případě výuky dějepisu lze ve výpovědích nalézt poměrně značné rozdíly jak v otázce stylu výuky, tak v jejím obsahu. Pozitivně styl výuky dějepisu vnímali například Karolína a Štěpán. Karolína vzpomínala:

„Na děják jsme měli super učitele. Tak si myslím, že by se mělo vyučovat. Né, že jen sedíš jak pecka a někdo do tebe něco leje, ale i ten děják se dá takle učit, jak jsme měli my. Měli jsme v hodině text číst, k tomu byly otázky a pak diskuze...Byli jsme nucený něco dělat. Tak by to mělo bejt i v jiných předmětech. Ty diskuze nebyly jak na vejšce, ale výměna názorů tam byla.“

Štěpán ocenil to, že byli nuceni si připravovat prezentace na daná témata a měli i besedy. V tomto případě s disidenty. Naopak negativní vzpomínky na výuku dějepisu měl např. Václav:

„Tak co se týká dějepisu, tak ta výuka byla pro mě absolutně nezábavná, absolutně sem si nevodnes téměř nic. Naše vyučující jenom četla, co bylo v kostce. Na test se dalo naučit rychle. Že bysme se museli nějak zapojovat, to neexistovalo. Takže dějepis byl pro mě na střední škole absolutně zbytečný. Asi to ale bylo daný tou vyučující...Jak sem říkal, moc sem si toho nevodnes a nic mě nenutilo, abych dával pozor.“

Úlohu vyučujícího nejlépe popsala a vystihla studentka Dana, která po změně profesora zažila zlom ve stylu výuky:

„Já byla na osmiletém, první čtyry roky to byl telefonní seznam, žádný souvislosti, hrozný známky, druhý den sem nic z toho nevěděla. Pak sme ale na dějepis i zsv dostali od kvinty nového učitele, to nastal zlom. Protože to sme měli dva roky fakt dobrého učitele, kterež podle mě pochopil jako jeden z mála, že méně je někdy více. Popsala sem méně, ale naučila se více a všechno sem si to taky pamatovala. Bylo to zábavný.“

V otázce probrané látky se odpovědi velmi lišily. Zatímco Luděk, Petra a Martina „sotva došli do roku 1945“, tak Anežka probírala druhou polovinu dvacátého století až po vznik České republiky:

„My to dost rozebírali ten komunismus, procesy, pražský jaro a tak, a bylo to prostě cejtít z toho výkladu. Mě by zajímalo, jestli si někdo po tomhle zvěrstvu, co se dělo, řekne, že to je ideologie, která se mu zamlouvá.“

Můžeme tedy vidět, že na některých školách se neprobíralo a možná stále neprobírá období po druhé světové válce, neboli pro Československo a Českou republiku jedno z nejzásadnějších období vůbec. Václav se domníval, že na střední škole v dějepise probírali i události února 1948 a pražské jaro, ale s ohledem na to, jak popisoval výuku samotnou, si nebyl příliš jistý. Studenti se shodli na tom, že se v seminářích v látce došlo dál, myšleno blíže k současnosti, než li v samotné výuce určené všem. U Dany, Václava nebo Luděka jsme se taky setkali s tzv. „odepisováním“ předmětů v maturitním ročníku. Tento princip je založen na tom, že student má v posledních měsících před maturitní zkouškou, většinou se začátkem druhého pololetí maturitního ročníku, možnost vyškrtnout si ty předměty, ze kterých nematuruje, popř. nemají souvislost se studiem na vysokých školách, na které se student hlásí. Efekt je tedy takový, že ti

jedinci, kteří z dějepisu nematurují a ani jim nebude přednášen na vysoké škole, tak nemají možnost se v rámci studia seznámit s moderními dějinami, pokud ve výuce došli pouze k roku 1945.

4.4 Vztah k pravici, levici a historii

Poslední problematikou, na kterou byl tento výzkum zaměřen, se týkala otázky vnímání levice a pravice, rozdílů mezi nimi, vztahu studentů k levici a pravici a také vztahu ke komunismu. Struktura výzkumu byla vedena tak, aby byly určeny nejzásadnější vlivy na volební chování studentů. S odkazem na zahraniční výzkumy, podle nichž studenti společenskovědních oborů volí z pravidla levicové strany, bylo cílem zjistit, proč je tomu v České republice jinak. Respondentům byly položeny dvě zdánlivě jednoduché otázky a sice „proč volí pravici“ a „proč nevolí levici“. Dále byli respondenti dotazováni, jaké hodnoty zastávají, co pro ně znamená politická pravice, jak chápou pojem politická levice, jaké rozdíly vnímají mezi těmito pojmy a také proč si myslí, že tyto postoje zastávají.

Respondenti tohoto výzkumu volí pravicové strany a kandidáty, případně sami sebe identifikují jako pravicově smýšlející. Proto byli dotázáni, co pro ně politická pravice znamená. Václav říká:

„Od pravicovejch stran čekám to, že budou vytvářet podmínky pro mě jako drobnýho podnikatele, ať se to týká problematiky daní, zjednodušení byrokracie, sjednocení nějakých kontaktních míst se státní správou, protože v dnešní době je to šílený, musím na finančák, na sociálku atd. atd., takže já bych čekal od pravicovejch stran, že mi budou tvořit podmínky jako podnikateli, pak bych čekal, že budou střežit ty hodnoty státu, ty morálky třeba, která je mi blížká. Protože myšlenka sociálního státu je hezká moc, ale musíme motivovat lidi, aby pracovali, našli si bydlení a tak dále, takže podle mě tyhle hodnoty.“

Karolína a Štěpán dodávají, „že by se měl snižovat státní dluh.“ Proto oba volili TOP 09, pro kterou byly veřejné finance stěžejním bodem. Anežka představu o trhu a ekonomice získala již na gymnáziu:

„Už na střední škole nás učili základy ekonomie a tam sem pochopila, že některé levicové myšlenky mi nejsou příjemné nebo ve shodě s tím, co jsem zastávala...Zastávám konkurenceschopnost, svobodu. Hlavně ne jakýkoli omezování. Ať jde o vývoz, dovoz, hranice. I otázka daní, kde levice chtěla rozdílné daně pro lidi s různými příjmy. Prostě úplně nesouhlasím s myšlenkou sociálního státu.“

Podle Anežky je dobře, že Klausova pravicová vláda privatizovala státní podniky, protože stát by neměl zasahovat do volnotržní ekonomiky. Se studenty byla řešena i otázka školného na vysokých školách. Ačkoli většina volila TOP 09, propagátora této myšlenky, tak se studenti shodli, že pokud zavést školné, tak v jiné, více sociálně citlivější, variantě, než bylo vládou navrhováno.

Z hlediska ideového je pravice vnímána jako nepopulistická, protože neslibuje nereálné kroky, aniž by uvedla, z jakých peněz to bude zapláceno. Pravice je také vnímána jako „garant“ svobody. Podle Dany *„je pro mladé lidi hodnotná svoboda. Svoboda slova, cestovat, nezavírat lidi za to, co řekli a tak.“* Stejně se vyjadřovala i Anežka. Podle Petry nejsou levicové ideály schopny čelit realitě a proto *„je potřeba, aby lidé, co budou dělat víc, za to budou mít odměnu taky, jinak nemají motivaci, aby dělali víc.“* Úlohou pravicových stran je upozorňovat na nebezpečí opakování komunistické vlády a zločinů minulosti. Václavova odpověď na otázku, zda tato rétorika není namířena spíše proti ČSSD, zní:

„Jako s tímhle tím souhlasím, protože když nebudeš volit komunisty a ukazuješ na to, je to proti i té ČSSD, tak máš demonizovanou levici a to je podle mě dobře na to upozorňovat, pro mě jako pro pravičáka. Takže s tím, co si řek, absolutně souhlasím...Mělo by se to používat jako nástroj a účelově.“

Podle Karolíny je *„lepší přehnaná kampaň, než žádná.“* I proto respondenti kvitují existenci Ústavu pro studium totalitních režimů. Štěpán ve sporu o vedení této instituce stál za pravicovým vedením, protože se bál, aby nové levicové vedení *„nezametalo zločiny komunismu pod koberec.“* Paradoxem je, že se ústav příliš nezabývá obdobím fašismu a nacismu v Československu.

Oproti pravici je levice z ekonomického hlediska vnímána jako ta, která penalizuje úspěch bohatšího člověka tím, že chce zavést více úrovní daní. Již bylo řečeno, že např. podle Anežky by stát neměl zasahovat do ekonomiky, resp. minimálně.

Česká levice je považována za populistickou, neboli dává voličům a občanům nereálné sliby, aniž by řekla, odkud půjdou finanční prostředky. Levicové strany, hlavně ČSSD, by se také neměly pokoušet o revizi církevních restitucí z toho důvodu, že smlouva již byla uzavřena. Václav dodává:

„Já neříkám, že tohle je stoprocentně dobře, ale je to hrozně pozdě. V dnešní době tenhleten spor blokuje spoustu věcí, protože když se podíváš kdekoli na venkově, tak prostě třičtvrtě pozemku je církevních, nemůže se na nich stavět, obce se nemůžou rozvíjet a tak dále. Takže já si myslím, že je třeba to řešit urychleně. Už sme se k tomu řešené po x letech dostali, takže já bych konal...Nechal bych to, co se podepsalo. Co už je dojednaný, bych pokračoval v tomletom duchu.“

Z ideologického hlediska je podle Petry levice „za zenitem“, protože svou historickou úlohu splnila:

„To, že je u nás zdravotní péče přispívána státem, která je braná za základ...Ten systém tak funguje a to je vlastně velice levicový, že maj všichni nárok na zdravotní péči, i pro bezdomovce, kterej daně neodvádí. V praxi jsou teda diskriminovaný, to si neidealizuju. Jako věci dnešní společnosti byly před sto lety nepředstavitelný. Co všechno stát bude dělat. Že budeš mít peníze v nezaměstnanosti, že budeš mít odbory, který se budou starat o dobrý pracovní podmínky. Že tě někdo bude chránit před tím, abys nepracoval v horších podmínkách. Mateřská a podobně no. To jsou věci levicový, který už v systému jsou. A i ta naše pravice tyhle myšlenky zachovává. To tady nikdo nerozporuje. Ta "velká revoluce", kdy se řeší, jestli člověk bude platit stovku za to, že bude spát v nemocnici. Dneska je to pravicová myšlenka, ale ani si na sebe nezaplátíš náklady. Z tohodle důvodu je lepší pravice, která je sice doleva, ale levicovýho už je tu dost.“

Ke komunistické a socialistické ideologii se studenti vyjadřovali až s odporem a to zejména z toho důvodu, že se obávají, aby se neopakovala historie v podobě vlády komunistické strany. Student Václav také vyčítá exprezidentu Havlovi, že komunistickou stranu po sametové revoluci nenechal zakázat.

Důležitým zjištěním vyplývajícím z výzkumu je, že studenti neuvažují o volbě levicových stran, i když některé z nich zajímá program sociální demokracie. Již bylo

řečeno, že v případě komunistické strany je tento jev spojen s minulostí a působením KSČ. Podle Luďka:

„Je to asi měřený silnou optikou toho, že ta poslední totalita, která tady byla, tak to byl komunismus. A to zcela přímo ovlivnilo naše životy. A myslím si, že ten mindrák v tom národě bude poměrně ještě dlouho. V našich rodičích to je, že sou vystrašený nějakým způsobem. Já vidím, jak to rodiče myšlenkově zkur.ilo. Ještě žijou ve světě, kde maj mindrák, že je odposlouchává StB a co řeknou...A ČSSD není nic víc než pátá kolona komunistů“

Štěpán říká, že *„pokud by KSČM byla u moci nebo ji podporovala, tak vláda by jí šla na ruku, přijaly by se některé komunistické návrhy anebo by, nebo by ta vláda prosazovala komunistické myšlenky a to by bylo špatné.“* K otázce, které body z programu KSČM by to byly, dodává: *„Pokud by třeba, pokud by třeba, pokud by třeba vláda ovlivňovala ÚSTR a vnímala by se jinak komunistická minulost, než se dosud dívaly pravicové vlády.“*

Dalšími důvody nevolitelnosti levice jsou např. nedostatek atraktivních lídrů, přičemž ti současní působí na respondenty jako kádři, nezajímavá kampaň cílená na starší a venkovské obyvatelstvo, v případě sociální demokracie i působení expředsedy Jiřího Paroubka. Podle Václava je česká levice *„konzervativní a neprogresivní“*. Anežka si myslí:

„Že tohle souvisí s IQ a nějakou obecnou vzdělaností...Vzdělanější nevolí komunisty. Teda někdo asi volí, ale přijde mi to úplně nelogický, protože vopravdu, co sem koukala, abych se orientovala, tak v základu nějaký ekonomiky je úplně jasný, že když něco uměle dotuješ, tak je to k ničemu. Naopak, když dáš volnost trhu a aby firmy fungovaly, protože sou dobrý. Levice propaguje opak. Mě to přijde absolutně nelogický a myslím si, že člověk, kterej má základy něčeho takovýho, tak to nemůže volit. Nebo sem asi s nikym takovym nikdy nemluvila. V mý společnosti asi ani neznám, kterej by volil komunisty.“

5 Diskuze

Omezující pro tento výzkum byla skutečnost, že všichni respondenti pocházejí z Prahy i zde studují. Samí si uvědomují, že žijí v „sociální bublině“. Praha je oproti jiným částem České republiky vnímána jako více liberální, multikulturní a tolerantní. Respondenti se shodli, že odmítají volit nacionalisty, extrémisty, respektují práva menšin i imigrantů. Někteří si uvědomují, že pokud by žili jinde, je možné, že by se jejich preference změnily. Praha také pravidelně vykazuje nadprůměrnou volební účast, je zde nejvíce vysokých škol i studentů. Zkoumaný vzorek není reprezentativní, proto nelze zobecňovat zjištěné závěry. Na druhou stranu výpovědi studentů ukázaly jak některé tendence v jejich volebním chování, tak vlivy na ně působící. Zkoumanými vlivy na volební chování byly rodina, přátelé, škola a studium, média, předvolební kampaň, atd.

Z rozhovorů plyne, že největší vliv na volební chování mladých mají rodina a studium na střední škole. V případě vnímání levice je tento jev nejmarkantnější. Ti studenti, kteří nejsou pevně rozhodnuti, koho volit, zužují okruh kandidátů vylučovací metodou. Levicové strany jsou z výběru vyřazeny automaticky. Studenti se shodují, že uvažovat jen o volbě pravice jsou naučeni z domova, což dokumentuje i výrok jednoho z nich: *„To dogma, který se nám ještě dostává doma, že ten komunismus byl špatnej, ještě furt funguje...Jednoznačně od rodičů, konkrétně v mém okolí neznám moc lidí, který by doma neslyšeli, že komunismus byl špatnej, který by slyšeli, že komunismus byl dobrej.“* Dalšími stranami, které jsou vyřazovány, jsou strany nacionální. Následují je nová hnutí jako Věci veřejné, ANO 2011 nebo Úsvit. Po takovém zúžení seznamu kandidátů zbývá TOP 09, ODS, Strana zelených, Pirátská strana a KDU-ČSL. Do rozhodování pak vstupují další proměnné. Již bylo řečeno, že respondenti kalkulovali se svým hlasem tak, aby jim pokud možno nepropadl, což může vylučovat menší strany jako zelené a piráty. Medializace korupce může vést k vyloučení tradičních stran, v tomto případě ODS, jak se potvrdilo v posledních sněmovních volbách. Naproti tomu TOP 09 po aférách s Skartami apod. mnoho hlasů neztratila. V jistých případech může být volba pravicové strany vnímána jako volba „nejmenšího zla“.

Ať studenti docházeli na osmileté gymnázium, nebo na čtyřleté a přidali zkušenost ze základní školy, tak se shodli, že v kvartě, nebo 9. třídě, došli ve výuce dějepisu pouze do druhé světové války. U těch, kdo se ani v posledním ročníku střední

školy nedostali ve výuce dějepisu dále než k druhé světové válce a nenavštěvovali specializovaný seminář týkající se moderních dějin, tak nastala situace, kdy se v období dospívání a utváření si názorů nikdy neučili o nejmodernějších dějinách, ke kterým se minimálně vždy v předvolební kampani odkazují všechny pravicové strany, a které mají u mladých lidí podporu. Tito mladí lidé tak operují s myšlenkou negativního odkazu komunistického Československa, zdiskreditování nejen komunistické myšlenky, komunistické strany, ale i celé levice, aniž by znali historii tohoto období. Stejný efekt můžeme nalézt i u těch, kteří studují jinou vysokou školu, než společenskovědní, kde se předpokládá, že se vyučují předměty zaměřené na období po roce 1945.

Další otázkou, která z výzkumu vyplývá, je, jak jsou v této problematice vzdělání lidé, kteří navštěvovali střední školu se zaměřením a nikoli gymnázium, kde by úroveň výuky měla být nejvyšší. Osobně se domnívám, že výsledek je totožný. A stejně tak u lidí, kteří prošli jen povinnou základní docházkou, popř. následně učením. K zamyšlení je také problematika tzv. „odepisování“ si předmětů v maturitním ročníku, jehož princip byl vysvětlen výše. Studentovi je takto umožněno, aby se nikdy neučil o moderních dějinách. Nejprve mu však byla tato látka odepřena vyučujícím. Nejčastějším argumentem je nedostatek času na tak obsáhlou náplň výuky. Problémem z praxe však je, že se věnuje až příliš času období pravěku a starověku, a to jak na základních, tak středních školách. Je tedy jasné, že se zkracuje časový prostor na látku v osnovách umístěnou na konec, tedy moderní dějiny a zejména ty poválečné.

Vyučující hraje roli v tom, jak je předmět koncipován. Zda je zábavný, nebo ne. Úlohu vyučujících v případě politického nebo ideologického „podtextu“ se bohužel nepodařilo do hloubky prozkoumat, ale i tak můžeme ve výpovědích studentů nalézt indicie, že dokáží smýšlení studentů ovlivnit pozitivně („*Určitě, oba ty učitelé na dějepis byli hodně protikomunisticky smýšlející. Bylo to cejtit, i když nám to nepodsouvali.*“), nebo negativně („*My všichni věděli, že předseda katedry je členem ČSSD, takže když sme šli na státnice, tak sme se ty otázky učili z pohledu strany... Z těch přednášek bylo vidět, koho preferuje.*“).

Debaty o politice se často omezují jen na základní informace kdo, koho bude volit. Největší prostor k debatám tak studenti dostávají v rámci výuky na vysokých školách. Zdá se, že vrstevníci, spolužáci, přátelé slouží spíše k tomu, aby se s nimi dotyčný/á ujistil/a o správnosti své volby („*Probírali sme to a i se navzájem ujišťovali, že to vnímáme dobře a správně i v podstatě stejně.*“). Respondenti také uvedli, že o

politice často nedebatují, protože v jejich okruhu jsou lidé s podobnými preferencemi a naopak těch lidí, kteří volí levice, ve svém okolí moc nemají. Na tom, že v okruhu nejbližších vrstevníků neznají voliče levice, se shodla většina. Je také pravděpodobné, že někteří voliči levice se „zapírají“ kvůli obavě z reakce okolí. V tomto případě mladí nejsou příliš tolerantní. Zatímco u přátel a kamarádů jsou respondenti ochotni tiše tolerovat levicové postoje, přičemž bylo řečeno, že takových lidí ve svém okolí moc neznají, tak u potenciálních partnerů/partnerek by tento rozpor nesnesli a byl by to jeden z důvodů ukončení vztahu. V některých případech respondent téměř nekriticky přejímá názory kamarádů.

Z výzkumu také vyplynulo, že důležitou úlohu v procesu rozhodování mají straničtí lídři. Zatímco expředseda ČSSD Jiří Paroubek je vnímán jako jeden z těch, kteří levice mladým ještě více vzdálili, tak naopak Karel Schwarzenberg, Ondřej Liška i Pavel Bělobrádek jsou vnímání pozitivně. Lídr strany má být osobnost, která ztělesňuje program strany, mluví srozumitelně a k věci, má charisma, přirozený respekt a v neposlední řadě vystupuje slušně. Zvláštností je, že ačkoli byli někteří kritičtí k TOP 09, tak ke stranickému předsedovi nikoli. A dále, podle některých voličů Karla Schwarzenberga má být prezident nadstranický reprezentant. Zde se nabízí otázka, jak se ministr Nečasovy vlády a předseda vládní strany mohl stát „ze dne na den“ nadstranickým prezidentem všech obyvatel.

K negativnímu vnímání levice v České republice jistě přispívá i zkušenost s vládou KSČ v době před sametovou revolucí. V některých případech historie vede ke ztotožňování komunismu a totality s levicí obecně. To, jak politická teorie definuje komunismus a totalitu a jak tyto pojmy aplikuje na případ Československa, ponecháme stranou. Z rozhovorů vyplynulo, že někteří z respondentů by se nebránili uvažovat o volbě levicové strany, pokud by splňovala určitá kritéria. Taková strana musí být nově založena, v čele by měli stát mladí lídři. Na tvorbě ideových východisek by se měli podílet akademičtí intelektuálové a i nadále stranu podporovat. V případě programu strany by se mělo jednat o mix prvků sociálního státu a tržní ekonomiky, která by měla převažovat. Potenciální politická strana také musí být proevropská.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala volebním chováním studentů vysokých škol. Přesto, že je volebnímu chování v politologii věnován poměrně velký prostor, mladým lidem se mnoho prací nevěnuje. Předmětem výzkumu byli studenti společenských a humanitních oborů na veřejných vysokých školách v Praze. Společenská věda v západních zemích volí levicové strany a kandidáty, často radikálnější než většinová společnost. Toto téma sice dosud nebylo v České republice zkoumáno, ale existují indicie ukazující, že je tomu v České republice naopak. Výsledky Studentských voleb nebo např. kapitola v knize Lukáše Linka ukazují na to, že mladí Češi pravděpodobně volí pravici. Cílem práce bylo zjistit, proč konkrétně studenti společenských věd inklinují k volbě pravicových stran a kandidátů.

V teoretické části práce byly představeny teorie volebního chování jako třídní hlasování nebo stranická identifikace. Dále se práce zabývala tematickým hlasováním, kampaní, rolí lídrů a také faktory ovlivňujícími volební chování jako věk, pohlaví, vzdělání apod. Stejně teorie a faktory byly následně za pomoci odborné literatury aplikovány na volební chování občanů České republiky.

Respondenti byli vybíráni na základě několika kritérií. Jednalo se o studenty společenských a humanitních oborů veřejných vysokých škol v Praze, kteří hlasovali ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2010 a 2013 a současně minimálně v jednom kole prezidentských voleb z roku 2013. S ohledem na výsledky zahraničních studií byli z výzkumu vynecháni studenti ekonomických a právnických oborů, protože potvrdit jejich pravicové preference nebylo předmětem výzkumu. S vybranými respondenty byly vedeny polostrukturované rozhovory. Otázky se týkaly témat odpovídajícím vlivům na volební chování popsaných v teoretické části práce. Jednalo se tedy např. o rodinu, vrstevníky, studium, média, kampaň a další.

Analýza rozhovorů ukázala, že studenti vysokých škol chodí volit častěji, než většina populace, a to nejen ve volbách do dvou zmíněných institucí, ale např. i do Senátu, Evropského parlamentu apod. Pro studenty je účast ve volbách občanským minimem a odebírají tak hlas komunistům. Nejčastěji volí strany a kandidáty podle programu a sympatií. Výměnou za svůj hlas očekávají naplnění programu. Mediální kampaň, včetně Facebooku, nerozhodnutým studentům pomáhá ve výběru kandidáta, rozhodnutým pak v utvrzení se v jejich volbě. Stejnou funkci, zdá se, mají i přátelé a

vrstevníci. To, že se respondenti pohybují v okruhu lidí s obdobnými názory, je jednou z příčin, proč o politice debatují méně. Voličů levice ve svém okolí znají málo a ani je nevyhledávají. V otázce politického přesvědčení jsou studenti méně tolerantní než v otázce vyznání, rasy nebo sexuální orientace. Z analýzy lze také vyčíst, že lídři stran mají v rozhodování studentů výraznou roli.

Z výpovědí lze vidět, že v případě studentů mají největší vliv na volbu rodina a studium. Při rozhodování, koho volit, studenti automaticky vyřazují levicové strany, což mají vštípené z domova. Jako prvovoliči také v některých případech přejímali volbu strany od rodičů. Politická levice je také často ztotožňována s komunismem a totalitou. V tomto ohledu zřejmě hraje roli kromě rodiny také střední škola. V tomto případě si autor dovolí zobecnit, ale je velmi pravděpodobné, že na většině středních škol v České republice se v rámci dějepisu nevyučují moderní dějiny po roce 1945. Tato látka je zřejmě probírána pouze v rámci volitelných seminářů, které si zapisují jen někteří studenti.

Výzkum měl dvě zásadní omezení, časové a místní. Otázky totiž řešily i rozhodnutí čtyři roky stará, kde výpověď už nemusí být stoprocentně přesná, pokud je zodpovězena. Praha je také omezujícím prvkem, protože volební chování je zde odlišné oproti zbytku republiky. V případě mladých lidí se ale dá předpokládat, že rozdíly budou minimální. Na tomto místě by autor rád zopakoval, že závěry nejsou zobecňovány na celou populaci studentů nebo mladých lidí. Výsledky jsou vypovídající jen pro skupinu respondentů tohoto výzkumu. Přesto se dá předpokládat, že se ve výpovědích respondentů objevují postoje, názory, vlivy, očekávání, atd., které mohou platit i v případě většího množství studentů, možná i mladých lidí obecně. I z tohoto důvodu si autor klade za cíl ve výzkumu v následujících letech pokračovat.

Citovaná literatura

Achen, Christopher H. (2002) Parental socialization and rational party identification. *Political behaviour*, Vol. 24, No. 2, s. 151-170.

Andersen, Heine. (1999) Political attitudes and cognitive convictions among Danish social science researchers. *Scientometrics*. Vol. 46, No. 1, s. 87-108.

Berggren, Niclas, Henrik Jordahl, Charlotta Stern. (2007) The political opinions of Swedish social scientists. IFN Working Paper No. 711 www.ifn.se. Dostupné z <http://www.ifn.se/Wfiles/wp/wp711.pdf>. Cit. 26. 3. 2014.

Bhatti, Yosef, Kasper M. Hansen. (2012a) Leaving the Nest and the Social Act of Voting: Turnout among First-Time Voters. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, Vol. 22, No. 4, s. 380–406.

Bhatti, Yosef, Kasper M. Hansen, Hanna Wass. (2012b) The relationship between age and turnout: A roller-coaster ride. *Electoral Studies*, Vol. 31, No. 3, s. 588-593.

Blais, André. (2007) Turnout in elections. In Russell J. Dalton, Hans-Dieter Klingemann (eds.). *The Oxford handbook of political behaviour*. Oxford: Oxford university press, s. 621-636.

Burden, Barry C. (2009) The dynamic effects of education on voter turnout. *Electoral studies*, Vol. 28, No. 4, s. 540-549.

Cambell, Angus, Phillip E. Converse et al. (1960) *The American voter*. New York: Wiley.

CIRCLE Staff. (2008) Young Voters in the 2008 Presidential Election. www.civicyouth.org. 19.12.2008. Dostupné z http://www.civicyouth.org/PopUps/FactSheets/FS_08_exit_polls.pdf. Cit. 26. 3. 2014.

CIRCLE Staff. (2012) Young Voters in the 2012 Presidential Election. www.civicyouth.org. 12.11.2012. Dostupné z http://www.civicyouth.org/wp-content/uploads/2012/11/CIRCLE_2012Election_ExitPoll_OverviewFactSheet.pdf. Cit. 26. 3. 2014.

CIRCLE Staff. (2012) Young Voters in the 2012 Presidential Election: The Educational Gap Remains. Dostupné z www.civicyouth.org. 15.11.2012. <http://www.civicyouth.org/wp-content/uploads/2012/11/2012-Exit-Poll-by-Education-Attainment-Final.pdf>. Cit. 26. 3. 2014.

Coffe, Hilde, Marieke Voorpostel. (2010) Young people, parents and radical right voting. The case of the Swiss People's party. *Electoral studies*. Vol. 29, No. 3, s. 435-443.

Converse, Phillip, E. (1969) Of time and partisan stability. *Comparative political studies*. Vol. 2, No. 2, s. 139-171.

Český statistický úřad. www.volby.cz. Dostupné z www.volby.cz. Cit. 26.3.2014.

Český statistický úřad. (2013) Studenti a absolventi vysokých škol v České republice v roce 2012. www.czso.cz. Dostupné z [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/6dbf02a9a1330365c12576bf00534ba8/\\$FILE/1_vs_studenti_celkem_12.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/6dbf02a9a1330365c12576bf00534ba8/$FILE/1_vs_studenti_celkem_12.pdf). Cit. 26.3.2014.

Dalton, Russell J. (1984) Cognitive mobilization and partisan dealignment in advanced industrial democracies. *The journal of politics*. Vol. 46, No. 1, s. 264-284.

Dalton, Russell J., Hans-Dieter Klingemann. (2007) Citizens and political behavior. In Russell J. Dalton, Hans-Dieter Klingemann (eds.). *The Oxford handbook of political behaviour*. Oxford: Oxford university press, s. 3-28.

Dalton, Russell J. (2008a) *The good citizen: How a younger generation is reshaping American politics*. Washington, D. C.: CQ Press.

Dalton, Russell J. (2008b) *Citizen Politics. Public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. Washington, D. C.: CQ Press.

Elder, Laurel, Steven Greene. (2012) The politics of parenthood: parenthood effects on issue attitudes and candidate evaluations in 2008. *American Politics Research*. Vol. 40, No. 3, s. 419–449.

Elchardus, Mark, Bram Spruyt. (2009) The culture of academic disciplines and the sociopolitical attitudes of students: a test of selection and socialization effects. *Social science quarterly*. Vol. 90, No. 2, 446-460.

Ellis, Andrew et al. (2004) *Voter turnout in Western Europe*. Stockholm: International IDEA.

Goren, Paul. (2005) Party identification and core political values. *American journal of political science*. Vol. 49, No. 4, s. 881-896.

Guimond, Serge, Guy Bégin, Douglas L. Palmer. (1989) Education and causal attributions: The development of person-blame and system-blame ideology. *Social Psychology Quarterly*. Vol. 52, s. 126–140.

Guimond, Serge, Douglas L. Palmer. (1996) The political socialization of commerce and social science students: epistemic authority and attitude change. *Journal of Applied Social Psychology*. Vol. 26, s. 1985-2013.

Hastie, Brianne. (2007) Higher education and sociopolitical orientation: The role of social influence in the liberalisation of students. *European Journal of Psychology of Education*. Vol. 22, s. 259-274.

Hollway, Michael C. (2003) *College student humanitarian values: a comparison of the impact of two liberal arts core curricula*. Disertační práce. Ohio: The Ohio state university.

Hooghe, Marc, Britt Wilkenfeld. (2008) The stability of political attitudes and behaviors across adolescence and early adulthood: A comparison of survey data on adolescents and young adults in eight countries. *Journal of youth adolescence*, Vol. 37, No. 2, s. 155-167.

Chatard, Armand, Leila Selimbegović. (2007) The impact of higher education on egalitarian attitudes and values: Contextual and cultural determinants. *Social and Personality Psychology Compass*. Vol. 1, s. 541-556.

Jagneaux, David. (2010). The Effects of Education on Voting and Conservative Ideology. *davidjagneauxportfolio.weebly*. Dostupné z http://davidjagneauxportfolio.weebly.com/uploads/4/3/3/0/4330859/psci_2300_paper.pdf . Cit. 26. 3. 2014.

Jennings, Kent M., Richard G. Niemi. (1969) Mothers versus fathers- formation of political orientations among young Americans. *Journal of politics*. Vol. 31, No. 2, s. 329-358.

Jennings, Kent M., Richard G. Niemi. (1971) Division of political labour between mothers and fathers. *American political science review*. Vol. 65, No. 1, s. 69-82.

Kelleher, Elizabeth. (2013) College voter turnout. *Critique: A worldwide student journal of politics*. Vol. 13, No. 24, s. 1-68.

Kemmelmeier, Markus, Cherry Danielson, Jay H. Basten. (2005). What's in a grade? Academic success and political orientation. *Personality and Social Psychology Bulletin*. Vol. 31, s. 1386–1399.

Klein, Daniel B., Charlotta Stern. (2005) Professors and their politics: the policy views of social scientists. *Critical Review*. Vol. 17, Nos. 3–4, s. 257-303.

Kostelecký, Tomáš. (2012) Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v regionálním pohledu. In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 105-131.

Kudrnáč, Aleš. (2013) *Volební chování mladých: rozhodují rodiče?* Diplomová práce. Olomouc: Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci.

Linek, Lukáš. (2012a) Úvod: volební výsledky, účast a vzorce podpory politických stran. In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 12-29.

Linek, Lukáš. (2012b) Volební účast mladých a její vliv na volební výsledky. In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 63-86.

Linek, Lukáš. (2012c) Volební podpora nových stran TOP 09 a VV. In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 166-187.

Linek, Lukáš. (2012d) Volba strany: vliv tématického hlasování a lídrů stran. In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 189-208.

Lipset, Seymour M. (1960) Elections: The expression of the democratic class struggle. In Lipset, Seymour M. *Political man: The social basis of politics*. New York: Doubleday company, s. 220-263.

Lipset, Seymour M., Rokkan, Stein. (1967) Cleavage structures, party systems and voter alignments: An introduction. In Lipset, Seymour M., Rokkan, Stein (eds.). *Party systems and voter alignments: Cross-national perspectives*. New York: Free press, s. 1-64.

Lipset, Seymour M. (1982) The academic mind at the top: the political behavior and values of faculty elites. *Public opinion quarterly*. Vol. 46, No. 2, s. 143-168.

Lyons, Pat. (2012) Stranická identifikace a volební chování. In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 132-151.

Marx, Karl, Friedrich Engels. (1970) *Komunistický manifest*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1. Vyd.

Molly, Andolina W., Krista Jenkins, Cliff Zukin, Scott Keeter. (2003) Habits from Home, Lessons from School: Influences on Youth Civic Engagement. *Political Science & Politics*, Vol. 36, No. 2, s. 275-280.

Niemi, Richard, G., Michael Hanmer. (2004) College students in the 2004 Election. www.civicyouth.org. Listopad 2004. Dostupné z http://www.civicyouth.org/PopUps/FactSheets/FS_College_Voting.pdf. Cit. 26.3.2014.

Norris, Pippa, Ronald Inglehart. (2000) The developmental theory of the gender gap: women's and men's voting behavior in global perspective. *International political science review*. Vol. 21, No. 4, s. 441-463.

Norris, Pippa. 2003. Tuned out voters? Media Impact on Campaigns. *Ethical Perspectives* Vol. 9, No. 3, s. 200-221.

Norris, Pippa, Christopher Wlezien. 2005. Conclusion: Whether the Campaign Mattered and How. *Parliamentary Affairs*, Vol. 58, No. 4, s. 871-888.

Petrúšek, Ivan. (2010) *Prvovoliči a volby*. Bakalářská práce. Praha: Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze.

Plutzer, Eric. (2002) Becoming a habitual voter: inertia, resources, and growth in young adulthood. *American Political Science Review*. Vol. 96, No. 1, s. 41-56.

Rothman, Stanley, April Kelly-Woessnes, Matthew Woessner. (2011) *The still divided academy: how competing visions of power, politics, and diversity complicate the mission of higher education*. Rowman and Littlefield Publisher.

Sidanius, Jim, Colette van Laar, Shana Levin, Stacey Sinclair. (2003). Social hierarchy maintenance and assortment into social roles: A social dominance perspective. *Group Processes and Intergroup Relations*. Vol. 6, s. 333–352.

Smith, Michael L., Petr Matějů. (2011) Restratifikace české politiky. Vývoj třieně podmíněného volebního chování v České republice v letech 1992-2010. *Sociologický časopis*. Vol. 47, No. 1, s. 33-59.

Šíma, Pavel. (2010) *Volební chování mladých v České republice ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006 prizmatem klasických teorií*. Bakalářská práce. Brno: Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita.

Verba, Sidney. (1995) Race, ethnicity and participation. In P. Peterson et al. *Counting by race*. Princeton: Princeton university press.

Vlachová, Klára, Blanka Řeháková. (2007) Sociální třída a její vliv na volební chování. In Tomáš Lebeda. (ed.) *Voliči a volby 2006*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Vlachová, Klára. (2012) Volební neúčast: kdo nešel k volbám? In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 49-62.

Vlachová, Klára, Julia Häuberer. (2012) Volební chování sociálních tříd. In Linek, Lukáš (eds.) *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, s. 152-165.

Woessner, Matthew, April-Kelly Woessner. (2009) Left Pipeline: Why Conservatives Don't Get Doctorates. In Maranto, Robert, Richard E. Redding, Frederick M. Hess (ed). *The politically correct university: problems, scope, and reforms*. Washington D.C.: American enterprise institute for public policy research, s. 38-59.

Přílohy

Příloha č. 1 Karolína

T: Kolik je ti let?

R: 23 let

T: Co studuješ za školu a jaký obor?

R: FFUK, sociologie

T: Koho si volila do sněmovny 2010 a 2013? Koho v prezidentských?

R: TOP 09, Karel

T: Proč volíš TOP 09?

R: Určitě, ehm, jednak roli hraje, že moje máma se pohybuje v politice a jakoby dlouhodobě tu politiku nějakým způsobem sleduju. Máma se pohybuje ve STAN, dělá politiku na komunální úrovni, takže já politiku v podstatě sleduju a díky tomu (díky matčině politické činnosti) mám určitéj přehled a vhléd možná trochu větší do té problematiky než třeba ostatní, který se o to třeba úplně nezajímaj. Takže jednou z rozhodujících věcí bylo, že máma je v týhle straně a já sdílím její názory prostě. A ne jen kvůli tomu, že by to byla moje matka, ale já obdivuju její práci a jakoby ehm jsem hodně příkloněná k těm Starostům nebo jak to říct.

T: Takže když by Starostové nebyli s TOP 09, tak bys volila Starosty stejně?

R: To je otázka, myslím, že jako, že do dalších voleb se budu rozhodovat koho, uvidíme, jak se to vyvine. Jako teď ještě jo, ale další volby budou za...za tři a půl roku a to uvidíme. Takže je možný, že názor změním. Rozhodně to není tak, že máma, když je v nějaký straně, tak jí budu celej život volit. To si rozhodně nemyslím. Ale teď v týhle chvíli to bylo určitě, že ona je v tý politice, je v tý straně, a ehm...

T: Takže ona je členkou v místní organizaci?

R: Ano.

T: A jakou pozici tam vykonává?

R: Teď budou mít volební sněm a ona bude kandidovat na místopředsedkyni STAN a...jo a vlastně je teď jako poslankyně za TOP 09 a STAN. To sem vlastně zapoměla říct (smích).

T: Aha, to je docela podstatná informace.

R: To jsem nějak vynechala (smích). No to je teď od voleb. Dřív kandidovala neúspěšně na senátorku.

T: Kdy vypadla?

R: Dostala se do druhého kola. To ještě před tím, než máma měla nějaký ambice na poslankyni, tak jsem volila TOP 09 a STAN. Jako já hlavně mám ráda ty Starosty, já obdivuju jejich práci. Další věc je, že jsem teda volila stejně 2010 i 2013. Ty situaci si myslím, byly trochu jiný. V tom roce 2010 byla TOPka novou stranou a ty okolnosti byly jiný, takže ty důvody, proč sem je volila, byly taky trochu jiný.

T: Takže jaký byly důvody teď 2013?

R: Tak máma kandidovala a pro mě, v týhle situaci, přicházela do úvahy ještě KDU-ČSL a taky jako ta TOPka. ODS, v takový situaci, jaký se nacházela, pro mě nepřicházela v úvahu. Jako možná, neříkám, že to byla nějaká vylučovací metoda, abych teda jako šla někoho volit, to jako ne. Volit jsem chtěla jít, to je podstatný zmínit. Chodim volit ne jako dobrý, byla jsem, ale podle toho, že chci a mám tu možnost, tak by se toho mělo využít. A abych ti řekla nějaký důvody. Z toho pravicového spektra, tam zas takovej výběr není. Rozhodně pro mě nepřicházely v úvahu nově vzniklý hnutí. Jakože ANO a Úsvit pro mě nepřipadaly v úvahu. Jako KDU...myslim si, že do budoucna možná, byla by to jedna z možností. O ODS už jsem mluvila. Takže ta TOPka.

T: Takže jsi volila TOP 09 kvůli spojení se Starosty, potažmo mámě. V tom roce 2010 teda hrála roli nějaká novost, neokoukanost? I když tam byla podstatná část KDU, i z vedení strany...

R: To jo. Jasně. To je jedna věc, že eeh, většina těch lidí, ať už byli v KDU, ODS, ODA. Nebylo to uskupení nových lidí, který nevěděj, o co se v politice hraje...

T: Právě.

R: A o co jde. Takže tenkrát...ta novost hrála roli, ale já neuvažovala o VV nebo KDU.

T: A co třeba ODS? Nečas byl považován za pana "čistého".

R: No jasný. Jako přesně konkrétně nevim, jaká byla moje geneze myšlenek, ale myslim si, že určitě, tam hrála roli ta novost, byli tam lidi, který jsem z politiky znala a ke kterým jsem měla určitou důvěru.

T: Měla jsi k nim důvěru?

R: Jo. A určitě tam sehrálo svý, ta ehm, osobnost hlavně toho Karla...určitě hraje svoji roli. To musíme neoddiskutovatelně přiznat. Ale určitě to není tak, že jako, když on by v politice skončil, já bych přestala tu stranu volit.

T: Tak co myslíš, že na něm tak imponuje?

R: Ehm.

T: Víš, že má takovou podporu? A hlavně u mladých.

R: No, to je jako zajímavější dotaz. Tak určitě u mě, určitě v tom hraje roli... Já se hodně orientuju na základě toho, jak se ten člověk vyjadřuje. Hodně mi vadí agresivní styl. Nevadí mi, když se někdo ohradí, konfrontace nevadí. Ale když je někdo sprostěj, trapnej a poznáš to, vidíš to hned, tak mi to samozřejmě vadí. Takže prostě jako hodně záleží na tom, jak se ten politik vyjadřuje a je podstatný, jestli odpovídá na otázku. Protože spousta z nich, viz pan Okamura absolutně neodpovídá na otázku.

T: No on má jednu odpověď na všechny otázky.

R: Pravda (smích). Takže jako tak. Eeh, určitě tam hraje roli to, jakým způsobem se vyjadřuje, prezentuje a jak působí. Karel působí klidným a vyrovnaným dojmem, a určitě z části i ten původ. To souvisí s tím chováním a vychováním. To, že má šlechtickej původ. A co ještě?

T: Co kamarádi? Nebo vrstevníci? Jaký oni mají názory?

R: Jako je pravda, že většina lidí v mém okolí volí stejně.

T: Řešíš s kamarádama politiku?

R: No jako určitě. Protože já to řeším se všema. A doma to řešíme hodně, vlastně furt. Třeba moje dobrá kamarádka má taky tátu ve sněmovně.

T: A za TOPku taky?

R: Jo, taky. To je jako náhoda (smích). Takže to řeším, hodně. To vychází z toho, taky si myslím, že studenti to řešej hodně. Na všech oborech. Já na to většinou zavedu řeč. Spíš to řeším kvůli tomu, že to řeším já. Já začínám ty debaty, ne nějak do krve, ale mladý lidi, aspoň okolo mě, se o politiku zajímaj. To není tak špatný a jedno jim to rozhodně není.

T: Máš třeba i kamarády mimo studenty?

R: Jasný, mám, ale není jich moc. Já myslím, že se o to dneska zajímaj všichni. Nevim, jestli myslíš mladý anebo starší, ale vlastně všichni. Většina má a priori negativní postoj. Co slyšej, to je kauza. Dneska se všechno obalí jako kauza. V tomhle ty média hrajou obrovskou roli. A lidi to řešej. Jako řešej to všichni, ale v tom smyslu, že to viděj jednostranně, spíš negativně. Není žádná diskuze, nezamejšlej se nad tím, že to může bejt trochu jinak.

T: Takže ty taky sleduješ média?

R: Jasně, sleduju.

T: Když je teda nějaká kauza, tak jak se o ní zajímáš?

R: Určitě to čtu, sleduju, zajímaj mě příčiny, průběh i důsledky. Většina věcí se otevře, udělá se kauza, udělá se mediální obrázek a pak trvá, než se vidí důsledek. Specifický je, že mi to doma fakt řešíme. Mámy se to týká, táta to sleduje a řešíme to celý. V rámci společnosti.

T: Takže v širším měřítku.

R: Jo.

T: Volíš stejně jako rodiče?

R: Jo, oba volí TOPku a Karla.

T: A tvoji kamarádi? Víš o někom?

R: No nejbližší okruh, třeba pěti kamarádek, co se bavíme, tak v tý škole nemám úplně přehled. Ale těch pět volí TOPku, nebo třeba KDU. Moje nevlastní sestra taky.

T: V čem je pro tebe zajímavá KDU? Když bys třeba vzala v potaz restituce nebo Hermana na ÚSTRU?

R: Tohle mě rozhodně neodrazuje, protože oni jsou pro a já taky. Já vesměs, moje laický postoje, prostě taky. Ta dohoda je už udělaná, já bych to nechala...A v KDU hrajou roli osobnosti. Třeba proti ODS je to diametrálně odlišný. Říká se, že lidovci chtějí být ve vládě, aby byli ve vládě. To je otázka. Jinak jako malá strana nemaj moc šancí něco měnit. Jsou tam ústupky v koalici...Určitě osobnosti, program, nějaká sociální otázka, ve který jsou možná víc, než ta TOPka. Nemám to úplně nastudovaný. Jsou tam věci, který ta TOPka, není tam třeba to sociální cítění. Moje názory se budou vyvíjet a uvidim. Volila jsem TOPku, za tím si stojim a teď bych ji volila taky.

T: Hm, dobře. Když ses rozhodovala mezi KDU a TOPkou, tak ses dívala i na program? Kandidáty? Nebo co převážilo k TOP 09?

R: Tak ta rodina.

T: Jasně.

R: Dál sem dělala od roku 2009 nebo 2010 před každějma volbama promotérku TOP 09, jako brigádu. Takže program jsem měla načtenej, nebylo to třeba do lidí valit, ale já tu představu měla. U KDU jsem spíš sledovala, programy jsem úplně nečetla, možná někdy dřív před volbama, ale hodně sleduju ty debaty.

T: Televizní debaty?

R: Jo. Ty před volbama, to ti pomůže a i je dost článků, který řešej priority těch stran. Neříkám, že týden před volbama všechno sleduju, ale sleduju to průběžně. Zajímá mě všechno víceméně kromě těch komunistů.

T: Proč KSČM ne?

R: Protože ty volit nebudu. Mě zajímá i ta ČSSD. Rozhodně si nemyslím, že když volím pravici, je to to jediný, co je. Ta shoda by měla v některých věcech být napříč. Myslím, že je to možný. Něco je politický a musí se udělat tak jako tak. I já bych chtěla, aby ČSSD byla podobná jako ve světě. U nás je jiná.

T: Teď řešíš obecně úlohu sociální demokracie?

R: Jo, u nás ty lidi v socdem a ty jejich názory...je to trochu zastydnutý. Prostě jako nechci, aby se socdem nějak ehm, ehm, aby padala, to ne, je potřeba, aby na obou stranách spektra byly strany a soupeřily. Prostě sleduju debaty, internet, i někdy ten program. Hlavně ty priority stran.

T: Takže sleduješ internetovou kampaň? Účastníš se jí nějak aktivně? Zapojuješ se do ní?

R: Kampaň na internetu jsem sledovala. Pokud máš Facebook a pohybuje se na internetu, tak se ti nemohla vyhnout. TOP 09 byla jednoznačně na Facebooku neaktivnější, její nápady mi přišly vesměs originální. Naopak např. v prezidentských volbách se Zeman na internetu projevoval obdobně jako v jiných vyjádřeních, takže mě to jediné utvrdilo v mém rozhodnutí, ale každopádně internet obecně nebyl tím dominantním vlivem. Já osobně jsem byla spíš pasivním příjemcem, do nějakých internetových diskuzí jsem se nezapojovala.

T: Sleduješ i jiná média? Televize, tisk, internetové noviny...

R: Určitě. Hlavně okolo voleb je to sledování ČT24, hlavně teda předvolební diskuze. Četla jsem webové informační portály hlavně idnes.cz, ihned.cz, lépe informují než třeba novinky.cz. Jsou tam také komentáře redaktorů a blogy. Když se naskytlo nějaké téma, které mě zajímalo, občas jsem si koupila Respekt. Pak taky občasné čtení lidovek z důvodu toho, že je máme předplacené.

T: Když se rozhodneš, koho volit, tak co od nich očekáváš?

R: No některý znám osobně, tak třeba dám preferenční hlas.

T: Takže sympatie a antipatie?

R: Jo. Taky kvůli tý mámě no. A co já očekávám? Tady je podle mě je zásadní to, při volbách do sněmovny, je určující, jestli strana bude v opozici nebo ve vládě. To bych rozdělila.

T: Ale to se nedá říct předem, máš vždy víc variant.

R: No jasný, ale to je taky podstatný. Když jsi v tý opozici, tak...jdeš do toho s tím, že chceš se dostat, i do vlády. Proto tam hrajou roli i ty osobnosti.

T: Kdo jsou pro tebe osobnosti z TOPky?

R: Tak pro mě Kalousek, Karel...ted' tam byly nějaký mocenský boje, ale Langšáglová, Gazdík, to je asi základ.

T: V prezidentský volbě si volila v obou kolech?

R: Jo.

T: A Karla?

R: Jo.

T: Jak jsi vnímala tu volbu? Třeba proti sněmovně.

R: Vnímala jsem jí jinak. Ono se to stejně zvrhlo a řešilo se, kdo je z jaký strany, což je podle mě chyba a i se to ukázalo. Prezident má být nadstranický. Proto si myslím, že Karel by to měl víc než to má Zeman.

T: Že by tu úlohu naplňoval víc?

R: Jo. Já to tak vnímám. Prezident má spojovat a ne rozdělovat. Takže jsem se víc rozhodovala díky osobnosti člověka. Je jeden, jedna hlava státu. Do sněmovny, když se dostane nesympatickej, tak se to nezblázní. Takže hrála roli ta osobnost. Co dál?

T: Nenapadá tě nic?

R: No...ehm...i to jak vystupovali. Jako nic nemám proti Franzovi, obdivuju ho, je vzdělanej, inteligentní, talentovanej, ale naprosto zklamal v těch debatách, kdy prostě...

T: Co třeba Fischer?

R: Oba zklamali charakterově. To jsem Fischera i bránila, pak jsem viděla ten film Hledá se prezident a to mě teda zklamal! Prezident musí mít morální vlastnosti, který uznávám a prostě on ne, že nemá charakter, ale nemá charisma. Ale když vidíš ty kampaně, jak se chovali...

T: Takže pro tebe má Karel charisma?

R: Určitě.

T: A v čem to spočívá?

R: To se nedá vysvětlit. To Fischer nemá.

T: Furt je to ale nějaký soubor vlastností...

R: No mě ovlivnil ten průběh kampaně, co dělal ten Zeman, myslím si, že ta kampaň tak, jak byla vedená z jeho strany, to bylo nechutný. To není nic osobního, mě to vadilo u kohokoli. Nechápu, že to lidem nevadilo, to byly sviňárny, jak se vyjadřoval. To se mi právě líbilo u toho Karla, vim, že jsou třeba tlačení do tý kampaně, tím strašně velkým týmem lidí, co maj kolem sebe...Ve druhým kole to byla jasná volba. Karel je prostě slušnej člověk, kterej to svinstvo netahal, Zeman byl schopnej udělat pro výhru cokoli.

T: O.K. Proč bys řekla, že volíš pravici?

R: Obecně proč volím pravici. To je složitý. Mám prostě jako (dlouze přemýšlí)...volím pravici, ale některý ty věci, třeba v sociální politice se nerealizují.

T: Co to znamená?

R: Můžeš furt navyšovat poplatky, rozšiřovat oblasti, který nezajišťuje stát...nemusí se vše privatizovat a lidi platit víc a víc. My se v Praze máme dobře, ale jinde jsou na tom hůř. Ale proč volím pravici...ta levice, zvláště ta česká reprezentovaná ČSSD, která nemá osobnosti, spousta z nich byla komunisty a

T: To spousta z pravice taky.

R: Jasný no. Mě vadí, že slibujou spoustu věcí a to by se samozřejmě každému líbilo, ale ty věci ve výsledku...neříkaj, kde na to vezmou peníze, jen slibujou, neříkají, jak to realizují.

T: Tak ale např. Nečasova vláda škrtala a lidi chudli.

R: No to jo, ale museli škrtat, aby jsme se nedostali někam hluboko, myslím si, že se škrtalo, aby se šetřilo. Otázka je, jestli to nebylo moc a to se dohadujou i jiní. To nevím, dneska se všichni vyjadřují ke všemu, já to nemám podložený.

T: Ale mě zajímají tvoje názory.

R: Mě vadí prostě, že jako ten populismus. Samozřejmě tak mluví všichni, ale mě dost vadí i ty představitelé ty ČSSD, to je taky podstatný. Nemůžu si pomoci, ale Sláva Sobotka...mě nevadí ten člověk, ale mluví opravdu hrozně frázovitě. Možná je to u mě i, já nevím, ale asi fakt o těch osobnostech, možná víc, než jsem si kdy myslela. Nemyslím si, že zvyšování daní by něco řešilo, přineslo víc do státní kasy, to si myslím, že ty bohatý platěj mnohem víc, ti, co berou 13 tisíc nic moc neplatěj.

T: No ale těm přece mnohem méně zbývá.

R: To jako jasně, že nemaj z čeho, ale zavedení progresivní daně a zvyšování daní, tak pro to nejsem, to je taky důvod teda. Ale na druhou stranu, kdyby se udělalo pro lidi s vyšším příjmem...jako teď je to, že čím víc bereš, tím víc odevzdeš. Nejsem pro rozšiřování poplatků, ani veřejných služeb ale.

T: Co třeba školný na vejškách?

R: No já jsem spíš jakoby proti.

T: Ale TOPka byla jednoznačně pro.

R: No, to jo, ale byla k tomu i debata, dost se to řešilo. Jsem proti z toho důvodu, že pro určitý lidi, i kdyby to byly tři tisíce, tak je to likvidační, ty lidi by se tam nedostali. Rodiče jim dávaj zbytky, aby sem dojeli, a navíc nemaj.

T: A argument, že by šlo do vzdělávání víc peněz, byl podle tebe realný?

R: Záleží, kam by to šlo. Takle, jak to funguje, a to do toho až tak nevidím, tak je to lepší.

T: A co naopak, že po zavedení školního by šlo méně pěníez o to, co se vybere? Stejně jako u zdravotnictví.

R: Právě se obávám, aby to k něčemu bylo. Politici neumí vysvětlit, kam ty peníze půjdou, což chtěj slyšet všichni, ať je ta částka jakákoli. Mě taky zakjímá, kam to půjde. To platí i u toho zdravotnictví. Myslím, že školství by potřebovalo víc peněz, i učitelům bych to přála, ale to se nezlepší tím, že se zavede poplatek. To je na anaúlyzu, ale je třeba vědět náklady, výnosy, výhody apod. Co vidím okolo sebe, tak jsem proti. Jako právě ne kvůli sobě, já bych na to měla, ale jiní se musí živit, sotva se užíví apod.

T: Fajn. Když bysme to trochu zrekapitulovali, tak jaký jsou největší vlivy na tvoje postoje a hodnoty?

R: Určitě ty hodnoty těch politiků. Během mýho monologu tady jsem zjistila ten vliv osobností a sympatií na mě. Pak taky to, jaký názory prezentují.

T: Ještě se zeptám na KSČM, tam bys našla osobnost?

R: Tam ne, nikoho. U tý socdem možná.

T: Takže třeba antikomunistická kampaň před volbama?

R: No to je dobře, že se na to upozorňuje. Někdo říká, že je to starý a ohraný, já si ale myslím, že je čeho se bát a musí tu být někdo, kdo to připomíná, lidi zapomínaj. Když koukáš na tu televizi, tak se někdy zhrozíš, co ty komunisti vypustěj z pusy. Já to sice nezažila, ale nemůže se to zlehčovat. Ale třeba můj otec to zažil. Jeho otec byl komunista.

T: Straník?

R: Nejsem si jistá, spíš jo, ale on byl v generaci těch intelektuálů, který se po válce uchýlili k tý levici.

T: Takže podle ta úloha upozorňovat má být na stranách?

R: Jo, ale taky toho i využívaj, když z toho maj pak předvolební téma.

T: Co třeba debata kolem ÚSTRU?

R: To už si moc nevybavuju, ale takovej orgán tu má být. Hlavně je to ale na těch pravicovejch stranách a politicích.

T: Myslíš, že je to jedna z jejich podstat?

R: To jo, mají na to upozorňovat. Určitě, je to podstatný. Sice je to někdy skoro jediná kampaň těch stran, ale lepší přehnaně na to upozorňovat než vůbec. Dál roli hraje prostředí, ve kterém vyrůstám. Jejich názory (rodičů) mě ovlivnily.

T: Přejímáš je?

R: No dost mě to ovlivňuje. Taky záleží, jaké s nimi máš vztah. Já k našim relativně dost vzhlížím, ale úplně je nepřejímám, my i dost polemizujeme, jsem kritická. Zajímá mě, co si oba myslí, oni se taky mezi sebou přou. Lidi v práci mě moc neovlivnili, ale třeba ty přátelé no.

T: Takže i na vejšce. Podle čeho sis vybírala obor studia?

R: Byla to docela náhoda. Já chtěla na politologii, tam sem se nedostala.

T: Jak myslíš, že se změnilo tvoje postoje po nástupu na VŠ?

R: Nijak zvlášť. Nějak mě to utváří třeba. Názory obecně ne, možná v konkrétních případech.

T: V jakých?

R: Asi u toho školního. Tenkrát jsem nejdřív byla spíš pro. Tam proběhla změna názoru. Když jsem byla na té střední, byla jsem pro, na vejšce mě pak ovlivnilo to prostředí

T: A změnila si názor teda.

R: Jo.

T: A aktivně ses zúčastnila?

R: Ne. Teď už bych se možná ale účastnila. Samotný studium mě ovlivnilo.

T: Fakt, že studuješ? Nebo obor, kterej studuješ?

R: Ten obor, protože na základě nějakýho ehm...nějaký literatury a třeba srovnání s USA jsem ten názor změnila. Měla jsem možnost dělat nějaký seminárky na vzdělání a zdravotnictví a ten názor jsem změnila.

T: A na střední školu jsi chodila kam?

R: Všeobecný gymnázium.

T: Tam jste měli nějaký debatní předměty o politice apod.?

R: To jsme neměli.

T: Jak probíhala výuka dějepisu a zsv?

R: Tak na děják jsme měli super učitele. Tak si myslím, že by se mělo vyučovat. Né, že jen sedíš jak pecka a někdo do tebe něco leje, ale i ten děják se dá takle učit, jak jsme měli my. Měli jsme v hodině text číst, k tomu byly otázky a pak diskuze.

T: Takže nějaká interakce. Byli jste nucený pracovat.

Jo, byli jsme nucený něco dělat. Tak by to mělo bejt i v jiných předmětech. Ty diskuze nebyly jak na vejšce, ale výměna názorů tam byla.

T: Kam jste došli ve výuce?

R: Určitě 20. století, myslím, že jsme došli až k revoluci '89.

T: Učili jste se i období mezi únorem a revolucí?

R: Jakože jsme to neprobírali?

T: No na to se ptám.

R: Jako já chodila i na semináře, tam jsme to dělali víc do hloubky i v nějakým mezinárodním kontextu.

T: I v semináři v řádných hodinách?

R: V semináři se dělali věci navíc, ale v hodině jsme to probrali určitě taky.

T: A co nějaká státověda v rámci zsv?

R: No...ten předmět byla nuda, nebylo jak ten děják, tak interaktivní. V semináři jsme něco probrali no, ale byl to spíš monolog vyučujícího. Až na referáty teda.

T: V hodině nebo semináři?

R: No my měli toho samýho na oboje a oboje bylo stejný. To už si moc nevybavuju teda i právě jak to probíhalo no.

T: Na závěr bych se zeptal, co bys zmínila a vynechali jsme? Nebo vypíchla?

R: No to prostředí no.

T: Co třeba kultura? Akce Davida Černýho?

R: Táta se v tom pohybuje, je architekt. Já sem spíš taková nekonformní, mě se to líbí. Máme styky s tím pražským intelektuálním okruhem.

T: Tak tam je prokazatelný spojení mezi těmahle lidma a třeba TOPkou. Bylas třeba na nějakým koncertu na podporu?

R: No mě ty umělci... jako určitě se o to zajímám, ale nijak mě to neovlivnilo. Ty diskuze kolem Dejgara a koho, to sem koukala, kdo koho podporuje a proč, ale tyhle lidi moc nežeru, to spíš nějaký akademici třeba.

T: Kdo třeba?

R: Třeba Halík no. Sice Bělohradský je vyloženě levicovej, ale něco s nim sdílíš no. Ale fakt mě neovlivní, koho volej herci třeba. V tý kultuře se na to kouknu, udělám si obrázek, ale názor na moji volbu to nemá.

T: Dobře, děkuji.

Příloha č. 2 Štěpán

T: Kolik je ti let?

R: 24.

T: V roce 2010 jsi byl prvovoličem do PSP?

R: Ano.

T: Co studuješ?

R: Politologii na FSV UK.

T: Koho jsi volil?

R: TOP 09 2010 i 2013. V prezidentských Karla, v obou kolech.

T: Dobře, děkuji. Jaké bys řekl, že byly důvody k volbě TOP 09 v roce 2010?

R: Mě přišlo, že taková strana mi do jisté míry chyběla na české politické scéně, protože před tím jsem nedokázal najít žádnou stranu, která by mi úplně přesně vyhovovala.

T: V čem vyhovovala?

R: No programově.

T: Takže si je volil kvůli programu?

R: Ano.

T: Co tě zaujalo oproti stranám existujícím nebo třeba VV?

R: Zaujalo mě, že...že TOP 09 je pravicová strana, což jsem chtěl, ale zároveň není tolik euroskeptická, nejsou tam politici, kteří by tolik zdůrazňovali ty euroskeptické názory jako třeba u ODS.

T: Co třeba domácí politika? Jejich kampaň a důraz na rozpočtovou odpovědnost?

R: Tam mě zaujalo, že TOP 09 není populistická a že se snaží neslibovat nic nereálného. To mě zaujalo.

T: Pro tebe populismus znamená nereálnost slibů?

R: Nereálnost slibů no, protože se politici snaží voličům slibovat, že se budou zvyšovat důchody nebo platy. No a pak to nemaj z čeho zaplatit.

T: Co třeba ekonomická otázka? Hrozba Řeckem...Viděl si to reálně? Že by ČR mohla zkrachovat?

R: Neviděl. To strašení Řeckem bylo přehnané, protože Česko není tak hluboko jako Řecko, ale Česká republika je také hodně zadlužená a je potřeba dluh snižovat, aby to jednou neskončilo jako v tom Řecku.

T: Takže první důvody pro volbu byly programové?

R: Ano, a hlavně ekonomické.

T: Co třeba sociální problematika v programu TOPky?

R: Samozřejmě sem se zajímal i o další věci, o budoucnost České republiky, abysme zůstali v EU, aby neodmítla Lisabonskou smlouvu a podobně. Zároveň jsem byl rád, že TOP 09 měla ve svých programových východiscích, že bychom se měli odpovědně chovat k životnímu prostředí.

T: Fajn, a kdybys TOPku srovnal se Zelenými?

R: Tak zelení mají taky dobrý program v environmentální části, ale u nich vidím trochu přehnané, že jsou proti jaderné energii, která podle mě není zas tak špatná. Třeba v Černobyli vybuchla jaderná elektrárna, ale to se v českých podmínkách nemůže stát, bylo by to nepravděpodobné, aby vybuchl Temelín nebo Dukovany. Když protestovat, tak proti tepelným elektrárnám, které vypouštějí víc zplodin z uhlí.

T: Vraťme se ještě k TOP 09. Říkal jsi, že ti něco jako TOPka chybělo, ale několik členů z vedení bylo z KDU i jiných stran.

R: To mi nevadilo, já byl rád, že se předsedou stal Karel. Toho jsem považoval za jednoho z nejlepších politiků už od doby, kdy byl v Topolánkově vládě. Z KDU tam přešel třeba Miroslav Kalousek, který byl u zrodu strany. Zároveň tam bylo i mnoho nových lidí, kteří ještě do té doby v politice nepůsobili a byli tam i bývalí členové z jiných stran, jako třeba František Laudát z ODS.

T: A jak si vnímal tenhle mix lidí?

R: Přišlo mi to jako dobrý mix, protože tam musí být i mladí, i staří, protože ti zase mají určité zkušenosti, které např. já nemám. Takže by to nešlo jít do politiky bez lidí, který už tam byli.

T: Ty jsi uvažoval o vstupu do některé strany? Nebo jsi někde členem?

R: Ano, já jsem...já jsem v TOP teamu, který sdružuje mladé příznivce TOP 09.

T: Co je náplní? Jaká je tvoje úloha?

R: Ve vedení ještě nejsem, ale třeba to jednou přijde. TOP team pořádá různé přednášky pro členy s odborníky na daná témata, třeba z TOP 09, nebo s nimi dělá besedy. Pak samozřejmě se TOP team podílí i kampani. V roce 2013 jsme projížděli v Praze tramvají nebo vlakem a já jsem megafonem vyzýval spoluobčany, aby se šli svézt. Potom jsme taky rozdávali letáky s programem.

T: To bylo před sněmovními?

R: Ano.

T: A před prezidentskýma?

R: To taky, ale já ne tak aktivně, protože jsem nevěděl, jak to budu zvládat se školou. Mrzí mě, že jsem se nezapojoval víc, ale těsně před volbami jsem už byl aktivní opravdu hodně, neustále jsem něco sdílel na Facebooku, všem jsem rozdával leták nebo odznak, takže jsem se zapojil.

Když jsme u té kampaně, jak vnímáš úlohu toho Facebooku? Jak ho strany dokážou využít?

Myslím, že je to dobré, výhody jsou např., že se dají zasáhnout všichni registrovaní, bez větších nákladů na billboardy nebo v tisku. Takto se k lidem můžou dostat informace o všech stranách, ať jsou parlamentní nebo ne. Když Facebook nebyl, lidi měli informace jen z televize, tisku, rádia, takže ty menší strany se nemohly tak prezentovat...I když měly vyhrazený prostor v televizi nebo rádiu...To byly časy, kdy to běželo odpoledne, nikdo na to nekoukal, rádio lidi moc nevnímají, maj ho jako kulisu třeba.

T: Která strana podle tebe nejlíp využila Facebook?

R: Podle mě právě TOP 09. Ta posílá poštou i letáky. Ti podporovatelé získávají informace emailem i novinky ze strany, které pak můžou šířit dál. Ti podporovatelé, možná je můj pohled trochu zkreslený.

T: To nevadí

R: No myslím, že TOP 09 to využila nejlíp.

T: V čem myslíš, že ta kampaň TOPky dokáže oslovit mladé lidi? V čem je atraktivnější pro mladé? Bylo hodně prvovoličů a hodně mladých obecně volilo TOP 09.

R: Bylo hodně podporovatelů, kteří to šířili právě na Facebooku a neustále tam mnoho lidí psalo, že bude volit TOPku, tak se k tomu třeba dost lidí přidalo.

T: Když ty volíš TOP 09, tak co od té strany očekáváš za svůj hlas?

R: Tak teď je v opozici, očekávám, že bude konstruktivní. Když byla ve vládě, tak sem chtěl, aby co nejvíc plnila program, i když byla v koalici s ODS a VV, později s LIDEM.

T: Zeptám se jinak, jakou máš obecně představu o úkolech stran pro voliče?

R: Mě zajímají všechny oblasti programu.

T: Takže chceš prostě, aby plnila program.

R: Jo. Třeba do Evropského parlamentu 2009 jsem volil Evropskou demokratickou stranu, protože ještě nebyla TOP 09. Tehdy jsem nevěděl, koho jiného a v těch volbách do EP jsem tolik neuvažoval, že můj hlas propadne, nevadilo mi to. Věděl jsem, že se dostanou ty čtyry nejsilnější strany a zároveň jsem věděl, že když ten můj hlas propadne, tak to tolik nezmění a nevěděl jsem, koho z těch velkých stran volit. Do

sněmovny by mě to víc mrzelo, kdyby můj hlas propadl, protože ten psychologický efekt...Ti, kteří jinak volí malé strany, je tady nevolí, protože se bojí, aby nepropadl hlas a ty velké strany mají víc hlasů nakonec. Taky ta úloha toho Facebooku dává možnost mít větší podporu menším stranám, protože mají menší šanci se prosadit v celostátních médiích.

T: Když jsi do EP volil někoho jiného, tak si neuvažoval, že bys volil i někoho jiného do sněmovny? Rozhodoval ses mezi TOPkou a někým?

R: Žádné dilema jsem neměl, jasná volba.

T: Dobře. Z jakého důvodu teda obecně volíš pravici? Můžeš to i porovnat s levicí.

R: Tak na Západě většina mladých volí levici, to jo, třeba sem četl článek z Francie o prezidentských volbách. U nás je to trochu jinak.

T: Spíš naopak.

R: No protože je tu ta zkušenost s komunismem a levice není populární, protože ti mladí hodně slyšeli od rodičů a ve škole, ač to sami nezažili, a hodně mladých nechce, aby se komunismus vrátil, takže samozřejmě nevolí levici, nejen KSČM, ale i ČSSD, protože ta je často populistická, hodně. Třeba, když byl v čele Paroubek. Na to byly i ty parodie jako pivo za dvě koruny...takže ta levice je u nás spíš populistická a proto asi není tak populární pro rodiče.

T: Když jsi nakouzl rodinu, tak vy doma řešíte politiku?

R: No bavíme se.

T: Jak ta debata probíhá? Při jakých příležitostech?

R: Třeba večer při zprávách. Třeba debata o Ukrajině.

T: Co s přáteli nebo spolužáky?

R: No taky. Většina taky volí pravicové strany...občas někdo volí levici, ale většina tu pravici, takže to není většinou debata, spíš na Facebooku mi někdo oponuje.

T: Kdy třeba?

R: Třeba při prezidentských volbách. Jeden kamarád se přiznal, že volil Zemana, protože Karel mu přišel moc pravicovej. To nikdo z přítomných v debatě nechápal, protože volit Zemana bylo něco nepřírozeného pro nás.

T: Pro nás koho?

R: Pro mě a spolužáky z gymnázia. Ale i většině z vysoký se zdálo nepřírozený volit Zemana.

T: Čím myslíš, že ten Karel imponuje mladým lidem?

R: No imponuje asi tím, že je to pravicový kandidát a vede TOP 09.

T: Co nějaké vlastnosti?

R: Tak já si myslím, že v prezidentských volbách hodně záleží na tom, že ten Karel je hodně reprezentativní, vystupuje s noblesou a občasné vulgární slova znějí elegantně, ne jako u Zemana, to je hulvát.

T: V prvním kole bylo devět pravicových kandidátů na dva levicové. Tak v čem ten Karel měl navrch oproti jiným?

R: Tak nejsem si jistý Fischerem.

T: Dobře tak proti jiným?

R: Tak podle průzkumů hrozilo druhé kolo Fischer a Zeman a já bych neměl koho volit ve druhém, takle jsem měl. A hodně mladých, podle mě, uvažovalo tak, že raději dají hlas Karlovi než někomu slabšímu jako Roithová, Sobotka apod. Sobotka kandidoval za nejsilnější pravicovou stranu a byl nejslabším kandidátem vůbec.

T: Tak to se dá nazvat nějakou racionální volbou. Co třeba osobnostní rysy a vlastnosti?

R: Noblesa a elegance.

T: To ti přijde nejzásadnější rozdíl proti jiným?

R: Ano, prezident reprezentuje celý národ, takže to je důležité. Karel začal nabírat hlasy asi měsíc před volbama. Ty průzkumy dělaly hodně, když mluvily jen o Zemanovi s Fischerem.

Prezident by měl představovat celý národ navenek podle tebe. Ale většina kandidátů byla za stranu a ta nepředstavuje celou republiku, takže se to nedá oddělit. Předseda vládní strany nemůže najednou říct, že bude prezidentem všech...

R: To samozřejmě. To ani Zeman. Navenek zastupuje celý národ, ale vlastně je teď méně populární než byl.

T: Tak to je ale třeba tím, jak úřad vede.

R: Jo. Když byl Zeman zvolen, tak bylo proti tomu hodně protestů třeba na internetu. Ale to už nešlo změnit. Přesto ten národ zastupuje a ještě bude.

T: Před prvním kolem byla Nečasova vláda nejméně populární od revoluce, Karel byl jejím členem, takže Zeman toho dobře využil, ne?

R: Kdyby odstoupil z čela strany a funkce ministra, tak by to Karlovi možná trochu pomohla, ale bylo by to jen symbolické asi.

T: Toho by se ale nezbavil.

R: No kdyby byl třeba v opozici, tak by to pro knížepána mohla být výhoda.

T: Kdybychom se ještě vrátili k těm sněmovním volbám. V tvém rozhodování byly nějaké rozdíly v roce 2010 a 2013? TOPka byla ve vládě, byly tam nějaký kauzy...

R: Stejně TOPka byla jasná valba, ač někdo mohl změnit názor a volit někoho jiného.

T: Proč teda myslíš, že se ODS a TOP 09 tak propadly s hlasy?

R: I ty vládní skandály. ODS to odnesla nejvíc, hl. kvůli Nečasovi.

T: Co úloha TOPky v posledních měsících? Nehází vinu víc na ODS?

R: Tak TOP 09 přiznala, že udělala nějaké chyby, ale zároveň říkala "Jasně víme, kam jdeme" nebo "Tentokrát to nesmíme zvorat" a samozřejmě teď není co zvorat, protože teď je to na ČSSD a vládě celkově.

T: Ještě mě napadlo, trochu zpátky, jak se liší debaty v rodině a s přáteli?

R: S přáteli je otevřenější, živější, je v ní víc lidí.

T: A bavíš se teda s lidma podobné orientace?

R: Ano.

T: A proč?

R: Těch, co volí levice mezi kamarády moc nemám a když se vidíme, tak se o politice moc nebavíme...moc se s nima nechci pohádat. Když nevím, že ten někdo volí levice, tak když to zjistím, tak potom (dlouze přemýšlí), tak potom si řeknem, že máme jiný názor, ale dál se nebavíme.

T: U přátel si říkal, že teda většinou volí pravici a TOPku. A jak je to v rodině?

R: Taky volí pravici.

T: A TOP 09?

R: No i TOP 09.

T: Takže z toho vyplývá i jiná strana...

R: No v širší rodině si nejsem jistý...

T: Takže v nejužší rodině?

R: Taky TOP 09.

T: A v čem myslíš, že se v rodině shodujete, že volíte stejnou stranu?

R: Částečně jsem v mladším věku názory přejímal...

T: U čeho konkrétně?

R: Třeba ty pravicový myšlenky, že by stát neměl zadlužovat, takže ekonomika, daně taky, potom samozřejmě i u těch názorů na ten komunismus, protože samozřejmě rodina má taky trochu negativní zkušenost s komunistickým režimem. Moje rodina sice nepatřila přímo mezi disidenty. Teda dědeček byl kdysi ve vězení, ale jinak každopádně v rodině mají všichni negativní zkušenost s minulým režimem, takže ani nepřipadá v úvahu volba KSČM a právě kvůli těm otázkám státního rozpočtu pro ně nepřipadá v úvahu ČSSD nebo jiné levicové strany.

T: Když říkáš, že volba KSČM nepřichází v úvahu, tak jak třeba vnímáš antikomunismus hlavně v období voleb?

R: Souhlasím s tím na základě rodinných zkušeností, chápu, že někdo má jiné problémy, ale pokud by KSČM byla u moci nebo ji podporovala, tak vláda by jí šla na ruku, přijaly by se některé komunistické návrhy anebo by, nebo by ta vláda prosazovala komunistické myšlenky a to by bylo špatné.

T: Které by to byly z programu KSČM?

R: Pokud by třeba, pokud by třeba, pokud by třeba vláda ovlivňovala ÚSTR a vnímala by se jinak komunistická minulost, než se dosud dívaly pravicové vlády.

T: Ale ÚSTR byl založen za Topolánkovy vlády, ODS měla většinu v Senátu a dosadili si tam svoje lidi...to nebyl moc dialog přece...má to zkoumat totalitu, ale nacismus to moc nezkoumá...když získala většinu ČSSD, tak se zachovala stejně podle mne...

R: No já byl na straně pravice teda. Nechtěl jsem, aby ta levicové reprezentace zametala zločiny komunismu pod koberec, nebo aby je nějak zlehčovala.

T: Jak teda obecně vnímáš podstatu instituce jakou je ÚSTR?

R: No tak má studovat totalitní režimy, to, co se za komunismu stalo a nebylo vyvádáno, zpřístupňovat občanům archivy.

T: Když říkáš režimy, tak ale nacismus to moc nezkoumá...komunismus pro tebe byla totalita teda.

R: No (skáče do řeči) z politologického hlediska to může být jinak..

T: Jak tě teda ovlivňuje studium politické teorie v pohledu na historii?

R: No já se učil klasifikaci totality, dneska by to byla tak leda Severní Korea, ostatní jsou autoritářské. Třeba Běh proti totalitě upozorňoval na to, aby komunisté ve státní správě...v televizi se to používá..

T: Proč?

R: Protože se to tak asi vžilo po Listopadu a lidi si neuvědomují rozdíly...lidi to používají běžně.

T: Ty třeba vysvětluješ lidem rozdíly v těch pojmech?

R: No moc ne.

T: Jsi s tím sžitý?

R: Asi jo. Sice jsou v těch režimech rozdíly, ale dycky se porušují lidská práva. Takže je dobrý, že ten ÚSTR na to poukazuje.

T: To sice jo, ale jak jsem řekl, zabývá se v podstatě jedním obdobím.

R: Tak by se to mohlo přejmenovat. Ale to je i na politicích.

T: Zmínil si historickou zkušenost, jakou myslíš, že to hraje roli u voleb? Co třeba říkají kamarádi, když se bavíte o politice?

R: Tak ta zkušenost určitě hraje roli. Mladí lidé tolik nevolí KSČM, minimálně ti, s kterými se znám. Ale teda i v levicových stran jsou mladí lidé. S jedním mladým kandidátem Zemanovců jsem se setkal u Anděla, když sem rozdával letáky TOP 09, tihle mladí mají asi snazší cestu nahoru v rámci strany, protože jich tam tolik není, ale zároveň si myslím, že já nejsem kariérista, abych kvůli tomu se přidal k levicové straně. Ta ideologie hraje velkou roli.

T: Co ještě podle tebe dělá rozdíl mezi levicí a pravicí pro mladé, že volí spíše tu pravici ?

R: Jsou to i ty ekonomické otázky, daně a rozpočet. Pravice nechce, aby se stát zadlužoval. Někdo to Nečasovi vyčítá, ale pravice se snaží nedávat nereálné sliby, ale levice má často nereálné sliby a nikde neříká, kde vezme peníze na ty sliby.

T: Ale když vezmu tu Nečasovu vládu, tak tam byla kampaň na rozpočtovou odpovědnost, ale lidé reálně chudnou, šetří se na dávkách, roste nezaměstnanost...

R: Tak určitě ta vláda udělal chyby a pak i ta vláda, pak i ta vláda to odnesla ve volbách, protože hodně lidí mělo argument, proč být na vládu našťvaný...když ta vláda drasticky snižuje sociální dávky, je to problém, ale ta vláda má těžkou pozici, protože se snaží srazit ten deficit státního rozpočtu a potřeba se podívat na to, kteří lidé opravdu ty dávky potřebují.

T: Tam ale nebyla moc velká snaha oddělit ty, kteří je potřebují od těch, kteří je zneužívají. Vláda škrtila plošně, dávky pro Romy jsou tunelovány přes ubytovny...to ta vláda musela vědět, tyhle úniky peněz a zneužívání cizí chudoby.

R: To asi byla daň za ty škrty. Nemyslím si, že by to neřešili, ale na to se mělo víc zaměřit MPSV a finance.

T: To ale oboje bylo TOP 09.

R: Taky na to doplatila, Drábek se stal nepopulární. Kvůli tomu, že TOP 09 měla tyhle nepopulární resorty, kde se škrtilo, ztratila hodně hlasů.

T: Tak ale tam bylo i dost jiných problémů.

R: No třeba náměstek Šiška. Ten resort MPSV měl ty problémy lépe podchytit.

T: TOP 09 byla velkým zastáncem školního, jak si s tím souhlasil ty? Nebo s celou reformou vysokých škol?

R: Tak já sem na to neměl úplně názor, protože jako studenta by to postihlo i mě, ale chápal sem, že i to školství má finanční problémy a je potřeba to financovat. Já bych

ideálně viděl to odložený školný. Studenti by začli platit, až by měli dobrou práci a mohli platit.

T: Na druhou stranu studenti jsou nezaměstnaní skoro nejvíc, jak dlouho by se čekalo na tu dobře placenou práci a mohli splácet?

R: To by se muselo čekat dlouho, taky záleží na oboru studia.

T: A nebylo by to jako ve zdravotnictví s poplatkami? O to méně by šlo do školství ze státního rozpočtu.

R: To předpokládám.

T: Takže by ale do školství nešlo víc peněz. A to byl hlavní argument pro zavedení, tady je docela rozpor, ne?

R: Tak s tím by pomohlo i to školné, ty náklady z rozpočtu by se nesnížily tak brutálně, ale jen o něco málo, něco by se tím ušetřilo a celkově by to pomohlo situaci ve školství.

T: Účastnil ses nějak aktivně debat o tý reformě?

R: Zajímalo mě to, ale přímo sem se neúčastnil, ale vnímal sem to. Ty pochody byly třeba i proti Dobešovi, který byl neoblíbený i u mě.

T: Z jakého důvodu?

R: Tak Dobeš se mi nezamlouval i z toho důvodu, že už v té době měl nějaké skandály na ministerstvu, taky tam přivedl Bathoru z iniciativy DOST, což je extrémní pravice, byl spjatý s Václavem Klausem.

T: Pro něho to byl nejlepší ministr školství po revoluci.

R: No zdálo se mi, že VV se vychýlily moc napravo, možná až na extrém. Klause sem vnímal jako pravicového politika, ale poté, co se stal prezidentem, tak sem nesouhlasil s tím, jak bojoval proti Lisabonské smlouvě, s jeho názory na globální oteplování, proto sem ho nechtěl jako prezidenta už v roce 2008.

T: Ještě mě napadlo, tvoji rodiče jsou v nějaké straně?

R: Nejsou.

T: Rád bych se ještě vrátil k tvému studiu. Jsi na FSV na Politologii. Podle čeho sis vybral obor?

R: Já se dycky zajímal o politiku. Původně jsem chtěl vstoupit do politiky, to chci pořád, ale později jsem rezignoval na vlastní politickou stranu, třeba jednu. Ale každopádně já sem původně nevěděl, na jakou chci jít vysokou, ale věděl sem, že v politici jsou zástupci všech profesí, takže bych mohl dělat cokoli...ale musel sem se rozhodnout, což bylo těžké, ale rozhodl jsem se takle, i když jsem se hlásil třeba na sociologii na FSV.

T: Proč ses rozhodl pro FSV?

R: Je to v Praze, jako filda, tam sem se taky hlásil, ale ten test na fildu, taky na politologii, byl těžkej a termínem se to krylo s volbami do Evropského parlamentu. Ty testy byly příliš těžké, hodně jsem nevěděl, měl sem jistotu FSV, asi tak. Ale i sem něco věděl teda. Ty otázky z teorie jsem tehdy prostě nevěděl, bylo to opravdu hodně těžký.

T: Jak myslíš, že tě to studium na FSV ovlivnilo v politických názorech?

R: Nevim, třeba si to neuvědomuju, ale věci, které jsou běžné pro mě z téhle oblasti, co jsem se dozvěděl až na vysoký. Takový znalosti nemá každěj, když se s lidma bavim. Názory ale asi zůstaly stejné. Možná, že...Možná, že kdybych se nedostal nikam a nevěděl, co dál dělat a musel začít pracovat, tak bych po tom byl skeptičtější k pravici v jistém slova smyslu.

T: V jakém?

R: Třeba kdybych byl dlouho bez práce, ale ani tak bych neinklinoval k levici.

T: Kam jsi chodil na střední?

R: Malostranské gymnázium, všeobecné a osmileté.

T: Jak probíhala výuka dějepisu-moderních dějin a zsv-občanství, polika a tak? Byla to interaktivní výuka? Kde jste skončili?

R: Tak v ZSV mě to moc nebavilo až na ekonomii a státovědu a právo. Ale měli jsme k tomu seminář a ten byl zajímavěj, taková směs ZSV a dějepisu. Brali jsme tam dějiny 20. století taky. Tam jsme měli i prezentace.

T: Dělali jste i dobu po únoru?

R: Ano, i to jsme dělali...měli jsme tam třeba i citace z děl disidentů. Já měl prezentaci na revoluce v druhé polovině 20. století. Nebylo to teda moc o Československu.

T: Takže jste brali i dějiny po únoru?

R: Ano, byli jsme i na výstavě k okupaci 1968.

T: Ty dobové citace byly i od straníků nebo jen disidentů?

R: No straníků ne. Literaturu jsme taky brali, i socialistickou třeba, i exilovou. Tím komunismem jsme se zabývali i v semináři o totalitních režimech.

T: Jak probíhala ta výuka?

R: Nás to učil tak, že jsme si řekli data, pojmy a události. Taky historický vývoj každé ideologie...Říkali jsme si i perzekucích disidentů. Měli jsme i besedu, kam přišli disidenti jako Čuňas.

T: Dobře. Napadá tě něco, co jsme opomněli? Nebo chceš zdůraznit?

R: Tak v dětství to byla nejvíc rodina, pak jsem si názory dělal sám, byl jsem kritický i k pravici, jako k ODS kvůli její euroskepsi. Byl jsem proto rád, že vznikla TOP 09, tak pak byla jasná volba, bylo jasné, že se dostanou do sněmovny.

T: Co třeba kulturní akce?

R: Tak účastnil jsem se koncertu před volbami, dával jsem letáčky a odznaky TOP 09. Taky sem se zúčastnil Běhu proti totalitě, který kopíroval trasu studentů z listopadu 1989. Účastnil jsem se demonstrace proti Grossovi.

T: Jak tě ovlivnilo video Přemluv bábu, přemluv dědu?

Byl to dobrý nápad, aby mladí doma diskutovali o politice, aby starší přesvědčili k volbě pravice. U mě i prarodiče volí pravici teda. Považoval jsem to za dobrý nápad. Ten spot byl trochu kontroverzní, to jo. Ale v zásadě dobrá myšlenka, s kterou jsem souhlasil.

T: Říkal jsi, že jsi podporovatel, sdílíš na Facebooku, sleduješ i jiná media?

R: Ano, televizní debaty, byl jsem na některých i osobně, třeba v Kongresáku na té poslední. V publiku jsem byl s dalšími příznivci TOP 09 a měli jsme transparenty. Byl jsem i v roce 2010.

T: A nějak to utváří tvůj názor?

R: Spíš mě to utvrzuje, jsem rozhodnutý.

T: A co noviny?

R: Vždy jsem četl MF Dnes, dnes spíše iDnes.cz teda.

T: Co třeba Hospodářky? Ty jsou spojené s TOP 09?

R: Ty moc ne, v rodině se dycky odebírala MF Dnes. Ta podle mě dává nejširší spektrum informací.

T: Dobře, děkuji.

Příloha č. 3

T: Kolik je ti let?

R: Je mi 21 let.

T: Co studuješ?

R: Sociologii na FFUK.

T: V roce 2010 jsi byl prvovoličem do Poslanecké sněmovny?

R: Ano.

T: Volil jsi i na podzim 2013 a v prezidentských volbách?

R: Ano. V prezidentských jen v prvním kole.

T: Koho jsi volil?

R: V roce 2010 i 2013 jsem volil svobodné, v prezidentských Janu Bobošíkovou.

T: Neměl jsi nějakou alternativu pro druhé kolo? Třeba volit proti někomu?

R: Spíš jsem se klonil k Zemanovi, ale nakonec jsem nešel. Volba v prvním kole mi nakonec přišla jako dostatečná.

T: Vybavíš si důvody, proč si volil Svobodné v roce 2010?

R: To jsem si teprve tvořil svoje názory a rozhodl jsem se těsně před volbama.

T: Takže jsi byl nerozhodnutý volič?

R: No na ně jsem narazil tak dva měsíce před volbama, tak trochu náhodou, protože byli nevýrazní...Zaujal mě ten program, byl srozumitelný.

T: Co tě zaujalo v programu?

R: Určitě odpor k Evropské unii, ten s nima sdílím a v té době ekonomicky liberální postoje. A víceméně to, že jako jediná strana to takle jednoznačně a otevřeně hlásala k protikladu k tomu, že strany, který mají podobný názor tak nečinily.

T: Takže třeba kampaň TOP 09 za "záchranu státního rozpočtu" tě oslovila? Když jsi řešil hlavně ekonomické postoje stran...

R: Tak ta TOPka nebyla nová strana, nebyli tam noví lidé ve vedení strany. Třeba Kalousek ten dokázal, že to, co sypal do lidí, nemyslí úplně vážně. Ta TOP 09 tvrdila, že se s rozpočtem musí něco dělat, ale co a jak změnit, to neměla, Svobodní jo, to mě přesvědčilo.

T: Měl jsi alternativu ke Svobodným?

R: Popravdě jsem asi jako uvažoval nad TOP 09 nebo ODS, ale jen, než jsem je našel.

T: Proč jsi nevolil ODS s ohledem na EU?

R: Ta ODS dokázala, že to asi prostě s ní nebude tak horký, že bude dělat opravdu to, co slibuje. Svobodní vznikli jako odpadlíci z ODS, kteří přišli na to, že už to v ODS nejde reformovat. Že došlo k odklonu od toho, co tam budoval Václav Klaus. Nakonec ti Svobodní jsou víc ODS než samotná ODS.

T: Kromě programu, co tě ještě zaujalo na svobodných?

R: Já řešil hlavně programovou stránku.

T: Takže by si řekl, že se kloníš ke straně na základě programu bez ohledu na vedení třeba?

R: Určitě.

T: Když přejdeme k tý Bobošíkové, proč ona byla tvoji volbou? Účastnil ses kampaně třeba?

R: To ne a určitě to nebyla ideální volba. Ale z těch všech, co tam byli mě zaujaly její postoje k Evropské unii, dále příbuznost s akcí DOST a jinými pravicovými platformami. A když jsem pak třeba sledoval ty debaty v televizi, tak mě to utvrdilo.

T: Byl jsi na nějaký osobně přítomen? Na tý debatě?

R: Ne, to jsem nebyl.

T: Říkal jsi, že Bobošíková nebyla ideální volbou, tak si se rozhodoval ještě o někom?

R: Spíš právě, že ne, proto se mi ji volilo snáz. Asi takle no.

T: U těch svobodných jakou roli hrálo to, že nemívají moc šanci dostat se do sněmovny? Neváháš nad tím, že tvůj hlas propadne?

R: No jasně, takle se právě snažím neuvažovat, protože, kdyby to tak dělali všichni lidé, tak ta strana se nikdy nemůže dostat, ta strana, kterou máš ideově nejbliž.

T: Studuješ sociologii. Ve škole řešíte politiku? Ať už se spolužáky nebo ve výuce?

R: To spíš mezi spolužáky. Ale ne zas nijak moc, ikdyž určitě v té škole se dá najít debata tohoto typu, ale to já nevyhledávám, protože tam není žádný soulad s mými idejemi. Moje ideje jsou jiný než spolužáků nebo té školy.

T: Vyhledáváš opozici pro debatu?

R: No to asi ne.

T: Takže spíš okruh lidí podobně smýšlejících?

R: No.

T: A jak ta debata probíhá? Jak se k ní dostane?

R: No řeší se většinou aktuální věci, ideologické základy a třeba pohledy na to téma. Takovej všeobecnější pohled na věc no.

T: Co třeba kamarádi mimo školu?

R: No s těma taky řešíme politiku, i když tenhle okruh se překrývá s tím ze školy a je to početně malej okruh lidí. Nejčastěji jsou to dialogy.

T: Co v rodině? Jsou rodiče politicky aktivní? A bavíte se doma politice?

R: Tak stranici nejsou a nějak se bavíme, hlavně před volbama.

T: A koho rodiče volí?

R: Tak v roce 2010 jsem je přesvědčil o těch Svobodnejch.

T: Čím si je přesvědčil?

R: No nevim, jak moc to bylo argumentama nebo tím, že jsem jejich syn a chtěli mi vyhovět. Ale já se o to zajímal, tak mi asi uvěřili.

T: Byli jste spolu volit?

R: Jo, to jsme byli. Do té doby volili ODS a řekli si, že je čas na změnu.

T: A v tom roce 2013?

R: Táta volil jako já stejně, ale máma se přiklonila k TOP 09.

T: Proč podle tebe?

R: Tak jako řešili jsme to, máma se nenechala přesvědčit.

T: Čím se živí rodiče?

R: Táta dělá v bance a máma je sekretářka ve firmě.

T: Rodiče taky volili Bobošíkovou?

R: No to myslím, že ne. Otec volil v prvním kole Zemana a ve druhym taky. Máma naopak Karla.

T: Myslíš, že ten styl debaty v rodině a mezi přáteli je jiný?

R: Určitě. V rodině je takový zjednodušený a odvíjí se hodně od aktuálních témat a konkrétních problémů. U přátel je to víc do hloubky, jde víc o principy.

T: Jsi ve Svobodných nějak aktivní?

R: Já v tom roce 2010, když byly volby, jsem se o to začal hodně zajímat a víceméně mě to nadchlo a chtěl jsem se hned nějak zapojit.

T: A ty jsi věděl, že půjdeš volit, i když jsi nevěděl koho?

R: Jo, to jo. Já se stal řadovým členem strany, kde jsem se extrémně nezapojoval, ale v senátních volbách jsem třeba vypomohl s letáky. Pak jsem se ale s nima začal ideově rozcházet, v roce 2013 jsem už byl jen příznivcem, pak jsem je teda ještě volil, ale teď už nejsem ani příznivcem.

T: Takže v příštích volbách budeš volit někoho jiného?

R: No je to tak.

T: Proč jsi se stranou ideově rozešel?

R: Tak ta strana hodně apelovala na to, že je pravicová, což se mi líbilo, ale přesně jsem nevěděl, co to je ta pravice a byly tam dvě křídla. Jedno bylo hodně ekonomicky liberální a libertariánský a to druhý bylo spíš takový konzervativnější.

T: Ty ses přiklonil kam?

R: Já jsem to asi ani nevnímal, takže jsem se nepřiklonil nikam a pak to ovládli mladý libertariáni z VŠE a ta strana se začla hodně odklánět od pravicový scény, se kterou nehodlala nijak spolupracovat, trvala na svém a já se postupně dostal spíš k tomu tradicionalismu. A to už se pak nedalo sloučit se zbytkem strany.

T: Takže pro tebe pravice představuje tradiční hodnoty a co ještě?

R: Je to metafyzickej názor na svět, kterej jde z idealismu, naproti tomu je materialismus.

T: Vnímáš teda pravolevě politiku.

R: To vnímám, ale velkej problém je v tom, že demokratická společnost se dá zařadit do toho materialistickýho paradigmatu. Tady vznikl problém v rozdělení pravice a levice, kdy oboje podle mě má stejnej materialistickej cíl, zajištění blahobytu lidstva, i když různýma cestama. Ta skutečná pravice vznikla za francouzské revoluce, kdy stála proti novému a to se s liberalismem a kapitalismem nedá srovnat. Proto jsem si došel k tomu, že ta pravice není to, co za tím vidí ti Svobodní.

T: Takže ses odloučil názorově i volbou, tak nad kým uvažuješ pro další volby?

R: Problém je v tom, že pravicová strana se stala oxymorónem. Protože demokracie je založením levicová. A celkově ta pravá pravice zastávající starej pořádek, tak ta nemá demokratickou myšlenku, takž je otázkou, jestli může něco takovýho vůbec existovat.

T: Kdybys takovou nenašel, uvažoval bys o založení strany? Nebo zkrátka o aktivním vstupu?

R: Tak bylo by to dobrý, ale na to nemám kontakty, finance apod.

T: Uvažuješ o kontaktování těch pravicových platforem?

R: Tak je to sympatická platforma no.

T: Čím?

R: Apeluje na ty tradiční hodnoty a na to, co je podle mě tradiční pravici.

T: Co jsou pro tebe ty tradiční hodnoty pravice?

R: Monarchie, církve, rodina, tradice, susedství, pospolitost. Jsem zastáncem hierarchie a vertikálně navazujících institucí. Lidská rovnost a levice jsou spíš na tý horizontále.

T: Jsi věřící?

R: Nejsem, teda respektive nepatřím k žádné církvi, ale v něco věřím.

T: Co třeba monarchisté?

R: No do určitý míry mi sympatická je no. Spíš bych ale byl pro to sjednotit tu pravicovou scénu, která je malá a ještě k tomu roztráštěná a neschopná jakýkoli akce. O to se právě snaží DOST nebo Klaus.

T: Narazili jsme na Klause, tak u něj proběhl posun od ekonomického liberála ke konzervatismu. Jak ty vnímáš jeho osobu?

R: Tak celkově to byla první osoba, která mě ovlivnila a podnítila můj zájem o politiku.

T: Takže kdyby se teoreticky Klaus vrátil do ODS, tak bys ji volil? S tím euroskeptismem apod.?

R: Uvažoval bych nad tím no.

T: Ještě bych se vrátil k tomu studiu. Podle čeho sis vybíral obor a fakultu?

R: Rozhodl jsem se pro to, že jsem sem před volbama začal zajímat o politiku.

T: Zvažoval jsi politologii?

R: Jo, to jo, ale i kvůli tomu, že sem na střední měl sociologický volitelný semináře a učil nás tam sociolog, tak i pro to.

T: Máš teda dojem, že to studium ovlivnilo? Případně bys ukázal v čem?

R: Určitě. Já nastupoval jako ekonomický liberál a ta škola celkově je orientovaná dá se říct nalevo a ta fakulta i to, co se tam vyučuje. Já si tam připadal trochu mýtycky, proti všem. To mě asi utvrdilo v mých postojích.

T: Říkáš "sám proti všem", ale říkal jsi, že tam máš okruh lidí.

R: No víceméně jsem tam zůstal sám. Ty lidí vidí za pravici něco jiného.

T: Víš, koho volí?

R: Tak jako volí Zelený, nebo třeba TOP 09. Ale ty Zelení, to je častá volba.

T: Proč myslíš, že jsi nezvažoval Karla v prezidentských volbách? Hodně mladých ho volí

R: Tak proč ho já nevolím je to, že jediný pravicový na něm je jeho původ a to, co on dělá se nedá připsat pravici, je spjatý s Havlem a pravdoláskařstvím apod...To jsou asi i důvody, proč ho naopak volí jiní...Osoba Havla je hodně populární z nějakých důvodů.

T: V čem teda tkví to jeho charisma?

R: Tak asi ty jeho bonmoty, hlášky, důvěryhodné vzezření, asi i ten aristokratickej původ, jeho majetek asi předurčuje myslet si, že si nejde pro peníze.

T: Ještě mě napadlo, věděl jsi předem, že Filda je doleva, jak jsi sám řekl? Zvažoval jsi jinou fakultu?

R: To jsem si neuvědomoval. Tady se mi líbilo, že to má tradici, ale orientaci školy jsem si uvědomil pozdě.

T: Uvažoval si o změně?

R: Ne, naopak to pro mě bylo motivací, to dostudovat. Pochopit, jak smýšlí ta druhá strana a díky tomu mít lepší argumenty.

T: A to ti pomohlo?

R: No snad jo.

T: Na to gymplu si vybavíš, jak probíhala výuka dějepisu a zsv? Jde mi hlavně o moderní dějiny, kam jste došli a u zsv o občanství a nějakou státovědu.

R: Tak jako nějaký diskuzní semináře jsme měli.

T: Jak probíhaly? Co se řešilo? Měli jste hosty?

R: Tak hosty jsme neměli, bylo to takovou formou, že každý měl referát, jinak spíš výklad.

T: A kam jste došli u toho dějepisu?

R: Jako asi do revoluce, nijak jsme to nepřeskakovali, ale důkladný to taky nebylo...Navazovalo to na částečně na výuku v literatuře. V tom zsv jsme brali jen nějaký základy no, hlavně definice pojmů.

T: Když si se zmínil o církvi, tak jak je tvůj názor na restituce?

R: Tak úplně jsem to nesledoval, nepovažoval sem to za něco zásadního. Obecně jsem ale byl pro nějaké vyrovnání, ale jestli to dopadlo dobře nebo ne, to si jistý nejsem. Pro mě jsou důležitější témata.

T: Která třeba?

R: Tak asi ta ekonomika, minimálně ten rozpočet, dávky a daně.

T: Tak ale to souvisí. Jak ty by sis představoval daňovou soustavu? Nečasova vláda zvyšovala, ač mluvila o opaku.

R: To právě zase ukazuje na to, že to vůbec není pravice. Obecně bych si představoval daně co možná nejnižší, spíš minimální. Ještě bych řekl, že je třeba šetřit tam, kde se dá. Systém dávek se trochu zvrhl, tam nemá cenu řešit. Dalo by se ale zrušit spousta zbytečných institucí a úřadů třeba i spojených s EU.

T: Ale peníze z EU mají přece naopak pomoci s financováním spousty věcí.

R: Ale tak mi zase odevzdáváme nějaké peníze.

T: To jo.

R: Já v tomhle přerozdělování nevidím žádný racionální důvod a ekonomice to moc nepomáhá. Celkově ty škrty jsou podle mě na nějakých jen marginálních místech.

T: Kde by se teda podle tebe mělo škrtat?

R: Jak už sem říkal, jsou to některé úplně zbytečné úřady.

T: Jmenuj některé...

R: Třeba ČSÚ, sčítání je k ničemu, pár ministerstev, nebo je nějak spojit. Ale právě třeba ti svobodní mají na svých stránkách psány ty úřady a racionálně uvedené důvody, proč je zrušit, sloučit apod.

T: Takže ty bys byl pro to, aby ČR nebyla v EU...Co třeba otevřené hranice? Migrační politika?

R: Stát podle mě spravuje to území, tak je suverénní a má právo kohokoli odmítnout. Ta migrační politika má být v rukách států a ne třeba té Evropské unie. Ale jak konkrétně by měla migrační politika vypadat, to těžko říct.

T: Tak ty si představuješ republiku, vlastně si spíš nepředstavuješ republiku, spíš monarchii asi, tak tam by byly uzavřené hranice a stát by měl plnou kontrolu...

R: Tak uvnitř Evropy volné cestování, proti tomu snad nikdo nic mít nemůže, ale Evropská unie není jediná instituce, která to zajišťuje. To může dělat i jiná instituce. EU prostě bere státům tu suverenitu, proto ji odmítám.

T: Co třeba říkáš na názor, že lidi sem přicházející z Východu berou Čechům práci?

R: To je není opodstatněný, z ekonomického hlediska, tohle vůbec není pravda, protože ta levná pracovní síla dělá tam, kde ta naše společnost nechce pracovat, ta má už jiný standardy a tu mezeru musí zaplnit cizí no.

T: Čím si myslíš, že je způsobeno, že přibývá nezaměstnaných?

R: Tam je otázka, jestli je to nezaměstnanost chtěná nebo nechtěná, protože ta nechtěná je způsobená do velké míry něčím jako je minimální mzda, protože jsou lidi, který by byli ochotný nebo schopný pracovat za míň než je ta minimální mzda, ale nemůžou právě dělat vůbec nic, takže ta minimální mzda je částečně odpovědná za nezaměstnanost.

T: Podle mě je to i ta politika smluv na dobu určitou nebo třeba machinace s typem úvazku. Tam se argumentovalo pohodlím pro firmy. Tady pak vzniká skupina lidí, který můžem nazvat pracujícíma chudýma...

R: Tak ehm...podle mě do velké míry je to způsobený špatně nastaveným systémem nebo vůbec systémem. To pak nedovolí lidem pracovat. Tady je strašně špatně vybudován právní řád, dle mého názoru, kterež vlastně vůbec nefunguje tak, jak by na volném trhu fungovat měl, to pak taky způsobuje tyhle věci. Ty lidi se nemaj kam odvolat a tak.

T: Když se posunem trochu dál. Ty jsi říkal na začátku, že před volbama sleduješ televizi a debaty. Proč ty debaty sleduješ? V čem ti pomáhají?

R: Ta debata je skoro jediný zdroj k vytvoření názoru, ale já se dívám, když je mi tam někdo sympatický...tak někdy mě to utvrdí, někdy naopak.

T: Jaký jsou pro tebe teda jiný zdroje?

R: Tak internetový servery.

T: Který třeba?

R: Protiproud, EU portál, První zprávy, iDnes, ale ten je na tom jako ČT, taková ideologie, co mě nesedí.

T: Jaká je to ideologie?

R: No právě obhájí takovou pravici, která pro mě není pravice.

T: Čteš třeba nějaké tisk?

R: No, to už ne.

T: Zeptám se ještě na ten internet. Využíváš Facebook, využíváš je i v těch předvolebních týdnech? Ať jako nástroj nebo zdroj.

R: Já to takle nedělám, Facebook využívám minimálně a to jen na konverzaci. A ty informace hledám jinde. Co se týče těch sociálních médií, to využívám málo.

T: Co třeba kampaně stran a kandidátů teda, ty ses účastnil i aktivně. Tak jakéj vliv to mělo na tebe?

R: Tak každej by chtěl, aby ho kampaň neovlivnila, to je teď populární, ale jako každého mě to ovlivňuje. Když má člověk pevný názor, tak to může mít spíš negativní vliv, že se ještě víc vymezím.

T: Vliv jako vliv.

R: Ano, to je pravda.

T: Takže kampaně jiných stran, který ty nevolíš tě v tom akorát utvrzují. Vybavíš si, který kampaně si vnímal takle negativně?

R: Tak v těch volbách to asi byla právě TOP 09 s knížetem, to pro mě není nijak atraktivní.

T: Vnímáš tu negativní stránku napříč spektrem? Zajímá tě třeba kampaň levice vůbec?

R: Bych to tak zhodnotil, že já sleduju od každého něco, všechny zhruba stejně. A do jaký míry něco vyhledávám nebo ty billboardy, na internetu a tak.

T: Jak ty se díváš teda na otázku antikomunismu tady v republice? Je jasný, že ideologicky stojíš jinde...

R: No prostě je to taková slabá argumentace...

T: Slabá, ale vypadá, že to funguje.

R: To ano. Ale je to prázdnota těch jakože pravicových myšlenek a stran, který se můžou opřít jenom o ten antikomunismus. Pravice tady vůbec nedává nějaký pozitivní názor na svět. Ten antikomunismus je takovej velkej apel na mladý, který to pak hejtují a je to jejich jedinej názor.

T: Ty bys teda byl pro to, aby ty strany dokázaly nabídnout než strašit někým jiným? Něco jako "pokud ne zvolíte nás, bude tady vláda levice a komunismus".

R: No takle by to vypadat nemělo. To je apel na menší zlo a to k ničemu dobrému nevede.

T: Co třeba provázanost a mediální síla umělců, který jsou navázaný na stejný peníze jako politici?

R: Tohle je myšlenka mýho kolegy, že ten polistopadovej režim vznikl z těch uměleckých kruhů kolem Václava Havla. To jsou umělci s respektem a oblibou a to asi dodnes působí. Že ty umělci můžou promlouvat do politiky a lidi to berou, což si nejsem jistej, že by tak mělo bejt a vznikaj tady tyhle věci, že jsou umělci tlačeni do médií, dotazováni na názory, při tom tomu třeba ani nerozumí. Strany pak nabíraj umělce, aby získaly hlasy, ale podle mě právě tyhle lidi nemaj úplně názory na politiku, který jsou s politikou...prostě nejsou odpovídající.

T: Takže třeba koncertů nebo Běhu proti komunismu ses neúčastnil...

R: Ne, to ne.

T: Vybavíš si ještě video Přemluv bábu, přemluv dědu? V roce 2010 si říkal, že před volbama si nebyl rozhodnutý, tak tě to nějak ovlivnilo?

R: Jo, to jo. Bohužel hodně. Minimálně v tý mý aktivitě, apeloval sem na lidi v rodině, ať jsou volit, pro mě to taky byl o důvod víc, proč jít volit.

T: Takže to nebylo jít volit proti KSČM, ale aktivně se zapojit?

R: No, ano.

T: Tak kdybys, prosím, shrnul nějaké hlavní myšlenky, nebo doplnil, co myslíš, že jsme vynechali.

R: Tak to byla asi ta osoba Václava Klause, která mě přivedla k zájmu o politiku a pak k těm Svobodným. Co se týče mého přesvědčení, tak to pak byli pak myslitelé hlavně francouzské kontrarevoluce nebo Platón, Schmitt, von Mises.

T: Tak něco jsme opomněli ještě?

R: Ne, bylo to docela vyčerpávající.

T: Děkuji.

Příloha č. 4 Martina

T: Kolik je ti let?

R: 24 let.

T: Co studuješ?

R: Anglistika, amerikanistika na FFUK v Praze.

T: Volila jsi do sněmovny 2010 i 2013?

R: Ano.

T: I prezidentských voleb?

R: Ano, v obou kolech.

T: Koho jsi volila v roce 2010?

R: Volila jsem ODS.

T: A 2013 do sněmovny?

R: No Piráty.

T: Proč si se loni rozhodla pro změnu?

R: No mě naštvála ODSka tam u nás (Praha 13), co provedli. Takže jsem měla v tu chvíli odpor ke všemu společnému s ODS.

T: Co provedla?

R: No mě naštválo, že zrušili některý věci a za "ušetřený" peníze si koupili auta. Taky revitalizace parku...to nebyla revitalizace, ale likvidace!

T: Čeho revitalizace?

R: Parku, laviček, keřů, stromů...kde běhají děti dali kovový tyče, který jsou nebezpečný žejo.

T: Ještě nějaký důvody kromě místních událostí?

R: No v ODSce nebyli jednotní, samé dohady. Miroslava Němcová mi byla hodně sympatická, ale volit jednu stranu kvůli jednomu člověku mi přišlo nesmyslný.

T: Tak ona se chtěla stát premiérkou po Nečasovi se stejnou vládou v podstatě.

R: To jo, ale s tím asi neměla moc šancí no. Přišlo mi prostě, že ta ODS stojí proti ní, minimálně velká část.

T: Co nový předseda Petr Fiala?

R: Vůbec jsem ho nezkoumala (smích).

T: Vybavíš si teda proč jsi volila ODS?

R: Tak asi dost ze zvyku. ODS tady dycky byla, byla pravicová, taky jsem se o politiku nijak extra nezajímala.

T: Volila jsi ODS i někdy dřív než v roce 2010?

R: Já volila od 18 let vždycky a vždycky ODS.

T: Proč si se rozhodla pro Piráty? Proč ne třeba TOP 09 nebo jinou pravicovou stranu?

R: Tak u té TOPky mě se.e Kalousek, to je čů.ák podle mě. A jinou stranu...Tak jako Babiše, to pardon, to fakt ne. A co tam bylo dál?

T: Tomio, Zelení...

R: Zas reálně. Zelení mi neseseděj.

T: Takže volit stranu pro jednoho člověka bylo nesmysl, ale nevolit TOP 09, že se ti tam jeden nelíbí? Třeba by ho zbytek nezastínil?

R: Tak ta TOPka si hraje na to, že kníže je v čele strany, ale mě přijde, že je všechno kalouskovina, že on toho za nitky, Karla jen využívá...Zbytek to buď nevidí, nebo nechce vidět.

T: Takže kníže je podle tebe...

R: Pasivní (skáče do řeči).

T: Jak na tebe působí navenek kníže? On je tváří?

R: Kníže si to podle mě neuvědomuje, Kalouska se furt zastává, bere ho jako kamaráda.

T: Tak jako jsou to spolustraníci, zakladatelé.

R: Tak Kalousek je přelétavej, byl v x stranách...asi si prostě řekl: "Hele kníže je dobrá tvář, tak se s nim skamarádím, uděláme partaj a bude to".

T: Dobře. Takže si volila Piráty a proč teda?

R: No tak ehm, zaujala mě legalizace.

T: Legalizace, dobře.

R: A ehm, a ještě volný šíření dat na internetu, otázka autorských práv. Tohle je na mě moc striktní. "Odkaz není zločin", že jo.

T: Uvažovala si nad tím, jestli mají šanci dostat se do sněmovny?

R: To jo, a bylo mi jasný, že ne.

T: A zvažovala si teda ještě jinou variantu?

R: Jako zvažovala no. Jako mě bylo jasný, že když dám hlas Pirátům, bude to na nic. Ale mohla jsem ho dát zelenejm, tam byl ale nátlak ze všech stran a to já nemusím. Tu ODSku jsem pro teď zavrhlá.

T: Sledovala si vládní působení ODSky?

R: No jako jen z médií a šlo to..no bylo to horší než dřív.

T: V čem?

R: Ta strana byla nejednotná, víc táborů...Na jedny straně Němcová, na druhý straně nevim kdo. Nečasův skandál taky na lidi zapůsobil určitě.

T: Jak jsi ho vnímala jako předsedu po Klausovi a Topolánkovi?

R: No mě nijak osobně nevadil, ale jako reprezentant země to nebylo dobrý. Takovej skandál dopustit...

T: Sledovala si tu kauzu?

R: No teď už ne, ale byly toho plný média. Ta jeho žena je taky pěkná svi.ě. Nejsem si jistá, jestli on ví, do čeho spadnul. Jestli se prostě nezamiloval a nedojel na to.

T: Takže si vždy volila ODS, taky z důvodu, že je to pravicová strana, tak co tě táhne k pravici? Co pro tebe představuje?

R: To je hodně založený na rodině, na mým okolí, kde vlastně až na otce, kterej je ČSSD že ano a možná ještě něco horšího...

T: Co je něco horšího?

R: Komunista. Prostě všichni kolem mě volili tu pravici, tak jsem usoudila, že je pro nás lepší volbou.

T: Pro koho nás?

R: Rodinu.

T: Čím jsou?

R: Psychiatři. Můj děda taky vždycky volil pravici, i když, kdyby viděl Kalouska, tak už by asi nevolil (smích). Já nevim, je tady, ne nátlak, ale inspirace prostředím. I moje macecha volí pravici, i zbytek rodiny.

T: Doma teda řešíte politiku?

R: Moc ne, není to oblíbené téma.

T: Tak z čeho jsi teda čerpala tu inspiraci pro volbu pravice a ODS?

R: U nás se nadávalo na partaje jako ČSSD, na ODS se moc nenadávalo, spíš to bylo kladný.

T: Snažila ses udělat i vlastní názor jako tehdejší prvovolička?

R: No v komunálních jsme tam měli Bradskýho, tak jsem mu to šla hodit, ten byl dobrej.

T: Chodíte jako rodina k volbám?

R: Šli jsme ve více členech no.

T: Takže Piráty jsi volila kvůli legalizaci, internetu..Co nějaký pravicový hodnoty?

R: Já byla v tu chvíli tak nějak znechucená.

T: Takže jsi volila i proti? Negativně?

R: To asi jo, uvažovala jsem, že to ODS hodim, ale řekla sem si proč? Když mě naštváli. Ale nebyl to první lístek, kterej by hned letěl do koše.

T: Koho jsi volila v prezidentských volbách?

R: V prvním Franze, pak Karla.

T: Proč Franze?

R: Byl mi sympatickej?

T: Čím?

R: Není úplně blbej a je pravda, že asi by se na nás ve světě dívali divně, kvůli jeho vzhledu. Ale právě jsem si říkala, že na tom nesejde, jde o to, jak působí a to bylo dobrý. Je teda pravda, že o tý politice tolik nevěděl, musel by se přiučit. Ale hodně umělců je teď je v politice, takže by to šlo. Když to zvlád Stropnickej nebo Jandák, proč ne Franz no.

T: Sledovala jsi televizní debaty?

R: Pár sem jich viděla.

T: A ty tě utvrdily ve volbě Franze?

R: No já byla nerozhodnutá hodně dlouho, skoro až k urně. Já viděla, že se úplně neorientuje, ale přišlo mi prostě, že by byl ochotnej hlavně a i schopnej se tomu věnovat.

T: Tak zkus říct v pár větách, v čem byla pro tebe jeho výhoda?

R: Mě přišlo, že si na nic nehraje. Ještě mi byl sympatickej Sobotka z ODS. U knížete je ten vliv Kalouska velkej. A Fischer je mi od pohledu i jak se projevuje nesympatickej, neseď. A vim, že mě zaujala Táňa Fischerová, ale říkala jsem si, že ženská má ještě menší šanci než potetovanej.

T: Když Franz nepostoupil, tak jsi volila knížete. Proč?

R: U mě to bylo tak 50:50 mezi oběma.

T: A bylas rozhodnutá jít vollit?

R: To jo, ale netušila jsem do poslední chvíle.

T: A co teda převážilo pro Karla?

R: No asi jsem si představila, kdyby nastoupil Zeman a to se taky stalo.

T: Co?

R: Neumí pořádně komunikovat s lidma, není reprezentativní, dělá samý faux pas, to mi bylo proti srsti. To radši ten kníže, i kdyby se Kalousek měl stát kancléřem.

T: Říkala si, že doma politiku moc neřešíte, že kromě otce všichni volí pravici. S kamarádama řešíte politiku?

R: No...tak jako na tý anglistice byl velkej nátlak na to volit Zelený, moje kamarádka snad byla i ve volebním štábu. Furt rozdávala placky, letáčky, něco hlásala a mě to lezlo až ušima a s jinýma kamarádama jsme tohle téma taky moc nevyhledávali no.

T: A když už řešíte politiku, tak jak ta debata probíhá a jak se liší od rodinný debaty?

R: Nevim, mám pocit, že spousta lidí jakoby, že proti komunistům jsme všichni v okolí, na tom se shodnem. ČSSD, ta levice celkově v mým okolí není, až na otce, se kterým se to řešit nedá. Když se bavíme o ODS nebo TOP 09, tak to nejsou dohady, spíš o nějakých plusech těch stran, ne vysloveně hejtování.

T: Proč se s otcem nedá bavit o ČSSD?

R: S nim se nedá bavit o ničem (smích), on je skrytej komunista, to mu nikdo sebere, ale on to nepřizná. Takže s nim se o tomhle fakt nedá mluvit.

T: Říkala si, že všichni v okolí jste proti komunistům, dokázala bys říct důvod?

R: To souvisí s historií státu, nikomu se nelíbil režim, co tu byl a i když to nepamatujem, tak to máme od rodičů, který to do nás valili. Jednu voličku komunistů jsme znala a to byl strašná...osoba.

T: Když je předvolební kampaň, třeba teď ta podzimní, tak ta KSČM je v podstatě jako strašák. Myslíš, že to funguje a jak?

R: Funguje, lidi si vzpomenou a nechtějí návrat. Zase ale jak byly ty skandály, tak ty lidi se uchýlili volit komunisty s vidinou změny k lepšímu. Já nevim, jak je vzorek voličů komunistů.

T: Co kdybych ti řekl, že je to omezení pro ČSSD, který se zužuje manipulační prostor?

R: Tak TOPce a ODS se to hodí, že můžou vytáhnout jinou špinu a použít ji, říkaj, že jsou lepší, ale asi nejsou no.

T: Vzpomeneš si 2010 na video Přemluv bábu, přemluv dědu?

R: Jo, jo.

T: A jak to na tebe působilo?

R: Mladý by mělo zaujmout, aby k volbám vůbec šli, jinak ty volby nemaj cenu, když se nevyjádří názor aspoň takle. Jako tomu videu jsem se zasmála, ale neměla jsem ani koho přemlouvat.

T: Ty jsi byla vždycky rozhodnutá jít volit, i když nevíš koho?

R: Jo, mě to přijde jako občanská povinnost, volby jsou důležitý, a i když se neshoduješ s většinou, tak máš právo na názor a vyjádřit ho minimálně tím volebním lístkem.

T: Když jsme začali ten internet, tak sleduješ internetovou kampaň? Zapojuješ se?

R: Bannery ignoruju, na Facebooku mě to štve. Když jsou lidi vyhrocení a odsuzují jiný za volbu něčeho jinýho. Třeba před druhým kolem jsem si musela zrušit Facebook, jak mě to štvalo.

T: Sleduješ teda debaty, to i před volbama do sněmovny?

R: Tam asi moc ne, jen párkrát. Moc sem to nevyhledávala.

T: Jak vnímáš funkci prezidenta?

R: V tuhle chvíli jsem ráda, že nemá moc pravomocí.

T: Hodnotilas ty prezidentský kandidáty o podle charakteru?

R: Ten člověk je nejvyšší představitel státu a měl by ho pozitivně reprezentovat navenek. Když prostě tam bude člověk, kterej vypadá jako alkoholik, pak pronese řeči alkoholika, tak je to těžký žejo.

T: Takže prezident je reprezentant navenek, co dál?

R: Měl by plnit tuhle funkci. Přesně neznám jeho pravomoce, ale neměl by všechno rozhodovat sám.

T: Tak jsme v parlamentní demokracii.

R: To jo, ale Klaus si rozhod tu amnestii, já byla proklausovská, ale tohle.

T: Tak ale to chtělo i druhej podpis.

R: Jasně, museli o tom vědět, a pak dali ruce pryč žejo. Což je taky fajn v tomhle státě. Ta jednotnost žejo.

T: Čim se ti zamlouval Klaus?

R: Mě byl prostě sympatickej. Já na něj byla zvyklá od dětství, vídala jsem ho. Nemůžu říct, že bych souhlasila se všim, co kdy řekl nebo udělal. Ale aspoň nějak působil na ty lidi. Nedělal moc paskvilů a zvládal to líp než Zeman.

T: Ještě k těm stranám. Když ty někoho zvolíš, tak co očekáváš od tý strany na oplátku?

R: Měla by dostat svého slibu, nebo prostě programu.

T: Dala si někdy preferenční hlas?

R: No u těch pirátů jo. Dala jsem ho Veverkovi kvůli tý legalizaci. V tý ODS jsem nedávala. Možná, když tam byl někdo z Prahy 13.

T: A co si teda čekala od tý ODS?

R: Nepřišlo mi, že by dřív dělali nějaký průšvihy, byli takový pozitivnější, byli ve sněmovně. Nepřišlo mi to tehdy tak hrozný jako v tom roce 2013 co se dělo.

T: Když se kouknem ještě na ty přátele, tak ty volí koho? Byla tam tlačence na volbu zelených...

R: Hodně lidí volilo TOPku z vejšky.

T: A víš proč?

R: Nevím přesně proč, ale hodně lidí kvůli knížeti, kterej jim byl sympatickej a hodně se rozhodovali mezi ODS a TOP 09 a kvůli knížeti to převážilo k TOPce.

T: Co myslíš, že ty mladí vidí na Karlovi?

R: To by mě taky zajímalo.

T: Takže nesdílíš to nadšení?

R: Ne. On nebude špatnej člověk, ale nemá už tu sílu, je dost starej na tyhle funkce, hlavně já nevím, jestli prodělal tu nemoc nějakou, nebo jestli holduje alkoholu, neznám anamnézu, ale přijde mi takovej, že ani moc neví, co se kolem něj děje.

T: On to třeba kryje tím, že když se nic neděje, tak spí.

R: To taky nedělá dobrej obrázek. Je možný, že trpí narkolepsií a jako jo, je mi ho líto, ale to by asi taky nemusel, když má tyhle funkce a měl.

T: Ještě bysme probrali tu školu. Proč sis vybrala obor studia? Řešila si i fakultu?

R: Zajímala mě dycky angličtina a fakultu jsem neřešila. Chtěla jsem na Karlovku, ta mi přijde nejreprezentativnější z celý Český republiky, tak jsem si vybrala.

T: Uvažovala jsi o tom jít mimo Prahu?

R: Jo, měla jsem přihlášku do Plzně na teritoriálky, kam jsem se naštěstí nedostala, protože by mě to asi nebavilo. Jinak je ten obor dobrej v Olomouci, ale to je moc daleko.

T: Kam jsi nastoupila po maturitě?

R: Na FHS, jinam jsem se nedostala.

T: Takže to byla spíš pojistka, než zájem?

R: No to jo, ale hodně mi to pomohlo, vybrala jsem si, co jsem chtěla a tím jsem si pomohla k tý anglistice, nabrala jsem si spoustu věcí týkajících se anglistiky a v něčem sem pak byla napřed než ostatní, co tam šli hned po maturitě.

T: Takže výběr oboru byl ze zájmu, ne nějaká politika apod.?

R: To jsem vůbec nevnímala, jsem ani nevěděla, jak vejšky fungujou, to mě nezajímalo.

T: Myslíš, že tě to studium ovlivnilo, co se týče hodnot nebo názorů?

R: To nevím.

T: Vzpomeneš si na něco, na co si díky škole změnila názor?

R: To asi taky ne.

T: Co třeba školný a reforma?

R: Nebyla jsem pro školný.

T: Účastnila ses akcí?

R: Byla jsem na pochodu. Přišlo mi, že když to fungovalo do teď, tak proč ne dál no.

T: Třeba TOPka argumentovala větším přílivem peněz do vzdělávání.

R: Hezký no, ale nevím, jak by se ty peníze dostaly ke studentům.

T: Na střední si chodila na...

R: Všeobecný gymnázium v Praze.

T: Vybavíš si výuku ZSV a Dějepisu? Kam jste došli?

R: Tak v dějepise jsme se pomalu nedostali do 20. století.

T: Čím to bylo?

R: Schopnostma naší profesorky. Nebyla schopná, byla hodně pasivní, nebyla schopná se s námi vypořádat, skoro se hroutila, šlo to všechno hrozně pomalu.

T: A kam jste teda došli?

R: S touhle paní jsme došli do první světový a ve čtvrtáku jsme byli rozdělení na různé bloky, tam sme pak měli i dál dějepis a tam jsme došli sotva do druhý světový.

T: V rámci toho bloku jste měli i nějaký semináře?

R: No měli, ale žádný posun asi. Na naší škole byli i na osmiletým a ti byli dál.

T: A u toho ZSV?

R: Tam jsme měli nějaký základy, museli jsme číst ústavu. Tu jsem četla jako jedna z mála. Ta profesorka byla taky na nic. Brali jsme ale strany, nějaký jejich cíle, ale památky to ve mě nezanechalo.

T: V tom bloku jste měli nějaký předměty s tím související?

R: Ani ne, spíš dějiny umění, něco s kulturou...

T: Neměli jste nějaký debatní hodiny? Nebo hosty?

R: Hosty si nevybavuju, že bysme měli. Některý hodiny jsme byli do kroužku, každý měl nějaký úkol, třeba i na ty strany, nějak hájit stranu, kterou jsme si vylosovali...ale my byli dost laxní, takže jsme moc nediskutovali a ta profesorka nás neuměla donutit.

T: Tak co jsme opomněli nebo bys chtěla zdůraznit?

R: No asi média a ten nátlak, třeba na tom Facebooku a hodně lidí podlehne. Zásadně jdou volit. Jen si nejsem jistá, že je to, protože opravdu chtějí, nebo to do nich jiní hučej. To může být i negativní, ale u těch zelenejch to asi fungovalo, tohle verbování. Pak ta rodina u mě je ten vzor, že ta rodina tak volila. Je to hloupý, ale je to tak.

T: Co podle tebe musí mít kandidát nebo strana, abys ji dala hlas?

R: Musí mě zaujmout osobnosti, musí mi bejt sympatický, pak zkoumám programy atak.

T: Takže osobnosti hrajou roli.

R: Pro mě určitě, musí se dát na ně dívat a posluchat je, mít argumenty.

T: Čím tě ty osobnosti zaujmou?

R: Nesmí papouškovat, musí mít názor, se kterým souhlasí, takže musí působit upřímně. Je lepší je slyšet v televizi, než když to někdo nějak a bůh ví jak přepíše do novin.

T: Co třeba nějaký akce na podporu?

R: Nikde jsem nebyla z různých důvodů. Teda občas sem se někde vyskytla, kde něco probíhalo, třeba na Andělu, ale cíleně to ne.

T: Co třeba akce Davida Černýho a jeho prostředníček namířenej na Hrad?

R: To mě zaujalo i pobavilo a myslím si, že spoustu lidí to mohlo ovlivnit před těma volbama. Tohodle si lidi museli všimnout a i se nad tím nějak zamyslet.

T: Myslíš, že lidi koukaj na to, proti komu to je, nebo kdo za tím stojí?

R: No spíš, že je to proti Zemanovi a pokud se o to člověk začne víc zajímat, najde ty souvislosti a zjistí, že za tím je tahle a tahle skupina lidí.

T: Myslíš, že po tom lidi pátraj?

R: Tak to ti řeknou ty média, kdo za tím stojí.

T: Fajn. Ještě se zeptám, jestli čteš tisk nebo internet?

R: Tak jako, ehm, no já jako čtu titulky žejo, takže si přečtu jen vybraný články, ne všechno. Většinou jsem na novinkách no.

T: Dobře, děkuji.

Příloha č. 5 Václav

T: Kolik je ti let?

R: 24.

T: Co studuješ za obor?

R: Politologie FSV UK.

T: Volil jsi do sněmovny 2010 i 2013 i v prezidentských?

R: Volil jsem ve všech volbách od té doby, co můžu volit.

T: Ještě bych se zeptal, koho si volil.

R: Do sněmovny sem volil ODS. V prezidentských Přemek Sobotka v prvním kole a v druhým Karel.

T: ODS jsi volil i 2010 i 2013?

R: Jo, i se sebezapřením.

T: Když jsi vezmeš Nečasovu vládu 2010-2013, proč si se pro ODS rozhodl znovu v říjnu 2013?

R: Tak určitě to bylo kvůli tomu, že Nečas pro mě byl čistej člověk, kterej za sebou nemá korupci, skandály na veřejnosti a tak dále. Z čeh pravicovejch stran to pro mě byl jediná relevantní, protože u TOP 09, ač mám Karla rád, mi vaděj ty lidi, třeba Kalousek konkrétně.

T: Co ti na něm vadí konkrétně?

R: Jsou věci, který se neříkaj na záznam (smích)...Prostě interní informace, prostě jeho obchody některý, o kterých se úplně neví, takže osobní věci.

T: Dobře, v ODS vidíš nějakou osobnost?

R: Jak sem říkal, v tom roce 2010 sem věřil tomu Nečasovi.

T: I když byl před tím ve vládě s Topolánkem?

R: I přes to. Ve straně byl dlouho, bez nějakejch problémů. Já osobně nemám ani problém s Topolánkem. Mě nevadí jako člověk. Nicméně mi nevadil Pospíšil, apod. Přišla mi dobrá Němcová, taková čistá, relativně bez problémů, držela si nějak svoji tvář. Plus minus všechno.

T: Když se ti tyhle osobnosti zamlouvají, tak co mají, že se ti zamlouvají?

R: Já by neřekl, že zamlouvají, ale že zamlouvaly. Neříkám, že to platí u všech.

T: Dobře, budeme se držet voleb 2010.

R: Fajn, tak nebyly za nima žádný skandály. Němcová se mi líbila svým projevem, kterej je naprosto kultivovanej i ve stresový situaci. Nečas se mi líbil tím, že vlastně, nebo i všichni téměř, uznávaj podobný hodnoty jako já.

T: To jsou který?

R: Slušnost v jednání, pro je to hodnota. Pak je to taková ta bezúhonnost, tu třeba jiný neměli. Nebyl žádný důvod, kterej by mi morálně neumožnil je volit.

T: A když jsi mě opravil na minulej čas, tak proč ne teď teda?

R: Tak určitě ty kauzy z roku 2013, kdy se o Nečasovi ukazujou nějaký problémy v tý kauze s Janou Nagyovou, to je věc, kvůli který bych ho nevolil. To je přesně ta trestní a morální bezúhonnost, kterou on disponoval před tím.

T: Takže to už je pro tebe za hranou?

R: Jednoznačně za hranou. To je všechno. Pospíšil se nakonec pěkně vybarvil.

T: Dneska bude potvrzen jako kandidát TOPky do Europarlamentu.

R: To je pravda, taky pozadí v tom Plzeňském kraji, tam jsou za nim ty skupiny, i když jsou za každým, sice si teď nevybavim jména, ale to se mi nelíbí.

T: Tak to je v ODS běžnej jev.

R: To je asi v celý politice, za každým někdo je, ale je to pro mě jakože líp tolerovatelný u člověka, kterej je v politice delší dobu a neprofiluje se během těch řeknu deseti patnácti let tím způsobem, že by protlačoval zájmy nějaký skupiny nebo svý personální aspirace. U toho Nečase nebo Němcový to byla dlouhodobá práce, kterou odvedli.

T: A teď v roce 2013 jsi přes tohle všechno znovu volil ODS. Proč?

R: No přes spoustu faulů, který se staly sem volil ODSku. Trošku i z důvodu...možná (váhá)...tak jsou tam ty ideologický důvody, protože je to pořád pravicová strana a taky sem ji volil jako takovou protiváhu proti ČSSD, bál sem se vlivu ANO, kterej se potvrdil, kterej podle mě odehnal spoustu voličů pravici, nicméně je to podle mě na základě Babišova nějakýho osobního řeknu kouzla, ale ten člověk...je to silný slovo. Prostě jde vo to, že ten člověk svoji minulostí a

T: Jakou minulostí?

R: Tou estébáckou, která zatím nebyla potvrzena, ale to se potvrdí, ale i s tím, jak se chová v byznysu, je ten člověk pro mě absolutně nevolitelnej. U TOPky jsou ty důvody poměrně stejný jako byly v roce 2010, tam nedošlo k nijaký obměně, akorát Karel zestárnul.

T: On řekl, že už nebude kandidovat, což se nestalo.

R: Což vo to, ale za nim se to nevystřídalo. Ten Kalousek, ačkoli schopnej, možná všeho schopnej, tak ten důvod pro mě nepominul. Potom z prava tam pro mě vlastně nebylo nic normálně volitelného.

T: Co třeba Okamura?

R: Tak to sem myslel, že ani nestojí za zmínku, protože to je trochu zcestný. Jde o to, že jeho strana, já nemám rád nový hnutí, tak pro mě to relevantní co do počtu členů. Když kandiduješ do sněmovny a máš lehce přes deset členů a snažit se s tímhle prosadit. Postavit kampaň na populistickéjch výkřikách, tak to pro mě není relevantní strana. A po tom bych se dostal třeba ke svobodným, tak tam je zase problém...

T: Tak svobodni jsou odpadlíci z ODS...

R: No jasně, třeba ta figura Macha konkrétně, ačkoli nemá někdy špatný myšlenky, tak pro mě absolutně nemá charisma ten člověk a za druhý a přijdou mi až moc radikální někdy, třeba v postoji k EU.

T: Takže ty jsi pro setrvání v EU?

R: Určitě, co se týče třeba přijímání Eura, tak tam bych byl opatrněj, ale stejně k němu musí dojít. Co se týče třeba fiskálního paktu, tak já sem celkově asi pro. Co se týče integračních procesů, tak já sem jednoznačně zastáncem, protože si myslím, že v dnešní době už takle malá země jako sme my nemá absolutně šanci se hájit a proto musíme kopat za nějaký větší tým. Zase nechci a nemám rád alibistickej postoj typu, uděláme si nějakou rádobu Evropskou unii, ale budem mít vlastní názory a budem tam jen, když se nám to hodí.

T: Někteří členi ODS jsou euroskeptici, tak to tě třeba neodrazuje od volby?

R: No euroskepse klidně, ale když dojde na lámání chleba, tak stejně dojdeme k tomu, že v tý Evropě musíme zůstat a dojdou k tomu i ty poslanci. Ačkoli jsou euroskeptici a upozorňují na nějaký nebezpečí, tak ani to mě neodrazuje.

T: A třeba názory Václava Klause?

R: Tak ten je mimo (smích). Tak jeho názory byly největším průser v tom, že on prezentoval svoje názory v době, kdy byl prezident. Prezentoval svoje soukromý názory a vydával je za názory všech. To byl velkej problém podle mě.

T: Teď na podzim 2013 jsi volil ODSku teda. Ty lidi jako Pospíšil, Němcová apod. jsou odsunutý minimálně na druhou kolej, tak koho si tam viděl jako osobnost? Proč si se rozhodl přes ty "fauly" znovu ODS?

R: Já volil v Praze, tam mi je sympatickej bejvalej primátor Svoboda, potom, ačkoli ho spousta lidí nemá rádo, tak Marek Benda je takovej jakoby...já co ho znám z osobních

setkání, tak mi přišel příměj a to, co řek, plus minus dodržel. Zase se teda objevujou názory, že je v parlamentu odjakživa, že nezažil práci a tak. Ale prostě mám s ním dobrou zkušenost, takže sem volil tyhle dva preferenčně.

T: Ještě někoho si takle volil?

R: Snad nelžu, ale asi ne.

T: Jak teda vidíš naděje v ODS po změně vedení?

R: Tak já sem se setkal s Petrem Fialou a ten má jasnou vizi. Nejsem členem ODS, aby bylo jasno. Podle mě bude záležet na tom, jak se budou profilovat ty nový hnutí jako Úsvit nebo ANO, to hlavně. Jesli se nedopustěj nějakých závažnejch chyb, tak ODS zůstane někde na pokraji volitelnosti, někde kolem těch pěti procent.

T: Myslíš, že i s tím novým vedením?

R: Jako minimálně na ty čtyry roky to tak bude, protože, aby se tam strana obrodila, tak to bude trvat. Důvěru získáváš dlouho a ztrácíš rychle a tohle je ten případ.

T: Když Nečas rezignoval, to byl červen, tak ODS prosazovala stejnou vládu personálně s jiným premiérem, tak jak ses díval třeba na pana Martina Kubu?

R: Tak bohužel to je ta největší chyba Fialy, nového předsedy ODS, že ho má za sebou. Mě přijde Kuba...

T: Tak i Nečas dlouho říkal, že těmhle lidem nedovolí vstup nahoru.

R: Ono se to špatně dělá, když má velkej reálnej vliv, finanční zázemí. Ale třeba výsledek Kubu v Jihočeským kraji mluví podle mě za všechno. Tak třeba mít Kubu premiérem by se mi moc nelíbilo.

T: Proč se podle tebe teda Kuba dostal do vedení strany?

R: Podle mě je to spjatý s tím, že má za sebou to zázemí, který má.

T: A nebrání to teda tý obrodě strany?

R: Tak jako brání no. A je to naivitou Fialy, i když je vzdělanej, tak v tomhle je slepej. Na druhou stranu, když sem ho potkal, tak se profiluje bez jakýkoli zmínky o Kubovi, ale myslim si, že tohle je nějaká jakoby krátkozrakost, že tohle si neuvědomil. Anebo mu to prostě nedošlo, nevim. Ale jakoby podle mě se měli zbavit všech. Hodně lidí se povedlo zbavit, až na toho Kubu.

T: Tak v prezidentských volbách si volil Sobotku, pak Karla. Sobotku si volil, protože byl kandidátem ODS?

R: Nikoli. Nikoli. Zase čistě osobní důvody. Je to člověk, kterýho znám z tenisu, znám jeho práci, která mi přišla poměrně slušná a jakoby už jenom to, že byl předseda senátu x let a zvládal tu funkci. Je to dobrej reprezentant, kterej na to ještě věkově má.

Když se nedostal do druhého kola a dopadl katastrofálně, tak si volil Karla? Proč jeho?

T: Zvažoval si, jestli volit?

R: To bylo jasné, že půjdu. V prvním kole sem se právě rozhodoval mezi Sobotkou a Karlem a jednoznačně sem věděl, že volit půjdu ať to dopadne, jak to dopadne. Otázkou by bylo druhé kolo Zeman-Fischer. Jak to je levá-pravá, tak to bylo jasné, že půjdu volit.

T: Když ses v prvním kole rozhodoval, tak bys dokázal porovnat Sobotku s Karlem, a co tě vedlo k Sobotkovi?

R: Určitě. Osobní sympatie, charisma apod., tak to bylo pro Karla, kterej se profiloval, já měl hrozně rád Václava Havla, a jelikož oni spolu dlouho spolupracovali, tak přece jenom jakoby povahově jsou si poměrně blízký, i náhledem na svět. Co se týče soustavnější a dlouhodobý práce, tak to se mi ten Sobotka líbil. Důvod, proč sem možná nevolil Karla, byl ten, že věkově mě přišel starší a z obavy i o to, že ta reprezentace...on je reprezentativní člověk, ale když má bejt na nějakým delším jednání a tak dále, tak je to vyčerpávající a všichni známe ty excesy typu, že spí ve sněmovně a podobně. Ten věkovej aspekt byl nejdůležitější, to byl vlastně největší rozdíl mezi těma dvěma, ten věkovej aspekt. Takže přece jenom, já když volim prezidenta, tak sem měl takovou vizi, že když se osvědčí, tak bych ho volil v dalších volbách, což Karel i kdyby se osvědčil, tak by byl nevolitelnej.

T: Co pro tebe představuje osoba prezidenta?

R: Tak v první řadě by podle mě prezident měl bejt do jistý míry reprezentativní, měl by mít vystupování, ale zase zároveň by měl umět tmelit ten národ. Měl by to umět dát do kupy, protože mě přijde, že ten prezident utváří náladu národu. Náš národ je v depresi od té doby, co Havel umřel. S novým prezidentem tohle nepřišlo, asi tak no. Hlavně je to reprezentant no.

T: Dobře, když se podíváme na ty osobní sympatie, tak si koukal i na debaty třeba? Řešil si i program toho kandidáta?

R: Tak jako dobrý, nějaký cíle určitě, ale to pro mě není to nejdůležitější, protože u nás prezident nemá takový pravomoci, abych musel řešit program. Aby sme si dneska mysleli, že se se Zemanem posunem někam k poloprezidentskýmu systému, tak to mě se absolutně nelíbí.

T: Co se ti na tom nelíbí?

R: Mě se nelíbí, že si tady Zeman hraje na to, že má nějaký silnej mandát...jako k podepisování mezinárodních smluv? Nebo k čemu ho má? Stejně je omezený vládou a

parlamentem, takže by vlastně neměl mít žádný takový pravomoce, aby si rozhodoval, jestli bude nějaký zákon, nebo nebude.

T: Když teda volíš stranu nebo kandidáta, tak co obecně čekáš od toho, koho volíš?

R: Já kromě toho, že studuju, tak se věnuju nějakému podnikání, tak já od pravicovejch stran čekám to, že budou vytvářet podmínky pro mě jako drobnýho podnikatele, ať se to týká problematiky daní, zjednodušení byrokracie, sjednocení nějakých kontaktních míst se státní správou, protože v dnešní době je to šílený, musím na finančák, na sociálku atd atd, takže já bych čekal od pravicovejch stran, že mi budou tvořit podmínky jako podnikateli, pak bych čekal, že budou střežit ty hodnoty státu, ty morálky třeba, která je mi blížká. Protože myšlenka sociálního státu je hezká moc, ale musíme motivovat lidi, aby pracovali, našli si bydlení a tak dále, takže podle mě tyhle hodnoty.

T: Myslíš, že to Nečasova vláda dokázala?

R: To si bohužel nemyslim, tam byly rezervy, ale byly nastartovaný kroky, který by k tomu vedly, zas ale nemohli dovládnout období. Mě se práce jeho vlády celkově líbila, ačkoli se trochu zvýšily daně. To jsou kroky, který jsou nutný. Přišla recese, nebyli sme na tom úplně dobře a teď se ukazuje, že z té recese vycházíme skoro nejlíp z celý Evropský unie. Zpětně hodnotim práci Nečasovy vlády jako pozitivní.

T: A ta ideologie teda ještě?

R: Já od zástupců očekávám soustavnou práci a nejen to, že budou vidět do médií, prostě čekám to, že když je tam zvolim, tak tam za ty peníze budou skutečně chodit do té práce, nebudou se poflakovat, čekám opravdu soustavnou práci, teď teda konstruktivní opozice. Je jasný, že levice bude prosazovat nějaký zákony, ale proč k tomu nevymyslet nějaký jakoby dodatky, který by nebyly v rozporu s levicí, ale nebyly by špatný. Musej bejt konstruktivní, nějaká soustavná práce a určitě kontinuita mezi vládama asi bejt nemůže, protože ty programy jsou diametrálně odlišný, ale snažit se neblokovat se a zpřístupnit ten legislativní proces.

T: Trochu jsme načali, jestli sleduješ ty debaty předvolební, ty jsou hlavně na ČT 24. Sleduješ i jiný média?

R: Určitě. Je to potřeba sledovat prostě, i další než televize. Nutno dodat, že kromě třeba ČT 24 to moc nejde. Není to moc objektivní. Kolikrát, spouště lidem to nedochází, to tak není.

T: Myslíš, že ta ČT 24 je objektivní?

R: Tak jako měla by bejt ze všech nejvíc, máme tady radu, která na to dohlíží...Neříkám, že bezmezně věřim, ale je to asi nej no.

T: A co jiný zdroje než televize?

R: Internet, Facebook. Odebírám hospodářky. Tam se dívám na ty nejdůležitější zprávy.

T: Na internetu jsou to nějaký servery konkrétně?

R: Mám takový kolečko, začnu iHned, pak Novinky a pak občas iDnes, jinak nějaké sport.

T: Proč občas iDnes?

R: Už je to třetí v pořadí a už se to opakuje, tam nepřijdou s ničím novým.

T: Někáký časopisy?

R: Příležitostně Respekt, Reflex a jinak nic co se týče týchle problematiky.

T: Ještě si říkal Facebook.

R: To sem říkal.

T: Tak jsi i ty nějak aktivní? Někák se vyjadřuješ na Facebooku?

R: Co se týče politiky, tak spíš nejsem aktivní, třeba v den voleb ale jo. Že jdu volit a ať jsou i jiní, ale nepsal sem konkrétně koho. Takže taková výzva, ať jdou lidi k volbám.

T: Co třeba kampaň na Facebooku?

R: Co se týká tý kampaně 2010, tak tam se přiznám, že sem to tolik nesledoval, v tý prezidentský to jednoznačně válcoval Karel, tam už sem jí sledoval samozřejmě.

T: Přesto tě to nijak neovlivnilo pro to první kolo?

R: Dá se to tak říct. Já sem před startem kampaně měl jasné vymyšlený, koho budu volit a rozhodoval sem se mezi dvěma.

T: Nejsi volič TOPky. Proč myslíš, že 2010 měla takovou podporu mladejch nebo Karla?

R: Myslím, že v dnešní době u mladejch panuje furt taková nechuť k zaběhnutým standartním stranám a TOPka nabídla něco nového.

T: Co to bylo podle tebe?

R: Programově to třeba nebylo nic nového, ale byla to absolutně stejná značka.

T: Se starejma lidma.

R: No jasně, to nebylo personálně, ale nabídlo to dobrou mediální tvář, to bylo díky Karlovi. A jinak se profilovali, že nemaj žádný problémy, průsery. Podle mě přišli a byl to takovejovej vítr.

T: Když bysme zkusili říct ještě k tomu Karlovi, proč ho lidi volí? Co je zaujme?

R: Tak jakoby...Ten člověk má logopedický problémy, přesto umí vyjádřit svůj názor úplně jasně a zřetelně a nestydí se za něj a skutečně říká to, co si myslí, co si myslí, že je správně. To je podle mě ten nejdůležitější důvod. Potom tam vidim tu návaznost na tu

havlovskou dobu, to je podle mě strašně důležitý aspekt a pak v něm podle mě lidi viděj i to, že má za sebou nějaký ty peníze a tak dále, takže by to nemusel dělat a stejně to dělá, tu reprezentaci. Podle mě jde i vo todle.

T: Tak rád bych se trochu posunul k tématu rodiny a přátel. Řešíte téma politiky doma s rodičema?

R: Tak jasně, sice to končí vždycky hádkou, teda skoro, ale řešíme.

T: Proč se hádáte?

R: Protože sme všichni nejchytřejší (úsměv). Všichni máme svoji pravdu.

T: Víš, koho rodiče volí?

R: Je to podle mě plus minus stejný jako u mě, to znamená ODS nebo TOP 09. Nevim. Ale vim, že volíme všichni doprava.

T: Politiku teda řešíte. Řešíte jen aktuální témata?

R: Ne, poměrně často je puštěná ČT 24, tam se objeví třeba vyjádření někoho, tak se řekne "to je idiot" nebo "to je dobře, to je špatně". Takže takle. Ať jsou to aktuální témata nebo dlouhodobější věci, tak poměrně často.

T: Můžu se zeptat na povolání a vzdělání rodičů?

R: Zeptat se můžeš, máma je hospodářka ve škole, střední škola s maturitou a táta je podnikatel, střední škola s maturitou.

T: Takže tam myslíš, že táta volí tu pravici z těchto důvodů?

R: Myslim si, že tam to bude podobný jako u mě. Zase podnikatelská problematika, to jsou zase ty daně, byrokracie, blablaba. Pak určitě nějaký ideologický důvody, kdy absolutně nesnáší jakože extrémní levici, komunisti, to je absolutní averze a na to navazuje averze vůči sociální demokracii. To je pro něj absolutně nevolitelný.

T: Pro tebe?

R: Pro mě taky, já to mám stejně. I když některý věci v ČSSD nebo osoba Dienstbiera mladšího mě nepřišla tak jako špatná, ale pořád jsou tam ty ideologický věci, který jsou pro mě neřešitelný problém.

T: Není to dokázaný, ale převládá názor, že dnešní mladí volí hlavně pravici. Proč myslíš, že nevolí levici? Co ji třeba chybí?

R: No tak já si myslim, že za prvý je tady, furt tady funguje takový ponaučení z minulosti, z vlády KSČ. Potom, myslim si, že je tady i taková jakoby věc, že levicový strany zatím ovládaj lidi, který sou věkově někde jinde. Že věkově jsou to poměrně starší politici, jakoby kádři. Naopak jsou tu já nevim, jestli se můžou profilovat doprava, Piráti i ten Úsvit, kterej podle mě volila spousta mladejch lidí, tak nabízí nový tváře,

který jsou třeba úspěšný v tom, co dělají a to je podle mě to, co ty mladý voliče přitahuje.

T: Takže zároveň myslíš, že je to, co český levici chybí?

R: Přesně tak, ta levice je poměrně konzervativní.

T: Ta minulost, kdy tu byla KSČ, podle tebe ještě hraje roli. Jak velkou?

R: Ta problematika, že tu byla KSČ, že náš vývoj se zabrzdil, že sme byli orientovaný na Sovětskej svaz, to je podle mě, proč se dneska snažíme profilovat jako západní země, ale proti Západu nám furt hodně schází. Ty země vypadají úplně jinak, je tam pořádek, to nám imponuje, naopak se nám nelíbí tyhle postsovětský manýry jako korupce.

T: Tak ale korupce je i na Západě...

R: Ne v takový míře. Když se podíváš na nějaký výsledky třeba Amnesty International, tak v žebříčku korupce jsou ty postsovětský země na tom "líp", kde se ty korupci daří mnohem líp. Takže tam je podle mě ta návaznost na tudletu dobu, kdy se snažíme vymezit vůči nějakýmu ruskýmu vlivu, ale obávám se toho, že třeba se vstupem Andreje Babiše, když nebude vyžadovaný lustrační osvědčení, tak tu dobu vymazáváme a téměř tvrdíme, že se nic nestalo. A to dogma, který se nám ještě dostává doma, že ten komunismus byl špatnej ještě furt funguje.

T: "Dogma dostává doma", to znamená od rodičů?

R: Jednoznačně, konkrétně v mym okolí neznám moc lidí, který by doma neslyšeli, že komunismus byl špatnej, který by slyšeli, že komunismus byl dobrej.

T: Rozumím, naše generace je potomkama "revolučních dětí".

R: To myslím, že funguje, že se proti tomu snažíme vymezit, ačkoli se člověk narodil do něčeho novýho.

T: Třeba před volbama se vždycky vynoří otázka hrozby komunismu. Furt se ti vrací, nepřijde ti, že je to někdy taková poslední věc, když ty strany nemají co nabídnout?

JR: ako já si myslím naopak, že to tak je chápaný, ale myslím si, že by ty strany takle neměly dělat, naopak by to neměla být žádná poslední instance, ale naopak se na to musí upozorňovat v rámci programu. Zcela jasně se to používá jako nástroj, protože jak je vidět, tak komunistický preference rostou.

T: Nejsou to protestní hlasy proti třeba i tý ODS?

R: To si myslím, že proti ODS to nemůže bejt, to je spíš proti levici jako ČSSD, protestní hlasy proti ODS bude ANO, Úsvit, TOPka částečně. Otázka teda je, jak se ANO bude profilovat. Jesli doprava, nebo pravej střed třeba.

T: Ty si říkal, že by se to mělo používat jako nástroj a účelově. A účelově proti komu? Není to proti ČSSD?

R: Jako s tímhle tím souhlasím, protože když nebudeš volit komunisty a ukazuješ na to, je to proti i tý ČSSD, tak máš démonizovanou levici a to je podle mě dobře na to upozornovat, pro mě jako pro pravičáka. Takže s tím, co si řek, absolutně souhlasím.

T: Démonizace levice...

R: To jsou odborný termíny (smích).

T: Tak co za tím vidíš?

R: To je to, musíš upozornit na to, že se může stát, že se komunisti dostanou do vlády, budou si prosazovat svůj program a rozvíjet takovej nátlak, řeknu postsovětským směrem.

T: Tak ale komunisti nebyli zakázaní...

R: To je podle mě obrovská chyba.

T: Když nebyla zakázaná a má tyhle zisky, taky možnosti, tak je ale normálně relevantní politickou stranou a dokazuje to v každých volbách. Tak tam asi není na místě jim upírat nějaký pozice nebo funkce.

R: Já začnu tím, že je velká chyba, že nebyla zakázaná ta strana, protože ideově se to nezměnilo, lidi jsou tam stejný a prostě jednoznačně, jednoznačně měla bejt zakázaná. Tohle je taková největší chyba tý Havlovy doby, že tohleto se nepovedlo.

T: Ty bys teda komunisty zakázal.

R: Tak jako tehdy jo, v dnešní době už to nejde, to už samozřejmě je relevantní strana, to je jasný, že dneska se to už nedá udělat.

T: Takže ty máš poměrně jasnou představu o podobě pravice. A jak by teda podle tebe měla vypadat česká levice?

R: Jasně. Už jsem jakoby zmiňoval, že třeba ta evropská integrace je takovej proces, ve kterým musíme bejt tak jako tak. To třeba ty komunisti, co sem někdy dávno naposled viděl nějaký program, to je jim trnem v oku a nepodporujou ten proces. Takže já si myslím, že nějaká moderní levice, která by pro mě mohla bejt časově volitelná, tak tendleten bod, že by měla bejt proevropská, potom jako oukej myšlenka sociálních dávek, sociálního státu, dobrá, ale musela by z toho pólu jak je ČSSD poměrně vlevo, se posunout ke středu, motivovat lidi k práci a nesměla by ta strana zapomínat na skupinu lidí, který jsou napravo. Řešit jenom sociálně slabý a dělat jenom populistický kroky...naopak vrátit se do tý reality.

T: Říkáš populistický kroky. Co to pro tebe znamená?

R: Tak už je to dávno, ale třeba pastelkový, ale jakože jednorázový navýšení důchodů o tisícikorunu, nic to nevyřeší, nikomu to nepomůže a stojí strašně moc peněz. Co mi vadí, to je zrušení regulačních poplatků u doktora nebo třeba to, že nechce uzavřít církevní restituce. Levice snaží s to zrevidovat a řešit jinak, to je ostuda, že do toho sahají.

T: Tý levici, hlavně ČSSD asi jde hlavně o revizi a ne zrušení. V tom lítá dost peněz.

R: Určitě. Já neříkám, že tohle je stoprocentně dobře, ale je to hrozně pozdě. V dnešní době tenhle spor blokuje spoustu věcí, protože když se podíváš kdekoli na venkově, tak prostě třičtvrtě pozemku je církevních, nemůže se na nich stavět, obce se nemůžou rozvíjet a tak dále. Takže já si myslím, že je třeba to řešit urychleně. Už sme se k tomu řešené po x letech dostali, takže já bych konal.

T: Konal...To znamená?

R: Nechal bych to, co se podepsalo. Co už je dojednaný, bych pokračoval v tomleto duchu.

To jsme trochu odskočili od té rodiny. Ještě jsem se chtěl zeptat na přátele. S tím, co studuješ je politika asi častý téma...

R: Já se pohybuju v takovejch kruzích přátel, řeknu dvou kruzích. První jsou přátele tady ze školy, který dělaj to samý, co já, tak tady se to řeší. A druhá skupina, kde se pohybuju, to sou sportovci a lidi od sportu, tak ta, to řešíme jenom hodně vokrakově. Když byly volby, tak sme si řekli, koho kdo volil a proč, ale žádný debaty.

T: Takže debata je v té "školní" skupině. A ta debata se liší od debaty doma?

R: Já nevím, jak je to možný, ale stýkáš se s lidma, který jsou ti myšlenkově blízko a pak máš i podobný názory, co se týče těhle politickej voleb a těhle věcí. Ta diskuze se řekne, co se líbí, co se nelíbí, ale málokdy dojde k extrémnější výměně názorů. Je tam jedna urputná volička zelenejch, tak zastává...pro mě je to až feministickéj postoj, takže třeba v takovejhle případech.

T: Jsi teda v pátym ročníku na VŠ. Po maturitě jsi šel rovnou. Podle čeho sis vybíral obor a fakultu?

R: Já měl víc voleb, napsal sem dobře Scio testy, který mě opravňovaly nastoupit sem, mohl sem jít na spoustu dalších škol, nicméně sem si IPS zvolil z důvodu, že tu byl šance vycestovat na Erasmus, toho sem teda nevyužil, poměrně dobrý renomé školy a musím se přiznat, sem lenoch a mám to blízko do školy, cesta je na sedm minut.

T: Říkal si renomé. Uvažoval si třeba o jiný fakultě? Třeba FFUK nebo soukromou?

R: Ne, tak o soukromý škole sem neuvažoval. To mě přijde v dnešní době, že ještě ty soukromý školy nemaj takový jména a ani ta náročnost není taková. Přide mi zbytečný platit školný, když se dostaneš na veřejnou školu. A druhá věc je ta, že třeba na fildu, jakože vyloženě politologie na fildě, tam mě odradily i přijímací zkoušky.

T: Tam byl test.

R: I oborový znalosti a já sem lenoch, šel sem tou cestou, že sem napsal Scio a vybral sem si, kam půjdu. A vybral sem si. Ty normální přijímačky sem absolvoval na FTVS.

T: Po bakaláři ses hlásil kam?

R: K nám na tři obory, na Bezpečnostní studia, Mezinárodní vztahy a Politologie. Pak sem si dal jako takovej zajišťovací taky na fildu, kdyby se cokoli stalo u nás a pak sem si dal mediálky na FSV.

T: Řešil si tu fakultu i z pohledu nějaký politický orientace?

R: Tak jako dostaly se ke mně zvěsti, že ta filda je víc levicová nebo tak, ale to neberu jako relevantní důvod, proč se někam nehlásit. Spíš se mi víc líbilo praktický zaměření nebo do praxe, tady mýho oboru. Jako tam je víc teorie, filozofickejch věcí. Takže tak.

T: Říkal si, "proč platit poplatky, když se dostaneš na veřejnou školu." Tak co třeba otázka poplatků na veřejných školách?

R: Když by to bylo ke zkvalitnění škol, tak já sem pro. Protože to školný nemusí bejt v takový výši, aby to bylo neřešitelný.

T: Tam se jednalo o deseti tisících.

R: I kdyby se vymyslela nějaká dlouhodobá půjčka, která se splatí po studiu, tak pro mě je to absolutně pro.

T: Zas na druhou stranu je spousta absolventů nezaměstnanejch.

R: Jasně, ale to se dá vošetřit v podmínkách tý půjčky. Dá se to vošetřit tím způsobem, že jakmile začneš vydělávat, tak prostě začneš splácet nějakej zlomek platu, to je jedno a v momentě, když začneš vydělávat. Ne v momentě, kdy si nezaměstnanej.

T: Říkal si, kdyby to vedlo ke zkvalitnění, tak v čem by to mělo být to zlepšení? Kam by měly jít ty peníze?

R: Tak v první řadě, řeknu materiální zabezpečení. Protože když máš výuku a učitel má problém nakopírovat ty testy, protože má málo papírů, tak to je naprosto normální jev. Určitě bych to viděl v zavedení víc povinně volitelnejch kurzů, kde by nebylo tolik studentů.

T: Takže nějaká individuálnější výuka?

R: Přesně tak, protože mi přijde, že tam je tam taková úměra, že čím víc studentů, tím méně dáváš pozor, tím méně se toho učíš a tím méně dochází k nějaký interakci mezi učitelem a tím studentem a to je podle mě strašně důležitý.

T: Fajn, jakej máš názor na názor, že když by se platilo to školný kolem deseti tisíc, tak o to méně by pak šlo ze státního rozpočtu, neboli, že by to jen zaplácló mezeru...

R: Tak to po tom asi vylučuje ten efekt. Pak by mě to přišlo zbytečný. Myslim, že na ty vysoký školy nejde takove jrozpočet, tolik peněz, kterej by byl adekvátní a když by se měly ještě peníze odebrat nebo zůstat...

T: Takže v tom případě?

R: By to byl zbytečnej krok.

T: Rád bych se ještě zeptal na střední školu. Zajímá mě hlavně výuka dějepisu a zsv. Jak ta výuka probíhala?

R: Tak co se týká dějepisu, tak ta výuka byla pro mě absolutně nezábavná, absolutně sem si nevodnes téměř nic. Naše vyučující jenom četla, co bylo v kostce. Na test se dalo naučit rychle. Že bysme se museli nějak zapojovat, to neexistovalo. Takže dějepis byl pro mě na střední škole absolutně zbytečnej. Asi to ale bylo daný tou vyučující.

T: Kam si chodil?

R: Na všeobecněj gympl.

T: Dobře a kam se došlo ve výuce teda?

R: Já se domnívám, že sme se dostali někam k roku 1968, ale jak sem říkal, moc sem si toho nevodnes a nic mě nenutilo, abych dával pozor.

T: Hm, co se týče zsv, tak tam mě zajímá sociologie, státověda, občanství,

R: Co se týká nějakýho občanství a tohodle, tak to si myslim, že jakoby sme se tomu věnovali poměrně dobře. Co se týče třeba politologie, tak to je strašně široká věda, což sem poznal až tady (smích). Tam sme se dostali spíš k nějaký státovědě, takže tam sem si nevodnes celkem nic. Co se týče tý sociologie, tak co sem chodil na nějakej úvod tady na škole, tak to bylo poměrně stejný. Takže tam si myslim, že ta výuka byla docela dobrá.

T: Co se týče tý státovědy, tak jak probíhala výuka?

R: Státní symboly třeba a tak.

T: Co třeba socializace jedince?

R: Tak to sme sice ne moc dopodrobna, ale probírali. Takový ty základy. Od kdy můžeš volit, v kolika kam můžeš bejt zvolenej. To sme si řekli, ale jen základy. Že bysme

dělali nějaký podmínky, proč něco jo a něco ne, tak do takovejch detailů sme nezabíhali.

T: Chodil si na nějaký semináře?

R: Dějepisnej sem tam vůbec neabsolvoval. Co se týče zsv, tam sem měl nějakou tu sociologii i filozofii. Tak tam sem chodil no.

T: Co se týče stylu výuky. Co třeba debaty s vyučujícíma?

R: Tak na střední škole, tak tam se nedá říct, že by se jednalo o nějaký debaty veliký.

T: Co ty semináře?

R: Tak ty byly o něco živější. Tam se to pojí s tím, že jako student sem na to neměl dostatek rozumu. To přeci jenom jakoby sem neměl, řeknu, neříkám, že teď mám nějakou velkou rozhled, ale je větší, než sem měl. Takže nás sice učitelé neuměli tolik zapojit, ale ani my sme na to neměli rozum.

T: Co třeba debaty tady na vejšce?

R: De vo to, že když máš předměty, který jsou povinný, na který chodí spousta lidí, tak tam ta diskuze je na prd a pak máš ty povinně volitelný, kde ty kurzy navštěvuje osm deset lidí a tam to funguje naprosto výborně. To je pro nejlepší způsob, jak se něco naučit, pobavit se o problému a ne si stručně nadiktovat, nebo si říct jenom, že autor míní o tom tématu to a to, ale skutečně to rozebrat.

T: Vybavíš si nějakou konkrétní debatu?

R: Tak mě baví americký politický systém, tak sem měl předmět Volby v USA a tam sme rozebírali typy volebních kampaně, průběh, nějaký nástroje.

T: Měli ste prezentace.

R: Jasně, řekli sme, že příště budem rozebírat třeba prezidentský tandemy a k tomu si něco připravte a pak se na to vedla debata.

T: Hm. Ještě se dívám do taháku a zbývá poslední téma. Téma, okolo kterýho sme trochu kroužili, a to je úloha těch médií. Jak teda vnímáš úlohu akcí umělců? Jejich propojenost se stranama apod. Jestli ses nějaký akce zúčastnil...

R: Já si myslím, že tohleto je jakoby taková věc. Já uznávám to, že ať má člověk jakékoli politický názor, má si ho umět obhájit a prezentovat. I když někdo bude levicově smýšlející a obhájí si to, tak já to akceptuju a myslím, že tyhle ty lidi, kteří utvářejí veřejný mínění, ať sou to zpěváci, herci, malíři, sportovci, tak můžou prezentovat názor, protože spousta lidí se o politiku nezajímá a tohle může bejt cesta, jak se k těm lidem dostat. Zase ale je to hodně dobrý nástroj pro politický strany, pro politický subjekty. Je to důležitý.

T: Co si myslíš, který strany nebo politici to využívají víc nebo líp?

R: Tak zase to bylo spojený s téma prezidentskejma volbama, zase Karel, kde ty umělci deklarovali podporu Karlovi. A takže tam to třeba bylo hodně vidět. Pak samozřejmě různý strany jako Zemanovci, za který kandidovali umělci jako Hůlka a takle. Ale já si myslím, že když máš takovou jasně danou personu politika a za nim stojí umělec, tak je to lepší, než když se umělec snaží kandidovat. Pak je tady třeba Stropnický, nebo třeba skoro celebrita Radek John, ale myslím, že lepší mít tyhle lidi jako podporovatele za sebou, než aby sami kandidovali.

T: V některých případech jsou tam vazby na ty lidi nebo na peníze společný...myslíš, že se lidi snažej dopátrat i to pozadí?

R: To si myslím, že ta veřejnost nedokáže obsáhnout. Minimálně, minimálně to nedokážou obsáhnout miň vzdělaný lidi, který jakoby nesledují to každodenní dění, nebo někde v Blesku nebo podobných bulvárních plátcích. Proto říkám, že je to mocnej nástroj a to říkám se všema pozitivama i negativama. Ta síla, když si v médiích a tak.

T: Na odlehčení Jágra od ODS k Babišovi?

R: To by mě zajímalo, co za tím bylo.

T: Tak asi peníze do Kladna...

R: To je asi jedinej důvod. Ale myslím, že Jarda Jágr asi nesleduje to každodenní dění. To byl vyloženě marketingovej tah.

T: Tak to sme asi skončili. Kdyby tě napadlo něco, co sme vynechali a chceš zmínit a nebo zopakuješ a zdůrazníš ty největší vlivy na tvoje rozhodování...

R: Tak já jakoby nejvíc dám co se týče voleb a kampaní a podobně, tak pro mě hodně znamená takovej ten osobní kontakt, kdy se můžu setkat s tím člověkem i třeba mimo tu kampaň, což mě se i sem tam podaří. Takže když se s tím člověkem pak setkám osobně a pobavím se s nim i normálně mimo ty politický věci, tak to je nejdůležitější, to mi strašně moc pomáhá utvářet názory. To sme asi nezmínili. Jinak sme se asi dotkli všeho. Bylo to vyčerpávající, myslím obsahově.

T: Takže ten kontakt vyjádříš preferenčním hlasem. Jinej vliv teda ještě?

R: Fantasticky funguje to, že já, když se s někým potkám, můžu to říct i jinejm a ta sněhová koule se nabaluje. Když řeknu "hele byl sem na kafi s Petrem Fialou a bylo to dobrý", pak to řekneš lidma, s kterejma si vídáš. Takže tyhle sociální vazby mezi lidma.

T: A kdyby sme postavili ty kategorie vedle sebe?

R: Tak školu bych absolutně vynechal, vyučující určitě ne. Přátelé, to nevím, já si asi dělám názor sám, ale je to nějaký mix. Ty média asi hrajou největší roli. Když vynechám tu školu, tak média 50 %, a po pětadvaceti rodina a přátelé.

T: Dobře. Děkuji.

Příloha č. 6 Petra

T: Poprosím tě o tvůj věk.

R: Je mi 24.

T: Co studuješ za školu a obor?

R: Studuju sociologii na Univerzitě Karlově, na FSV.

T: Volila jsi do sněmovny 2010 i 2013? I v prezidentských volbách?

R: Ano, volila sem všechny troje.

T: A koho si volila?

R: Volila jsem...takže poslední volba, to byla TOP 09, 2010 do sněmovny taky TOP 09 a prezidentský Karla.

T: A volila jsi v obou kolech?

R: Jo.

T: A Karla?

R: Jo.

T: Dokážeš říct, proč si se rozhodla pro TOP 09 v roce 2010?

R: Tak byla to strana nová, taky byla pravicová a vypadala, vypadala rozumně v tom, že, že se hlásili k určitým hodnotám a zároveň nebyli tak populistický. Vlastně říkali věci poměrně jasně a ne zrovna líbivý věci. Jakože, že chtějí šetřit, tak to není něco, čím by si prvoplánově měli získat voliče. Takže to se mi vlastně líbilo, že se nesnažili jenom zalíbit, ale měli i plán. I předseda strany mi přišel sympatickejší, co se týče jeho životopisu, že byl politicky aktivní vlastně celý život a dělal věci, který prostě tehdy nebyly populární. Nebylo to něco, co by mu ulehčovalo život rozhodně. Takže sem věřila tomu, že umí dělat věci z přesvědčení a ne pro peníze. A se způsobem, že je bohatší, že už prostě je ve věku, že už prostě nemůže mít zapotřebí se jenom obohacovat. Že to nebude ten důvod, proč to dělá.

T: Myslíš, že nebyl "tváří" strany? Je to politická strana, která jako každá má své zájmy, za sebou určitý skupiny lidí. Tak jestli s těma jeho hodnotama, který pro tebe, a nejen pro tebe, představuje není jen někým, kdo kryje něco jiného...

R: To je věc, o který sem přemýšlela před posledníma volbama, jestli je volit, ale tehdy sem ještě neznala ty lidi a ...

T: Tak přece jen ty lidi, hlavně z vedení nebyli noví...

R: Já sem to tehdy tolik neřešila, protože sem nebyla tím "ideálním" voličem, kterej by si opravdu přečetl všechno o všech a na základě jako racionální úvahy se rozhodl a

zkoumal všechno do hloubky. Sem se rozhodovala jako na základě tý jedný osoby v čele tý strany a i prostě i sociálních sítí, jako co sem se bavila s lidma, v rodině sme se o tom bavili...

T: V rodině jste se o tom bavili, takže řešíte politiku?

R: Minimálně, ale před těma volbama dycky. V mý rodině, rodiče, soourozenci, přítel, tak jsou všichni tak trochu skeptický vůči politice a měli třeba období, kdy to hodně sledovali. Třeba ségra a táta tohle sleduje a jinak se tím nechtěj až tak zabývat. Ale to jít k volbám je takový minimum, který chtěj udělat a v kombinaci s tím, že tomu tolik nedávaj, tak pak řešej, koho budou volit a vlastně se o tom bavíme, kdo, co a kde načít a na základě čeho se rozhodoval.

T: A volba tohohle okruhu je stejná nebo jiná?

R: No volej pravici, ta nejbližší rodina volí pravici. A jako TOPku z počátku si myslím, že tam to nadšení bylo velký, to sme ji volili všichni. Ted' už se to štěpí. Třeba já v těch posledních volbách sem je volila, protože sem nenašla lepší variantu, ne, že by byla nějak ideální i kvůli tomu Kalouskovi. Kvůli tomu, jakým způsobem udělali ty škrty, že někdy to bylo necitelný, že dostatečně neřešili ty dopady a nicméně sem tam nenašla stranu, která by mi přišla jako vhodnější. A já du radši volit někoho, než abych nevolila nikoho. A já vim, že nechci volit komunisty, nechci volit sociální demokracii, nechci volit prostě populistický ANO a tím pádem budu volit radši někoho jinýho, aby se těmhle stranám můj hlas nerozpočítal.

T: Takže i když jsi nerozhodnutá, tak víš, že půjdeš volit.

R: Ano.

T: Fajn. Říkáš, koho nebudeš volit. V čem podle tebe spočívá ten populismus?

R: No tak ANO, to se říkalo po tom, ale bylo to vidět podle kampaně, že to je vysloveně strana, která si udělala analýzu toho, co lidi chtěj slyšet a šli jim to říct. Typicky hlásaj hesla, který zněj moc hezky, ale nerozebíraj do hloubky, nic. Je často vidět, že to není realizovatelný. A u ANO je navíc ta děsivá představa řízení státu jako firmy. A vůbec jako Babiš v čele jako člověk, kterej je velice schopnej, jak sem jednou říkala, je to jeden z nejsympatičtějších estébáků vůbec (smích). Má pochybnou komunistickou minulost a jako vždycky šel svym způsobem na ruku těm poměrům. Uměl v tom chodit tak, aby to by jemu ku prospěchu a i dneska vlastně jako skupuje český zemědělství, bere nejvíc dotací na zemědělství v republice, takže je to možná schopnej člověk, ale nevidim důvod, proč by měl bejt v politice. Přijde mi, že to je stfret zájmů. Ten jeho majetek, kterej on používá, nebo ne, že ho používá, ale to, že je ekonomicky velmi

aktivní, je na výši a byl do toho ministrem financí, tak to mi přijde postavený na hlavu a představa, že bude vést stát jako firmu, je taky padlá na hlavu. Politika není ideální, ale je to politika. A Okamura, jestli mám k němu něco říct...

T: Určitě můžeš...

R: Tak ten měl já nevim, třeba jeho přímá demokracie, to je úžasnej nápad, když si představím vzdělanou a chytrou populaci, tak je to skvělý. Já studuju sociologii a většina není vzdělaná, většina lidí se rozhoduje na základě toho, co viděli někdy nějakou reklamu, která se jim líbila. Ty lidi nepřemejšlej nad tím, jestli se to dá udělat. Radši se nechaj přesvědčit těma líbivejma řečma, než aby něco analyzovali.

T: Takže podle tebe je populismus slibování nereálného.

R: Ano. A snaha okouzlit slovy, prázdnými slovy.

T: Říkala si, že TOPka před těma skoro čtyřma rokama používala slova i nelíbila, hlavně, co se týče rozpočtu, a že v průběhu tý jejich spoluprády se ukázalo, že ty škrtky byly až za hranou. Měla si i proto i jinou variantu, kterou si řešila? Neodrazovalo tě to?

R: Odrazovalo mě to, ale prostě byli menší zlo. Co byly varianty, tak byli zelení a ty sou zas svym způsobem až moc velký snílci. Já mám ráda ty jejich ekologický ideje, al mi přijde, že oni zas mluvěj o tom, co by omezili, ale ne o tom, čím by to nahradili. Třeba energetická bezpečnost. Můj přítel na to dělal diplomku a řešili sme to a vim, že ty alternativní zdroje, co se používaj, nemůžou nahradit třeba polovinu tepelný energie, to nefunguje. Větrný elektrárny jsou nestabilní, sluneční sou nesmysl o sobě, jenom výroba sežere víc energie, než to pak vyrobí.

T: Tady se to ještě podpořilo zákonem že jo..

R: Tady prostě není za tím alternativa. A lidovci by mi přišli jako varianta.

T: A ODS?

R: Ale těm lidovcům sem nevěřila tolik, že se dostanou. A ODS je v jistym smyslu jako ČSSD v tom, že sou tady dlouho a jsou strašně zkorumpovaný. Já nemůžu vědět u těch novejších, že nebudou, ale tady vim, že sou a nemám k nim už důvěru.

T: Když volíš tu stranu, ty teda TOPku, tak co od tý strany očekáváš výměnou za svůj hlas?

R: To je dobrá otázka...

T: Díky.

R: U každých voleb to asi bylo trochu jinak. V tom roce 2010 sem možná trochu naivně opravdu chtěla věřit tomu, že sou to lidi, který můžou vnést třeba i tu politickou kulturu nebo ji pozvednout. Nebudou nadávat ve sněmovně a nebudou furt řvát, co se může a

nesmí, že budou navrhovat něco konstruktivního. A vnímám jako důležitou podporu podnikatelů jako těch, kdo vytváří ty pracovní příležitosti. To mi přišlo dobrý

T: Na druhou stranu se ukázalo, že co se týče té práce, tak přibývá nezaměstnaných, zaměstnavatelé si hrajou se smlouvama, roste počet pracujících chudých...

R: Tohle já nemám asi dostatečně nastudovaný, abych to mohla soudit. Vidím, jaký to má pozitiva i negativa a jakože nevim. Pozitivum...pokud si jako zaměstnavatel můžu vybrat, na jak dlouho a kdy toho člověka zaměstnám. Protože ví, že teď je potřebuje, pak je zas nebude muset platit, naopak by je třeba nebral vůbec, kdyby tahle možnost nebyla, protože by je musel platit, i kdyby nevydělával. Není to jednostraný určitě.

T: Kdyby sme se posunuli k těm prezidentským volbám, tam si v obou kolech volila Karla. Měla si v prvním kole nějaké dilema?

R: No rozhodovala sem se. Mě u těch prezidentskejch nepřišlo tak důležitý, jestli je levicovej, nebo pravicovej, protože prezident je člověk, kterej má reprezentovat a na tom tak úplně nezáleží. Pokud bude slušnej, vypadající a nějakým způsobem vzdělanej, aby byl schopnej mluvit, tak není důležitý, jestli je pravicovej nebo levicovej. Ale z těch kandidátů, co tam byli, tak mě jako dobrej vtip a zajímavěj, že tam je, mi přišel zajímavěj Franz, ale ten pak neměl...ten byl zajímavěj tou tváří, že někdo takovej chce jít do politiky, takovej rebel. Ale zas takovej rebel na tuhle pozici, nevim, jestli by to bylo dobrý. A pak tam jako hodně těch kandidátů bylo pro mě nijakejch. Jako třeba Fischer, kterej na mě působí slizce a to teď už nemluví tak strašně jako před tím, už je konzistentní a je schopnej argumentovat, ale je to člověk, kterej na mě působí slizce a když mluví, tak o to víc. Takže jako ne. Potom Zeman je jako prostě naštvanej důchodce z Vysočiny, kterej je vlastně sprostěj a hrubej, což mi na prezidenta přijde úplně nevhodný. To, že pije jako většina český populace, není důvodem, aby byl prezidentem (smích).

T: Pak Roithová nebo Sobotka...

R: Sobotka mi nebyl sympatickej a za ODS, to mě taky nelákalo, jako ta strana. Roithovou sem zase nevezala dostatečně vážně. Tam byl problém jako u Fischerový, že sem nevěřila tomu, že měly reálnou šanci. Jako vnitřně mi byl nejbližší Táňa Fischerová, která by se dala zaškatulkovat jako levicová, ale působí slušně, reprezentuje nějaký hodnoty, žije skrz to, o čem mluví a vypadá...mě by se líbilo mít zralou ženu jako prezidentku a to ona pro mě je. Jo a Bobošíková je pro mě taková sprostá taky.

T: Takže u té Roithový a Fisherový hrála roli ta nízká šance na postup.

R: Určitě. Bylo to daný i penězma na kampaň. Takže tam z tohodle důvodu. A vlastně tam mi ten Karel přišel jako, že má šanci. Pro mě taky nebyl úplně ideálně tím, že byl už tehdy hodně starej, což je na jednu stranu fajn mít toho moudrýho stařešinu, ale on byl i trochu nemocnej, že usínal a přece jenom už to není ideální. Stejně tak ta jeho vada řeči. Jako to je vada řeči (důrazně)! To není, že by byl hloupej. Ale prostě má nějakou vadu řeči a zrovna na prezidenta mi taky jako, ač je to schopnej člověk, tak přece jen by bylo lepší, aby prezident neměl vadu řeči. Jako obdivuju ho, jak mluví, jak se vypracoval. Ale ani tak sem tam neviděla jinýho, kdo by měl šanci, než jeho, kdo měl šanci a byl pro mě přijatelněj.

T: Co třeba mladej Dientsbier?

R: Ten byl v pohodě celkem, ale tam mi vadilo zase, že byl za sociální demokracii. Jako ten mi nevadil, kdyby postoupil do druhýho kola se Zemanem, tak budu volit jeho. Sem uvěřila, že Karel má šanci na Zemana.

T: Nejvíc favorizovaný byli Fischer se Zemanem.

R: A ty zrovna pro mě byli nevolitelný. Úplně passé. Sem řešila, kdo bude mít šanci, aby tyhle dva nevyhráli.

T: Dokážeš teda pár slovy říct, co by pro tebe měl takovej kandidát mít, aby si ho volila do prezidentský funkce?

R: Jako můj ideální kandidát?

T: Ano.

R: Tak na prezidenta by měl bejt schopnej slušně vystupovat a to znamená, oblíkat se, úsměv, mluva, srozumitelnost, aby to mělo hlavu a patu a aby to bylo i slušný, ve smyslu uctivý, neurážet. A pokud možno, aby měl nějakou svoji osobnost, ve smyslu, že není kam vítr, tam plášt', ale aby ji zároveň moc neprotlačoval. Přeci jenom ta prezidentská funkce je reprezentativní, není samovládce, ale prezidentem Český republiky. A líbilo by se mi, kdyby to byla žena, v tom smyslu, že ve vysoký politice jsou ženy míň reprezentovaný a takže schopná, dobře vypadající, i starší, zralá žena. Umí se oblíknout, stát rovně a v tomto smyslu by mi žena přišla ideální. To sem tam ale neviděla žádnou kandidátku, která by podle mě měla šanci.

T: Na začátku, si říkala, že si věděla, že nedáš hlas komunistům, sociální demokracii a že volila TOPku i z toho důvodu, že je to pravicová strana. Tím jsi začla. Tak proč si rozhodnutá hledat pouze na pravici? Proč je pro tebe pravice volitelná a levice nevolitelná?

R: No pro mě jsou nevolitelný levicový strany ČSSD a KSČM, ty jsou pro mě nevolitelný. KSČM i z historické důvodů, těm ani nejsem schopna dát hlas. Ani nečtu, co oni říkají, stejně je to furt to samý. Ty vůbec. A ČSSD z toho důvodu, jak moc jsou korupční a jak líbivě a populisticky mluvějí, ale potom to nejsou schopný naplnit. Něco jo, ale zas tak jako moc toho není. Bezohledně a hlavně opravdu nějaký ty cíle jako vyšší daně podnikatelům, že to sou vyžírky, tak to vede k tomu, že podnikatelé pak nepodnikají v Čechách. To je špatná cesta! Je potřeba podpořit, aby vydělávali a dávali peníze státu tady a ne jinde, stejně jako pracovní místa. Z tohoto důvodu mě to táhne k pravici. Asi kdyby se vynořila nová levicová strana, tak jako nejsem apriori proti, kdyby měla zajímavý program, tak i na to se podívám.

T: V čem teda podle spočívají ty hodnoty pravice, s kterými se ztotožňuješ?

R: Jak sem říkala no. To, že jsou tam ekonomický důvody.

T: A ideový? Samozřejmě tam se dají vztáhnout i ty ekonomický, ale hodnotový systém.

R: Tak jako ta původní myšlenka komunismu je moc hezká, jo? Když vezmu třeba Tábor. Ty lidi někam přijdou, budou sdílet to, co mají. Tím, že tam každé něco přinese, tak společnost bude bohatá, každé bude mít od všeho něco. Ale ani ve velikosti Tábora to nefungovalo. A to tam všichni byli dobrovolně. A mě přijde, že lidi na to, že v té ideologické rovině je to moc hezký, ale reálný lidi to prostě nejsou schopný dělat a nemůže to v realitě fungovat. Tam je potřeba, aby lidi, co budou dělat víc, za to budou mít odměnu taky, jinak nemají motivaci, aby dělali víc. A z tohoto důvodu mě to táhne víc k pravici, protože levicový ideály v realitě nemůžou fungovat mi přijde.

T: Na druhou stranu byla levice hybatelem dění za poslední století a kus dejme tomu. Už jenom to volební právo a další. To by konzervativci vedená společnost jen tak nedovolila podle mě...

R: Rozumím. Já nejsem vyhraněná až tak moc v tom smyslu, že v té společnosti to funguje dost levicově. To, že je u nás zdravotní péče přispívána státem, která je braná za základ.

T: Taky to platíme z daní.

R: Ano. Ten systém tak funguje a to je vlastně velice levicový, že mají všichni nárok na zdravotní péči, i pro bezdomovce, kterej daně neodvádí. V praxi jsou teda diskriminovaný, to si neidealizuju. Jako věci dnešní společnosti byly před sto lety nepředstavitelný. Co všechno stát bude dělat. Že budeš mít peníze v nezaměstnanosti, že budeš mít odbory, který se budou starat o dobré pracovní podmínky. Že tě někdo bude

chránit před tím, abys nepracoval v horších podmínkách. Mateřská a podobně no. To jsou věci levicový, který už v systému jsou. A i ta naše pravice tyhle myšlenky zachovává. To tady nikdo nerozporuje. Ta "velká revoluce", kdy se řeší, jestli člověk bude platit stovku za to, že bude spát v nemocnici. Dneska je to pravicová myšlenka, ale ani si na sebe nezaplatíš náklady. Z tohoto důvodu je lepší pravice, která je sice doleva, ale levicovýho už je tu dost. To taky nedává smysl no. Ta levice byla takovým hybatelem, že ta pravice to bere taky. Už není zas tak pravicová.

T: Když bych se ještě zeptal na rodinu. Politiku řešíte hlavně před volbama. Sledujete třeba debaty?

R: Právě málo. Mě, co rozčiluje ještě na politice, že ta neinformovanost, pak to rozhodování není úplně racionální. Tak mě vadí ten pesimismus, jak to funguje. Velká část peněz se rozkrade, v Evropě sme jedni z nejzkorumpovanějších a ty politici vopravdu jako si berou nehorázný množství peněz. To pak slyšíš nebo vidíš ty jednotlivé ukázky korupce. Třeba ta Praha 1 myslim, ale i jinde, kde byly ty mega květináče na stromy.

T: Praha 5 to byla.

R: No, tak to překáží, ty stromy tam úplně nerostou, protože to v zimě zmrzne. Talže vyhozený peníze za něco ošklivýho, co překáží, není to pro nikoho. To je jen manifest. Kromě té korupce, tak ten systém, jak je postaven, částečně uměle udržovaný pravice-levice, tak to vede k tomu, že je možný, aby jedna vláda něco zavedla a druhá to zrušila a furt dokola a tímhle způsobem se pořád jako kruhově investuje do inovací, který choděj tam a zpět, tam a zpět. A to mě jako..třeba firma jo, kdyby takle fungovala, tak by dávno zkrachovala.

T: Jasně, ale taky si říkala, že stát není firma.

R: Ano, to je pravda, což neznamená, že nemůžu použít to přirovnání tam, kde se mi hodí. Je to účelový, ale přijde mi, že to není zdravý, aby bylo možný všechno zadat a zrušit a furt dokola. Prostě udělat něco, aby to takle nešlo.

T: Jako pojistku?

R: Jo, ale zas vůbec ne navždy, ale aby to nebylo s pravicí a levicí pokaždý jinak. Každý čtyry roky, v praxi tak tři roky, to je strašně drahý, třeba ty volby a kampaně k tomu. Oni dycky nainvestujou peníze do studií, jak postupovat a pak ty realizace, a ty další to zrušej a zaváděj stejným stylem totéž a furt se to plácá. Proto sem dost skeptická vůči politice tak, jak je nastavená vůbec.

T: To znamená teda?

R: Korupce a ten koloběh.

T: Takže pro tebe je účast ve volbách nějaký minimum občanství?

R: Přesně.

T: A jinak jevíš zájem o politiku? Zní to, jakože jo i ne...

R: No nechci jí věnovat až tolik času.

T: Dobře. Účastníš se i jinak?

R: Ani ne, příležitostně nějakou petici třeba, když mi přistane v ruce a dává mi to smysl, tak to podepíšu, ale nic sem nikdy neiniciovala sama.

T: Jsi členkou nějaký politický organizace nebo skupiny?

R: Ani ne. Jako tak s nějakým veřejným životem jo, ale ne politicky..

T: Podle čeho si teda děláš názor, koho volit, když nechceš politice věnovat až tolik času?

R: Debaty moc nesleduju. Jednu dvě někde vidim, není to ale moje priorita.

T: Tak jiný média?

R: Čtu články, který mě zajímaj, na zprávy se dívám tak dvakrát tejdně a poslouchám rádio, třeba Českéj rozhlas. Ty maj někdy takový ty debaty.

T: Tématický debaty?

R: Taky, nebo zprávy ze světa. To docela jde.

T: Podle čeho se teda rozhoduješ pro tu volbu, krom toho, co už si řekla? Třeba program?

R: Vlastně hele (dlouze přemýšlí)...Zjistim, že je mi někdo sympatickej.

T: I to někde musíš zjistit, i o tý TOPce.

R: Jo, to jo. Jako když si zúžim ten výber, kdo je smysluplnej, tak pak se podívám na kampaň, třeba stánek atak, ale nečtu všechno u všech. Podívám se i na ten program, ale jen těch, co mě zajímaj. Takže tak. A stejně tak si výběrově koukám na tu debatu, když tam je někdo, kdo mě zajímá a já si můžu potvrdit nebo vyvrátit tu shodu s nim. Ten program čtu, když už mě to fakt zajímá no. Ale zároveň nejsem tak svědomitá, abych to dělala u všech.

T: Řešíš politiku i s přáteli třeba? Nebo spolužáky? S vrstevníkama?

R: Minimálně no.

T: Ani třeba v tý škole? I kdyby při výuce?

R: Tak při výuce občas samozřejmě. Jako když sme měli předmět Politická kultura třeba. Ale jinak dávám přednost jinejm tématům. Tohle prostě nevyřeším mi přijde.

T: Když ses hlásila na školu, tak si šla rovnou po maturitě na FSV, podle čeho ses rozhodovala pro obor a fakultu?

R: Já sem věděla, že chci dělat něco humanitního. Z těch přírodních oborů mě trochu lákala medicína, ale kvůli chemii sem to zavrhla. A vlastně pak jsem chtěla na vejšku, abych mohla do zahraničí, takže sem si vybírala i podle toho, ale pořádně sem nevěděla. Sociologie, psychologie, andragogika a FHS no, tam sem se ale nehlásila, protože když sem byla na dnu otevřených dveří, tak tam na tý FHS ten člověk ani nevěděl odpovědi, proč tam lidi maj jít, co se tam dá studovat. To mě teda odradilo. A ta FSV pro mě vyhrála, protože měla Scio.

T: Takže v rámci toho studia si teda měla i předměty týkající se politiky.

R: Tak jako půlka studia byla k těm tématům, co se týkaj politiky. Jako zaměstnanost a tak.

T: Myslíš, že ses za těch skoro pět let, že tě ta škola nějak ovlivnila v postojích?

R: No tak tam asi je největší problém, že to, co říkaj politici, není pravda. Že třeba nemám teda důvěru k těm dvěma největším levicovým stranám a jiná není. Možná ty lidovci.

T: Tak asi jak v čem, že jo.

R: Mě to asi přidalo v tom pochybování, jestli se něco dá vyřešit tím způsobem, jak to funguje. Jako udělat výzkum něčeho, to trvá fakt dlouho a hrozně záleží na tom, s jakým záměrem ho děláš, třeba na politickou objednávku a to je hodně zkreslující. Není to tak jednoduchý prostě.

T: Takže prostě utvrdilo spíš.

R: No taky, ale můj názor to změnilo třeba v tom, že ta pravice, z který bylo třeba u nás takový nadšení po revoluci, tak zas vidim ty sociální problémy a ty výzkumy z tohodle ranku, tak to pro mě není tak jednoznačný. To politický řešení shora, tak jak moc to může vyřešit?

T: Ještě bych se zeptal i na střední školu. Tam mě zajímá hlavně výuka zsv a dějepisu.

R: Já chodila na všeobecněj gympl. Tam sem měla humanitní blok

T: A jak probíhala ta výuka? Zajímá mě obsah i styl...

R: Já si snažim vybavit vučující, pak mi to sepne. Víc si vybavim ze základky teda paradoxně. Už to mám (smích), tak tam sme sotva došli k první světový, určitě ne dál. To bylo dost hloupý, že se nejde do moderních dějin, ani na základce, ani na střední. Že se to "náhodou" nestíhá.

T: Tak to dost asi zkresluje pohled na minulost, ne? Když se to nejzásadnější neprobere...

R: Mě to přijde dost hloupý. Myslím, že je lepší věnovat se tomuhle než x týdnů Mezopotámii a Egyptu. Bylo by to lepší, aby se to stihlo (důrazně)! Protože to se nás týká mnohem víc, ty moderní dějiny. Celkově ta výuka dějepisu je taková zvláštní.

T: Kdyby sme propojili začátek rozhovoru s koncem, tak si říkala, že komunistům nedáváš šanci kvůli historii, ale současně se novodobá historie moc nebere.

R: To sem asi řekla trochu blbě. Myslím prostě ze zkušenosti toho dvacátého století. Ty husiti jsou extrém, kterej to vopravdu realizoval, a stejně to padlo. Ukázka toho, že to nemůže fungovat dobře. Co se týče KSČ, tak tam z té zkušenosti, i ze zahraničí, tak ty to úplně diskreditujou.

T: A tvůj názor na to, že se to moc neprobírá, není to účelový? Proč se k tomu nedojde?

R: Dneska to nebude politicky přesně daná stanova, která řekne, že o tomhle se nebude mluvit. Můžou tu bejt pozůstatky z dřívější, kdy to bylo. I to dvacátý století se za komunistů vykládalo jinak. Je to možná pořád stavěný, ty osnovy, že se to bere od pravěku a to se nedá stihnout. Nedává se tomu ta priorita. Taky je to problematický vykládat. Myslím dějiny, který sou živý, protože třeba v prezidentskejch volbách bylo vidět, jak moc je živej ten konflikt kolem Sudet.

T: Ale tak to je trochu umělý, když to tu přižívoval i Klaus třeba.

R: Tak jako prostě, že je to o to těžší vykládat, když na to není jednotnej názor. Hrajou v tom roli rodinný zkušenosti. Kdy byl někdo ze Sudet, někdo v KSČ, někdo disident. Přijde mi to škoda, mělo by se to víc relativizovat v tom smyslu, že by neměl bejt takovej důraz na telefonní seznamy typu datum, místo, co a kdo. To nerozvíjí myšlení. Malej efekt na to, kolik se tomu dává prostoru.

T: Takže vy jste na škole nebyli nucení do výuky, do debat a vzpomeneš si na to zsv? Občanství, státověda...

R: To sme měli. V sociologii sme měli i rozdělený témata, referáty.

T: Takže interakce bylo víc?

R: Tak jako taky mluvil hlavně učitel a mě to nebavilo, až na ty referáty. Ten vyučující mě nebavil.

T: Dobře. Ještě mě zajímá poslední oblast. Ta se týká volebních kampaní. Jak TOPka nebo Karel měli silnou internetovou kampaň, tak jestli ses nějak podívela...

R: Jasně. To mě zasáhlo, to běželo hlavně mezi mladejma na Facebooku a tak a v Praze. Takže já sem byla přesně cílová skupina. Mladý studenti v Praze, střední třída, dá se říct. Ač teda třídy nemám ráda.

T: Jak tě to teda ovlivnilo?

R: Ještě teda, nezúčastnila sem se aktivně, nic sem nikam nedávala, nesdílela a tak. Četla sem si skrz Facebook i ty antikampaně, ale ty byly většinou psaný tak dost jednoduše, že mě nedokázaly zaujmout. Ale jako rozhodně to neovlivnilo moje rozhodnutí žádným směrem.

T: Ještě se zeptám na to, jestli sleduješ aktivity uměleckejch kruhů co se týče politiky? Třeba koncerty, akce Davida Černého a tak.

R: Tak umělecký gesta registruju. Třeba ten prostředníček na Vltavě. To mě přijde vtipný, i když je to vulgární, ale tak jako nadneseně. Není to prostě, že budu někde řvát, jak mě to pobavilo, ale bylo to prostě dobrý. Mě to vlastně baví no.

T: Co třeba ty koncerty nebo běhy?

R: Chtěla sem tam jít ze dvou důvodů. Koncert zadarmo s dobrým programem a i sem si říkala, že by bylo dobrý vidět ty lidi naživo, ale nešla sem tam.

T: Dokážeš si spojit, kdo ke komu patří? Že jsou ty skupiny lidí nějak propojený s politikama a stranama?

R: No já si sama neuvědomuju, kdo je jak a s kým propojenej. Jako je mi jasný, že ten, kdo namíří prostředníček na Hrad, nebude podporovat Zemana a pravděpodobně asi ani ČSSD. Ale nehledám to za tím a myslim, že většina to nedělá. Lidi berou to gesto jako takový, možná zjistěj autora, ale asi nic víc.

T: Myslím, že ta TOPka dokáže tu kulturní obec využít ve svůj prospěch, tak jak myslíš, že to působí na potenciální voliče?

R: Nemyslim, že by mě přesvědčilo, že půjdu na koncert a budu volit ty, co to zorganizovali, to tak asi nefunguje. Možná na ty nerozhodnutý, když tam bude mluvit někdo, kdo je jim sympatickej. Pak je to tak, že to posiluje ten fanklub. Ty, co sou rozhodnutý tam sdílí to společný nadšneí a taky se tam vzájemně utvrzujou v tom, že je to ta nejlepší volba. A pak budou dalším lidem vyprávět, jaký to bylo úžasný a o to víc je budou aktovně podporovat a získaj další voliče.

T: Ještě sem zapomněl na jednu otázku. Už jsme to načali, ale jestli si sledovala dikutabilní témata jako školný, celá reforma vysokých škol, církevní restituce, ÚSTR a další.

R: Sledovala sem to. Ne až tak cíleně a ne až tak do hloubky. Vysloveně sem to nevyhledávala, ale taky to ve mě spíš vyvolává skepsi. Školný, to se řeší ne až tak dlouho. Bylo by dobrý, aby nějaký školný bylo. Devět tisíc je dost, ale třeba tři čtyři tisíce na semestr jsou dobrý. Je to pohodlný bejt student, nesnažit se, nedělat.

T: Nevyloučilo by to někoho?

R: Proč je to dobrý. Za studenta se platěj nějaký peníze. Stát to platí. A tak, jak je to teď na stavený, se studentům vyplácí studovat dlouho. Já sama budu radši studentem, budu mít výhody, nižší daně.

T: Ale za delší studium platíš.

R: No ale mám tam dycky ten rok navíc, takže mě nemotivujou, abych to měla za dva roky hotový. Jenom za to, že budu ještě jeden semestr mít statut studenta, já za to nic nedám, budu mít slevu na dani a nedám na zdravotní a sociální. Pro mě je to výhodný bez ohledu na to, jesli tam budu chodit nebo. Proto mi přijde dobrej ten poplatek, kterej by měl bejt nížkej, aby to nikoho nevyloučilo. A kdyby to bylo takle malý, tak sou stipendia, který ti můžou vrátit, pokud máš motivaci a tak. Ty tři čtyři tisíce by si člověk měl bejt schopnej vydělat. Zároveň trh potřebuje výrazně méně studentů a vysokoškoláků, takže by to bylo praktický, kdyby jich bylo míň. Je to drahý je vzdělávat, pak pro ně není využití.

T: Můžem okomentovat ty restituce nebo cokoli jinýho?

R: Dobře. Tak co mě teda fakt rozčiluje, to sou státní maturity, to je prostě výsměch. Já, když sem měla maturovat, tak ty dva roky před tím, takže před sedmi rokama se mluvilo o tom, že budou. Možná ještě dřív a do teď se o tom mluví, studenti se lekaj a nelekaj. Furt to není ustálený, přemejšlí se, jesli to tak má bejt, nebo ne. Stálo to spousta peněz.

T: Ještě mít výběr ze dvou variant a ničím to nepodmínit.

R: Mě to přijde, že to má logiku, dělat státní maturity, ale je to diskutabilní. Má to pro a proti. Ale furt se do toho sypou peníze, dělaj se studie, perou se ty peníze, děsej se tím ty studentí...Restituce, tam se stavim na stranu toho, aby byly, aby se církve vyplatily a i vlastně za prvé je tam to morální hledisko, že stát ukradl církvím majetek. Argument tím, že pár set let zpátky získaly ten majetek taky pofidérně, to mi přijde taky přehnaný.

T: Tak ta debata se vedla hlavně o těch penězích a majetku taky. Můžeme najít případy, kdy se to obchází, podvádí se s rokem a zvyšujou se nároky.

R: Zas takle do hloubky nevidim. Vim, že padlo rozhodnutí a mluvilo se o tom dlouho a teď se to zase rozporuje. Ta diskuze zas bude drahá. Při tom to, co se platí církvím ročně, tak vyjde levněji je vyplatit jednorázově a nepodporovat je dlouhodobě. Do toho,

jestli tam někdo dělá podvody nebo tak, tak tam nevidím. Dycky a všude bude prostor pro korupci. Tak zdravotnictví, tam mi přijde, že rozhodně ta stovka za den v nemocnici, to je nesmysl to rušit. Jestli vymyslet příspěvek pro chudý, ale ta stovka? To dáš i za jídlo za den, za ubytování taky. Kde bys to našel ubytování s jídlem za stovku. Těm doktorům třicet korun mě přijde taky celkem dobrý z toho pohledu, že tam pak nebudou ty případy, kdy si dou lidi pokecat s doktorem, protože nemaj s kým. Zas ti, co tam choděj častěji, s tím můžou mít problémy. Pro chudý je to pak dost peněz, tam bych hledala řešení pro ty specifický případy, kde ano, bude to zas někdo zneužívat. Druhej problém s tím spojenej, táta je doktor, tak to mám i od něj, že ti doktoři, který maj vlastní ordinaci, tak to maj v účetnictví, ty peníze potřebujou a když se to zruší, tak jim pojišťovny nebudou platit víc, a tím tam bude míň peněz a může se zhoršit ta kvalita tý péče a to jako může bejt, ve chvíli, kdy tam maj třeba dvacet pacientů denně, tak už to není tak málo peněz. Takže jako i z tohodle pohledu mi přijde hloupý, že se to zavede a pak se to má rušit. Co mi přijde diskutabilní je těch třicet korun za recept, to nevim, za co to je. Tomu nerozumim. V tý farmacii je hodně peněz, je to velkej byznys a ty léky zaplatí pojišťovna, nebo ty, tak proč máš platit ještě za recept.

T: Fajn. Napadá tě ještě něco, co sme vynechali, chceš zmínit, zdůraznit?

R: No jako jediný, že jako to, jako ta dichotomi pravice-levice je svym způsobem překonaná, kdy ty pravicový strany jsou částečně levicový, že je zastaralý to takle dělit. Nechci se úplně stavět na jednu stranu. Spíš jde o to, co se řeší a ne jak se tý straně bude říkat.

T: Dokážeš teda shrnout ty největší vlivy na tvorbu tvých názorů a preferencí?

R: Sem sociolog, takže se na to dívám. Hodně mě ovlivnily rodiče, rozhovory s nima, ty názory mám hodně podobný. Pak to studium a ten populismus levicovejch stran mě od nich odrazuje, pravicový sou taky populistický, některý hodně a pak taky ta historie a styl vlády KSČ, to mě odrazuje.

T: Děkuji.

Příloha č. 7 Anežka

T: Kolik je ti let?

R: Je mi 23.

T: Co studuješ?

R: FSV UK, mediální studia.

T: Volila si teda do sněmovny 2010, 2013 i v prezidentských?

R: Ano.

T: A koho?

R: V obou parlamentních TOP 09 a v prezidentských Karla.

T: V obou kolech?

R: Jo.

T: Vzpomeneš si teda, proč si jako prvovolička TOP 09? Byla jsi rozhodnutá, že půjdeš volit?

Rozhodla jsem se určitě, že půjdu volit pravici. Na poslední chvíli sem se rozhodla pro TOPku před ODS. V té ODS byly nějaký rozbroje a ta TOPka byla novou stranou s ikonou toho Karla Schwarzenberga. A to se mi prostě líbilo víc.

T: TOPka byla sice nová strana, ale se starejma lidma.

R: Jo. Ale tehdy měli i skvělou reklamu, třeba jak tam vyháněj červený krysy z lodě, tak to mě hodně oslovilo. Prostě to mělo nápad a myšlenku.

T: A proč si byla rozhodnutá jít volit pravici?

R: Jednak z výchovy od svýho otce, že je potřeba volit pravicovou stranu, ale i z vlastního rozhodnutí. Už na střední škole nás učili základy ekonomie a tam sem pochopila, že některý levicový myšlenky mi nejsou příjemný nebo ve shodě s tím, co jsem zastávala.

T: A který myšlenky teda zastáváš?

R: Konkurenceschopnost, svobodu. Hlavně ne jakýkoli omezování. At' jde o vývoz, dovoz, hranice. I otázka daní, kde levice chtěla rozdílný daně pro lidi s různějma příjmama. Prostě úplně nesouhlasim s myšlenkou sociálního státu.

T: Říkala si, že i ta reklama TOPky tě oslovila, táta, vlastní přesvědčení atd.

R: Táta je teda konzervativní volič ODS. Takže tohle byla i moje iniciativa.

T: Odlišit se?

R: Možná trochu, ale hlavně ten Schwarzenberg se mi líbil, jak mluvil, že je to něco novýho. ODS už měla za sebou pár korupčních skandálů, tak sem chtěla něco novýho.

T: Když dáváš hlas straně, tak co za ten hlas na oplátku očekáváš?

R: Že bude plnit program. Ikdyž vim, že to je docela komplikovaný, protože většinou vznikne nějaká koalice, kde se musí dojít k nějakému kompromisu. Ale v podstatě vždycky doufám v to, že bude pravicová koalice a to sem chtěla hlavně podpořit. Jako hlavně, abych podpořila tu pravici. Jako ty rozdíly mi byly jedno, ale hlavně, že to nebyla ČSSD a komunisti.

T: Co třeba Věci veřejné?

R: Nemám ráda Johna, já ho viděla v rozhovoru a přišlo mi, že mluví nesmysly. A pak sem slyšela Karla, jak říká, že sou ty VV mladý, nezkušený a moh by to bejt bordel a to mi přišlo logický. Nebyli to odborníci a politicky nezkušení.

T: Tak ale TOPka pak s nima šla do koalice.

R: Ale ta tam měla aspoň lidi, který sem v tom nějak orientovali. Třeba ten Schwarzenberg když mluví, ikdyž mluví hůř, tak to, co říká, dává smysl.

T: Nemáš ráda Johna, ale Karel se ti zamlouvá. Tak jaký jsou rozdíly mezi nima?

R: Já nevím, jestli sem to tehdy myslela jako teď. Teď se mi to víc vyhrocuje, protože sme si na škole ukazovali, jak když někdo mluví, tak to má splňovat nějaký kritéria a tam je vidět, že sám ví, co říká, je to relevantní a věří tomu. Na rozhovoru s Radkem Johnem nám ukazovali úplný opaky. On tomu nevěřil, lidi nepřesvědčoval, ale z nějakýho důvodu to musel říkat prostě.

T: Takže Karel je pro tebe přesvědčivější?

R: Tak to po těch prezidentskejch možná ještě víc vnímám než tehdy. Prostě sem taky chtěla něco jinýho než ODS a TOP 09 byla dobrou variantou.

T: Říkala si, že čekáš, že strana bude plnit program, takže studuješ ty programy?

R: Tak jako jo, taky sem si dělala volební kalkulačku, která teda moc neodpovídala, protože já sem došla k takovému divnýmu přesvědčení, že ikdyž sem v ČR za pravičáká, tak v globalu mám sociální cítění, lidi by si měli pomáhat, ale v tom našem politickym prostředí to nějak neumim aplikovat.

T: Jakože ke svým hodnotám nedokážeš najít vhodnější stranu?

R: No jak to je tady. Taky asi ten strach z toho komunismu. Toho, co tu bylo dřív. Prostě nechci, aby sme byli omezovaný. Aby člověk, co vydělá víc, platil vyšší daně. A nechci uměle dotovat státní podniky. Sem spíš pro rozvoj podnikatelů, soukromýho sektoru. Taky je to tím, že v rodině máme spoustu podnikatelů a ty lidi, když sou šikovný, tak se uchytěj a přijde mi zbytečný nějak platit ty nesmysly, co vytvoří stát.

Spíš bych dala přednost tý konkurenci, aby ty firmy ukázaly, že sou fakt dobrý a ne proto, že je stát dotuje.

T: Na druhou stranu byla většina státních podniků prodaná.

R: Díky pravici ale.

T: Dobře, ale některý z těch podniků byla zdavejch a už nefungujou, byly vytunelovaný.

R: To je další věc. Ty tunely člověk neovlivní tím, co volíš, to je všude, ve všech státech, ať vládne levice pravice. To je jedno, jestli tu bude u moci ČSSD nebo ODS, zkorumpovaný sou všichni. Ten systém asi ovládá někdo jinej, než politici.

T: Když si teda volila TOPku i 2013, která byla většinu času ve vládě, tak si neuvažovala o změně? I TOPka měla svý skandály.

R: Uvažovala sem, ale zase sem to brala tak...

T: A mezi kým ses rozhodovala?

R: Tak koukala sem na program ANO i Okamuru, ale v podstatě sem si furt říkala, že kdybych volila nějakou malou stranu, třeba i zelený, ale že to nebude mít moc výsledek, protože víc lidí bude asi volit tu TOPku třeba.

T: Takže si řešila, jestli se strana má šanci dostat?

R: No radši sem dala hlas větší straně, která měla větší šanci udělat koalici, než dát hlas někomu malýmu. Nakonec lidovci teda dopadli docela dobře.

T: Nad těma si uvažovala?

R: Ne.

T: Takže nad kým?

R: Zelený, piráti, TOP 09, u ANO ten Babiš...tím, že studuju média, tak je nesmysl, aby člověk, kterej ovládá tolik médií, byl ve vrcholový politice.

T: Střet zájmů?

R: Jo. Ale i no prostě se mi to nelíbí. Nevzpomenu si na lepší slovo. Je to asi nemorální. Nevěřim, nebo nechci věřit tomu, že si tam dává, co chce, ale může se to stát.

Tak v kampani to využil.

R: Právě, na tom se demonstrovala ta síla těch médií a to asi rozhodlo. Tak to i u tý TOPky, samotnou mě to ovlivnilo. Ale nechci, aby člověk, kterej má takovou moc, média, podniky, kontakty. Nemyslim si, že by tohle člověk ve vrcholový politice měl mít. A taky byl členem StB za komančů.

T: Proces probíhá.

R: Je tam ale podezření. A bála sem se toho, že kdyby chtěl a udělal koalici s ČSSD a komunistama, využil média, tak sem to nechtěl domejšlet.

T: To bylo reálný?

R: No asi ne, ale ty média maj fakt velkou moc. To sem pod vlivem tý školy. A co vycházelo za články na iDnes třeba. Sice se někdo snažil bejt negativní, ale ani nemohli bejt žejo. I v Reflexu sem něco četla. Prostě toho má příliš. A ty média maj právě na tohle upozorňovat a tak. Maj řídit tu demokracii trošičku.

T: Na druhou stranu historicky měla každá politická strana svůj deník.

R: Proti tomu nic, ale Mafra vydává hrozně moc titulů.

T: Tak třeba ta TOPka je dost propojená s hospodářkama, Respektem a podobně.

R: No ale nevlastní to nikdo ze strany. Není to vlastník toho média.

T: To ano, ale má to Bakala, kterej sponzoruje TOP 09 a Karla a i ODS a VV.

R: Tak tohle ale bude všude a dycky, ale tohle mi fakt smrdělo. I ta StB a jak se k tomu vyjadřoval, jakože "co bylo, bylo". Celý mi to přišlo podezřelý a divný a nemám ho ráda. Možná i po zkušenosti s těma VV mi to přišlo hodně podobný.

T: Když si říkala, že doma máš tátu, konzervativního voliče ODS, on tak volil i loni?

R: Pořád, přes to všechno je zarytej. Říká, že "je modrej pták a dycky bude". Taky to souvisí s tím, že byl aktivním akterem sametový revoluce. On je herec. Hodně se na tom ještě s moji mámou podíleli. Prostě vim, že tam měl svůj podíl a je na to hodně pyšnej. A z toho důvodu, že tehdy už chtěl tenhle směr, tak to asi už nebude jinak. Sme ho přesvědčovali o TOPce, ale nic.

T: Kdo je "jsme"?

R: Já, tátova přítelkyně, oba nevlastní bráchové, babička, ač ta šla volit zelený, která Karla nemá ráda. Z těch lidí, co jsou v ODS se mi líbila jenom paní Němcová.

T: V tý TOPce jsou pro tebe nějaký osobnosti? Kromě Karla teda.

R: Spíš, než abych znala ty lidi, který se mi nelíbí, tak se mi líbí ten program a Karel. Přesvědčil mě ze Strany zelených Liška. Toho sem viděla v debatě před volbama a ten se mi líbil. Co říká a jak to říká, fakt skvělá osobnost.

T: Proč si je teda nevolila?

R: Po Facebooku kolovalo leccos, ale jednak úplně nejsem člověk, co tou ekologií nějak žije, ale ty názory měli dobrý a ten člověk byl srozumitelnej. Taky tam byla malá šance, že se dostanou.

T: Zmínla si debaty. Takže je sleduješ?

R: No ne nijak moc, dřív sme s tátou koukali, když sem ještě bydlela s nim. Dycky v neděli od dvanácti. Ale co pracuju, tak je málokdy čas. Ale před volbama sem si to hledala i na internetu, telku sem sledovala. Hlavně Krause a Moravce a ty debaty.

T: A to je před každým volbama?

R: Jo. I do sněmovny i prezidentskýma.

T: Když čteš ty články a koukáš na televizi, tak jak to tvoří tvoje názory?

R: No jak kdy asi. Nestalo se mi asi, že by Karel řek něco, s čím bych úplně zásadně nesouhlasila. Mě přijde, že stejně říkaj dokola takový nepoužitelný fráze. Ani neříkaj nic tak zajímavýho nebo jinýho než jinej. Furt řešej to samý a předháněj se v názorech, který jsou jasný předem. V těch debatách obsahově nic zásadního neříkaj. Jde spíš o to, jak se prezentujou, jak sou slušný, protože na to já dost dám. Ani se mi třeba nelíbilo, jak některý ty kandidáti z těch stran. Jak mluví Okamura nebo Babiš, takový až moc suverénní. Ztrácí to lidskost.

T: Takže u té TOPky souhlasíš s programem. I z ekonomickýho hlediska, tak z hodnotovýho?

R: Určitě!

T: A který jsou ty hodnoty?

R: No jak zametaj ty krysy z lodí.

T: Takže boj proti komunismu?

R: Jo a proti levici no. Proti ČSSD.

T: Myslíš, že když levice, tak komunismus?

R: Ne, to ne. Ale jak sem říkala, dávám přednost volnému průběhu, nepodporovat ty podniky. Jako neházim komunisty s ČSSD do jednoho pytle, ale maj k sobě blíž. Prostě priorita je, aby komunisti nebyli v žádný koalici, ani ty jejich názory. Oni maj fakt v programu částečný uzavření hranic pro import na podporu českých výrobců a spotřeby českých výrobků Čechama. Omezení exportu i importu mi přijde úplně absurdní a nechápu jak někdo, kdo si to přečte s tím může souhlasit.

T: Dobře. Posunem se k prezidentským volbám. Tam si teda volila dvakrát Karla. Měla si v prvním kole nějaký dilema?

R: Rozhodovala sem mezi...už si moc nevzpomínám na kandidáty.

T: Zeman, Dientsbier, Fischer, Schwarzenberg, Franz, Fischerová, Roithová, Bobošíková, Sobotka.

R: Franze sme hodně řešili. Já teda ne, ale doma. Pořád si myslim, že člověk na týhle pozici nemůže mít potetovaný celý tělo. Já pracuju na pokladně a taky nemůžu mít na

sobě nastřelený fialový vlasy, i kdybych tím chtěla něco demonstrovat. Pořád je na každé pozici nějaký omezení. Každá práce má prostě svoje a když chceš bejt prezident republiky, tak ať si myslíš, co si myslíš, tak prostě reprezentuješ ty lidi a zemi a on svym vzhledem nereprezentuje. Taky je to umělec a ne politik. Celý mi to přišlo jako protest. Někteřejm se to asi zalíbilo.

T: Byl pátej.

R: Já sem ale konzervativnější a on by nereprezentoval. On měl i zajímavý myšlenky, když byl u Krause, tak mluvil nějaký nesmysly ze začátku, ale pak se rozmluvil, ale to nejde. Neříkám, že náš nynější prezident se oblíká dobře, nebo vystupuje a mluví líp.

T: Víš koho volil táta?

R: Taky Karla.

T: I když byl Sobotka za ODS?

R: No, toho volila babička. My sme řešili, že Sobotka nemá moc šancí. To by byl vyhozenej hlas a tam šlo o to, aby se Karel dostal do druhýho kola. Já sem přesvědčovala i spoustu kamarádů, aby volili Karla, aby se neštěpily ty hlasy, aby zbytečně nevolili Franze, Sobotku a tak. Pro mě byla nejhorší varianta Fischer-Zeman ve druhym kole.

T: Co tě teda na něm imponuje?

R: No je to elegantní pán, hrozně se mi líbí taková ta, i to, že je ze šlechtickýho rodu, to mi přijde hezký. Je galantní, slušnej i srandovní. Spíš ta slušnost a co říká, dělá si z věci randu a když spustí o ekonomice nebo hodnotách, tak to dává smysl. Na to, že je starej pán, tak není senilní a neříká nesmysly. Nevim, kdo to byl, ale ten říkal nesmysl. Ten Schwarzenberg to podává takovou milou formou. Má takový ty podobný protikomunistický myšlenky jako máme my.

T: I kamarády si přesvědčovala, aby volil Karla. Takže s kamarádama debatuješ o politice?

R: Jo, určitě, já sem upovídaná hodně. Když zastávám názor, tak ho hodně říkám. Já ho nebrala jako svoji prioritu číslo jedna, kdyby byl jinej výběr, tak vy to třeba vypadalo jinak. Tady to byla vylučovací metoda i s tím, že mi nepřišlo, že by někdo měl šancí na druhý kolo. Protože pana Zemana ani Fischera já moc nemusim teda.

T: Jak teda probíhají ty debaty o politice?

R: Většinou je to můj nátlak a někdo podlehne (smích). Ale hodně lidí se mi podařilo přemluvit pro volbu pana Schwarzenberga.

T: V čem se teda liší debaty s přáteli a v rodině?

R: Jsou podobný. My sme doma všichni kamarádi a máme podobný názory. Já si neumím představit, kdyby můj táta byl zarytej komunista.

T: Třeba bys pak byla taky?

R: No já si myslím, že tohle souvisí s IQ a nějakou obecnou vzdělaností.

T: Myslíš, že vzdělanější lidi nevolí komunisty?

R: Jo. Teda někdo asi volí, ale přijde mi to úplně nelogický, protože vopravdu, co sem koukala, abych se orientovala, tak v základu nějaký ekonomiky je úplně jasný, že když něco uměle dotuješ, tak je to k ničemu. Naopak, když dáš volnost trhu a aby firmy fungovaly, protože sou dobrý. Levice propaguje opak. Mě to přijde absolutně nelogický a myslím si, že člověk, kterej má základy něčeho takovýho, tak to nemůže volit. Nebo sem asi s nikym takovym nikdy nemluvila. V mý společnosti asi ani neznám, kterej by volil komunisty. Mám teda kamarádku, která volí komunisty. Loni asi už teda volila ČSSD a ta to má teda z rodiny, ale to je ten případ, kdy zas není tolik vzdělaná a poslouchá to od těch rodičů.

T: Myslíš, že si neumí udělat vlastní názor?

R: Jí to nezajímá a volí to proto, že jí to má z domova. Kdyby by chytřejší a vzdělanější, tak to nevolí. Myslím si, že komunisty může volit jen naprosto nevzdělanej člověk. Před pár roky sem se na hlaváku hádala s mladejma komunistama, že sou úplně blbý. Přijde mi to fakt nelogický. Neříkám, že nemá bejt solidarita, ale z vlastní vůle a ne z nařízení někoho nebo něčeho.

T: Ty kamarádi jsou z jakýho okruhu?

R: Většina je ze školy.

T: Takže mají stejný vzdělání zhruba.

R: Já chodila na všeobecný gymnázium. Je to pestrý, co kdo studuje. Je to medicína, přírodověda, ekonomka a tak.

T: Když si načla střední. Vybavíš si tam výuku dějepisu a zsv? Styl výuky, co se bralo a tak. Co si vzpomeneš...

R: Na dějepis sme měli pána, já ho měla ráda, byl vtipnej, až na to, že on po tom výkladu, tak on byl vášnivej rybář a většinou tam hodil něco z osobního života a chlubil se úlovkama. Což nás o dost ochudilo.

T: A kam ste teda došli?

R: Snad až do období po sametový revoluci. Rozpad Československa taky.

T: Měli jste nějaký hosty do výuky?

R: Ne, já teda byla v bloku, kde sem měla i seminář na novodobý dějiny. Tam nám teda zvali vysokoškolský pedagogy, kde nám říkali něco z oboru, ale pamětníky, to sme neměli.

T: A zsv?

R: Tam sme měli takovýho fanatickýho pána, ale ten hodně, no my sme se hodně zabývali filozofií, on byl filozof.

T: A co státověda a tohle?

R: Taky, ale okrajově. Já tam ale moc nechodila, zneužívala sem toho, že sem to měla do školy daleko a byly blbý spoje. Tam ale nebyl takovej dril jako jinde.

T: A ten dějepis ještě, tam ta výuka byla jednostranná?

R: Určitě, oba ty učitelé na dějepis byli hodně protikomunisticky smýšlející. Bylo to cejtit, i když nám to nepodsouvali.

T: Z čeho cejtit?

R: My to dost rozebírali ten komunismus, procesy, pražský jaro a tak, a bylo to prostě cejtit z toho výkladu. Mě by zajímalo, jesli si někdo po tomhle zvěrstvu, co se dělo, řekne, že to je ideologie, která se mu zamlouvá.

T: Jakou myslíš, že ještě dneska hraje roli ta předlistopadová zkušenost?

R: Já sem mluvila s kamarádkou z vesnice, protože můj táta tam bydlí, tam je taková parta, lidi hlavně z učňáku. Vim, že bylo dvacet let výročí revoluce a my byli v hospodě, tam dávali nějaký pořad o tom a já z toho byla nadšená, o Palachovi tam něco bylo a bylo to celý zajímavý. A ta moje kamarádka furt hučela, ať to vypnou, nebo daj jinam, že je to nuda. Já ji říkám, že to je důležitý. Na to mi řekla, že jí to vůbec nezajímá, že je to nuda a že neví, o čem mluvěj. U voleb mi řekla, že jí to je jedno. To byla taky prvovolička v tom roce 2010. Ale, že volit půjde, protože jí zajímá, jak to v tý místnosti vypadá. A že to někomu hodí. A tady je prostě vidět, jak jí to vůbec nezajímá a to má i maturitu. Přejde mi naprosto nepochopitelný, jak člověk s maturitou může nevědět, co dřív bylo.

T: Nebyla to jen póza?

R: No bohužel ne. A nebyla jediná, já pak zjistila, že z tý vesnice málokdo věděl, co dělá a koho a proč volí. Prostě byli volit, aby se neřeklo.

T: Zkus teda říct, jaký vliv má ta minulost na dnešek. Před volbama se antikomunismus využívá v kampani.

R: Myslím, že jakmile pravice použije, že tehdy to bylo strašný, tak ti na to lidi třeba řeknou, že dneska je to ještě horší. Podle mě není pravda, že se stát zadlužil až po

revoluci, na škole sme si ukazovali nějaký grafy, ale bolševik to schoval ty státní dluhy. Ty lidi si neuvědomujou důsledky a spousta lidí ti řekne, že to, co přišlo po revoluci. To je argument proti argumentu.

T: No a zabírá to?

R: No moc asi ne. Asi záleží.

T: Jako, že je to individuální?

R: No, to spíš.

T: Ještě sme se nebavili o ty vysoký. Na začátku si říkala, že si ovlivněná v pohledu na média. V čem myslíš, že změnilo studium toho oboru?

R: Furt nám vtoukaj do hlavy, jakěj vliv maj ty média a i víc si toho všímám. I jak si říkal, že některý strany maj spřátelený deníky, tak je to vidět. U toho Babiše sme si toho hodně ukázali. Učej nás číst mezi řádky. I hodně z tý historie mě to obohacuje. Ač studuju média a komunikaci, tak máme třetinu klidně zaměřenou na historii.

T: Oproti gymplu ta výuka probíhá jak?

R: Víc se tam debatuje. Těch jedinců, co chtěj mluvit, je míň. My nemáme cvičení, jen přednášky, takže tam není tolik prostoru, ale vyučující sou našťvaný, když se nedebatuje.

T: Tam teda máte i předměty zaměřený na politiku?

R: Taky.

T: A to studium tě nějak ovlivnilo v politickym myšlení?

R: No měli sme i tu ekonomickou část a mě to přijde logický. Takže mě to ovlivňuje stejným směrem.

T: Takže tě to utvrzuje?

R: Určitě. Níkdy sem to nezkoumala do podrobná, ale nikdo tam nevypadá jako volič levice, nebo naopak nějakěj ultrapravičák. Většina tam má rozumnej názor na věc a to podle mě není komunismus.

T: Na začátku si říkala, že si přesvědčovala i kamarády, uvažovala si někdy o vstupu někam do strany nebo aktivně se zapojit do kampaně?

R: S tehdejším přítelem sme uvažovali, že uděláme na Facebooku proschwarzenberskou skupinu na podporu a sjednotit ty lidi, protože před těma prezidentskejma volbama reálně hrozilo, že do toho druhýho kola voleb postoupí Fischer se Zemanem. Spousta lidí tam psalo, že bude volit Franze a Sobotku, tak sme je chtěli dohnat k tomu, aby šli volit Karla, ač nebyl jejich číslem jedna. Nakonec sme to

neuskutečnili. Kdybych byla praktičtější člověk, tak bych to dotáhla. Myšlenka tam byla.

T: Kampaň už sme trochu řešili, co teda kampaň na Facebooku? Nebo Přemluv bábu, přemluv dědu?

R: Asi to hodně souvisí s tím, koho máš v přátelích, protože já sem nenarazila na propagaci levice. Co se m viděla bylo od ODS, TOPky nebo zelenejch a to mě pobavilo dycky, ale nedokážu si představit, kdybych viděla, vlastně sem v tom 2010 viděla s Michalem Davidem, kterej zpíval na nějakym mítingu ČSSD "My sme ten správněj tým". Věřim, že ty, který maj rádi ČSSD, těm se to líbilo, ale mě z toho bylo na zvracení a od tý doby nemůžu poslouchat jeho písničky. Ač sem mu před tim odpustila to, že je kolotočář a že jede na prachy, tak sem ho zvládla poslouchat, ale od tý doby, co udělal tohle, to fakt nejde.

T: Říkala si, že je to o lidech, který máš v přátelích, takže ti tvoji jsou doprava?

R: Jo. Jako já bych chtěla, aby lidi přispívali chudejm a podobně, ale nemůžem toho člověka nutit vyšší daní. Je to podle mě nedemokratický a kontraproduktivní. Že to ty lidi demotivuje úplně k vyšším výkonům.

T: Na tom Facebooku si i diskutovala s jinejma?

R: No vopatrně, protože nemám takový vyjadřovací schopnosti a nejsem úplně zběhlá s faktama. Lidi o tom vědí i víc. Takže propaguju svůj názor, s levičákem bych se uhádala, ale jesli volit ODS nebo TOP 09, to nevim. Nevidim úplně do jádra, takže do nějakejch diskuzí na vyšší úrovni nezasahuju, ale ve svym kolektivu se sama prosadim.

T: Ještě mě napadlo, když David hrál pro ČSSD, tak co naopak vystoupení pro třeba TOPku nebo jiný? Koncerty a podobně. Byla si někde?

R: Nebyla. To se ke mě nedostalo. Kdybych měla k tomu příležitost, tak bych tam šla.

Jak myslíš, že je to s podporou uměleckejch kruhů jednotlivým kandidátům nebo stranám? T: Má to vliv na lidi?

R: No má to určitě pozitivní vliv pro toho kandidáta. Třeba Lucka Bílá podporovala Zemana.

Velká fanynka Klause.

T: Tak ten ho taky podpořil. Tak jako Zeman má vědomosti a ví, co říká, ale nesouhlasim s nim a to vystupování, to je prostě tragédie a vostuda a už z tohodle hlediska nechápu, jak ho pan Klaus, pán na úrovni. Příjde mi to fakt na hlavu.

R: No a v širším měřítku než Lucka Bílá...

T: Každý si najde toho svého a není to podle mě nijak markantně rozdělený. V těch parlamentních volbách byla spíš podpora těch pravicových stran, co sem tak vyzorovala.

T: Ještě bys mi mohla říct tvoje názory na, řekněme, diskutabilní témata. Mohli bysme říct názor třeba na školný?

R: No, to je těžký. Jako vim, že by to tak mělo být podle vzorů z jiných kapitalistických států, ale u nás je to strašně složitý, protože, aby si studenti mohli dovolit platit školný, k tomu by musela být reforma nějakých půjček se skoro nulovými úrokama, aby to bylo lepší, než je to teď. Dneska by to bylo na úkor studia. Vidím to na sobě, sotva utáhnu byt, sem na kombinovaným, takže to mám lepší, ale ty na prezenčním, co se tomu fakt chce věnovat, tak nemá nárok pracovat kvůli času. Takže buď udělat povinnost, aby rodiče spořili dětem na studia, ale u nás na to ty rodiče neměli čas a prostor. To je spíš na naší generaci, abysme tohle řešili, šetřili sme pro ty děti. Nebo aby byly nějaké půjčky pro studenty. Za současných podmínek to není možné. Studenti to nedovolej, to je metla, která když se našte...Akorát bysme přišli o strašně moc chytrých lidí, který si kvůli studiu nebudou moct vystudovat.

T: Co třeba církevní restituce?

R: To je taky těžký, že jo. Já bych to vzala obecně. Jak si Klaus vynutil podmínky při podpisu Lisabonské smlouvy. Tam šlo o Benešovy dekrety. Dycky je to těžký, protože nemůžeš dopátrat, kdo, kolik a komu sebral a jaký byly podmínky. Ta církev taky kradla a dostala se k tomu majetku různě. Zrovna tohle sem neřešila úplně. Vdycky budou spory a soudní procesy. Hlavně Čechů katolickou církev hlavně háže za hlavu. Tady už ta církev nemá podmínky. Jako určitým způsobem na to mají právo, ale bůhví, kdo o to vůbec má zájem. Nevím.

T: Dobře. Sledovala si debatu kolem výměny lidí na ÚSTRU?

R: Ne, vůbec.

T: Tim pádem předposlední otázka. Na co sme zapomněli a ty bys chtěla něco zmínit?

R: (Přemýšlí). Asi na nic.

T: A poslední. Kdybys měla shrnout největší vlivy na politické rozhodování?

R: Asi moje IQ, který není nijak veliký, ale stačí na to, udělat si vlastní názor. Možná lidi s velkým IQ volej levici, nevím (smích). Dál vzdělání a určitě rodiče, což souvisí ale taky s jejich inteligencí.

T: Zkus to popsat, víc rozvést.

R: Ovlivnilo mě to strašně moc, hlavně to dětství a dospívání, ale vím, že sem si na to přišla sama. K tomu taky to, co sem se naučila ve škole. Myslim, že i kdyby byl táta komunista, tak já bych stejně nebyla. S tím všim ostatním bych došla k tomu, k čemu sem došla i tak.

T: Dobře, děkuji.

Příloha č. 8 Alena

T: Zeptám se tě na tvůj věk.

R: Je mi 25 let.

T: Co studuješ?

R: Řízení a supervize ve zdravotnických a sociálních zařízeních na FHS v Praze. Mám i sociologii na FSV UK. Bakaláře i magistra. Bakaláře na mediálkách na FSV.

T: V roce 2010 si teda byla prvovoličkou do sněmovny?

R: Ano.

T: Můžu se zeptat, koho si volila do sněmovny v letech 2010 a 2013 a v prezidentských volbách v roce 2013?

R: Jo. Takže 2010 sem volila TOP 09, v roce 2013 KDU-ČSL a v prezidentských v obou kolech Karla.

T: Takže bych se zeptal, jak si dospěla během těch tří let ke změně od TOPky ke KDU?

R: Tak ta TOPka byla relativně nová, teda starý lidi v novým uskupení a to se mi líbilo. V té době byli rozumný. Oproti ODS, kterou jsem ještě na gymplu preferovala, tak byla ohraná, byly tam skandály kolem Topolánka, Bendla, Béma. Věci, který se mi nelíbily, takže na té pravici už tolik na výběr nebylo. No a pak oni byli ve vládě, tam se taky něco nepovedlo, taky byly nějaký skandály v té Nečasově vládě. No a to si úplně pamatuju, to je fakt, to si pamatuju, že sem si říkala, že by úplně stačilo, že kdyby sme se chovali podle desatera, toho úplnýho základu, takže by to jednodušší a to nejsem katolička. Takže sem si říkala, že ty křesťanský demokrati musej mít v sobě nějakou slušnost prostě a i ten jejich předseda na mě působil jako slušnej člověk a proto sem se takle rozhodla.

T: O KDU si uvažovala i v tom roce 2010?

R: Ne, to ne.

T: Takže tam si řešila ODS a TOPku...

R: Přesně. Ta ODS u nás byla no. My se o tom bavili i doma, že ODS jako už ne, takže sme celá rodina volili TOP 09. Máma určitě a táta sice hrozně nesnáší Kalouska, ale myslím, že to taky dal TOP 09, ale není to na stopro.

T: Co myslíš, že se TOPce nepovedlo jak si říkala?

R: Přiznám se, že nestíhám zprávy a noviny nečtu, ale třeba na internetu co koukám na titulky a některý články. Nelíbí se mi, že se provalila ta korupce, zdražujou a minupulovali s tím DPH, což Kalousek tvrdil, že nebude. Prostě to na mě nedělalo dobrej dojem. Ten Karel má přehled v tý mezinárodní politice a ve většině názorů sem se s ním ztotožňovala, ale jinak prostě...i ten Nečas mi pak vadil.

T: Co tě teda přimělo volit TOPku? Říkala si problémy ODS, novost strany...

R: No možná tam bylo to osobní kouzlo předsedy strany, který už trochu vyprchalo. Mě přišel takovej důstojnej, kterej to nedělá pro to, aby si nahrabal, což mi u jinejch přijde. I když maj vizi, tak pak spadnou někam do kanálu.

T: Zajímala ses i program?

R: Jo, to sem četla. Já ale sklouznu hlavně ke školství a zdravotnictví. A ještě sociální politika.

T: Tak tam TOPka není úplně pro sociální.

R: To jo. Já to nemyslela tak, že bych byla pro nějaký rozšíření systému a takle, ale sem ti postižená ze školy. Sleduju, jak sou ty systémy nastavený jinde a komu se co dává. Já sem taky pro to, aby se lidi aktivizovali na trhu práce co nejvíc, ale zároveň je potřeba nějaká aktivní politika trhu práce, která lidem pomůže.

T: A myslíš, že tohle Nečasova vláda zvládla?

R: Tak jako já sem student, to se mě úplně netýkalo.

T: Ale obecně nezaměstnanost stoupá, pracujících chudých přibývá...

R: Tak jako třeba ty zkrácený úvazky pomáhaj jinde, může to být lepší třeba pro matky. A to, že jako stoupá nezaměstnanost nevim, jesli je timhle. Ta ekonomika taky nic moc, ty firmy nemaj takovou kapacitu, aby nabíraly.

T: V období před volbama 2010 bylo tématem Řecko a jeho ekonomická situace, tak jakou pro tebe hrála roli ta otázka rozpočtu a jeho ozdravování?

R: No mě to úplně nezajímalo, teda jako štválo mě to zadlužení a teď i sleduju, kolik Zeman posílá na ten svůj účet. Tehdy mi to ale přišlo jako racionální krok. Když už to v Řecku došlo tak daleko, tak taky musíme udělat něco, aby sme nedopadli stejně. Já zas nejsem příznivcem nejnižších daní a dávek, ikdyž by to bylo ideální, tak to prostě není možný.

T: Ať si volila kohokoli, tak co od nich čekáš za svůj hlas?

R: Já nejvíc narážím na tu slušnost a charakter. Když je volim, tak nechci, aby zneužívali toho, že sou ve veřejných funkcích a teď nevím, jestli sem u KDU řešila něco jinýho. Na mě působila hodně pozice toho předsedy.

T: Bělobrádka.

R: Jo.

T: A co tě na něm zaujalo?

R: Nevím. Za prvé to byl nověj obličej, kterej sem úplně neregistrovala. Babiše, o tom se ze začátku uvažovala, jenomže, pak sme se o tom doma bavili a táta má k němu velmi negativní vztah a to mě ovlivnilo. Prostě, že ovládá toho strašně moc a chybí jen ta politická moc. Proto sem ho teda nevolila. A pak prostě tu TOPku už tam byly ty skandály Nečase.

T: Tak Nečas byl z ODS.

R: Jo, ale byli spolu ve vládě, takže vládní strany byly pasé. I v těch diskuzích mi přišlo, že ta KDU byli slušný lidi.

T: Takže sleduješ televizní debaty?

R: No ne nějak dlouhodobě před volbama, ale pár dnů předem jo.

T: Ty si rozhodnutá jít volit, ale třeba nevíš koho.

R: Jo, přesně. Vim, že svym hlasem uberu komunistům, ale není to ta prvotní myšlenka.

T: Proč teda volíš?

R: No protože bych bez toho nemohla nadávat na nic. Mám nějakej pocit odpovědnosti. Kdybych nešla, tak se na sebe budu zlobit, že sem tu možnost měla. U nás chodí volit všichni do všech voleb.

T: A volíte spolu i v ten moment?

R: Většinou jo, většinou jo. Všichni tři.

T: Ty a rodiče?

R: Jo. Bydlim ještě u rodičů.

T: Říkáš, že to doma probíráte aspoň pár dnů před volbama, koho jo, nebo ne a proč. Tak jak ty debaty probíhají? Všichni tři?

R: To úplně nefunguje. Tak jako v párech. Když sme dohromady, tak koukáme na tu debatu a to se komentuje.

T: A jak teda ta debata probíhá? Co řešíte?

R: S mámou většinou tak jako, že, kdo se jak chová, co se nám líbí a nelíbí. Veřejný projevy a tak. A s tátou ty diskuze sou většinou o těch jako konkrétních tématech, co se

řeší a co si kdo myslí, co já si myslím. Třeba taky to, co vím ze studií, jak je to ve Švédsku a jinde. Hlavně u té sociální politiky a u těch dávek nebo u těch úvazků. To sme taky říkali, že i ve Švédsku tak pracujou, aby mohly zároveň pečovat o dítě i pracovat. Taky veřejnej sektor. Takže ty debaty sou prostě o těch konkrétních věcech.

T: Můžu se zeptat na povolání rodičů?

R: No povolání. U mámy je to složitý. Ona je dámská stříhačka, což už nedělá. Dělá ve stavební spořitelně poradce a táta dělá, má ČVUT, a dělá něco, co nevim přesně, co je, ale budujou teď momentálně objekt, kde bude správa serverů. Takže je technik, prostě klasicej inženýr. My máme doma na všechno grafy a tabulky. Sleduje spotřebu, úsporu auta, topení. Všeho prostě. Bojím se, že sem tím taky postižená, protože to vlastně není špatnej nápad (smích). Takže ty debaty, no jako táta mě docela i poslouchá, že mu dávám zajímavý informace. Ta mamka je OSVČ, takže je taková propodnikatelská, takže volila TOPku i loni.

T: Když řešíte tu politiku doma, tak ji řešíš i s partnerem nebo kamarády?

R: Jako s přítelem jo, ale on volil zelený. Vyměnili sme si argumenty. Zelený se mi taky docela líbili. Mám spolužačku, která volí zelený a je furt švihlá. Ona furt mluví, a když o zelených, tak ještě víc, takže sem pak na to alergická. Takže s přítelem jen to, koho volim a proč a on mi taky řekne svoje. S kamarádama ani ne, my se moc nevidáme, a když se vidíme, tak proberem, co život a víc nic.

T: Co ve škole na oboru?

R: My všichni věděli, že předseda katedry je členem ČSSD, takže když sme šli na státnice, tak sme se ty otázky učili z pohledu strany. Ač to nepatří na tu akademickou půdu, tak z těch přednášek bylo vidět, koho preferuje. Je asi těžký to nevytěsnit, když přednáší veřejnou politiku, ale i tak.

T: No a s těma spolužákama nebo v přednáškách?

R: No my právě měli analyzovat třeba nějakou část a to se pak debatovalo o úloze státu. Furt nám tloukli do hlavy Švédsko, a jak tam systém funguje. A přišlo mi, že k tomu Švédsku fakt všichni inklinovali. Pak se jako studenti projevovali, že s tím nesouhlasej, že tady je to třeba lepší.

T: Na začátku si říkala, z jakýho okruhu stran si vybírala, tak že na pravici už pro tebe nebylo z koho, tak co podle tebe chybí český levici, že nad nima neuvažuješ?

R: Jako možná právě i pod tlakem toho studia a zaměřením té školy, sociální politiky. Ty problémy sociální, který víc řešej ty levicový strany. Tak jako měla sem občas tendence přemejšlet. Ale Paroubek mi to hrozně zhnusil, to se mi hrozně nelíbilo. Já

jako asi hodně koukám na ty předsedy a ty na mě hodně působej. Jde o dojmy z nich. Třeba Sobotka, jak se projevuje no...jako jejich program sem četla a nebylo to hloupý, ve spoustě věcí sem se poznala, ale chtěj furt zvyšovat daně, ale to naši neberou. Kdybych se rozhodovala podle toho, co sem vystudovala, tak by to byl sociální demokracie, ale v tý ČSSD se mi zdá, že chybí ta slušnost.

T: Takže za určitých předpokladů, jako předseda, vystupování v kombinaci s programem a tak, bys byla ochotna přemýšlet o volbě levice?

R: Myslim si, že jo. Tu KDU nepovažuju úplně za echt pravicovou, takže niterně asi inklinuju k tý sociální myšlence.

T: Proč si třeba u těch zelenejch si něco studovala? Nebo Liška se ti líbil?

R: Ten se mi líbil, i jako ministr školství. Asi sem fakt ujetá na předsedy, protože zelený sem neuznávala, když tam byl Bursík nebo Jacques. Ale s tím Liškou...trochu sem se rozhodovala, jako 2013 byli v tom užším okruhu, ale nakonec ne no. Tou kamarádkou to asi nebylo.

T: Ale rodiče tě ovlivňujou.

R: Tak to sou rodiče. My sme si blízky no. To má vliv na to formování.

T: Takže myslíš, že vliv rodiny je nejvyšší?

R: Já si myslim, že jo. Tak přítel to nebyl a škola se snažila a taky se jí to až tak nepovedlo.

T: Když bysme se posunuli k těm prezidentským. Volila si Karla v obou kolech. Už sme to načali, ale co tě na něm zaujala? Měla si nějaký dilema?

R: My sme s kamarádkou řešili Zuzanu Roithovou, protože ona s ní má osobní zkušenost ze stáží. Ta se mi i v určitých chvílích líbila. Ale pak sem se s ní v něčem neshodovala. Jako já přesně věděla, koho volit nebudu, to byli Zeman a Dienstbier. Možná ten Sobotka, ale pak sem ho viděla hrozně kouřit, což se mi nelíbilo, protože prezident má bejt vzorem všech ctností. Franze sem neuvažovala, recese dobrá. Jiný kandidátky taky ne. Když si vezmu, jaký nároky sou v Americe na prezidenta. Tak Franz jako vzor pro moje děti, úplně potetovanej. U Zemana je to ještě horší. Fischer se mi líbil, když byl premiérem úřednický vlády, to mi přišlo docela v pořádku. Pak už mi přišlo, že se honil za různějma pozice, aby využil tu svoji popularitu.

T: Tak v čem pro tebe byl ten Schwarzenberg nad tím zbytkem?

R: Já sem si ho nikdy nespojila s žádným průšvihem, skandálem a tak. Vážim si ho i jiný lidi a jiný země. Byl ministrem zahraničí, takže má zkušeností. Funkci prezidenta vnímám jako reprezentativní, což by splňoval.

T: A co jeho spojení s Nečasovou vládou? Byl nejen ministr, ale byl tam i za stranu.

R: No já ho vnímala nějak samostatně. Asi tak. Prostě sem si ho nespojovala s tím, že on tam je za tu TOP 09, protože člověk asi podvědomě odděluje prezidenta od zbytku politický scény.

T: Mě zaujala ještě jedna věc a to ta, že svým hlasem odebereš komunistům. Tak jakéj je tvůj postoj vůči KSČM?

R: Mě přijde, že tvrdit, že všechno bylo v pořádku, tak tak by to bejt nemělo. Můj děda měl bráchu ve Švédsku, kterej za Hitlera emigroval, a děda měl s komunistama fakt velký problémy. Máma si pamatuje, jak ho večer sebrali a dva dny vyslýchali, pak zas vrátili. Mě to hrozně vadí, že oni prostě fakt jako ubližovali lidem. Mám to asi zjednodušený tou zkušeností z domova, ale představa, že by se někdy vrátili do vlády? Doma to berem stejně. Zas z druhý strany rodiny byli oba prarodiče ve straně kvůli práci v armádě. S nima ale politiku moc neřešíme no.

T: A když bylo v roce 2010 video Přemluv bábu, přemluv dědu, tak tě to nějak inspirovalo?

R: Náš děda říká, že je všechno na ho.no, takže ani volit nebyli. On celkově teda moc nechodí. Ta politika je třecí plocha, takže to moc neřešíme. Druhý prarodiče už nežijou. Kdyby děda zjistil, že sem vyjádřila podporu komunistům, tak by mě zfackoval.

T: Ty si teda chodila na gympl. Vybavíš si výuku dějepisu a zsv?

R: Zsv bylo hrozný, z toho si nic moc ani nepamatuju, tam se nám točili učitelé.

T: Mě zajímá i kam ste došli.

R: V tom dějepisu do sametový revoluce.

T: No a styl výuky? Interakce, hosti, cokoli.

R: Tak hosty sme neměli, ale měli sme profesorku, která nás brala na exkurze jako Terezín, výstavy a tak. Její manžel kandiduje za komunisty, ale ona je k tomu dost negativní. Ale ta výuka byla dobrá. Třeba se mi líbí Jeden svět od Člověka v tísní. To my sme neměli teda.

T: Měla si nějaký semináře?

R: Měla a taky hrozný. Ta učitelka byla hrozná. Jak s náma jednala a tak.

T: Ještě k těm médiím. Sleduješ debaty hlavně v čase před volbama. Co třeba ten internet a nebo noviny?

R: Noviny jen okrajově. Kupuju ve čtvrtek MF Dnes kvůli programu a občas lidovky. Jako z mediálních studií sem přesvědčená, že všichni lžou. Člověk to musí číst všechno střízlivě.

T: Potkala tě na internetu nějaká stranická kampaň? Nebo na Facebooku?

R: No já tam měla toho Karla do teď mi od něj něco chodí.

T: Takže si byla aktivní odběratelkou?

R: Jo, to jo. U těch prezidentskejšch. V posledních sněmovních ne. Mě to přijde takový, nevím no. U těch prezidentskejšch to bylo hrozně vyhocený před druhým kolem a měla sme potřebu se vyjádřit, že já Zemana volit nebudu. Ale do tý sněmovny to bylo nějak jedno.

T: Říkala si, že tě zajímá zdravotnictví, školství a sociální politika. Tak jak se ti zamlouvala myšlenka školního? TOPka byla jednoznačně pro.

R: Já podepsala petici, která byla proti. To sem byla hrozně rozčilená, protože mi akorát přišlo, že sem přesáhla dobu studia a musela sem platit asi šestnáct tisíc. Já jednoho bakaláře udělala včas, druhého přešvihla o týden a platila sem takový peníze. Takže sem byla v takovym rauši, že když mě oslovili, tak sem to podepsala.

T: Co "Týden neklidu"?

R: Ne, tam sem nebyla. U toho školního nevím. Já nechci, aby byli vyloučený lidi, který by na to neměli. To není jen o škole, ten student musí bydlet a jíst a to sou vysoký náklady. Nebo na počítač. A co se týče půjčky. Kamarád studuje pilota a vyjde ze školy a bude v dluhu přes milion. Jít na trh práce s tímhle tím jako to maj v USA, to mě děsí. Stipendia sou fajn, ale to není pro každého. Jako je to asi potřeba, ale ve školství sou takový mezery, že kdyby se to rozdělovalo jinak, tak by to vypadalo jinak. Kdyby se zapojily firmy, třeba u těch technickejšch oborů, tak by to taky šlo. A třeba VŠE v Praze musí bejt pěkně při penězích. Tam je takovejšch cizinců, nemyslim Slováků, a ty poplatky, co tam maj. Tak ty cizinci fakt cálujou hodně. Myslim si, že školný není jediný řešení, který je v týhle oblasti možný udělat.

T: Jen bych se zeptal ještě, co bys chtěla doplnit, zopakovat, zdůraznit?

R: Jako já se řídím tím, jak ty lidi na mě působěj a jesli je zamotaněj do nějaký špíny. A myslim si, že mi nikdy nevyhovovala žádná strana úplně. S nikym se úplně neshoduju, ale od toho jsou ty koalice.

T: A jak se ti zamlouvá současná koalice, když tam je KDU?

R: Ta tam je, úplně to teda nesleduje, protože na mě furt vyskakuje ten Babiš. Všude se píše, co Babiš.

T: Co si od tý koalice slibuješ? Je to tam tvůj hlas pro KDU, je tam ČSSD, u který máš nějakou shodu v programu...Kdybys to srovnala s Nečasovou vládou, kde si měla taky hlas?

R: Co očekávám? Doufám, že začnou řešit problémy z poslední doby. Třeba hospicovou péčí. Nevím, jestli sou starý lidi něčí priorita v týhle zemi. Doufám, že se zastaví, nebo aspoň zmírní ta korupce. Tamti říkali, že stop korupci a pak se provalily takový věci...Ani nevím, jestli je v moci člověka nevzít si úplatek na týhle úrovni. Já si přála, aby to bylo vyčištěný od těchle nešvarů a aby se postarali o lidi, který to potřebujou.

T: Tak na začátku si říkala, že TOP 09 se něco nepovedlo, tak co v oblastech, který tě zajímaj očekáváš od týhle vlády? TOP 09 měla ministerstvo zdravotnictví i práce a sociálních věcí.

R: Já asi nemám jasný očekávání, jen dílčí věci, jako ty hospici třeba. Sem přesvědčená, že spousta věcí si lidi můžou dělat sami a vládu k tomu nepotřebujou.

T: A to je třeba co?

R: Prostě jak funguje spousta neziskovek a tak. Spousta organizací a insitucí dokáže sehnat peníze od lidí, tak by se lidi mohli zamyslet, jestli nemůžou udělat něco navíc. Dycky je ten člověk omezenej svýma výdajema, ale každej má rezervy, takže může dělat něco sám, než čekat, s čím přijde vláda a stát. Třeba jak je institut dárcovství na Západě, oni to maj jako prestiž a to tady fakt není, nebo to tak necejtim. Já nemám velkej příjem, ale něco málo dávám prostě. Sou lidi, který příjem nemaj, aby něco někomu dávali. Ale střední třída by se měla vzchopit a něco dělat. Vim, že sem odpověděla na trochu něco jinýho. Ta vláda by měla umět předat lidem, co dělaj a proč. Oni si něco upečou a pak ti to oznámí, ale bez zdůvodnění. Prostě trochu tý lidskosti do toho no.

T: Na něco sme zapomněli?

R: Že mě mrzí, že současnej prezident je takovej, jakej je, to bych chtěla opravdu zdůraznit! To bych chtěla zdůraznit!

T: Dobře, děkuji.

Příloha č. 9 Luděk

T: Kolik je ti let?

R: Je mi 23.

T: Co studuješ za školu?

R: FHS UK v Praze.

T: V roce 2010 si byl prvovoličem do sněmovny?

R: Ano.

T: A volil si do sněmovny 2010 i 2013 i v prezidentských volbách?

R: Ano, ve všech případech. Já sem voličsky uvědomělý.

T: Koho a co si volil?

R: Hele volil sem TOP 09, zelený a v prezidentských Schwarzenberg v obou kolech. Ty to máš rozepsaný do otázek?

T: Řekni, co chceš říct.

R: No dobře, asi se k tomu dostanem, ale u obojího to bylo na základě delšího rozmejšlení. S tím, že na toho prezidenta se mi docela líbil Franz. Ale pak mi přišel jako naprostej diletant.

T: Proč?

R: Protože on by byl pro mě výbornej, kdyby to dopadlo tak, kdyby Karel byl prezident a Franz ministrem kultury. Protože on byl jednostranně zaměřenej na kulturu, ve který se určitě vyzná, vo tom žádná. Ale nemůže zkrátka člověk, kterej má rozhled jen v jedný oblasti, nemůže velet ozbrojenejm silám a hlavně jako na druhou stranu, co si budem povídat, je tu stále hodně lidí, který nejsou úplně otevřeny různejm abnormalitám řekněme.

T: Jeho vzhled?

R: Jo. A myslim si třeba, že strašně moc lidí by nevolilo prezidenta jiný rasy nebo homosexuála a tak. Furt je to svym způsobem zkostnatělý a myslim si, až ta naše generace, a lidi do třiceti let, je taková trochu otevřenější a globalizovanější myšlenkově díky internetu a socialním sítím a tak. Mě vlastně došlo, že bych ten hlas, ne jakoby vyhodil, ale ten Karel...Mě přišel v pohodě ten Franz, on dost koketoval nevim, s kym, s nějakou stranou, kterou úplně nesnáším. Snad s ANO nebo s Okamurou? Asi s Okamurou a to je podle mě sebranka úplných kre.énů. A no a ten Schwarzenberg mi přišel takovej, že on má ten mezinární rozhled. Spousta lidí mu vyčítalo, že tu prostě nebyl. Strašnej argument pro Zemana byl, že on tu byl od toho roku 1968 s těma lidma. Ale podle mě

přesně tohle potřebujem, někoho s rozhledem. Abysme si tady nesmrděli v tom našem bahně a nebyli v tom českým kotlíku zaprdlý. Podle ten Karel jako prezident moh ten špunt z ty vany vyndat a napustit to trochu čistší vodou.

T: Takže ty si počítal jako svůj hlas jako ztrátovej, kdybys ho dal Franzovi?

R: Nakonec jo, ale hodně dlouho sem tu myšlenku nechtěl přijmout. Byla to blbost. Poprvý sem chtěl mít pocit, že volim vlastně něco ze svého přesvědčení a ne kvůli rodičům třeba, což bylo u těch předchozích, když sem volil TOP 09, která je mi sice sympatická, ale moc sem o tom nepřemýšlel.

T: Takže to byl zkratka přes rodiče? Od jiných stran k TOPce?

R: No, no. Taky sem se víc začal zajímat o politiku. A teď ty zelený sem volil úplně a vopravdu z přesvědčení, že ta strana je super. Teď sem asi pravověrněj zeleněj, ta strana mě učarovala. A (dlouze přemýšlí), no měli takovou masivní kampaň a myslim, že je velikánská škoda, že se do sněmovny nedostali. Možná by stálo za to zauvažovat nad spoluprací s pirátama, který sou teda dost jednostranně zaměřený a taky to je vopravdu taková strana, která úplně netěží ze svého názvu v tom smyslu, že když si lidi řeknou "piráti", tak si ty důchodci představěj týpka, kterej vylaluje cédéčka. Ty lidi v tom nemaj rozhled. Tak tohleto je první věc, kterou jim to evokuje, což ta strana není.

T: Takže pověst piráta jako zloděje?

R: No, jo. A vlastně i ten jejich předseda je člověk s dredama, což zase lidem evokuje to, co s tím Franzem, to je stejný.

T: Takže maj bejt zaměřený na mladý lidi?

R: Jo, přesně. Zas jako, aby se nekompromitovali, ale posílili voličskou základnu, protože maj ty dvě strany k sobě docela blízko. To, co schází těm zelenějm, to ty piráti maj. A to je ten aspekt toho technicistního zaměření, který je potřeba. Co se týče kampaně na Facebooku i celkově, tak to měli ty zelený lepší no. Ta kampaň těch pirátů moc nezaujala.

T: Ty si je zvažoval?

R: To byla moje druhá možnost a TOPka třetí.

T: Proč TOPka až třetí?

R: Protože to už bylo, že sem je volil před tím. Jako mě je docela sympatickej Kalousek. Sice je to asi pořád stejnej podvodník jako jiný. Ten stereotyp. Mě je na něm sympatický, že je takovej, že je nejde daleko pro facku a za druhý, že je na něm vidět, že to dělá jako službu veřejnosti. Takovej unaveněj z toho. Jako taky to asi bude

oportunista a tak dále. A jako vostatní. Ale je to takovej matador, zkušeněj politik. To spousta lidí říká o Zemanovi a tomu já nemůžu přijít na jméno.

T: Takže v tý TOPce Kalousek a Karel jsou plusovýma v bodama pro volbu?

R: Jo. Ale dejme tomu, že ten Liška je prostě předčil tím, jak vystupuje, těma lidma, co sou ve straně, jejich portfoliem. I třeba co se týče homosexuality a takle, tak oni snad jako jediný přiznávali, koho tam měli. To mě přijde super, že je to mnohem blíž tomu smýšlení mladších lidí, nebo těch, kterejma já se obklopuju. A abych pravdu řek, tak třeba lidí, co volili doleva, tak to znám asi jednoho člověka z těch bližších, co volil Zemana v prezidentskejch. Řekl bych, že co sem se bavil s lidma, třeba s dvaceti, tak ty vzdělaný, to jest moji vrstevníci ze školy, prostě z vysoký kterýkoli, a rozumíme si, tak všichni byli zaměřený prostě na TOP 09, zelený a piráti. No a pak ještě jeden kamarád z práce, co není na vysoký, ale má gympl, tak ten hodně dal na takový ty jako prvoplánový kampaně a tyhle věci. A nic moc si nezjišťuje, tak ten volil Babiše. Ale že bych volil o někom, kdo volil ČSSD nebo nedej bože komunisty, tak pro mě to asi byla i hodně veliká překážka, která by mi bránila se s tím člověkem bavit, protože bysme se o tom hodně hádali. Asi nevim, jesli bych tohodle člověka vyhledával.

T: Proč máš k tý levici bariéru?

R: Tak u komunistů je to jasný, protože tahle země se bude dlouho probírat z toho, co tady komunismus a socialismus napáchal, si myslim. Oni sou ty, který se za to nikdy nevomluvili a zcela otevřeně to schvalujou. A ČSSD není nic víc, než pátá kolona komunistů. Ať už historicky, když se spojili ve 40. letech.

T: Historicky je sociální demokracie starší a komunisti se od ní oddělili.

R: No, to jo, ale maj k sobě dost blízko. Nejvíc to bylo tak rok zpátky. Hodně v mejch očích pomohlo socdem to, co se dělo kolem toho Sobotky.

T: Souboj s Haškem?

R: Jo, protože, když mít nepřítel, tak takovýho, kterej je čestnej. A ten Sobotka mi připadal stokrát sympatičtější než ten Hašek. To je člověk, kterej utek vodněkud vod piva. Tak na mě působí. Takovej vychcanej hajzl a taky si to vyžral. Si myslim docela, protože ty média si ho vychutnaly. Tam bylo dobrý zase, že tam sem cejtil po dlouhý době demokracii. Protože ač socdem hodně lidí nemaj rádo, tak se zastali toho Sobotky, kterej jako nesympatizuju s nim žádným způsobem, von je bezpohlavní, takovej had úplně, ale přijde mi vopravdu stokrát sympatičtější a s nim bych si na pivu sednul a s tím Haškem ani náhodou. To je prostě hnus, ten člověk. Na tom neshledávám žádný

lidský kvality, který by nějak voslovovaly. A podle mě prostě, já nevím, to je člověk s chrizmatem prodejce parfémů.

T: Takže ty si řekl, že s lidma, který volili levicový strany, tak je nevyhledáváš, měli byste nějaký rozpor.

R: Takle nenapadá mě z těch blízkých deseti lidí, přátel, mě nenapadá nikdo, kdo by smýšlel levicově i by mi vadilo, kdyby moje přítelkyně volila komunisty nebo tak něco. To by byla překážka. To bych jí asi řekl: "Hele měj se a čau". A šel bych.

T: Mezi tebou a lidma, který popisuješ, levicově smýšlejícíma, bude nějaký hodnotovej rozpor. Který jsou tvoje hodnoty?

R: Já mám rodiče podnikatele, který si vopravdu udělali hodně věcí svejma vlastníma rukama a svym mozkiem a v tom mě baví pokračovat a myslim si, že je hodně dobrý podnikat a bejt tak nějak na sebe. Já dělám vobojí. Sem jak zaměstnanej, tak dělám vlastní podnikání.

T: Myslíš, že levicová vláda by to zhatila nebo co? Ta to nezakáže.

R: Minimálně tuším, že...Takle hodně soupeřim a fakt mě štvou odboráři. A nějaký ten odborář šel do ČSSD.

T: Zavadil.

R: Tak toho bych umlátil židli, kdyby tu šel. Nevim, kdo to přesně řekl, že sou podnikatelé paraziti.

T: Tak to byl Mládek, ale by to dost vytržený z kontextu.

R: Je pravda, že to kolem jenom prošumělo médiama, asi i vytržený z kontextu. Ale já nemůžu nijak sympatizovat se stranou, která má hodně blízko třeba těm odborářům, to je ČSSD. A většina voličů jsou lidi z odborů a tak dále. Jenom z toho důvodu, je to stejný jako církev. Náboženství je super věc, ale církev je často zkorumpovaná organizace. A určitě jsou dobrý organizace, který chráněj práva zaměstnanců, ale odbory jak sou tady, to je normálně nátlaková, věčně lobující organizace, která opravdu lobuje za to, aby...

T: Jasně, ale podnikatele maj taky svy skupiny, který lobujou a sou v tripartitě, kde jsou ty i ty.

R: To jo no.

T: Jsou firmy, jejichž lobbying je mocnější než odbory celý.

R: To asi k tomu patří, ale si na nějaký straně. A já sem na straně podnikatelů. Mě se nelíběj silný podnikatelé typu Babiše a Bakaly, který ty moci maj až moc. A cokoli se jim nelíbí, to si někde zaříděj a prolobujou a myslim si, že pokud bych já chtěl podnikat,

tak by to byla firma střední. A nechci se dostat do toho stádia, kdy budu mít tolik moci v rukách. To se zblázníš a nevíš, co s tím. Jako, jako, jako tady v tomhle bych se držel svého kopyta. Každý bude dělat svoji práci dobře a je důležitý začít u sebe. Babiš a tyhle lidi, tak ty moc nepracujou na nějakým sebezdokonalení a těhle hodnotách, ty řešej jen prachy.

T: No a ještě si mi neodpověděl na otázku, jaký jsou tvoje hodnoty, který stavíš proti levici. V čem vidíš ty rozdíly?

R: Tak hodně důležitý je, myslím si, že sem z Prahy, z hlavního města.

T: Myslíš, nebo víš?

R: No myslím, že je to vliv. Tady je to hodně vteřený. Druhý největší město je Brno, kde žije čtvrtina lidí. Furt je to vesnice u Prahy (smích). Je tady mnohem kosmopolitnější společnost. Myslím, že sou tady mnohem větší možnosti. Je to možná pragocentrismus a stereotyp. Za druhý je tady asi i největší fluktuace vysokoškoláků, lidí s rozhledem. Nechci se považovat za inteligenta nebo inteligenci, ale asi nejsem úplně blbej, když sem na vejšce. Neříkám, že se nenechávám strhávat mediálníma věcmi a že občas nedělám unáhlený rozhodnutí, taky si říkám, že dost řeším sympatie, taky se koukám do kandidátek, snažím se nad tím přemejšlet. Tady na pětce za TOPku kandidoval kdysi můj kamarád, kterýho sem vykroužkoval nahoru. Toho osobně znám hodně let a vim, že je hodně uvědomělej a inteligentní. Taky jde o emoční inteligenci. To je asi nejlepší, když toho kandidáta znáš a u toho Lišky, tam je takovej hodně, že mi přišlo, že vopravdu člověk, se kterým si chci jít někam sednout, protože by mě zajímaly jeho názory, který budou určitě zajímavý. Ještě jedna věc, od kolegy bejvalka dělala ve štábu Lišky a von mi vo něm vyprávěl, jakej je. Když se čekalo na ty výsledky voleb a házel vtíp za vtípem a pak tam přišel ten hodně mladej redaktor z ČT 24, Liška udělal seriózní rozhovor do televize a šel zas mezi kámoše a dával tam kolem sebe velice inteligentní humor. To je takovej mladej politik s nějakým srovnaným hodnotovým systémem. Navíc mám hodně blízko k třídění a ekologii, baví mě zdravější životní styl. To je taková strana, se kterou se tohle dá nejlíp ztotožnit. Je i dobře zasazená do toho evropskýho kontextu ostatních zelených stran. A je taky pravda, že zelený, piráty a TOPku mám na Facebooku a sleduju to. Nevim, jak to má levice no, ale asi excelovat nebudou.

T: Takže internetová a facebooková kampaň tě zasáhla?

R: Ano, sledoval sem to všechno a obě ty strany se dokážou poměrně dobře doplňovat. Obě strany maj inteligentní a schopný lídry, kde každéj umí něco. Podle mě Ondřej

Liška je takovej jako flexibilnější než Bartoš, protože ten je přeci jen. To je člověk, kterej vstal vod kompu. Ten Liška už je i zkušeněj politik. Ten Bartoš jako je dobrej, mladej, hodně inteligentní, má názor a je takovej uvolněnej, že si vobčas dá nějakýho jointa, ačkoli si to asi nemůže dovolit. Ale z těchle kořenů pochází a to je super. Názorově je liberální, což je dobrý, ale ten Liška mi přijde subjektivně jako "Pan politik". Tomu to v saku věřim. Tomu Bartošovi věřim maskáčovaný kapsáče a brko v puse. Tak na mě subjektivně působí no. Ale ty piráti udělali hodně co se týče těch autorských práv a tak. Ty zelený to tam maj hodně hluboko zapracovaný ty zelený. Proto se domnívám, že tyhle dvě strany, a ony už to hodně řešej do Evropskýho parlamentu. Nějaký ty chapadýlka tam sou. Uvidíme. Bylo by to asi dobrý, kdyby to byl přesnej opak toho, co se stalo po válce se sociální demokracií a komunistama.

T: Ještě bysme se vrátili k tomu okruhu přátel. Tam si říkal, že sou na tom stejně.

R: Tam můžem počítat lidi ze střední a z vysoký školy. Tam je teda taky hodně lidí, který nevolej a je jim to jedno. To mě přijde, že se do nich dá hučet, proč to dělaj. To sou teda hlavně lidi z práce.

T: Takže ty si rozhodnutej volit, ač nevíš, koho.

R: Určitě. I to dost řeším, slyšel sem to třeba na ulici a ten národ tím dost žil.

T: Když teda řešíš politiku s přáteli, tak se to liší od debaty v rodině?

R: S tátou se vo tom nebavim. Já nikdy nevím, koho on volil. Teď prej piráty, jindy ani nejde volit. Táta je z vesnice a nesmýšlí teda levicově. Je podnikatel. Ale on volil mladýho Dienstbiera v prezidentskejch, protože sem se s nim ztotožňoval. Jako já Dienstbiera respektuju, ale nepřišel mi sympatickej vůbec.

T: Co zbytek rodiny?

R: Máma volila TOPku.

T: A před tím?

R: ODS. Ale to byla trošku jiná ODS, teď je taková vyčpělá. Ségra volila TOPku, možná zelený. Její manžel volil zelený.

T: A řešíte tu politiku?

R: S mámou jo, já se ji ptám, koho a proč volila. Se ségrou taky. To ale prohodíme jenom. Do hloubky to neřeším. S mámou se informujeme o tom, co sme kde viděli. Přijde mi, že máma je možná konzervativnější a ty zelený a piráty nechce přijmout, protože ty lidi nezná a na sociální média nechodí a nemá ani takovej vztah k ekologii a obnovitelnejm zdrojům. Já chci mít barák, kterej bude ekologicky soběstačnej a třídím asi osm druhů odpadů, až extrémní věci no. Jí o tohle nejde. Možná TOPku volila kvůli

setrvačnosti. Protože před tím, tak teď. S těma přátelema je takový, že se o tom víc bavíme, je to otevřenější. Máme toho kamaráda, kterej volil toho Babiše, a s tím se hodně dohadujeme. Mu to neberu, ale on je takovej plašan hodně a myslim si, že...

T: Myslíš, že na něj zabrala ta kampaň?

R: Jo, to jo, ale já si o Babišovi myslim, že je to člověk, kterej umí mistrně tahat za nitky a nějakým způsobem nehledí moc na prospěch vostatných. A zrovna teda Babiš je taková dost sporná postava v český politice a asi...Takle, já vůbec nechápu jeho motivaci, která ho vedla do politiky. Když už bych měl Agrofert, tak já nevím, co tomu člověku může chybět. A když už teda, sem dost bohatej a chci bejt úspěšnej i na jiný frontě, tak pak si člověk musí vybrat. Když sem dost bohatej, tak toho nechám, z těch peněz můžu žít tři další životy. Začnu dělat politiku a veřejnou službu a někomu prodám ty firmy, který vydělávaj miliardy a miliardy korun. Nechápu, proč dělá obojí. On se toho oficiálně nějak vzdal, ale neoficiálně tam furt má hlavní slovo, akorát tam dosadil nějakýho maníka.

T: Jako Bárta v ABL, když tam dosadil svýho bratra.

R: Tohle není taková ctnost, co bych si od politika představoval.

T: Si říkal, že si sledoval Facebook těch stran, že odebíráš ty příspěvky. Tak co televizní debaty?

R: Já na telku moc nekoukám, ale ty debaty sem si teda pouštěl před volbama. A teda i na internetu a ze záznamu. Já si teda pouštěl rozhovory s Liškou hodně a s někým z TOPky a ze záznamu Otázky Václava Moravce, takový ty, jak tam bylo hodně těch předsedů. A jakože vobčas i ten levicovej kandidát řekl nějakou věc, ale vono je těžko, víš co, těžko tohleto brát nějakým způsobem vážně, ty předvolební sliby. Víme, jak to funguje.

T: Jde o to, ať to sleduješ jakkoli, tak jakou váhu tomu dáváš? Jak to formuje tvůj názor?

R: Asi, ze zájmu to sleduju. A hodně mě teda pomohl k rozhodnutí o zelenejch jeden kamarád z FHS. On se tam hodně angažoval. Snad je tam i členem. Hodně se angažoval i na Facebooku a díky němu sem odebíral z tý stránky jejich. Ta strana prošla znovuzrozením. Omladila se a zatraktivnila se. A co sem nevěděl, že ten Liška byl před tím ministrem školství.

T: V Topolánkově vládě.

R: To si ho nepamatuju, to sem o něj nezavadil.

T: On střídal Bursíka v čele strany. Když volíš někoho nebo stranu, tak co očekáváš za ten svůj hlas?

R: Takle. Třeba ty zelený, když to vezmu konkrétně u nich. Tak u nich ten udržitelný rozvoj se mi hodně líbil. Ta komunální ekologie. Snižování počtu spaloven a tak. Přijde mi jako naprosto idiotskej nápad dostavovat další blok Temelína a sypat do toho další těžký prachy. A je hodně důležitý, si myslím, ztransparentnit peníze z Evropský unie a veřejnech zakázek.

T: Tak o tom mluvil i Babiš.

R: Si myslím, že jak ty zelený, tak piráti to maj. Maj všechno na netu a každěj to vidí. To mi přijde jako přímá demokracie, že ty máš ten kontrolní nástroj. Jasně, že to umožnila až nějaká technická revoluce. Proč nekontrolovat lidi, který ti maj sloužit. Tobě jako občanovi. Takže kontrolovat ty veřejný finance, protože ta Evropská unie to bude chtít. A nevim, jak si to lidi uvědomujou, ale bude to naše generace, která to pak vodse.e. Protože my to pak budem doplácet. Jako oni dávaj, ale budou to chtít zpátky no.

T: Ty si říkal, že si začal o politiku zajímat víc a víc. Jak tě v tomhle ovlivnila střední, ale hlavně vysoká škola?

R: No FHS mě ovlivnilo hodně. A ty, co tam ty zelený volej, s těma sme to probírali a i se navzájem ujišťovali, že to vnímáme dobře a správně i v podstatě stejně. No takže ta FHS mě ujistila hodně a gympl? Gympl tak jako tím, že (dlouze přemýšlí)...ten byl takovej středostavovskej, tam byly hodně děti z takovejch jakože podnikatelskejch rodinek a tak. Takže nějakym způsobem tam nebyly prostě sociálně slabší lidí. A tady v Praze to tak asi je, že lidi, který sou vyšší střední třída a sou podnikatelé, tak volej pravici. Nebo prostě asi skoro celá ta střední třída. Je to sice stereotyp, ale i ty vznikaj na základě nějaký kauzality. A myslím si, že je ten stereotyp podnikatele z Prahy, kterej volí pravici a naopak traktoristy z Vysočiny, co volí sociální demokracii nebo komunisty. To je asi nějak platný a ve volbách se to prokázalo. Ale je mezi tím několik desítek procent vzdělanejch a nevyhraněnejch lidí, který se prostě někam přikloněj. Viz ta "oranžová tsunammi" pár let zpátky. To je ale věc, která mě se nemůže stát, pokud ty strany pravicový budou pokračovat v tý politice, jakou dělaj. Nikoli ultrapravicový politice teda. To nemusim. Že bych to někdy hodil socanům, tak to se mi, myslím, nemůže stát.

T: Máte na vysoký nějaký předměty, kde politiku řešíte? Vy jako studenti aktivně?

R: Máme, ale žádnéj sem nenavštěvoval. Ta naše škola je hodně historicky zaměřená. Mě to hodně pomohlo v tom, že si tam člověk uvědomí odkaz tý historie. A to, že tahleta země je super, že Češi maj bejt na co pyšný. No a velkej škraloup na tom byl ten komunismus. A levice pro mě symbolizuje...čím víc doleva, tím víc to symbolizuje nějakou nesvobodu.

T: Ale historicky byla levice ta, co byla pokroková.

R: Ale je to asi měřený silnou optikou toho, že ta poslední totalita, která tady byla, tak to byl komunismus. A to zcela přímo ovlivnilo naše životy. A myslim si, že ten mindrák v tom národě bude poměrně ještě dlouho. V našich rodičích to je, že sou vystrašený nějakým způsobem. Já vidim, jak to rodiče myšlenkově zkur.ilo. Ještě žijou ve světě, kde maj mindrák, že je odposlouchává StB a co řeknou.

T: Zejména TOP 09 a ODS před každějma volbama sázej hodně na tu protikomunisticou kartu. Byl si na nějaký akci na podporu tohodle?

R: Toho se já moc nezúčastňuju. A když, tak jdu jenom vokolo. To mě nějak nebere, tyhle davový věci. Jako takle, vono určitě ty strany nevolim, protože brojeť proti komunistům, to je dost málo. Proti těm brojim sám, stejně tak jako proti jakýmukoli projevu antisemitismu, schvalování holokaustu a tak. To sou věci, který by se neměly vopakovat. A ty věci tu stále sou. Severní Korea je živoucím skanzenem toho, co tu bylo. A myslim si, že jakože, jesli bude nějaká další totalita, tak to bude spojený s technickým pokrokem. Zas voto bude ta zkáza větší a horší no.

T: Ještě bych se zeptal pořádně na tu střední. Vybavíš si výuku dějepisu a zsv? Jak probíhala výuka? Kam se došlo?

R: Tak v zsv. Myslim si, že mě to naučilo, ať nás učil kdokoli. Taky sem měl docela dobrej ten seminář. Jako naučilo mě to, ale že bych z toho bych byl nadšenej, to ne. Největší problém je tam samostudium. Co se týče dějepisu, tak tam se došlo tak jako do konce druhý světový. Zbytek se probíral v semináři, kam chodilo pár lidí. Mě to teda dycky bavilo a zajímalo teda. A co se týče občanství a tohodle, tak já se považuju trochu za patriota v tom smyslu, že mám odkaz pradědy, kterej byl legionář v Itálii a na to sem hrdej a pyšnej. Tahle věc ve mě trochu budí to patriotství. Taky by mě zajímalo, koho by dneska volil. Taky je tam důležitá věc, děda byl do pražskýho jara v KSČ. Pak nesouhlasil se vstupem vojsk a degradovali a to ho dost zklamalo. Ten mě v podstatě vychoval, takže i kvůli tomu, protože mi popisoval, to je člověk, kterej se toho svym dílem aktivně účastnil. Za války byl v lágru, pak byl mladej nadšenej komunista a pak byl takle zklamanej. Taky se účastnil na Smíchově v kulturáku, když se četlo Poučení z

krizového vývoje. I ten dospělej člověk dokázal převrátit to svoje myšlení a poznat, jaký je to svinstvo. Jako komunismus je dobrá myšlenka, ale tím to končí. Že tam v tom nesmí bejt lidskej faktor. Lidi by museli bejt roboti a ne chamtivý svi.ě. Je to dobrá, velice dobrá firma. Kde na tebe lidi pracujou za minimum. Ten socialismus, jakej tu byl. Na tobě se vytváří ještě větší nadhodnota. Sem pro volnej trh prostě. To je jako to náboženství a církev, jak už sem říkal. Církev je ohromná nenažraná korporace a největší vrah lidí na světě.

T: Hlavně katolická církev.

R: Přesně.

T: Když si narazil na církev, tak co otázka vyrovnání?

R: Hele myslim si, že církev má bejt chudá.

T: Takže bys nevracel nic?

R: No. Tak ona je na tom založená, že nebude kázat vodu a pít víno. Když někdo chce bejt klerik a zasvětit tomu život, tak má nosit prostý šat a jíst chleba. Jesli ne, tak ať jde podnikat, nemůže bejt vobojí.

T: Dobře. Napadá tě něco, co sme nezmínili? Nebo něco, co chceš zdůraznit?

R: Je to asi dost nekonzistentní, jesli sem si neprotiřečil někdy. (Dlouze přemýšlí) Chce to lidi, který tu politiku budou dělat pro jiný lidi, pro přírodu, svět. Jako my můžem žít zeleně, ale pak je Čína, která toho denně zplodí stejně jako my za rok. Myslím si, že když každej člověk a stát bude dělat to svoje, bude makat na sobě a spolupracovat s ostatníma a nebude tam to ego, jako je u Ruska třeba. Mě to přijde strašně nízký. A ta středopravice, u mě ty zelený i ty piráti...skrze tu technologickou revoluci, který se nevyhnem a která změní všechno, tak by to nemuselo bejt špatný. Rozhodně ne centrální plánování, centralismus, moc v rukách jednoho člověka. Je potřeba nějaký pořádný vzdělání, což se podle mě podceňuje. Na to lidi ser.ou a rodiče to podceňujou. Stačí prachy. To je špatná myšlenka, protože potřebuješ obojí, abys mohl mít vlastní názor. Bez těch peněz nemůžeš bejt, ale jak je máš bez vzdělání, tak si jenom bohatej buran. Nemáš žádný sny a tak. Na druhou stranu možná chápu nějaký ty lidi v tradičních demokratickejš zemích, kde třeba není takový procento lidí. Jde vo to, že třeba v tý Francii nikdy nebyla totalita tak dlouho a tak hluboko, byla tam dost hrozná za války, ale nikdy tam nebyla většina lidí volící jednu stranu, nikdy to tam nebylo tak hluboko. Tady to byly minimálně dvě generace, ve Francii pár let. Asi čtyry roky. A před tím dlouho nic. Španělsko je možná trochu něco jinýho, tam maj fašistickou minulost no. Zvláštní je Slovensko. To je hodně nacionalistický a víc než Češi. Češi se

podle mě dost hledaj a to je blbý, protože když si vezmeš záchvěvy demokracie, na který by lidi mohli bejt pyšný, tak je to první republika, která taky tak růžová nebyla. Ale co před tím? Habsburkové? Ne. Jagellonci? Ne. Lucemburkové? Jako je super, že Karel IV. tady stavěl, ale byl to antisemita, kterej tu dělal pogromy, takže možná Přemyslovci a to sme devět století zpátky. Takže tady ta tradice demokracie není a vedem to protichůdně, než v těch tradičních zemích, kde byla demokracie dlouho. My dem proti tý většině, proti levicový smýšlení a na tom Západě je ta demokracie prohnílá, unavená. Zas ale na druhou stranu by se měly ty země podívat sem, jak to tady dopadlo. Což ale neudělaj. Ta demokracie, myslim tu ideální nebo tu únosnou, je nejlepší z těch nejhorších řešení.

T: Co je únosná?

R: Není úplně prolobovaná, nemá moc pár lidí s penězma. V tý, co myslim já, sou i inteligentní a vzdělaný lidi. Ta je super. Není nejpohodlnější, je to spousta práce, ale myslim si, že to přináší mnohem větší sebeuspokojení, když se společnost a lidi dokážou regulovat. A není to dělaný diktátorem nebo třeba centrálním plánováním. Takže tak.

T: Dobře, děkuji.

Příloha č. 10 Karin

T: Kolik je ti let?

R: Je mi 24 let.

T: Co studuješ za školu a obor?

R: Sociologii na FSV UK v Praze.

T: Volila jsi do sněmovny 2010 a 2013 i v prezidentských?

R: Ano.

T: Koho jsi volila?

R: Volila sem TOPku a zelený, a v prezidentských v obou kolech Schwarzenberga.

T: Tak bych se zeptal, kde nastala ta změna od TOPky k zeleným?

R: Ta asi ani nenastala.

T: Jako že ses v roce 2010 i na podzim rozhodovala mezi TOPkou a zelenejma?

R: No. Nevim, proč sem se tentokrát rozhodla pro to druhý. Asi je to kamarádama, protože ti maj názory, kterých si vážim a to mě ovlivnilo v obou těch volbách.

T: Čím jsou ti ty strany blízký? Vlastně čím jsou si ty strany taky blízký?

R: Já si myslim, že sou k sobě tolik blízký nejsou. V zásadě vybírám spíš vylučovací metodou. Vim, co nechci volit. To vyškrtám.

T: Takže si rozhodnutá, že půjdeš volit, vezmeš si seznam možností?

R: Ani si to neseписuju, spíš vim, co je tam za strany.

T: Počítáš teda strany, který maj šanci dostat se do sněmovny?

R: Tak u těch zelných to nebylo jistý, ale možnost tam byla. Sem se o tom bavila s kamarádama a rodičem, spíš s mámou teda. A vim, co nechci a úplně nevim, co chci.

T: Co je to, co nechceš? Proč škrtaš ty možnosti?

R: Tak škrtaš komunisty. Ani k socanům nemám moc blízko, protože mi to přijde podobný s komunistama.

T: V jakym ohledu? Proč je škrtněš?

R: No nechci, aby to bylo jako před rokem 1989. Přejde mi od nich sprostý, že se od nedistancujou. A skoro veřejně říkaj, že by to chtěli podobně.

T: A u tý ČSSD?

R: No u tý ČSSD mi přijde, že jsou hodně populistický, slibujou všechno zadarmo, ale to nebude fungovat. Buď teda lžou, nebo sou moc velký idealisti. Ani jedno není moc dobrý.

T: A co dál škrtaš a proč?

R: No ODS sem škrkala, ale vlastně jako nevim no. Tam byly ty různé kauzy, ale těžko říct, jak to je no. Těžko to soudit. Na to mám asi málo informací, jak to doopravdy je v zákulisí.

T: Myslíš Nečase a Nagyovou?

R: No třeba. Říká se, že sou hodně zkorumpovaný, ale to taky nevim, jak měřit no.

T: Ještě někoho škrtaš? Co KDU nebo ANO, Věci veřejné, Úsvit?

R: No vo všech slyším, že jsou to hrozný podvodníci a Okamura je velkej nacionalista a to mi je hodně nesympatický. Pak sou tam různé legrační strany jako Bobošíková. To nepřichází v úvahu, ten její nacionalismus a celková debilita.

T: Co ta KDU? To je přeci jen zavedená strana.

R: Já jí vnímám jako hodně konzervativní.

T: To ty nejsi?

R: No, asi ne. Ale ta TOPka je taky no.

T: Tak ta tam má "T" jako "tradice".

R: No já sem asi hodně ovlivněná lidma kolem sebe. Asi víc, než bych měla. Třeba mámá volila TOPku několikrát a znám lidi, co znaj lidi z té strany, který chodili i na ty mítinky a vyprávěli mi o tom. A u těch zelenejch se mi líbil ten důraz na tu ekologii. Přejde mi, že je to důležitý téma a moc se to neřeší.

T: A u těch dvou stran se rozhoduješ podle okolí. Koukáš se na programy? Nebo třeba na debaty v televizi?

R: Na programy sem koukala až u těch, co sem se rozhodla volit.

T: To znamená u TOPky a zelených?

R: No. A u těch ostatních sem nad tím ani nepřemejšlela. A na debaty se ani nekoukám teda.

T: Tak kde bereš ty informace o stranách?

R: Na internetu.

T: A teda z debat s okolím?

R: Jo.

T: Jak ty debaty probíhají?

R: No kdo, koho a proč bude volit.

T: A "proč"? Proč teda lidi v okolí volí tu TOPku?

R: No, to si mě docela dostal. Já sem si asi nikdy nepoložila tuhle otázku.

T: Tak tys to řekla.

R: No nejčastěji říkají, že není moc jiná možnost, že jim to taky nevyhovuje úplně.

T: Takže nejmenší zlo?

R: No asi jo. A pak třeba sem sledovala tu kampaň na Facebooku, co ty strany měly. Mě právě překvapili ty zelený, že fakt hodně mejh kamarádů, který si myslim, že maj dobrej pohled na svět. Tak ty měli ty zelený ikonky na profilovkách. A to sem sledovala, plus jejich argumenty pro a proti. Tim se docela řídím, lidma, kterých si vážím. Já si to úplně sama nevyhledávám. Moc mě to nebaví.

T: Sledovat politiku, nebo vyhledávat ty informace?

R: Sledovat politiku. Protože se v tom úplně nevyznám a mám z toho trochu pocit marnosti.

T: A ty kamarádi, nebo někteří z nich, jsou aktivnější ve stranách. Ty jsi členkou někde? Nebo si uvažovala?

R: Ani jedno.

T: Ani u těch zelenejch?

R: Ne. To bych spíš vstoupila do ekologický organizace. Ne do zelenejch.

T: A proč tam jo a do strany ne?

R: Protože je to jednodušší. Byl by tam větší vliv na věc asi. Do politiky by se mi asi nechtělo. Přejde mi to jako byrokratickej vopruz. Jeden můj bejvalej, tak byl socan. Taky sme se pro to rozešli (smích).

T: To ještě rozeberem z politický stránky věci.

R: No dobře. No furt měli nějaká srazy, mítinky a to byla debiláž, kde se hlasovalo o všem.

T: Tys tam chodila?

R: Ne, ale vyprávěl mi o tom. Bylo to takový zdlouhavý, votravný, ztráta času. Taková spíš hra na politiku no.

T: Takže ste se rozešli.

R: Tak nebyl to hlavní důvod, ale bylo mi to nepříjemný.

T: Tak si řekla, že "byl socan a taky ste se kvůli tomu rozešli". Tak jakou to má souvislost?

R: No má to tu souvislost, že mi to na něm vadilo, že je ve straně a je v ní aktivní. Taky pro ně jednu dobu pracoval, měl to jako zaměstnání. To mi bylo nepříjemný.

T: Kdyby byl v jiný straně? Třeba v zelenejch nebo v TOPce?

R: Tak by mi to nevadilo. Asi bysme se taky rozešli, ale tohle by mi nevadilo. Tam dělali to různý politikaření, volili se do funkcí a vzájemně se bavili, kdo a koho podpoří. Při tom to bylo o malý funkce.

T: Tak to by bylo v každé straně.

R: Proto bych tam nechtěla jít.

T: Takže ty procesy a struktury. A k tomu to, že byl tvůj bývalý přítel v sociální demokracii?

R: No ta přenesená zkušenost.

T: Ještě jedna věc. Říkala si, že když se o politice s rodinou nebo kamarádama, tak se nějak liší ty debaty?

R: Myslím, že je to dost podobný. Asi je to až překvapivý, že moje máma má názory jako moji kamarádi. Bych čekala, že tam bude generační rozdíl, ale ne.

T: A jaký to jsou názory? Nebo hodnoty?

R: Velký odpor k těm komunistům a pak asi spíš jako, že sou založený pravicově.

T: A co to pro tebe znamená být založen "pravicově"?

R: (Dlouze přemýšlí) Já nevím, jak by to správně bejt.

T: To ale vůbec neřeš, jde o tvoje názory, o tvoje vnímání.

R: No, aby se člověk mohl nějak rozhodnout, tak by měl vědět, jak to má bejt, a to já moc právě nevím. Já jako si myslím, že...

T: Tak ale říkáš, že víš, co nechceš a méně víš, co chceš. Tak to, co nechceš je něčím představovaný. Proti tomu zkus teda odvodit.

R: Tak jako já si myslím, že nějaká solidarita a sociální jistoty by měly bejt. Ne jenom soutěž, volnej trh a nic neřešit. Je potřeba se postarat o lidi, který sou na tom hůř, protože třeba fakt nemůžou. Já vnímám rozdíl v tom, že tam pravice je pro to, aby se věci tolik neregulovaly, jde o tu svobodu.

T: Svobodu jakou nebo čeho?

R: Že si můžeš dělat cokoli, co chceš. Levici vnímám tak, že jí jde o to solidaritu mezi lidma a aby všichni lidi měli nějakou úroveň života. Ta myšlenka není špatná, ale špatný je, jak to ty strany dělaj. To je právě to no. Nevím.

T: Takže je nutná nějaká míra solidarity. Podle mého názoru to u TOPky moc nenajdeme, podle toho, co se ukázalo za jejich účasti ve vládě.

R: Tak není to tak, že by všechno zrušili, ta situace je docela stejná. A tak, jak je to nastavený, tak to docela funguje. Je to těžký vyvážit no.

T: Jsou ještě témata, o který zajímáš? Kromě ekologie.

R: No třeba se mluvilo o těch poplatcích za vysoký školy. To sem hodně sledovala tu debatu a taky si nejsem jistá, jak by to mělo bejt. Myslím, že studenti si ty školy vůbec nevážej. Kdybych si to platila, tak bych tam třeba víc chodila.

T: Tak to není nutně záruka kvality.

R: Podle mě jo. Když si třeba platím jazykovéj kurz, tak tam du už jenom proto, že sem to platila. Takle to dostanu. Ale zas nechat studenty, aby se zadlužili do začátku života, to není vono. Tak to sem asi spíš proti. Sice říkaj, že je málo peněz ve školství, ale furt funguje a peníze se daj přerozdělit jinak.

T: Ještě nějaký téma?

R: Tak asi ten nacionalismus ještě.

T: Takže ne Věci veřejný nebo Okamura.

R: No je to sprost'árna, to je nepřijatelný, tyhle postoje.

T: Takže na nějaký škále stran, ty vynecháváš oba extrémý, pak socdem a zbývá ti střed a pravice.

R: No jo. A jednou sem volila ODS v nějakejch komunálních. To bylo ještě s tím bývalým a to byl spor teda. Ale lidi by měli volit, to je minimum.

T: A když jdeš volit, tak řešíš i to, aby tvůj hlas nepropadl. Aby ta strana měla šanci na to, dostat se do sněmovny. Co očekáváš za svůj hlas?

R: No asi to, že se bude řídit programem no. Že se bude snažit plnit to, co bylo řečeno před volbama. Taky, že se bude chovat očekávatelně a předvídatelně.

T: Ještě sme se nedostali k prezidentským volbám. Tam si uvažovala i někom jiným než o Karlovi? Měla si před prvním kole nějaký dilema?

R: O Roithový.

T: Proč? Ta je z KDU, o tý si řekla, že je konzervativní.

R: Mně se líbily její názory, je inteligentní a rozumná. Líbilo se mi její vystupování. Pak už o nikom teda.

T: Co teda převážilo na stranu Schwarzenberga?

R: Nechtěla sem Zemana za prezidenta.

T: Už v prvním kole si počítala s postupem Zemana?

R: No myslela sem si to.

T: A jiný důvody než pragmatický?

R: Mě byl sympatickej, ale taky sem si nebyla jistá tím, jesli by to s nim bylo dobrý. Ale zas to bylo nejmenší zlo.

T: V čem byly ty pochyby?

R: Jeho zdravotní stav a stáří.

T: Tuhle volbu ste taky řešili s kamarády a doma?

R: Jo, to hodně.

T: Tam asi bylo hodně podporovatelů Schwarzenberga, že?

R: No já neznám nikoho, kdo by volil někoho jinýho. V tom mym okruhu všichni volili toho Karla.

T: A ně si taky dala?

R: To ani ne, tam nebylo moc na výběr. Některý uvažovali o Franzovi a ten mi přišel spornej. Tam je možná nějaká ta náckovská minulost. Nevim, jak je to pravda, ale pro mě to byl důvod no.

T: Tak on to maskuje výzkumem.

R: To mi přijde jako výmluva no. Těžko říct.

T: A teda ze zbylých kandidátů?

R: Mě třeba ten Schwarzenberg přišel výraznej, ten zbytek podle mě nemá autoritu. V cizině je respektovanej, umí se chovat a nedělal by vostudu. Asi by byl reprezentativnější. Je inteligentní no.

T: Co kampaň, kde byl za punkáče, tak tě nějak ovlivnila?

R: To sem moc neřešila. Jedna spolužačka byla hodně aktivní. Jezdola v tom jeho týmu a dělala kampaň.

T: Účastnila ses nějakých akcí na podporu?

R: Ne. Já tam chtěla jít, ale časově to nevyšlo. Jako těch akcí bylo ze všech stran až dost. Na tom Facebooku třeba.

T: Ty si odběratel těch příspěvků?

R: Ne, to nejsem.

T: A nějak ses podílela na tom Facebooku? Něco si sdílela? Skupiny?

R: Jo, to jo. Teď sem se přidala do skupiny, že půjdu volit zelený. Před tím, že Karla no.

T: Sledovala si tu kampaň na Facebooku? Třeba u zelených?

R: Jo, to sem něco viděla. Měli hezký nápady, ty videa. Ale, že by mě to nějak ovlivnilo.

T: Co teda ta strana musí mít, abys jí dala hlas?

R: No asi musej mít podporu i mejch kamarádů a rodiny. Musí to bejt rozumný, v souladu s mejma hodnota a ne úplně mimo realitu. Aby to nebylo nereálný. Tak ty kampaně sou přestřelený, ale musí to mít nějakou míru no.

T: Díváš se třeba i na ty lídry stran?

R: To moc neřeším. Spíš jako řeším stranu jako celek.

T: Takže myslíš, že Schwarzenberg i Liška maj minimální vliv na tvý rozhodován?

R: Asi nějaký vliv má. Tak samozřejmě jako já televizi nesleduju. Jenom vobčas internet, tak co někdo řekne, jak se projevují, tak to sleduju, ale ne pravidelně.

T: Zkusila bys dát dohromady, proč ses rozhodla pro ty zelený a v roce 2010 TOPku?

R: Asi sem zelený chtěla podpořit, aby se zase dostali do sněmovny. Asi taky sem měla víc argumentů od těch kamarádů. Sou to lidi, u kterých vím, že se zajímají o politiku a zároveň mají stejný světový názor jako já. Nebo podobně.

T: A u té TOP 09 teda?

R: Já myslím, že voboje bylo tak, že sem šla k volbám a nebyla si jistá. Pak sem udělala to rozhodnutí. Tehdy i teď sem se vyloženě rozhodovala mezi těmahle stranama. To bylo hodně vyrovnaný. Na podzim sem se rozhodla pro zelený, aby se zas dostali.

T: Napadá mě, chodíš volit sama, nebo s rodinou?

R: Chodíme s mámou většinou.

T: Můžu se zeptat na vzdělání a povolání tvých rodičů?

R: Máma dělá personalistku v bance a má Anglistiku-amerikanistiku. Táta dělá v Národním ústavu pro vzdělávání klasifikaci vzdělávání, to se nově rozjíždí. Jo a má obor Učitelství na matfyzu. Ještě mě napadá u prezidentských voleb, že sem byla hodně proti Zemanovi, protože je mi hodně nesympatickej.

T: Takže řešíš sympatie?

R: Ne, to souvisí s tím, jak se chová a jaký dělá rozhodnutí. Jeho způsob života je mi bytostně nepříjemnej. Je arogantní, protivnej a hrozně nafoukanej, jízlivej. Hodně těch rozhodnutí dělal na základě svého ega místo toho, aby hodnotil plusy a minusy. Je taky hodně manipulativní, což podle mě není úplně dobře. Jako osobnost je asi hodně nevyrovnanej. To se projevuje v tom, jak se chová. Ale blběj není, je hodně inteligentní se ukazuje. Má toho pod palcem hodně. Ale je prostě zlej a hnusnej člověk.

T: Vnitřně?

R: I vzhledem (smích). Ale tím charakterem jako.

T: No a mezi těma dvěma kolama si se nějak zapojila do debaty a toho rozkolu? V tu chvíli to docela dělilo společnost.

R: No toho sem se účastnila no. Ale já se moc nepotlávala s lidma, který měli jiný názor. Možná sem o tom nevěděla.

T: Co tady na veřejně? To jste nějak řešili tu volbu prezidenta? Nemyslím v tom neuzším kruhu. Naopak ve výuce nebo ve více lidech.

R: To asi jo, o tom sme se bavili dost, ale spíš s lidma, co znám. Pamatuju si, že sme to hodně sledovali, když se počítaly výsledky.

T: Co debaty teda?

R: No nějaký sem viděla, ale moje pozice už byla jasná. Hodně napjatě sem sledovala sčítání těch výsledků. Bylo pro mě docela překvapení, že měl Schwarzenberg tolik. To sem nečekala.

T: V tom prvním si čekala jeho postup? Tam, trochu uměle teda, byli za favority Zeman a Fischer.

R: Nevim, asi mi přišli pravděpodobnější ty dva. Kvůli té mediální masáži. My měli fakt radost, že se tam Karel dostal. Ve druhým kole sem jela v metru a furt sem aktualizovala na mobilu stránku s výsledkama. A byla sem fakt hodně zklamaná. Mě přišlo, že ten Schwarzenberg je i docela férověj. Takovej rovnej člověk, vyrovnaněj.

T: Uvažuješ už nějak dopředu? Už je to starší pán. Těžko říct, jak dlouho bude schopen vykonávat funkce, co má. Tak řešíš už nějak příští volbu?

R: To asi ještě ne. Uvidim podle toho, kdo bude kandidovat.

T: No mě to jen napadlo. Já se na tohle ještě nikoho neptal.

R: No nevim. Dycky před těma volbama si řeknu, že si přečtu programy všech, ať je to fér. A pak sou volby a nestíhám to.

T: Takže okruh je stejnej?

R: Stejnej. Ty novy strany sem moc nebrala vážně, ty mě taky překvapily.

T: Mladý lidi dost řešili piráty. Co ty?

R: No já taky, ale jako mě to nepřijde jako moc důvěryhodná strana. Mě to přijde, že ty lidi nemaj zkušenosti. Jako maj ideály, ale sami se nejsou moc schopný dohodnout na tom, co je důležitý. Ta strana je taková moc alternativní, aby byla ve sněmovně.

T: To, co piráti nemaj, to zelený maj?

R: No je to lepší. Ta strana je zavedená, sou tam starší lidi, maj zkušenosti. Jako já mám kamarády, který vstoupili k pirátům. My sme se jim fakt smáli, sme třeba sledovali jejich fórum, kde řešili fakt kraviny. Maj hodně ujetý názory. Měli nápady, že by každej člověk měl dostávat plat, ikdyž nic nedělá. To by bylo super no. Že by na to vzali z daňovejch úniků. Že by líp vybírali daně. To není moc reálný. Takový sci-fi věci mi přišlo, že o nich mluvili. V Brně měli kampaň v parku, tak sem se s nima bavila, protože mě to zajímalo, co tam říkaj. Byli to dva kluci, takový hrozný ucha a podle mě neměli žádný vzdělání, ani politologickej základ. To je podle mě důležitý, mít přehled o tom, co může fungovat a co ne.

T: Co tě překvapilo u těch novejš stran?

R: Že měly tolik hlasů. Ten Úsvit je hodně divná strana, tak sem se divila, že to zaujalo. To je asi tím nacionalismem.

T: Tak romská otázka je tady vděčným tématem.

R: A že třeba stejný je to s tou Bobošíkovou. A ta se s tím nikam nedostala.

T: Zkus vymyslet rozdíl mezi Okamurou a Bobošíkovou?

R: Asi, že je to chlap. To tak funguje asi no. Já moc nevím, co konkrétně moc říká.

T: Chce obecný referendum.

R: Budu znít nafoukaně, ale mě přijde, že spousta lidí je docela hloupejch a kdyby se mělo o všem dělat referendum, tak by to bylo dost špatný. Lidi se nechaj hodně ovlivnit.

T: Byl by to větší prostor pro manipulaci.

R: Kdyby jim kdokoli slíbil jakoukoli kravinu, tak to odhlasujou. Tak to bych byla proti. Hrozně moc lidí...No já asi žiju v sociální bublině, sem v Praze a studuju vysokou školu, bavím se s lidma z vejšky, pracuju v bance. A pak třeba, když sem se bavila s kamarádama z Ostravy nebo Kroměříže, tak ty maj jiný názory než lidi tady.

T: V čem třeba?

R: V tom nacionalismu třeba.

T: V jakym smyslu?

R: Nemaj rádi menšiny a nejenom Romy. Třeba Slováky, Ukrajince. Sem se ho ptala, v čem mu vaděj jako.

T: Tak oni třeba řeší, že jim berou práci, to je takovej podporovanej názor.

R: Tak oni ani nedělaj.

T: Taky dělaj práci, kterou jiný dělat nechtěj.

R: Právě. Ten z Ostravy říkal, že volili Zemana, protože maj pocit, že ty pravicový strany se staraj jen o Prahu a na zbytek republiky kašlou, zatímco Zeman jim tam hodně pomůže asi (ironicky). Se zeptám, jak jim tam pomoh.

T: Tak je pravda, že v Moravskoslezskym kraji nemaj TOP 09 a ODS výsledky jako jinde. To je asi nezaměstnaností hodně daný.

R: No já nevím, možná, že kdybych žila někde, kde není práce, tak volim jinak.

T: A ty kamarádi jsou pracující?

R: V Ostravě pracujou a maj sotva střední a ty v Kroměříži pracujou a maj vysoký školy. Nevím, jesli je to vzděláním. Asi to hodně ovlivní místo bydliště a názory lidí kolem tebe. Kdybych byla někde, kde je s Romama problém, taky bych se třeba tvářila jinak. Možná je to trochu pokrytectví no.

T: To těžko říct.

R: Právě, nechci dělat ostrý soudy, protože je to všechno hrozně relativní.

T: Na druhou stranu, člověk má zprávy hlavně z médií a když cikán někoho zmlátí, tak je to všude a když běloch, tak ani nevíš.

R: Mě právě přijde, že ty média to hrozně podněcují tu nenávist. Ono je to asi proto, že to ty lidi chtějí sledovat no. Asi kvůli sledovanosti to dělají. Tim se to ale zbytečně přivostřuje. Jak byly ty různé demonstrace proti cikánům.

T: Byla si někdy na nějakým pochodu za cokoli?

R: Ne. Jako říkala sem si, že někam puđu, když to bylo proti Zemanovi, když rozdával ty medaile a tak, ale pak sem nemohla. Ale chtěla sem. Byla sem akorát na Václaváku, když se řešila Ukrajina a Janukovyč. To byla ale spíš náhoda, že sme byli poblíž. Občas podepisuju petice, ale takový nijaký.

T: Jaký petice?

R: Třeba za Šumavu, za to, aby se nezmenčoval ten národní park tam.

T: Si aktivní v místě bydliště?

R: Dělali sme takovou punkovou akci. Oni tam zastavěli cestu, prej proti cyklistům, jenže to tam hrozně překáží ty záhonky, co sou jako zátarasy. A šest jich stálo dvě stě tisíc. To je docela hustý, to sou záhonky, který tam nikdo nechce vlastně. Tak sme vylepili nějaký plakáty proti a udělali takový posezení. Plakáty pak někdo sundal.

T: Ještě bych se víc zeptal na školu. Říkala si, že si v nějaký tý bublině. Na tom FSV máte i předmět, kterej se týká politiky vy se třeba můžete zapojovat?

R: Máme tam docela hodně takových předmětů. Chodila sem na předmět Politická kultura. Tam sme dělali rozhovory se svejma rodičema o tom, jak se věci změnilo po revoluci. Jak to dneska viděj. To bylo pro mě zajímavý.

T: A jak to vaši teda viděj?

R: No máma třeba to vnímá tak, že je třeba čas, aby se to dalo do pořádku, že to směřuje dobrým směrem a bude to lepší. Tím si nejsem jistá. Táta je zklamanej no. Tomu hlavně vadí korupce. Ale když mluvil o roku 1989, tak měl slzy v očích.

T: Nějak se účastnil?

R: No někde byli, ale táta byl taky na vojně a měli je poslat zasahovat proti demonstrantům. Z toho byli špatný jít proti kamarádům. Některý se vyloženě prej těšili, až si bouchnou do někoho. Nakonec nevyjeli teda. Pak máme předmět, je to vo elitách politických a to je v angličtině hlavně pro erasmáky. To je zajímavý, tam se mluvilo vo době komunismu, o politice, jak je teď. Pak mám ještě předmět, ten je vyloženě o

sociálních změnách v český společnosti po revoluci. Tam berem různé kauzy a tak. To je pro mě hodně zajímavý.

T: Tam se teda můžete nějak zapojovat?

R: Jo, tam sou diskuze.

T: A v čem je pro tebe zajímavěj ten poslední předmět?

R: Tam nám vykládá o tom, jak probíhaly restituce a tak. Jaký kauzy a problémy tam byly. Hodně mluví o těch průse.ech, co tam byly. Já o tom slyšela třeba, ale nic moc sem o tom nevěděla. Nikdy sem to neslyšela jako ucelenej výklad. Tak to mě baví. To je jako docela dobrý.

T: Když si narazila na vrácení majetku, tak co církevní restituce?

R: O tom moc nevim, to sem moc nesledovala. To moc neřeším.

T: Ještě k tý škole. Kam si chodila na střední?

R: Na gympl.

R: Tak by mě zajímala výuka dějepisu a zsv. Zajímá mě styl výuky, způsob výkladu, kam se došlo a tak.

T: Dějepis byl fajn, až poté, co se nám změnil učitel teda. Akorát sme nestihli moc probrat ty moderní dějiny, protože sme si mohli ty předměty vyškrtnout, když sme z nich nematurovali. Takže sme došli tak do druhý světový. Já chodila na osmiletěj, takže sme to dělali několikrát dokola.

T: Asi dvakrát. A kolik lidí si odepsalo ten dějepis?

R: No skoro nikdo z něj nematuroval no. Možná to byly šedesátý léta, ale to maximálně. Když sme to brali poprvé, tak se došlo dál. Pak sem měla jeden volitelnej předmět. Ten se jmenoval Historická paměť, to bylo taky zajímavý. To byly spíš zajímavosti, jako že se železnicema se víc začal řešit čas.

T: Co nějaká státověda, občanství?

R: Měli sme hodně filozofie.

T: To my v oktávě taky.

R: Jako bylo to, ale nepamatuju si z toho nic, ani výuku.

T: Měli jste hosty do výuky dějepisu?

R: Ne, neměli.

T: Pak ten obor, sociologii, sis vybrala proč?

R: Nevěděla sem, co chci dělat a byly tam Scio testy. Ale přišlo mi, že mě to bude bavit. Je to věc, která je zajímavá. Je to dobrý pro rozvoj osobnosti. Zajímat se o to, jakým způsobem lidi koukaj na svět. Prostě tě to rozvíjí no.

T: A z toho politického hlediska, jak myslíš, že tě ta vysoká ovlivnila? Dokáže to ukázat na nějakým příkladu? Nebo obecně posun?

R: To nevím. (Dlouze přemýšlí) Získala sem víc informací, ale základní přesvědčení mám furt stejný. Sem trochu skeptická, jak to všechno funguje. Možná sem na střední byla víc vyhraněná. Jako ta sociologie hodně souvisí s tou politikou. Možná mě to ještě víc znejistilo ty hranice, jak je těžký říct, nebo najít objektivní pravdu. Dalo mi to náhledy z různých stran a víc se dokážu vžít do rolí a názorů jiných lidí a tím hůř si najdu svůj vyhraněnej názor, za kterým si stojím, protože mám argumenty pro i proti.

T: Tak myslíš, že sme na něco zapomněli? Nebo naopak chceš něco vyzdvihnout?

R: No já si myslím, že by třeba rodiče se měli víc angažovat. Že mě v těch osmnácti nechali plavat. Měli by s těma dětma probrat, co všechno a kde si můžou zjistit. Neměli by vnucovat svůj názor, ale jako měli by to s dětma nějak probrat.

T: Dobře, děkuji.

Příloha č. 11 David

T: Kolik je ti let?

R: Je mi 26 let.

T: Co studuješ za školu?

R: Veřejná a sociální politika na magistrovi a Sociologie a sociální politika na bakaláři na FSV UK v Praze.

T: Volil si do sněmovny 2010 i 2013 a v prezidentských volbách?

R: Ano.

T: Koho jsi volil?

R: Tak v roce 2010 to byla ODS, loni zelený. V prezidentských Karla Schwarzenberga v obou kolech.

T: Tak mě napadá, jestli dokážeš popsat ten přechod od ODS k zeleným?

R: Ta změna asi nastala vlastně při studiu magisterského oboru. To naše studium je takové, no jako levicové založené. Člověk se konečně dozvěděl význam veřejné a sociální politiky. Ať je to rodinná politika, vzdělávací politika nebo zdravotní politika. Prostě asi po všech těch korupčních skandálech, kterými byla ODS zatížená, tak už mi nepřišla jako taková srdcová volba.

T: V čem teda si našel shodu se zelenýma? Jak si k nim došel?

R: Tak líbilo se mi, že si nejdřív zjišťují fakta, než dělají rozhodnutí. Drží se zásad "evidence based policy". Třeba i u té rodinné politiky mi přišlo, že jsou více ochotní vůbec podporovat rodinu, ať už je to v ohledu sladění pracovního a rodinného prostředí. Tvorba prostředí, aby se tu rodilo více dětí. To mi přišlo fajn. Navíc ty argumenty, které oni používali byly velice relevantní. Co se týče školské politiky, tak ani nevím, jestli byl někdy ministr školství z ODS a jestli byl dobrý.

T: Třeba teď Fiala, ač nestraník, tak byl za ODS.

R: Hm, dejme tomu. Ale já se o to zajímám a Liška byl v tomhle ohledu hodně aktivní. Přišlo mi, že zelení, jakou politiku zastávají, tak tak se chovají i v soukromém životě. To mě pro mě asi jako hodně důležité.

T: Jak bys teda charakterizoval toho Lišku z tvého pohledu? Jak moc řeší lídry stran?

R: Mě třeba zrovna Liška přijde jako docela čistý člověk. I to, že je předsedou Strany zelených, že působí v jiných institucích, tak je z něho vidět, že má zájem o ty globální problémy a životní prostředí třeba.

T: Uvažoval jsi nad tím, že ta Strana zelených byla na pomezí vstupu do sněmovny podle průzkumů? Že by tvůj hlas mohl propadnout?

R: No jako já jsem, jako říkal jsem si, že kdyby tak přemýšleli všichni, tak že by nedostali žádný hlas. Ten jejich zisk jim zajistil alespoň nějaké příspěvky. Takhle jsem nad tím asi nepřemýšlel. Byl jsem rozhodnutý, že jim dám hlas. To, že ten hlas případně někomu jinému, to jsem neřešil.

T: Měl jsi i jiné alternativy než zelené? Třeba KDU, co se týče rodinné politiky?

R: No nad KDU jsem nepřemýšlel, i když zrovna kampaň zelených taky neobsahovala žádné billboardy. KDU mi přijde jako...

T: Měli slunečnice.

R: Tak to mě právě spíše odrazovalo.

T: A když ses teda rozhodoval o volbě strany, tak jsi studoval i jiné strany? Řešil jsi i programy jiných stran?

R: No právě, že ani moc ne, abych pravdu řekl. Já ty programy až tak moc nestudoval. Určitě jsem nechtěl volit žádnou z velkých stran a ani taková ta nová hnutí. Ta mi přišla hrozně populistická. Něco jako Úsvit je podle mě úplně nevolitelné.

T: A proč?

R: No protože to hnutí není transparentní, je neuvěřitelně populistické. Okamura jako člověk je mi děsně nesympatický už jen tím, že má názor úplně na všechno a kdykoli ho slyším mluvit, tak se mi otevírá kudla v kapse.

T: Co třeba ANO? Nebo před čtyřmi lety Věci veřejné?

R: Tak Věci veřejné, tak to jako pro mě ANO a VV je takový strašně podobný model strany. Tím, že jsou úzce propojeny s byznysem, tak nelze očekávat, že budou mít nějaký veřejný zájem, to spíše ten soukromý.

T: Ty jsi v nějaké straně?

R: Ne.

T: A neuvažoval jsi?

R: Zatím ani ne.

T: Dobře. Proč jsi původně volil ODS?

R: No to bylo nějak jako dáno naší rodinou. Naši mají rodinnou firmu, takže prostě ODS je strana, která se tak nějak snaží vycházet vstříc podnikatelům a tomu podnikatelskému prostředí. S tím je spojená myšlenka minimálního zatížení pro podnikatele a firmy. Ta volnost, kterou se snaží propagovat. To mi asi přišlo sympatické. Možná jsem ale přejímal názor rodičů.

T: Doma řešíte politiku?

R: U nás rodiče prostě, to jsou stálí voliči ODS a mě ta strana dřív připadala moderní i tím svým postojem.

T: V čem ta modernost spočívala?

R: No asi jsem je vždycky srovnával s ostatními velkými stranami. (Dlouze přemýšlí)
Mě asi do toho roku 2010 rozumově přišla jako jediná volba. I tím, že v té době moc alternativ nebylo.

T: Co TOP 09?

R: Jako TOPka je pro mě zase taková strana, která až moc vsází na jednu osobnost.

T: Předsedu strany.

R: Ano. A asi jsem v té straně nenašel tolik osobností.

T: Takže ty osobnosti hrají roli, ale u těch zelených...koho tam vidíš kromě Lišky jako osobnost?

R: No více méně byl Liška a pak asi někteří z mých známých, kteří byli na kandidátce.

T: A teda doma jste politiku řešili, nebo ne?

R: No u nás se prostě bralo, že rodiče volí ODS. Jako u nás se to neřeší od určitého momentu, kdy se všichni pohádají, takže to je takové nepsané pravidlo, že doma o politice moc nemluvíme a ať si každý volí, koho chce.

T: A co s přáteli? Debatovali jste?

R: No u nás se ani tolik neřešil ten aspekt politiky, ale samotná "policy" a jak k tomu jednotlivé strany přistupují.

T: Takže jste řešili konkrétní téma a přístupy jednotlivých stran?

R: Jo, přesně. Spíše ta tvorba politiky, než jako kdyby to chování. To jsme tolik nerozebírali, v tom by se člověk mohl babrat pořád.

T: Takže jste ale politiku řešili. Názorově jste se shodovali? Víš, koho volili kamarádi?

R: No já si myslím, že zrovna absolventi našeho oboru byli spíše zaměřeni na ty strany, které se hlouběji zabývají těmi agendami, které jsem zmiňoval. Takže hodně z nich volilo třeba ty zelené.

T: V těch prezidentských volbách jsi v obou kolech volil Karla Schwarzenberga. Měl jsi k němu nějaké alternativy?

R: Já jsem trochu přemýšlel o Zuzaně Roithové, ale Karla Schwarzenberga jsem volil hlavně z důvodu, aby můj hlas nepropadl. Tam bylo jasné, že ostatní kandidáti moc šancí nemají.

T: Zvažoval jsi ještě někoho?

R: Ne. Ale přiznám se, že tady to byla asi volba nejmenšího zla.

T: Tak v čem myslíš, že on byl nejmenším zlem?

R: To bylo porovnávání se Zemanem třeba a to bylo jasné úplně.

T: Takže si věřil, že se dostane dál, i když se favorizovala dvojice Fischer-Zeman?

R: No, jo, to jsem věřil. Hlavně jsem docela doufal, že se nedostane Fischer do druhého kola. Mě přijde jako křupan docela.

T: Jak si představuješ pozici prezidenta? V čem by jí podle tebe Schwarzenberg naplňoval lépe než Zeman nebo Fischer?

R: No on by byl podle mě, nebo je pořád, osobnost, která má velké jméno v zahraničí a i tím, že byl svého času poradce Václava Havla, tak si myslím, že ví, jakým způsobem tuhle roli naplňovat i co se týče té reprezentativnosti. I když zase je to osoba, která kvůli svému věku tolik reprezentovat ani nemůže, ale pořád jsem si říkal, že je to lepší, než nějaké ty omezené názory Fischera nebo vzezření Zemana. Ale jak by měl prezident vypadat? Pro mě byl vždy ideální prezident (dlouze přemýšlí) Jan Švejnar. To byla taková osobnost, kterou já jsem si nejvíc představoval v pozici prezidenta. Toho jsem viděl tak nadstranicky a zároveň to byl odborník. To neupírám Zemanovi, to je taky odborník, ale to, jakým způsobem prosazuje své politické zájmy, to mi přijde neskutečné.

T: Ještě jsem se zapomněl zeptat, co očekáváš výměnou za svůj hlas?

R: (Dlouze přemýšlí) No jako v ideálním případě, že se bude držet toho, co si předsvzala ve volebním programu. Ale asi to, že bude činná v těch oblastech, které si zvolila jako prioritu. Byť by to byly drobné kroky, jako Liška mluvil o zavádění firemních školek nebo zvýšení počtu zařízení pro děti do tří let. Že se prostě začne něco dít v téhle oblasti. I v té oblasti vzdělávání.

T: Dobře. Když jsi volil ODS, měl si pocit, že ta strana naplňuje to, co ty jsi od ní očekával?

R: No tak, to si asi konkrétně nevzpomenu. To ti teď úplně neřeknu.

T: To nevadí, jen to zkusím. Rád bych se ještě zeptal na tu vysokou školu. V rámci toho studia vy jste měli nějaký předměty, kde byste řešili ty přístupy, o kterých jsi mluvil?

R: Určitě jsme to řešili taky. Svým způsobem.

T: Co to znamená?

R: To, že jsme se spíš zabývali ne tolik přístupy jednotlivých stran, ale spíš jako, z které části. Jestli spíš levice, nebo pravice bude implementovat daný druh politiky v dané

oblasti. Řešily se ty typologie stran, jak přistupují k rodinné politice, ke vzdělávání. Člověk pak může očekávat, co která strana bude řešit a jak.

T: Takže to studium tě ovlivnilo ve volbě a preferencích.

R: Jako převážně asi v tom ohledu, že zrovna ty oblasti veřejné politiky nemůže být něčím, z čeho se dá dělat byznys. To jsou často takové služby, které musí být poskytovány přes to, že nejsou lukrativní pro soukromý sektor. Takže takový ten echt pravicový přístup je, že každý by se měl o sebe postarat sám v různých životních situacích. Pochopil jsem, že to není úplně možné. Prostě ty levicové strany k tomu přihlížejí víc shovívavě, jestli se to tak dá říct.

T: Ještě by mě zajímalo, jestli jste měli i předmět, kde byste řešili aktuální politickou situaci. A dále jestli jste mohli debatovat, nebo jste byli nuceni do výuky.

R: To bylo skoro na všech předmětech, kdy jsme se hodně zabývali samotnou analýzou politiky a jak je utvářena. Takže jsme měli velkou možnost přicházet s vlastními návrhy, jak by se jednotlivé oblasti měly dělat. Ten náš obor byl v tomhle interaktivní a to aktuální dění jsme řešili skoro ve všech těch politikách, takže v hodně předmětech. Tam jsme měli možnost navštěvovat různé typy škol a dívat se, jak ta výuka probíhá. Jak na soukromých, tak na veřejných. Přes to, že jsou hodně probírány, tak leží na samotném okraji zájmu. Tam nějak jako ty reálné politiky byly vidět docela dobře.

T: Podle čeho sis vybíral vysokou školu? I jsi řešil politickou orientaci fakulty?

R: Já jsem si volil tu sociologii vyloženě ze zájmu a na karlovku jsem chtěl jít studovat. Ta sociologie byl můj nejoblíbenější předmět ze střední.

T: Takže karlovka byla jasná volba. Načal jsi střední, tam jste měli zsv. Chodil jsi na gymnázium?

R: Jo.

T: Tak tam jste měli zsv, tak jak probíhala výuka? Vzpomeneš si?

R: Pamatuju si, že jsem měl seminář s názvem Stát a právo, ten byl výborný, ale jakým způsobem?

T: No jestli jen výklad nebo interakce a tak.

R: No my v rámci těch společenskovedních seminářů, to bylo hodně dobré. Učitelé sledovali ten veřejný život, měli to jako svůj vlastní koníček. Exkurze byly.

T: Vzpomeneš si na dějepis? Zajímá mě totéž a kam jste došli.

R: Já z toho maturoval. V té oktávě jsme hodně probírali maturitní témata, kde jsme to probrali od začátku až po dvacáté století.

T: A kde jste skončili?

R: Někam do devadesátých let určitě. Jedno z posledních témat byla sametová revoluce.

T: Měli jste do výuky nějaké hosty?

R: Hosty jsme tam neměli, ale ty semináře byly dělané tak, že vždycky na některé z těch témat se dělala prezentovat. Byly nějaké exkurze.

T: Ještě bysme mohli probrat média. Čteš noviny? Koukáš na televizi? Jak v mezidobí voleb, nebo jestli se zvyšuje intenzita před volbami.

R: Televizi máme, ale jsem sváteční divál. Noviny jsem dřív četl hodně.

T: Nemusí být tištěné.

R: No já teď poslední dobou nemám moc tolik času, tolik času to sledovat úplně zevrubně. Dřív jsem hodně čítával Britské listy, když jsem se chtěl dozvědět něco hlouběji. Poslední dobou už ani tam moc nezavítávám.

T: A v době před volbami?

R: Já si myslím, že jsem žádnou z těch debat neviděl, až tak moc jsem to nesledoval. Přiznám se, že v tomhle ohledu nejsem až tak politicky znalý. Že bych si o těch kandidátech tolik zjišťoval, to úplně ne.

T: Máš Facebook nebo Twitter a tam jsi něco odebíral od stran?

R: Já nemám ani to, ani to. Myslím, že zelení měli jen elektronickou kampaň.

T: Ještě by mě zajímalo, jak vnímáš, no za půl hodiny jsi vůbec nezmínil komunisty, a to jsi teda první, tak jaký k nim máš vztah?

R: No já prostě u komunistů čekám, až vymřou jejich voliči. U komunistů mi to přijde tak, že oni mají velice poctivé voliče, takže se stává, že jsou ve volbách poměrně úspěšní.

T: Když jsi zjišťoval něco a stranách, tak jsi je taky vyhledával, nebo naopak vynechával?

R: Mě přijde zvláštní, nebo zvláštní. Aby zmizeli komunisti, tak to se stát asi nemůže. Je pochopitelné, že je tu spousta nostalgiků a možná by režim rádi přivítali, kdyby se vrátil. Je to strana, která mě vždy motivuje jít k volbám.

T: V negativním slova smyslu.

R: Přesně. Prostě kdo nevolí, volí komunisty.

T: Jak teda vnímáš v období voleb tu otázku antikomunismu?

R: Tak některé strany nemají moc co nabídnout, tak nabízejí sebe jako alternativu ke komunistům.

T: A někteří na to docela slyší. Můj názor je, že to nejvíc poškozuje ČSSD, které se zmenšuje manipulační prostor. Co tě vůbec motivuje jít k volbám? Jen existence komunistů?

R: Pokud člověk nejde volit, tak by se pak neměl vyjadřovat k politické situaci.

T: Takže je to nějaké občanské minimum? Minimální podíl na veřejném životě?

R: Přesně tak.

T: Chodíš volit i v jiných volbách?

R: Ano, ke všem volbám chodím.

T: Co podle tebe chybí české levici, aby byla pro tebe volitelná?

R: Mě jako přijde, že ten svůj program asi neumí tolik udělat atraktivní pro mladé. Je to prostě pořád taková strana, která hlavně u sebe nemá příliš...Asi ta sociální demokracie je stranou pupkatých pánů a se nezajímá tolik o to, co vůbec mladé lidi trápí, co je vůbec zajímá. Tak toho nemaj ani jak využít.

T: Že nedokáže aktivně přilákat mladé voliče?

R: Asi tak. Kdybych měl mít nějaké doporučení, co by museli udělat jinak, tak možná i kdyby to složení strany bylo jiné.

T: Když si vezmeme teda tu ČSSD, tak co ji pro tebe udělá volitelnou?

R: Asi je to tím, že možná ten program není pak jako uvěřitelný. Když politiku pro mladé chce prezentovat někdo.

T: Že to není generačně blízké? Že šedesátník mluví o mladých rodinách?

R: Asi tak no.

T: To teda souvisí s tím marketingem strany.

R: Navíc tady u té strany, kde ty lidi dělají skoro celý život jen politiku. Nikdy si toho reálného veřejného života příliš neúčastnili a žijí v té své bublině.

T: Když pomineme zelené, dokážeš najít ještě jinou stranu, kde bys našel znaky volitelnosti? Z nějakých známějších stran s nějakým procentuálním ziskem.

R: (Dlouze přemýšlí) No asi ne no. Ti zelení byli taková poslední a jediná alternativa. Z těch nových a malých stran, tak tam asi nikdo. U těch velkých stran prostě.

T: Tak někteří mladí volili třeba piráty.

R: Jo, ale to je takový jako...Tam jako ani nevím, tam ten volební program vůbec neznám, ani jsem to nezjišťoval. To mi přišlo takové nijaké.

T: Když se vrátíme na začátek trochu, tak proč si v roce 2010 nevolil zelené? A proč si volil ODS?

R: Pokud vím, tak někdy v tom roce byla strana strašně rozhádaná, bylo to po pádu vlády, zaobírali se více vlastními problémy, než samotnou politikou. Navíc to byla strana, která v té době nebyla úplně uvěřitelná tak, jak se prezentovala. Během těch tří let se ta strana nějak očistila.

T: Co pro tebe znamená ta uvěřitelnost?

R: Tak hlavně v té době asi jedno z jejich tahounů, jak dělat zelenou politiku, tak to byla podpora solární energie, což se zjistilo, že to taky není jednoznačné, komu to nahrává, jestli ekologii, nebo soukromé sféře. Pak taky hrozně známá byla Jacques a biomasa. Přišlo mi, že ta strana řeší více vnitřní spory, než to, co by opravdu měla řešit.

T: V nadcházejících volbách, co letos budou, budeš volit opět zelené?

R: Letos?

T: Evropský parlament, komunální, třetina senátu a tak dále.

R: V těch komunálních tam třeba jsou podle mě docela bez šance. Co se týče těch eurovoleb, tam zatím přemýšlím. Koho já tam znám? Víím, že Keller bude kandidovat za ČSSD.

T: Tak Liška bude lídrem zelených.

R: Ale já přemýšlím no. Já sem v tomhle takový jako, že přeskakuju.

T: A třeba Keller je pro tebe osobnost, kterou bys volil?

R: Je pro mě osobnost, kterou bych volil. Ale nevím, nakolik je Keller schopný fungovat v tom europarlamentu. Pro mě byl vždy akademik. V tomto ohledu je ten Liška opravdu politik.

T: Ještě by mě zajímalo. To jsem na začátku zapomněl. Říkal jsi, že tě mimo jiné zajímá vzdělávání. Tak jak ses stavěl k otázce zákona o vysokých školách a ke školnému?

R: Já jsem se byl podívat na té největší demonstraci. Ale to bylo spíše ze zájmu, jako pozorovatel, jak se bude chovat ten dav a co se tam stane. Jakým způsobem to taky pak bude prezentované v novinách. Abych měl takový nezávislý pohled.

T: Takže ne jako aktivní účastník.

R: Ne.

T: No a jak ses k tomu tématu stavěl teda?

R: Mě přišlo, že to gró toho zákona je, že by vysoké školy měly být propojené s byznysem a vzdělání by sloužilo jen ke vstupu na trh práce a abych pravdu řekl, tak s tou podobou nesouhlasil. Jako úplně aktivní jsem taky nebyl.

T: Co čistě to školné?

R: No jako mě hlavně přišlo, že školné není nástroj, který by měl řešit problém vysokých škol. Ten tady ani nebyl definovaný. Přišlo se s tím, že je třeba školné a nikdo nedokázal říct, k čemu to má sloužit.

T: Tak základní argument byl, že se do terciálního vzdělání dostane více peněz.

R: (Ušklíbne se) Tak ten argument byl, ale zároveň o to budou sníženy příspěvky z rozpočtu.

T: Přesně tak.

R: Takže ty školy by si ničím nepomohly. Takže se tam sice nalije více peněz, ale začně docházet k privatizaci vzdělávání. To je věc, se kterou úplně nesouhlasím. To je záležitost, která má spadat pod veřejný sektor.

T: Dobře. Napadá tě něco, co bys chtěl sám dodat, zmínit, vypíchnout, shrnout?

R: Z mé strany to bylo asi vše. No jako teď, když nad tím tak přemýšlím, tak na to, že jsem studoval obor, který se politikou zabývá, tak můj pohled byl spíše analytický. Spíše mě zajímaly grafy a tak. Proto odpovědi, jaké byly.

T: To je v pořádku, to jsou subjektivní pohledy na věc. Takže bys něco dodal?

R: Asi ne.

T: Ještě mě napadla jedna otázka a to, jestli jsi v kolektivu lidí, kteří by ti byli i v opozici a vede to k debatám?

R: No to se asi úplně říct nedá, protože jsme kancelář analytiků a statistiků.

T: A ve škole?

R: Tam jsme si názorově podobní.

T: A jaká máš očekávání od nové vlády vzhledem k tvój práci (respondent je zaměstnancem instituce spadající pod Ministerstvo práce a sociálních věcí, pozn. autora)?

R: Myslíš od paní ministryně (smích)? Asi aby státní správa a i naše organizace nebyla tak závislá na tom, kdo zrovna sedí na ministerské židli. A očekávání taková, aby veřejná správa byla spíše chytrá než politická.

T: Jak to mám chápat?

R: No asi tak, že prostě mě přijde, že ve veřejné správě není kontinuita těch vysokých manažerských postů, což v momentě, kdy se vymění politická garnitura, tak to strašně nabourává práci.

T: I vám?

R: Tak nám tu akorát rezignovala ředitelka a asi to mělo politický podklad, podle všeho.

T: Nátlak shora?

R: Tak. Uvidíme, jak se změní management vyšší i nižší. To byli lidé podřízení už bývalé paní ředitelce, že ano. Nový ředitel si opět dotáhne své politické známé. To mi na té státní správě vadí nejvíc.

T: Dobře. Děkuji.

Příloha č. 12 Dana

T: Kolik je ti let?

R: Je mi 24.

T: Co studuješ za obor?

R: Sociologii a sociální politiku na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze.

T: Volila jsi do sněmovny v letech 2010 a 2013 i v prezidentských volbách?

R: Ano.

T: Koho jsi volila?

R: V roce 2010 ODS, loni zelený. V prezidentských sem volila Schwarzenberga v obou kolech.

T: Když jsi volila zelený, měla jsi i jiné strany, o kterých jsi uvažovala?

R: No bylo to fakt hrozný, rozhodovala jsem se mezi šesti stranama.

T: Kterýma?

R: Snad je dám dohromady. Byla TOP 09, ODS, zelený, KDU-ČSL, piráti a nevim.

T: Nevadí. Takže prostě šest stran. Rozhodovala ses na poslední chvíli?

R: No docela jo. Já nejdřív vyřadila dvě, už nevím, který.

T: A jak probíhal ten proces vylučování?

R: Tak nevim, jestli vylučování. Byl to takovej ten konflikt mezi velkejma stranama, který jsou zkorumpovaný, a menšíma stranama, který zatím nejsou zkorumpovaný, ale kdo ví. Takže tam je ta možnost, že ty malý strany můžou něco změnit. A pak je to konflikt v tom, že víš, že ty velký strany udělaly něco dobře a něco špatně, ale ty malý se třeba ještě nestihly projevit. U těch zelených, ty se stihli projevit, ale mezi tím docela stihli obměnit obsazení. Co odešli ze sněmovny a odešli lidi, co byli nejvíc propojený s nějakýma věcma.

T: Třeba Bursík a Jacques? Nebo kdo?

R: No třeba.

T: Proč zrovna těch pět stran, který jsi jmenovala?

R: Tak já myslím, že TOP 09 a ODS, to si myslím, že mám výchovu z rodiny k tý pravici. Myslím, že to mám prostě vod táty, že dycky automaticky uvažuju o pravici.

T: Takže ČSSD a KSČM vyřazuješ?

R: Naprosto. Ani o nich neuvažuju.

T: Ještě někoho vyřazuješ?

R: Třeba ty nacionalistický strany.

T: Jako je dělnická a tak.

R: Jo. A pak taky nevolím takový ty strany, co to mají permanentně zabít. Jako je Balbínova a tak.

T: Takže uvažuješ i nad tím, aby tvůj hlas nepropadl.

R: Určitě.

T: Dobře, takže TOPka a ODSka z rodiny.

R: Jo, taky sem v té sociální skupině, že jsem z Prahy, je to i vo příjmech. Moje rodina už mnoho let nebyla na dávkách. To se do toho taky promítne.

T: Takže by to v jiných podmínkách mohlo být jinak?

R: Jo.

T: A teda ty zbylé strany?

R: Ta KDU na mě působí slušně. To na mě málokdo působí slušně. Přijde mi, že by tam dokázali vnést, co jiný strany ne. Není až tak zkorumpovaná a tak. Možná mi asi tak nejde o to, co voni prosazují.

T: Takže řešíš i dojmy a sympatie?

R: Jo, jo. To si myslím, že všichni, akorát si to někdo uvědomuje víc a někdo míň.

T: Tak zkus dát dohromady, co tě nejvíc ovlivňuje. Rodina, tam si mluvila jenom o tátovi zatím.

R: Rodina, sociální prostředí. Odkud sem třeba.

T: Co lidi v okolí?

R: Taky. Určitě i jako vzdělání. Je to tím prostředím. Pak samozřejmě ty osobní sympatie, co kde slyším nebo čtu. To mě může odradit, nebo naopak přilákat. Taky jestli ten hlas propadne, nebo ne. To je takový relativní. Taky určitě, že člověk přemejšlí, co bude výhodný pro něj. To je jako jasný, že ty lidi třeba jsou pořád na podpoře, tak volej jiný strany, než ty lidi, který tu podporu platěj.

T: Vezmeme to postupně. Ta rodina teda. Co dělají rodiče a jaký mají vzdělání?

R: Oba jsou vysokoškoláci. Táta je od počítačů a máma je logopedka.

T: Máš sourozence?

R: Jo, dva.

T: Doma řešíte politiku?

R: Jo, já už tam teda nebydlím, ale i tak.

T: I v mezidobí voleb?

R: Taky.

T: Takže před volbama o to více?

R: Jo, to asi jo.

T: A jak teda probíhá ta debata?

R: To moc není debata (smích). Otec říká svoje moudra (smích). Eště třeba se něco řeknem se ségrou. Mě to nepříjde jako debata. Jeden si myslí tohle, druhej tohle. Ale nepřebíjíme se argumentama.

T: Jak se k tomu dialogu dostanete?

R: Před volbama se ptáme, kdo koho bude volit.

T: A co teda volí v rodině?

R: Asi jo. Volili stejně v prezidentských, jinak už nevím.

T: Co televizní debaty?

R: Táta jo, já spíš internet a sourozenci taky. U mámy nevím. Ta ani internet, ani televizi nesleduje.

T: A na co koukáš na internetu? Na jaký servery?

R: Docela často na Idnes. Někdy teda končím titulkem. Před volbama, když se rozhoduju, tak si rozkliknu ty strany. Ty jejich webovky. Tam se toho ale moc nedozvím, maj tam obecný cíle, se kterýma nikdo nemůže nesouhlasit. Pak samozřejmě se trochu nechám ovlivnit tím, co lidi píšou na Facebook. Tím jsem se docela nechala ovlivnit. Já se asi nedokážu probrat těma informacema, co jsou všude, takže pak dám i na lidi kolem sebe. Nad těma zelenejma sem začla uvažovat, že by to mohla být strana i pro mě, když je i pro ostatní.

T: Našla jsi něco pro sebe na zelenejch? Koukáš do programu, kde nic moc není, tak kde to vezmeš? V těch debatách třeba?

R: Nemám televizi.

T: To jde i přes internet.

R: Když sem bydlela doma, tak sem se dívala. Paradoxně mě politika nejvíc brala, když mi bylo třeba třináct. Seděla sem u zpráv, měla sem přehled. Teď nějaká ta skepse, jak ty lidi něco říkaj, dělaj něco jinýho a furt se to opakuje. V těch třinácti, když něco bylo jinak, tak sem to hrozně prožívala, protože mi přišlo, že se to ještě nestalo a teď vim, že krizi vlády tu máme každej půlrok. Nebo ta korupce, to je jedna za druhou ty aféry. To nestíháš sledovat. Trochu sem možná nad politikou zlomila hůl (smích).

T: Tak ale zajímáš se o to, když si odhodlaná jít volit.

R: Tak dycky vim, koho ne.

T: Ty jsme řekli na začátku. Dycky pak vybíráš ze stejného okruhu?

R: Dřív jsem se rozhodovala jen mezi ODS a TOP 09.

T: Proč si to rozšířila?

R: Malý strany začly mít reálnou šanci se dostat a sem víc kritická k těm velkým stranám. Asi jak se ta korupce všude probírá v novinách, tak jako se to víc vytahuje. I se to víc řeší a snaží se proti tomu dělat víc těch opatření. Paradoxně, ačkoli se to víc propírá, tak to snad i ubyde.

T: Teď jsi kritičtější. Proč si před tím nebyla? Kde nastal ten zlom? Když se budem držet korupce, tak Nečas s Nagyovou? SKarty?

R: Tak to mi tak nevadilo, ten Nečas. To mi přišlo, že na něj někdo vytáhl, aby mohl získat místo po něm, pravděpodobně. To mi přišlo, že nebyla tak hrozná a velká věc, byly i horší. Jaká byla otázka?

T: Proč si začla být kritická k velkým stranám?

R: No asi hodně díky tomu propírání ty korupce. Přece jenom, před tím jsem o tom tolik nevěla no. Vono kdo ví, třeba ty malý strany taky něco takovýho maj. Byly vtipný ty Věci veřejný, který šly do politiku s tím, jak všemu tomu zabráněj a pak se ukázalo, že šly do politiky, aby si domluvily kšefty s jinýma.

T: Co třeba uskupení tohodle typu? VV, ANO, Úsvit.

R: Tak VV mě odradily tou reklamou "Zastavme dinosaury". To mi přišlo, že je docela blbý, jestli neuměj nic jinýho říct. Oběcně nevolim strany, který nikdo nevyzkoušel. Ale uvažovala sem nad tou TOP 09. To asi ten Schwarzenberg.

T: Proč si se teda rozhodla pro ODS? Schwarzenberg byl důvod, proč si nad nima uvažovala?

R: Jako věděla sem, že by bylo dobrý mít pravicovou alternativu k ODS. Když chce člověk volit pravici, co má naději, tak je to jenom ODS, ať chce, nebo ne. Volila sem ODS, protože sem věděla, že se tam dostanou a chtěla sem, aby porazila ČSSD.

T: Takže v tom by ODS měla větší šanci než TOP 09. Ale zelený tu šanci neměli.

R: Vim no, taky sem nad tím uvažovala.

T: K tý TOPce, volila si je někdy?

R: Jo.

T: A proč?

R: To bylo v komunálních a vim, co u nás ODS dělala. Ta TOPka byla pro mě možná až moc pravicová, což v těch komunálkách nevadilo. Chtěla sem, aby se vyměnili lidi na radnici. Já sem dlouhodobě uvažovala jen nad ODS a TOP 09 a přišlo mi, že to chce změnu.

T: A proč teda ta TOP 09? Předseda strany, alternativa k ODS a dál?

R: No šance zvítězit, tady snad i vyhrála. Nevim.

T: Proč ti přišla víc pravicová než ODS? Tak co je pro tebe pravicový? A co je moc?

R: No to moc nevím. Teď jsem asi schopná to vidět z více pohledů a třeba mě odradilo zavedení školného. To je takový, ze subjektivního hlediska, to by se mě nejvíc týkalo. Ale zas bysme se třeba fakt víc snažili a vybírali si rozumnější obory reálně odpovídající trhu. Ale možná by ty školy mohly změnit kapacity. Tak třeba proto. A pak můj obor je taky sociální politika a tuším, jak nízký jsou dávky. Ve srovnání s jinými zeměma jsou ještě docela dobrý teda. Když si vezmeš podporu v nezaměstnanosti, mateřskou, tak lidi třeba v Praze s tím nevyžijou, to je mi jasný. To vopravdu jako může znamenat reálnej problém a vobčas o někom takovym i vim.

T: Takže podle tebe má v tomhle ohledu ODS lepší řešení?

R: Já vim, že jsou víc středový než ta TOPka. Na druhou stranu, je to pravice, takže právo nechat si vydělaný peníze, podpora v podnikání a tak. Když máš firmu, tak by z toho člověk měl mít nějaký výhody a ne se jenom starat o svoje zaměstnance. Teď řeším tenhle konflikt. Mám pocit, že ty levicový strany jsou cílený na jiný lidi i tím, jak se propagujou. Já nad tím dost přemýšlela. Mám pocit, že i tím, o čem mluvím.

T: Takže čelní představitelé stran?

R: Jo. Ty lidi z ODS a TOPky jsou upravený.

T: Jak to myslíš? Každý má tým vizážistů a tak.

R: Tak asi mají lepší (smích). Prostě na mě působí většinou seriózněji.

T: Důvěryhodnost?

R: Ta na první pohled jo. Pak si myslím, že ta česká levice se snaží svoji rétorikou víc přiblížit lidem z venkova a menších měst.

T: Jak myslíš, že ty strany obecně dokážou oslovit mladší lidi? Kterým se to daří?

R: Hm. Tak vzpomínám si, jak to Schwarzenberg měl dobře vymyšlený. Ty besedy se studentama. Pak měl tu kampaň jako punker, což bylo dost vtipný, když kandidoval za docela konzervativní stranu.

T: Tak ale spoustě lidí se to zalíbilo.

R: No, ale podařilo se mu dobře proniknout. I vizuálně to měl přiblížený. Třeba ty nálepky. Já to pak měla i na mobilu vlastně. Tu "Volím Karla". Pak se dá dobře pronikat, když zatáhneš do té propagace někoho z té skupiny. Zelený scháněli dobrovolníky na rozdávání letáků, to pak rozšiřuje okruhy.

T: V čem bys řekla, že ten Karel teda udělal dojem? Jen kampaní?

R: Nevim, jestli to bylo jen na mladší. Bylo prostě vidět, že je to osobnost. Vlastně měl motýlka, to nikdo neměl. Jinou vizáž měl určitě. Taky nějakou životní zkušenost, příběh. To nikdo jinej jen tak nemá. Už to, že je kníže. Lidi od něj mohli očekávat, že je to člověk, kterej nezapadá do tý politiky. A že tam třeba přinese serióznost, stabilitu a tak. Nevim, jestli je to speciálně pro mladý lidi. Ale možná jo, ty chtějí změnu.

T: A v okolí přátel a spolužáků, koho volili?

R: Já vůbec nevím o nikom, kdo by volil Zemana.

T: To ve druhym kole. A v prvnim?

R: Někdo volil Franze, co vim, ale většina toho Schwarzenberga.

T: Tys měla dilema mezi nim a někým jinym?

R: Vůbec ne. Pro mě byl docela jasnej.

T: Proč ne Franze?

R: To je postavička z komiksu (smích). Na mě vůbec nepůsobil jako člověk do týhle funkce. To bylo spíš jako vtip. Prostě sem neviděla důvod, proč bych ho měla volit.

T: Takže Karla sis dokázala představit ve funkci. Čím by to naplnil?

R: Myslim si, že by nedělal ostudu. Já si myslim, že cílem prezidenta v Český republice je nedělat ostudu, což se posledním dvěma prezidentům nedaří a nedařilo (úsměv). Myslim si, že Schwarzenbergovi by se to dařit mohlo.

T: Tak když by někde pospával.

R: Asi lepší, než urážet všechny, i když nemusíš. Ten Franz taky vyčníval z řady. A Zeman? Ten je jasnej, ten dělá ostudu, kam jede. Nevim, jestli už nedělá ostudu, nebo už to nikoho nezajímá, že se o tom už tolik nepíše. Prostě je serióznější, nedělal by šílenosti typu manestie a tak dál. Nějak by to ustál tu funkci.

T: Ještě si mi neodpověděla na jednu otázku. Říkala si, že u těch zelených lidí okolo a na Facebooku se k nim nějak vyjadřovali. Ty si usoudila, že v tý straně je něco pro ně, tak proč ne pro tebe. Co to teda je?

R: Nejsem si jistá, ale přišlo, že nějakěj ten idealismus, což by mohla mít každá strana, ale nemyslim si, že má, tak jako souhlasim s ekologií no. Ale před tim sem u nich ten idealismus neviděla. Když se Bursík živil tim, že bral od lidí peníze za to, že stavěj neekologicky. Ten Bursík a tak odešli. No já si myslim, že ten idealismus, kterej neumim popsat blíž. Kterej by, jak teda jako se v týhle straně zakládá na ekologii, tak by to mohlo přenést do nějakých charakterů tý politiky. Dodržování zásad a tak. Snad by nebyli tak korupční. To taky řeším.

T: To se časem uvidí.

R: Právě.

T: Už si toho hodně řekla, ale dokážeš dát dohromady, v čem pro tebe spočívá ta pravice, když je to jasná volba?

R: Tak ty zelený sou asi spíš takovej střed. Asi mě docela ovlivnilo to studium sociologie. Ale především je to menší přerozdělování příjmů.

T: Takže ekonomické hledisko?

R: Jo, to je určitě to hlavní. Pak ten způsob sebe prezentace, kterej asi specifickéj vopravdu pro naši zemi, že je to bližší vzdělanejm lidem.

T: A dáš teda ještě jednou dohromady pár bodů, proč teda nevolíš levici? Nebo co jí podle tebe chybí, že je pro mladší hůř volitelná?

R: Asi chybí strana, která nemá dlouhodobě špatnou pověst. Tim myslím, že komunisti jsou celkem jasný, že je mladý nebudou volit. To je tou historickou zkušeností. Pro mladý lidi je hodnotná svoboda. Svoboda slova, cestovat, nezavírat lidi za to, co řekli a tak. A krom komunistů a ČSSD tu nic není. Ta ČSSD a Paroubek...No toho neměli rádi ani členi. Třeba kamarádka chodila se členem. Co se dá dělat, když se prezentujou předsedou strany.

T: Takže teoreticky. Kdyby vzniklo něco jako TOP 09, ale na levici. To znamená lidi už mající zkušenosti z politiky a tak. Tak jak by si taková strana vedla?

R: Museli by tam být i nový a neokoukaný osoby. Třeba intelektuálové. Kdyby se dohodlo třeba pár takových a vzali i lidi z ČSSD a tak, tak by to mohlo být reálný, aby měli šanci. Levicoví intelektuálové tu taky jsou, ne tolik teda, ale taky sou. Taky je otázka, kdo by je volil. Asi by museli cílit na širší skupinu lidí.

T: Tak řešíme mladý ale. Mělo by to šanci u tebe?

R: Asi by hodně záleželo no, ale asi ne. Třeba se k tomu někdy dostanu, ale teď ne. Tu pravici mám hrozně zažitou. V prvních volbách bych je jako novinku nevolila, stejně jako TOP 09. Pak by záleželo na programu ve věcech, který by se mě týkaly.

T: Který by to byly?

R: Nevim. Možná jinak. To je takovej ten problém, že levice nefunguje tady, ale jinde třeba jo. Třeba ty severský. A tady zavést jejich model je věčnej problém. A co se týče mě, tak (dlouze přemýšlí). Nevim, co to přesně bude. Skoro končím studium a kdo ví, co přijde pak. To se může stát věcí. Můžu jet do zahraničí, otěhotnět, bejt deset let nezaměstnaná. V tomhle fakt nevim. Nebo co bych od toho státu vlastně chtěla. Co by mě ovlivnilo v tom volení, tak určitě nějaká, napadá mě investice do dopravy, metro a

takle. Ale tomu moc nevěřím, když to někdo slibuje. Od té doby, co u nás byla knihovna zavřená dva roky místo jednoho, tak už vim, že to tak není (smích).

T: Říkala si, že ten částečnej posun zapříčinilo i studium sociologie. Tak v čem tě to studium změnilo?

R: Hlavně ta sociální politika. Tím, že vim výši dávek a nákladů, taky se berou genderový nerovnosti. Je statistický jasný, že je víc žen pod hranicí chudoby než mužů. Tam je problém, že třeba zůstanou s dítětem samy a nemaj prachy od toho otce, nebo jen minimum. Nebo v Praze dostat dítě do školky, to je strašnej problém. Mám kamarádku, která studuje, ale kritérium je zaměstnání matky. Podpora matek a rodičů, který dítě reálně vychovávaj, je pro mě obecně velký téma. Taky je to bliž než důchod (smích).

T: Podle čeho sis vybrala obor studia?

R: Myslím si, že to bylo chtěný. Dala sem tomu přednost před politologií. Baví mě hledat odlišnosti ve společnosti. Taky třeba, když vyjdou někde nějaký výzkumy, třeba v novinách, tak se zamyslet nad tím, proč ty lidi uvažujou tak, jak uvažujou. Sem si vědoma toho, že tím, že sem celej život v Praze, že mám jiný názory a život než ve zbytku republiky. Tak je zajímavý zjišťovat, proč to maj ty lidi jinak než já.

T: Ještě by mě zajímala střední škola. Chodila si na všeobecněj gympl?

R: Nejdřív jazykovéj, pak všeobecněj.

T: Tak by mě zajímala výuka zsv a dějepisu. Průběh a styl výuky, kam se došlo v dějepise, jak jste byli zapojovaný do výuky a podobně.

R: Začnu dějepisem. Já byla na osmiletym, první čtyry roky to byl telefonní seznam, žádný souvislosti, hrozný známky, druhej den sem nic z toho nevěděla. Pak sme ale na dějepis i zsv dostali od kvinty novýho učitele, to nastal zlom. Protože to sme měli dva roky fakt dobrýho učitele, kterej podle mě pochopil jako jeden z mála, že méně je někdy více. Popsala sem méně, ale naučila se více a všechno sem si to taky pamatovala. Bylo to zábavný. Zjistila sem teda, že některým spolužákem to vadilo.

T: A co?

R: Nevim, co. Možná to, že to bral neformálně. Stejně sem se do toho tak nenadchla. To spíš do toho zsv. Po změně školy sem si teda v těchle předmětech pohoršila. Na zsv sme měli uspavače hadů. Ty hodiny byly takový jako, no vobčas sme se měli zapojit no. Taky šlo o témata, který sme probírali. Ta filozofie mě teda určitě nebavila. Je teda jasný, že se dá i nezajímavá látka podat zajímavě. A naopak.

T: A co nějaký občanství, státověda, sociologie?

R: No něco sme brali. Tu sociologii pořádně v seminářích, ale ten zbytek pár hodin no.

T: A co nějaký otázky občanství?

R: Tak jako určitě sme to brali, ale to už si nevybuvuju.

T: A v tom dějepise, kam jste teda došli?

R: No asi do revoluce. Ale to bylo na nižším gymplu teda. Na vyšším asi jenom ke druhý světový, možná k únoru 1948. To bylo v normální výuce. Pak sem měla i seminář, kde se interpretovala historie a tam sme docela brali i ten komunismus.

T: V čem to spočívalo?

R: Tam byly věci jako právě třeba osoba Masaryka. Že je branej jako otec národa a tak, a von měl docela promyšlenou image. On si vzal manželky jméno, tak jednak to byla pěkná značka, nadchl feministky. Jak chodil v uniformě, tak že usoudil, že republika není připravená na prezidenta, že furt musí koukat na uniformu jako u císaře. Taky pan profesor říkal, a s tím souhlasim, že kdyby ta čeština v době obrození zanikla, tak to dneska nikdo neřeší a možná by to bylo lepší.

T: Chtěl si říct něco k Itálii (vracíme se k debatě před nahrávkou, pozn. autora).

R: No Itálie. Tam sem zažila rozdíl ve vnímání levice a pravice tam a tady. Tohle bylo v Benátkách u kamarádek z Erasmu. Byly sme tam, že se někde najíme a napijem. Ony se mezi sebou bavily a já jim nerozuměla. Něco se dohodlo a šly sme kolem nějaký mítingu komunistů. Byl tam srp a kladivo. Pak sem zjistila, že tam vlastně máme jít jako účastnice. Braly to jako každou jinou akci. Já sem říkala, že tam nemůžu jít. To je jeden z důvodů, proč chodim k volbám, že je nikdy volit nebudu. Sme tam šly a já řekla, že tam nemůžu bejt a šla sem se projít. Tam to má jinej kontext, tam se to bere úplně jinak. To byly hrozně milý holky a já nedokázala jim to normálně a v klidu vysvětlit. Nějak bez emocí.

T: Tak mají jiné zkušenosti.

R: Prej Itálie, Španělsko sou v tomhle jiný no.

T: Ještě sme moc neprobrali přátelé. S nima se bavíte o politice? Víš, koho volíš?

R: Jako asi jen u těch nejbližších. Pak sou lidi, který kudy choděj, tam to hlásaj. My to moc neřešíme. Já nikde neagituju, aby někdo volil někoho. Zrovna nedávno sem to s někym řešila, že někdo to zkoumal a jako je to docela intimní, koho volíš. Já si říkala, jesli to není takový, podle toho si kamarády nevybíráš. Já to i nerada říkám prostě proto, že si na mě někdo udělá obrázek podle mý volby strany.

T: A v tom okruhu se názorově shodujete teda?

R: No jako jo. Nebo to právě neříkaj. Vim, že jeden volil Zemana. A někde se řešilo, asi v novinách, že lidi, co volili Zemana sou za to odsuzovaný. Tak proto to asi neříkaj no.

T: Nemusíš odpovídat, ale řešila bys to nějak v osobním životě?

R: To bych asi řešila no.

T: Jako předem? Nebo by ses s někym kvůli tomu rozešla?

Tak jako můj dědeček byl poslanec a vídám se s nim. Sou rodiny, kde sou spory kvůli tomu. Jako z rodiny sem na to zvyklá, že to člověk může mít z jinýho životního kontextu. Ale u toho partnera bych těžce nesla. Kdyby byl komunista, tak bych to nezvládla, nebo asi ani socan. Kamarádi mi nevadí teda. Pokud mi to necpou v každý druhý větě teda.

T: Uvažovala si někdy nad tím, že bys někde byla členkou? Nebo si někdy byla aktivně zapojená do kampaně?

R: Jako ta strana mě napadla. Člověk si říká, co svému okolí přinesu. Říkám si, asi je to součást toho, jak člověk přemejšlí, co se svym životem, jak to zlepším a co se mnou bude. Ale u žádný strany sem si nebyla jistá, že by některá byla ta správná,

T: Takže to nevyklučuješ, ale zatím tě nic nezaujalo?

R: Dá se to tak říct.

T: Napadá tě ještě něco, co bys chtěla doplnit? Zdůraznit?

R: No někdy máme doma hustý hádky o politice tím, že byl děda dost angažovanéj donedávna (Václav Exner, pozn. autora).

T: To je děda z tátovy strany?

R: Jo (smích). Takže to radši moc neřešíme. To může bejt pro dědu těžký, že nerespektujem jeho bejvalý zaměstnaní. Ty hádky sou tak jednou do roka, moc to neřešíme.

T: Mě ještě napadlo, jestli si někdy byla na nějaký akci na podporu strany nebo Karla?

R: Já vim, že sem někdy byla na Staromáku, ale to bylo protikomunistická akce nějaká.

T: Teď na podzim?

R: Ne, to je dyl, pár let zpátky, to mi snad nebylo ani dvacet. Občas si říkám, že někam půjdu, ale to spíš u těch protestních akci. Ale na těch diskuzních sem nebyla. Ale spíš kvůli času. Je to dobrej způsob, jak získat informace. Ale nebyl na to čas no. I kdybych si říkala, že ten Karel je tak dobrej, tak bylo lepší tam posílat lidi, který ho ještě neviděli (smích).

T: Napadlo mě ještě něco, trochu si rýpnout, když Mádl s Issovou dělali video Přemluv bábu, přemluv dědu.

R: (Smích) S nima to nemá cenu, sou hrozně angažovaný. Druhá strana rodiny schovávala knížky při bytových kontrolách.

T: Jak se vaši poznali?

R: Přes turistiku. No mě se na ty prarodiče ptali i ve škole. Babička je horší než děda. Babička má jasno, jak to na světě má bejt. Buď jsou vztahový problémy, nebo sou problémy, který by vyřešil komunismus. Kdybych neměla práci, tak bych byla umístěná. Jako v tomhle by to bylo dobrý no, ale ona to vidí svoji perspektivou, kterou já nedokážu nějak prolomit, aby sme se mohly bavit na stejný vlně. Ona má jiný chápání pojmů svoboda a právo. Právo podle ní je něco, co člověk automaticky dostane, podle mě a lidí v mym okolí je to něco, co můžeš mít, pokud se o to nějak snažíš. Třeba bydlení. Ona řekne, že dřív na to měli právo všichni. Proto nebyli bezdomovci. Nebo právo cestovat. Ona řekne, k čemu to je, když na to lidi nemaj peníze. Ona to prostě bere jinak a o tom se s ní nedá bavit. Stejně s tou svobodou. Podle ní je to něco, co má člověk automaticky zajištěný bez přičinění.

T: Dobře, děkuji.